

Annual Report

2022

The Annual Report on the administration and use of public financial resources and public patrimony in 2022

Court of Accounts of the Republic of Moldova

Annual Report

2022

The Annual Report on the administration and use of public financial resources and public patrimony in 2022

The mission of the Court of Accounts:

- (i) evaluation of the legality, regularity, compliance, economy, efficiency, effectiveness of the management of public financial resources and public patrimony;
- (ii) breaking the standards, recognized internationally, regarding transparency and responsibility in the field of public finance management;
- (iii) ensuring transparency by informing responsible public authorities and the general public about strategic and annual plans, audit findings and recommendations.

Court of Accounts

exercises control over the formation, administration and use of public financial resources and public patrimony.

The activity of the Court of Accounts is based on the principle of independence, legality, objectivity, professionalism, responsibility and transparency.

Content:

Introduction	3
Audit activity of the Court of Accounts	4
Synthesis of main findings and issues.....	6
Public finance management	6
Execution of the SB, SSIB and MMAIF.....	10
Execution of the ministries' budgets	18
Management of public patrimony.....	25
State participation in the corporate sector	35
Use of external financing.....	40
Medical and social sector	44
Provision of state-guaranteed legal assistance.....	49
Providing compensation and humanitarian aid to farmers	51
Informational technologies	53
Combating fraud and corruption.....	55
The CoARM's collaboration with the Parliament.....	56
Impact of the audit activity	59
Annexes	64

Introduction

The 2022 Annual Report analyzes and generalizes the conclusions and observations of the Court of Accounts on the way of formation, administration and use of financial resources and public patrimony in the expired financial year, and for some audit entities/themes – and in other relevant periods, according to the Audit Activity Programs related to the annual audit cycle (September 2022 – September 2023).

The purpose of this Report is to present to the Parliament, the Government, the audited entities and the society the main systemic problems, findings and conclusions formulated in the context of the external public audit activity.

This Report is structured in two parts:

Part I contains relevant information on the findings and issues identified by the audit that require the attention of stakeholders and relates to: public finance management; public patrimony management, including the investment process; state participation in the corporate sector; the agricultural sector; social and medical sector; providing state-guaranteed legal assistance; information technologies; the impact of the audit activity etc. and

Part II presents the summaries of the audits carried out by the Court of Accounts within one year from the date of approval of the previous annual report.

In order to provide assurance that the external public audit produces results and contributes to the improved management of public funds, and that the audit activity is relevant to stakeholders, adds value and has an impact on society, the Court of Accounts not only analyzes and reports on what happened, but also identifies areas where improvements can be made, promoting good practices in the field of public financial management.

Audit activity of the Court of Accounts

During 2022-2023, against the backdrop of the approx. 25% shortage of operational auditors (according to the existing staffing levels), additional efforts were needed from the Court of Accounts to carry out the mandatory financial audits in the context of the reform of the central public administration, which influenced the number of audits included in this Report. During the reporting period, the Court of Accounts carried out 33 audits: 18 financial audits, 10 compliance audits, 3 performance audits, as well as 2 follow-up audits.

The dynamics of the audits included in the Annual Reports 2019-2022

	Annual Report 2019	Annual Report 2020	Annual Report 2021	Annual Report 2022
Financial audit	20	30	29	18
Compliance audit	17	38	23	10
Performance audit	8	5	6	3
Follow-up	4	2	1	2

Note: Detailed information on audit reports can be accessed on the official website of the Court of Accounts: <http://www.ccrm.md/ro/decisions>

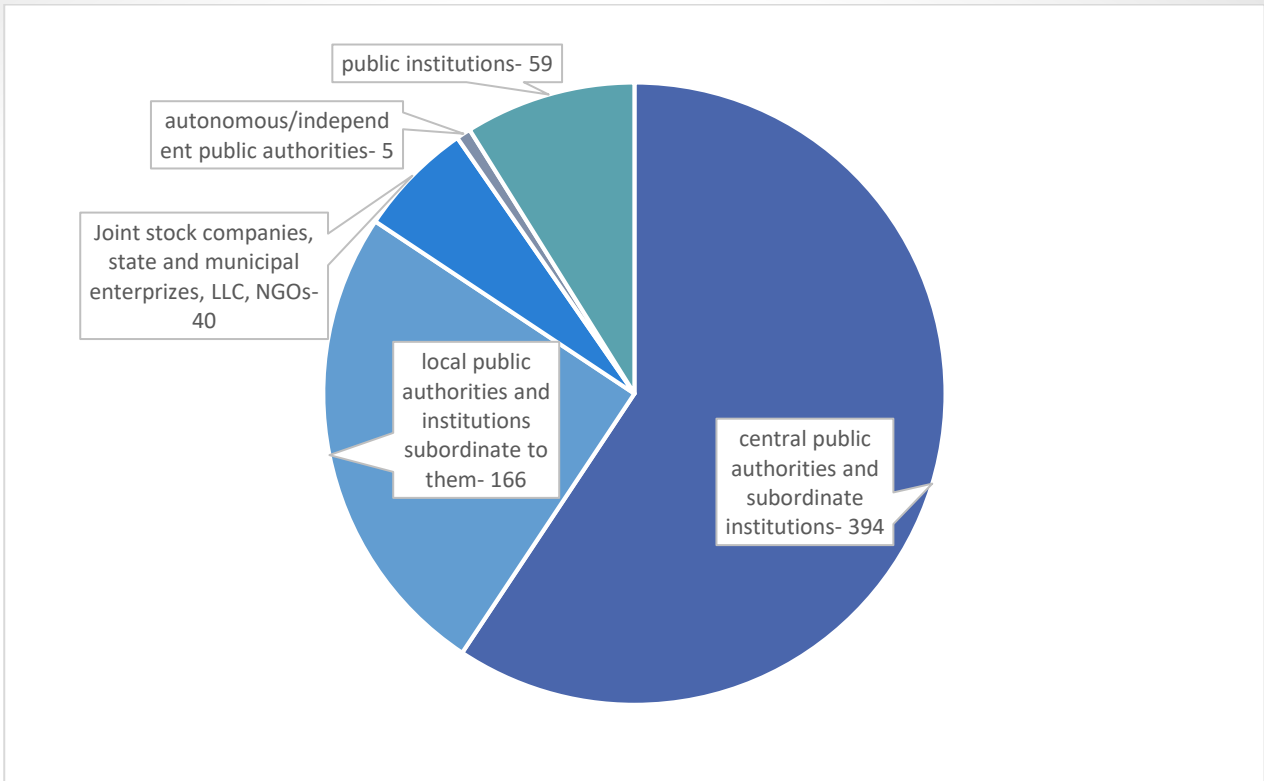
As a result of the audits carried out, based on the findings and evidence accumulated, the CoARM expressed 18 opinions on financial reports and formulated 16 conclusions related to the compliance and/or performance of the management of public funds. The aggregate results of the public audits carried out during the reporting period are presented in the table below.

Opinions/conclusions formulated within the audits included in the Annual Report 2022

Audits	General conclusion	Unqualified opinion	Qualified opinion	Adverse opinion
33	15	5	11	2

Source: The audits carried out by the CoARM during September 2022 - September 2023.

During the reported period, the Court of Accounts focused its activity on some important areas, such as: the compliance of capital expenditures and investments at natural gas enterprises that have been imposed public service obligations; compliance with the management of public assets (including subsidies) by public institutions in the field of quality infrastructure; National Cancer Control Program; special protection procedures for children at risk; granting compensations and humanitarian aid to farmers affected by natural calamities on the 2020 harvest; implementation of the Water Supply and Sanitation Strategy; the use of public financial resources allocated for the administration of the state-guaranteed legal aid system; administration and use of public financial resources and public patrimony by the General Prosecutor's Office and the Superior Council of Prosecutors; information technologies etc.

Source: The audits carried out by the CoARM during September 2022 - September 2023.

The reporting period is characterized by prioritizing the auditing of central public authorities and their subordinate entities, as well as public institutions, being covered by audit procedures for 613 entities, of which 394 entities (59.0%) are central public authorities and subordinate institutions, local public authorities and institutions subordinate to them (25.0%), joint-stock companies, state and municipal enterprises, LLCs, NGOs (6.0%), autonomous/independent public authorities and others (10%).

Synthesis of main findings and issues

Public finance management

Public Financial Management (PFM) is the system by which financial resources are planned, directed and controlled to enable and influence the efficient and effective fulfillment of public service objectives. The quality of the PFM systems is essential in the economic management and provision of efficient and sustainable public services.

As the Supreme Audit Institution of the Republic of Moldova, the Court of Accounts has direct powers to audit all elements of the PFM (*formation, execution and reporting of NPB components, revenue management, public procurement, capital investments, public debt, implementation of public policies and provision of quality services, information systems, internal control and internal audit etc.*).

The Court of Accounts systematically contributes to the implementation of reforms in various areas, keeps up with the changes and existing challenges in the field of public finances, in order to hold the top management of audited public entities accountable, aiming to ensure the impact of external public audit on the improvement of governance standards, appropriate decision-making, as well as the more efficient use of patrimony and public money.

The year 2022 was the last year of implementation of the 2013-2022 Public Finance Management Development Strategy¹. The strategy initially covered the time period between 2013-2020, later being extended until 2022.

The Court of Accounts notes that, as a whole, the implementation of the Strategy contributed to the development and improvement of the normative and methodological framework in most of the areas covered by the Strategy.

Notable examples in this regard are the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility No. 181/2014, Law no. 229/2010 on internal public financial control and the new Customs Code, secondary rules and detailed methodological tools, including updated instructions on the legislative framework to be applied.

The effectiveness of the Strategy, i.e. the extent to which the average results and objectives have been achieved, varies. In several areas these have been achieved (macro-budgetary framework, budget execution, accounting and reporting, Public Finance Management Information System), while in other areas the progress is partial.

The areas in which additional activities were required within the implementation of the Strategy refer to accounting, public procurement, internal managerial control and internal audit.

The efficiency of the Strategy was demonstrated in *Component 1 "Macro-budgetary framework"*. Thus, the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility No. 181 from July 25, 2014 adequately regulates the process of developing the medium-term budgetary framework (MTBF), and several forecasting models have been established to support this process.

The Court of Accounts ascertains that the objective of aligning the accounting records and financial reporting in the budget sector to the International Accounting Standards for the Public Sector (IPSAS), which is one of the key elements of the public finance management reform, has

¹ Government's Decision no. 573 from 06.08.2013.

not reached the final result, only certain steps have been taken towards the implementation of the reform.

We draw attention to the fact that in *Component 3 "Budget execution, accounting and reporting"*, some of the basic principles established consist of: the development of well-defined national accounting procedures; approving the unified Chart of Accounts for the planning, execution and recording in the accounting records of budget operations; establishing the comprehensiveness and periodicity of the presentation of financial reports, including the reporting of commitments.

Thus, 22 draft standards, aligned with IPSAS, were developed with the support of the EU, but they were not officially approved, some adjustments being necessary to conform to the particularities of the Republic of Moldova. At the same time, 8 standards, as well as the related methodological notes for all 30 standards, are still to be developed.

The Court of Accounts, throughout the *Decision no. 24 from 30.05.2022 "Regarding the financial audit report on the Government's report on the execution of the state budget for the year 2021"*, recommended to the Ministry of Finance (MoF) the examination of opportunities for continuous and sustainable development, through the lens of the elaboration of the new medium-term strategy in the field of public finance management, including determining the needs to implement the record keeping system based on commitments in the public sector.

In the opinion of the Court of Accounts, improvements are necessary in terms of the scope of reports on budget execution, which should provide more transparency and disclosure of information/data on the actual/de facto execution of transfers received from the state budget, subsidies, grants awarded etc. Completion and approval of the National Public Sector Accounting Standards is also required.

It should be noted that this action was also included in the Matrix of reform policies, as one of the conditions for improving financial control and reporting, established on the basis of the Financing Agreement concluded between the Government of the Republic of Moldova and the European Commission.

The activities regarding the digitization of the PFM system, through the necessary improvements of the FMIS and related information systems (such as the migration of information systems to the MCloud government platform, the implementation of the performance monitoring module etc.) they must be prioritized.

Within the *Component 3 "Budget execution, accounting and reporting"* important results were obtained regarding the digitalization of the PFM system, the procedures regarding the execution of the budget being established, implemented and monitored through the Financial Management Information System (FMIS), managed by P.I. Center for Information Technologies in Finance, subordinated to the Ministry of Finance.

All budgetary authorities and institutions are connected to the Single Treasury Account (STA) for allocations from the state budget and all budgets are executed through the STA owned by the National Bank of Moldova. FMIS is integrated with the accounting information system of budget entities and substantially facilitates most PFM processes, including planning, budget execution, as well as day-to-day accounting and reporting. The system integrates and supports the activity of the State Treasury Directorate, the Public Procurement Agency, the State Fiscal Service and the Customs Service.

The Court of Accounts points out that the evaluation, monitoring and reporting of public investment projects, as well as projects benefiting from donor support, require improvement.

Although important progress has been made within the *Component 2 "Elaboration and planning of the budget"*, compliance with the budget calendar according to the Law no. 181/2014 has been a challenge over the years. Public investment planning procedures are in force according to the Government's Decision no. 1029 from December 19, 2013, which was then repealed by the new regulatory framework in the field², whose relevance is to be evaluated in the following periods.

However, the subsequent methodological norms and tools for the development, selection, monitoring, reporting and evaluation of the capitalization of investment resources are not properly implemented, largely due to the limited capacities of the responsible public institutions.

Improvements are needed in linking policy priorities to annual and multiannual budgeting. Linking policies to the budget on an annual and multiannual basis is hampered by late availability of policy priorities, which in turn leads to ad hoc funding decisions during the budget year. There is also poor coordination and correlation between the country's investment needs and external resources, provided by donors. Thus, it is necessary to strengthen the capacities of the sectoral councils responsible for such activities.

Important progress has been made in the field of regulation and implementation of Internal Public Financial Control (IPFC), but further efforts are needed to implement internal control procedures and strengthen internal audit capacities.

There is a sound regulatory and methodological framework in the field of IPFC, internal audit subdivisions are established and a public sector internal audit training and certification program is established, but more efforts are needed for IPFC to be adequately applied at all levels of public administration. Internal audit divisions must become functional as required by law, and the capacities of internal managerial control and internal audit at all levels of administration must be improved.

The Court of Accounts reiterates the need to establish a complete electronic public procurement system, covering all types of procurement, including those of low value, and all stages of the procurement process. It should be noted that the national legislation is not yet fully aligned with the European acquis, a fact previously mentioned in the reports of the Court of Accounts.

The impact of the actions undertaken within the Strategy varies from one component to another. Important changes with positive implications for the PFM system and for the citizens are registered in the aspects of macroeconomic and fiscal forecasting, budget formation and execution, including communication and monitoring of expenditure transparency, revenue management and digitization of the PFM system. In other areas, changes are partial or limited, despite some progress, for example in the area of internal public financial control, where more efforts are needed for the IPFC to be adequately applied at all levels of public administration.

Throughout the Government's Decision no. 71 from 22.02.2023, was approved the Development of the Public Finance Management Strategy for 2023-2030, which aims to increase the efficiency, performance and transparency of public finances. The strategy addresses the main challenges in the existing system and pursues the coherence of reform activities and the interdependence of elements within the FMC system.

² Government's Decision no. 684 from 29.09.2022 "For the approval of the Regulation on public capital investment projects".

A specific objective of the new Strategy provides for the establishment of an adequate accounting and reporting system in the budget sector, with the establishment of long-term priority directions: (1) developing and strengthening the capabilities of the Treasury System for recording expenses according to the commitments assumed on the basis of contracts, as well as on the basis of fiscal invoices; (2) continuous development of the Integrated Information System of public finances and offering the reports online; (3) inclusion of information on commitments in budget execution reports; (4) issuing reports on budget execution in no more than 15 days; (5) improving the normative and methodological framework regarding reporting for budgetary institutions/authorities; (6) modification of the normative framework in the part related to the deadline for the presentation of budget reports; (7) development of accounting standards in the public sector based on IPSAS international standards (International Public Sector Accounting Standards).

The year 2022 in figures

After the economic recession caused by the COVID-19 pandemic, the economy of the Republic of Moldova failed to gain momentum, facing new challenges in 2022. The outbreak of war in the neighboring country, which led to additional disruption of international logistics chains and jeopardized the distribution of agro-food goods globally, as well as the reduction of gas supplies from Russia to the EU, caused the upward trend in prices that started in 2021 to continue.

The excessive increase in prices, especially those of energy resources, triggered a chain effect of increasing prices in all areas, generating new challenges for governance and the business environment, being amplified to a level of inflation of 30.2% towards the end of the year 2022. In addition, the year 2022 was marked by a severe drought, which compromised a good part of plant production, with implicit effects on the livestock sector, consumer prices, exports, the supply of raw materials to the food industry etc.

During 2022 statistical data on high frequency indicators (industrial production, internal trade of goods and services, remittances, lending, budgetary indicators, external indicators etc.) they highlighted a slower pace of the economy than anticipated. Therefore, the evolution of the economy of the Republic of Moldova until the end of 2022 has moderated, reaching a GDP decrease of around 5.9% in real terms and a nominal value of 272.6 billion lei. The gross domestic product (GDP) decreased by 5.9% in 2022. Among the sectors most affected are the agricultural sector, whose gross added value decreased by 26%, the extractive industry (-28%), the energy sector (-18%), the real estate sector (-13%), construction (-10%), manufacturing industry (-7,5%). However, there are sectors that have been growing: accommodation and catering services (+24%), the financial-banking sector (+15%), information and communications (+5%), domestic trade (+1,4%). On the uses side, the decrease in GDP was mostly influenced by the negative impact generated by consumption, which decreased by 2.6%, by investments by (-7%) and by net export.

The Government's policy priorities in 2022 were directed towards maintaining macroeconomic stability, financing anti-crisis economic and social measures in correlation with urgent needs, the most important being: ensuring the country's energy security, social protection of the population, especially vulnerable people, as well as supporting the business environment. In order to financially support these measures, were adopted three amendments to the State Budget Law for the year 2022 no. 205/2021³, which reflected a more flexible framework of

³ Laws no. 112/2022, no. 260/2022 and no. 351/2022.

budgetary-fiscal measures, including to support the other components of the national public budget, such as local budgets, the state social insurance budget and mandatory medical assistance insurance funds.

In the context of the effects of the crises produced simultaneously, the national public budget in 2022 recorded a deficit in the amount of 8,868.8 million lei, or 1.9 times higher than in 2021. It is worth noting that the derogation clause was applied to all budget changes, carried out during 2022, based on the provisions of art. 15 para. (3) letter a) from Law no. 181/2014, which admits the derogation from the budgetary-fiscal rule in case of exceptional situations that endanger national security.

The level of execution of the revenues accumulated in the national public budget reached 100.4% compared to the annual provisions. At the same time, compared to the receipts of 2021, they increased by 18.3%, or by 14,132.4 million lei, as a result of the increase in the value of imports, which favored the increase in receipts from taxes and duties on goods and services, the increase in grant disbursements received from international organizations and the positive result from economic activity in 2021, which in turn determined the increase in income tax for legal entities.

The expenses of the national public budget were executed at the level of 92.3% compared to the annual provisions. Compared to 2021, expenses increased by 22.4%, or by 18,360.7 million lei.

Execution of the SB, SSIB and MMAIF

Usually, the most significant part of the external public audit activities was directed to the evaluation of the execution of the NPB components, in this context, the Government's reports on the execution of the state budget (BS), the state social insurance budget (SSIB) and the mandatory medical assistance insurance funds from the expired budget year have been audited (MMAIF).

The execution of the main indicators of the NPB for 2022

(million lei)

Indicators	Income			Expenditure			Deficit (-) / excess (+)
	Approved	Specified	Executed	Approved	Specified	Executed	
NPB, including*:	80.872,90	91.097,70	91.505,40	96.208,80	108.726,90	100.374,20	-8.868,80
SB	50.066,60	59.348,00	59.248,00	65.202,60	73.943,00	68.573,50	-9.325,50
SSIB	31.224,20	34.200,60	33.796,10	31.224,20	34.200,60	33.745,30	50,80
MMAIF	12.287,60	12.559,70	12.639,50	12.287,60	12.833,70	11.963,30	676,22
BATU	20.847,30	24.280,70	23.889,30	21.047,30	27.040,90	24.159,60	-270,30

* Note: The data on the revenues and expenses of the NPB components are presented with transfers between budgets.

The audit opinions on the Government's Reports on the execution of the SB, SSIB, MMAIF in the period 2020-2022

No.	The Government's report on the execution of the	The budget exercise 2020	The budget exercise 2021	The budget exercise 2022
1	SB	unqualified	unqualified	unqualified
2	SSIB	qualified	unqualified	unqualified
3	MMAIF	unqualified	unqualified	qualified

The state budget manages most resources, including inter-budgetary transfers. The distribution of the SB allocations is ensured by the central public authorities, within the sector for which they are responsible.

The Court of Accounts issued an unqualified opinion on the execution of the SB in 2022⁴, but there are some aspects which, although they did not influence the opinion, have an impact on the way of management and reporting of public means, namely:

- the problem of correctness and truthfulness of the data reported by the authorities and budgetary institutions, caused by the need to develop/institute an improved accounting and reporting system in the budget sector in order to issue the Government's Report on the execution of the SB in a more transparent format and providing a more complete picture of the financial position of the public sector as a whole, as well as improving the comparability, reliability and integrity of the Government's financial data;
- the execution of the state budget ended with a budget balance (deficit) in the amount of 9,325.5 million lei, which is an increase of 4,592.4 million lei compared to the previous year;
- transfers from the SB to other budgets maintain a continuous growth trend, constituting in 2022 a weight of about 57.6% in total expenses. The share of transfers executed from the SB in the total income of the SSIB constitutes 43.8%, of MMAIF – 48.2%, and of the BATU – 71.9%;
- the financing from the state budget of self-managed public institutions, state enterprises and joint-stock companies does not in all cases ensure full compliance with budgetary principles and fiscal-budgetary rules;
- the mechanisms for recording, monitoring and reporting the obligations towards the SB, including fines and sanctions, do not allow the evaluation of the total value of the obligations, and the reported value of the taxpayers' claims (2 377.7 million lei) does not correspond to the calculated and outstanding reality, being diminished significant;
- the lack of an operational framework and an effective control regarding the monitoring of the implementation of projects financed from external sources, conditions that create premises for increased costs and non-compliance with approved deadlines;
- the insufficient planning and capitalization of the means allocated from the state budget for investment projects, the executed expenses being mainly summed up in the development of roads, which in terms of programs constitute 84.2%;
- increasing the need for budgetary means beyond the limit of those initially approved in the budget for the State Program "Prima casa", which conditioned the additional allocation of funds from the Government's reserve fund, although their coverage does not meet all the eligibility criteria for funding from this source;
- failure to regulate the unique reporting mechanism by the Customs Service and MoF of the balance reflected in the "Import/export duties paid in advance" account creates a divergence in the amount of 7.8 million lei from the revenues reported by the Customs Service;
- significant reservations when planning allocation limits to some CPAs and executing expenses for the implementation of the unitary salary system in the budget sector.

For 2022, the revenue part of the state budget was initially approved in the amount of 50,066.6 million lei. According to the amendments made to the State Budget Law for the year 2022 no.

⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1213/hotararea-nr-19-din-26-mai-2023-cu-privire-la

205/2021⁵, the revenues of the state budget were specified in the amount of 59,348.0 million lei, or 9,281.4 million lei more than the initially approved amount.

As a result, the revenues of the state budget increased in the chapter of taxes and fees by 5,307.2 million lei, in grants - by 3,308.4 million lei, in the chapter of other revenues - by 666.4 million lei, and transfers decreased by 0.6 million lei. State budget revenue estimates (without grants) were increased compared to the approved amounts by 5,973.0 million lei, or by 12.3 percent. In the basic component, the revenues of the state budget increased by 9,278.3 million lei, and in the component of projects financed from external sources - by 3.1 million lei.

In 2022, the SB revenues totaled 59,247.98 million lei, being 9,864.2 million lei higher than in 2021, but 100.1 million lei lower than the specified level. It is certified that the share in GDP of the SB revenues collected in 2022 is 21.7%, registering an increase of 3.6%.

Synthesis of the execution of state budget revenues during 2021-2022
(million lei)

Indicators	Years		Deviations 2022/2021		Share in GDP * (%)
	2022	2021	(+/-)	%	
1	2	3	4=2-3	5=2/3	6=2/PIB
Approved income	50.066,60	41.415,40	8.651,20	120,9%	18,4%
Specified income	59.348,04	45.864,90	13.483,14	129,4%	21,8%
Executed income, including:	59.247,98	49.383,80	9.864,18	120,0%	21,7%
taxes and fees	51.935,89	44.513,70	7.422,19	116,7%	19,1%
grants received	4.306,31	2.290,60	2.015,71	188,0%	1,6%
other income	2.999,36	2.567,90	431,46	116,8%	1,1%
Transfers received within the NPB	6,41	11,60	-5,19	55,3%	0,0%
Deviations (+/-)	-100,06	3.518,90	x	x	x
Execution percentage	99,8%	107,7%	x	x	x

Source: Generalized information by the audit team from the Reports on the execution of the state budget for 2021-2022. GDP – 272,559.9 million lei, according to the preliminary data of the National Bank of Romania.

In the structure of the revenues of the state budget for 2022, the predominant part of 87.7%, or 51 935.9 million lei, is the receipts from taxes and fees. Compared to the execution of 2021, the respective receipts increased by 7,422.2 million lei, or by 16.7 percent. Thus, in total SB's revenues, the most significant contribution comes from VAT receipts, which amount to 28,951.6 million lei, or 48.9%, income tax – 10,629.0 million lei (17.9%), excise duties – 8,009.1 million lei (13.5%), customs duties and other import taxes – 1,890.8 million lei (3.2%) etc.

The collection of revenues and other receipts approved in the NPB component budgets is ensured by the revenue administrators, who establish these revenues⁶. If the legislation does not provide for the authority responsible for the administration of certain budget revenues, the Ministry of Finance designates the administrators of the respective budget revenues. Thus, in addition to SFS and Customs, throughout the Order of the Ministry of Finance, PPA was also

⁵ Laws no. 112/2022, no. 260/2022 and no. 351/2022, art. 16 of the State Budget Law for the year 2022.

⁶ Art. 65 of the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility No. 181 from 25.07.2014.

appointed revenue administrator from 24.12.2021. At the same time, starting from 2023, NTA and MFAEI were appointed revenue administrators⁷.

Under these conditions, the audit found that, being designated as a revenue administrator for some payments and taxes resulting from the provision of public services and the application of sanctions by the state authorities, the SFS did not ensure control over the full and timely transfer of those revenues. As a result, the records of the fiscal body only show the payments received, without the amounts calculated in the budget, and the related arrears are not recorded.

Although the Court of Accounts previously communicated these deficiencies, the measures undertaken by the MoF and the SFS were not sufficient to ensure the verification of the data reported on these types of income in the part related to the record of calculations and full arrears in 2022, being signed only the documents regarding the receipts whose records are ensured by the treasury system.

For 2022, the state budget expenses were initially approved in the amount of 65,202.6 million lei. During 2022, changes were made to the approved expenses⁸, following which the total volume of expenses was increased up to 73,916.3 million lei, or increasing by 26.7 million lei. The increase in state budget expenditures for 2022 was determined, in particular, by:

- supplementing the Government's emergency funds in relation to the need to ensure the financing of emergency expenses related to the management of the energy crisis, the refugee crisis in Ukraine;
- ensuring new policy measures in the field of social protection, including through transfers to the state social insurance budget (the allocation of funds for the Energy Vulnerability Fund in order to partially offset the costs of energy resources for the population, increase transfers to the state social insurance budget for the granting of aid for the cold period of the year resulting from the increase of its amount and the number of beneficiaries, the granting of unique financial support to beneficiaries of state pensions/allowances etc.);
- the execution of the provisions of the Commission for Emergency Situations of the Republic of Moldova regarding the allocation of funds for the increase of the share capital of JSC "Energom" and the increase of the re-crediting of JSC "Energom" from the account of projects financed from external sources;
- the granting of the exceptional one-off payment to some employees from the budgetary authorities/institutions and the implementation of new salary policy measures in the budgetary field.

According to the results of the budget execution, the expenses of the state budget totaled 68,573.5 million lei, which is 92.7% compared to the annual provisions.

From the point of view of the degree of achievement, the lowest level is attested concerning the expenses within the projects financed from external sources, which constitute 61.0% of the annual provisions.

Among the main causes of the low utilization of external resources, we can mentioned: the cancellation of some activities within the projects related to the war in Ukraine, the

⁷ The MoF's Order no. 120 from 19.12.2022, in force from 01.01.2023.

⁸ Law no. 112/2022, Law no. 260/2022, Law no. 351/2022.

procrastination and the need for repeated public procurement procedures, the significant increase in the prices of construction materials, non-fulfillment of the disbursement preconditions stipulated in the loan/grant contracts, revision and extension of the implementation deadlines of some projects and activities, insufficient project management capacities in some sectors. The evolution of state budget expenditures in 2022, including expenditures within projects financed from external sources, is presented in the following table:

The evolution of state budget expenditures in 2022

(million lei)

	Approved 2022	Specified	Executed 2022	Specified 2022 vs approved 2022		Executed 2022 versus specified 2022	
				(+,-)	%	(+,-)	%
Expenses, total	65,202.6	73,943.0	68,573.5	8,740.4	113.4	-5,369.5	92.7
<i>including:</i>							
expenses except for projects financed from external sources	59,769.4	68,899.6	65,498.6	9,130.2	115.3	-3,401.0	95.1
<i>share in total state budget expenditures, %</i>	<i>91.7</i>	<i>93.2</i>	<i>95.5</i>	<i>1.5</i>	<i>x</i>	<i>2.3</i>	<i>x</i>
projects financed from external sources	5,433.2	5,043.4	3,074.9	-389.8	92.8	-1,968.5	61.0
<i>share in total state budget expenditures, %</i>	<i>8.3</i>	<i>6.8</i>	<i>4.5</i>	<i>-1.5</i>	<i>x</i>	<i>-2.3</i>	<i>x</i>
Resources, total	65,202.6	73,943.0	68,573.5	8,740.4	113.4	-5,369.5	92.7
<i>including:</i>							
general resources	58,907.9	67,973.9	64,501.6	9,066.0	115.4	-3,472.3	94.9
collected resources	6,294.7	5,969.1	4,071.9	-325.6	94.8	-1,897.2	68.2

Source: Information synthesized by the audit team based on the State Budget Law for the year 2022 no. 205 from 06.12.2021 (with subsequent amendments).

In 2022, financial resources in the amount of 5,369.5 million lei remained unutilized in the state budget, of which 1,968.5 million lei, or about 36.7%, are attributed to projects financed from external sources.

More information on the use of external financing is provided in the "Use of external financing" Chapter of this Report.

The Court of Accounts stated that, although the MoF takes measures to ensure the administration of the state debt, state guarantees and state re-crediting according to the legal framework, they require continuous improvement⁹.

As a share of GDP, the state debt is 34.73%, registering the highest value in the last 5 years. As of 31.12.2022, the state debt was 94,660.0 million lei, including the internal state debt – 34,492.4 million lei (at nominal value), and the external state debt – 60,167.67 million lei (the equivalent of 3,140.6 million US dollars). Compared to the previous year, the state debt increased by 16,907.3 million lei due to the increase of both the internal debt, by 1,211.0 million lei (at nominal value), and the external debt, by 15 696.4 million lei. Although there was a significant increase in the state debt, it fell within the ceiling approved by the Annual Budget Law.

⁹ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1214/hotararea-nr20-din-26-mai-2023-cu-privire-la-raportul

The ceilings related to the state debt, established by the State Budget Law for the year 2022
(million lei)

No.	Name of the indicator	Changes to the state debt ceiling in 2022		
		Law no. 205 from 06.12.2021	Law no. 112 from 05.05.2022	Law no. 260 from 09/08/2022
1	Internal state debt	39 575,30	34 088,40	34 535,20
2	External state debt	63 735,80 (3 317,80)	69 009,50 (3 555.10)	66 534,60 (3 478.00)
Total State Debt		103 311.10	103 097,90	101 069,80

Source: Information synthesized by the audit team based on the State Budget Law for the year 2022 no. 205 from 06.12.2021 (with subsequent amendments).

For the service of the state debt (interest and commissions), financial means were paid from the state budget in the total amount of 2,645.4 million lei, including for the service of the internal state debt – 2,084.8 million lei, and for the service of the external state debt – 560.6 million lei. Compared to the previous year, 748.1 million lei more were paid for the service of the state debt as a result of the increase in interest rates.

The slow return of bonds to the state budget by the banks in the process of liquidation is maintained, as of 31.12.2022 they transferred to the state budget from the capitalization of their assets only 2,026.8 million lei, which is about 15 % of the total debt.

External debt is growing upward, this being an important source of financing both for current needs and for financing investment projects.

There is evidence of a low level of capitalization of resources intended for investment projects, mainly caused by the procrastination of procurement procedures, the lack of qualified personnel in the areas covered by the projects under implementation, the failure to meet the contractual preconditions on time, which results, in most cases, in the non-disbursement of financial means.

Of the total external state debt, 93.6% (2,939.0 million US dollars) represents the debt to multilateral creditors, and 6.4% (201.6 million US dollars) – the debt to bilateral creditors. Thus, the debt to the IMF is 30.05% (US\$ 943.7 million), AID – 24.88% (US\$ 781.5 million), EIB – 12.65% (US\$ 397.3 million). US dollars), EBRD – 10.99% (345.1 million US dollars), these being also the largest development partners of the Republic of Moldova.

We draw attention to the fact that although the balance of the state debt fell within the limits approved by the Annual Budget Law, as of 31.12.2022 the risk of the interest rate of the domestic state debt with a maturity of up to one year persists, which has a major weight. Also, the external government debt portfolio is exposed to currency risk, which was caused by the predominance of external government debt in foreign currency.

It is further noted: i) increasing debt balances of secured borrowers for domestic and foreign loans and re-credited beneficiaries; ii) the recovery rate of financial resources related to projects re-credited through the MoF registers an increasingly reduced level, in some cases they are impossible to recover; iii) the continued non-compliance by the beneficiary institutions with the terms and conditions of project implementation, which generates, in some cases, the late

disbursement of loans, the commissions being paid from the contracted and/or unpaid amount of the loan (except for re-credited loans), as a result, additional expenses are generated for the state budget.

Another problematic situation is the impossibility of paying an external debt, determined by some external factors that did not depend on the Republic of Moldova, situation that needs to be monitored to avoid additional expenses to the state budget as a result of the application of late payment penalties.

For the 2022 budget year, the Court of Accounts expressed a qualified opinion regarding the execution of the state social insurance budget (SSIB)¹⁰. However, some aspects have been identified that require further attention:

- the current reporting rules, coordinated with the Ministry of Finance for the execution of the SSIB, are not consistent with the rules for recording the assets and liabilities of budgetary institutions financed from the state budget;
- NSIH and SFS have different ways of recording claims and debts related to state social insurance contributions, which can cause them to be reported inconsistently;
- in the last five years, the rate of growth of expenses borne by the SSIB exceeds by 26.5 percentage points the rate of growth of own revenues, which caused the maintenance of the insufficiency of the public social insurance system's own means to honor the obligations and the formation of dependence on transfers from the general purpose state budget to cover the SSIB deficit, which has increased four times in the last five years, which affects the sustainability of this budget;
- the estimated audit data indicate that the population able to work, but not included in the labor field, represents approx. 498.8 thousand people. Although there is potential to increase the number of the SSIB's taxpayers, the reserve is maintained due to the existence of undeclared work and envelope wages;
- the reduction of the contribution rate for the private sector from 29% to 24% did not have the expected impact, namely of widening the calculation base and bringing the labor remuneration fund out of obscurity;
- the constant increase in the number of beneficiaries of the social insurance budget in relation to the number of taxpayers leads to increasing pressure on this budget;
- paying dividends at a taxable rate of only 6%, compared to other taxes paid on salary payments, is a legal method that favors the risk of appearing and keeping salaries in the envelope;
- the non-adjustment of the initial balances of the debts does not provide comparability when reflecting the short-term debts of the social benefits for the year 2022, these being reduced by at least 14.0 million lei;
- the lack of an electronic register of records of freelancers working in the justice sector at the body authorized with the right of registration (Ministry of Justice), the lack of electronic provision of data to CNAS, as well as the insufficient actions to control the correctness of their calculation and transfer in time by the SFS determined lost revenues to SSIB from this category of taxpayers in the amount of 310.5 thousand lei;

¹⁰ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1212/hotartrea-nr18-din-25-mai-2023-cu-privire-la-raportul

- the irregular payment (2.62 million lei) and partial refund (28.4%) of the amounts granted for social aid and aid for the cold period of the year directly influence the SSIB indicators for 2022, conditioned by the fragmented process of granting, verifying and paying this benefit, which still maintains the inconsistency of data at all stages and levels;
- the delayed receipt of information regarding the death of the beneficiaries determined unjustified expenses in the amount of 1.16 million lei;
- although the purpose of scanning work records was to complete the personal accounts of future pension recipients with data on work experience¹¹, until now (May 2023), holding a work card is a mandatory condition for obtaining the right to a pension;
- the impossibility/limitation of the audit in verifying the correctness of the granting/calculation of the technical unemployment allowance, in the amount of 2.12 million lei, generated by the lack of complete information related to it, the non-presentation of information by the institutions involved, the lack of controls, as well as the lack of delimitation of the reporting of the allowance from the basic activity;
- the presentation of erroneous information in the State Register of individual records by employers, as well as the late transmission (up to 365 days) by medical institutions of information in the Portal of medical certificates, determined the non-payment of social benefits in the amount of 235.9 thousands of lei;
- the late submission by the employers of the work accident investigation or occupational disease verification documents drawn up by the competent authorities led to the exceeding of the deadline for establishing allowances for temporary incapacity for work caused by work accidents or occupational disease, from 1 day to 265 days late, which deprived the beneficiaries of timely receiving benefits in the amount of 134.7 thousand lei.

For the 2022 budget year, the Court of Accounts expressed a qualified opinion regarding the execution of the mandatory health insurance funds (MHIF)¹², situation determined, in particular, by:

- the impossibility of identifying the services for which expenses were incurred in the amount of 3,254.2 million lei reported in the "Hospital medical assistance" subprogram, due to the fact that hospital medical services reported by medical institutions cannot be delimited between those paid by NSIH and those performed by PMSI, but not paid by NSIH.

Some aspects were highlighted that did not influence the audit opinion, but require further attention:

- the current reporting rules, developed and coordinated by the MoF for the execution of MHIF, are not compatible with the reporting rules of other budgets, which does not ensure the consolidation of the Government's patrimony and debts in a single financial report;
- the expenses of the mandatory medical assistance insurance funds in 2022 did not reach the specified level, situation determined by the reduction by 819.1 million lei of the volume of medical services provided to the population at all levels of medical assistance;

¹¹ Government's Decision no. 426/2018 "Regarding some aspects related to the record of work experience".

¹² https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1216/hotararea-nr23-din-29-mai-2023-cu-privire-la-raportul

- the criteria for selecting medical service providers were not approved by the Government, which affects the regularity of expenses in the amount of 11,824.7 million lei regarding medical services contracted with 448 medical service providers and 212 pharmaceutical service providers;
- the insufficient regulations regarding the contracting processes, the specifics of reporting and payment of medical services within the system of mandatory medical assistance insurance, affect the way of administration and effective use of public resources;
- the insufficiency of the functionalities and interconnection of information systems make it difficult to assess the reality and fullness of the medical services provided to citizens;
- some hospital medical services were contracted and paid with the application of differentiated tariffs, which determined the reduction of the financial means allocated for the treated cases provided by 22.2 million lei. The negotiation process did not have documentation, which affects the uniform and fair contracting and payment of medical services;
- the medical prophylaxis services provided within the dental medical assistance were not provided for 80,965 children, although the medical institutions were paid in the amount of 28.2 million lei;
- annual preventive dental examinations needed to be provided from the financial means allocated from the basic fund, while in some localities children were not provided with mandatory annual dental services, and 11,386 children were repeatedly evaluated prophylactically in 2022;
- the data validation process regarding the number of insured and uninsured persons registered on the lists of family doctors was not fully completed, which may affect the regularity of the allocation of financial resources from the MMAIF in the amount of 796.6 million lei;
- the breast exoprotheses needed for 850 people were not included in the list of compensated medical devices, although financial means were planned for this purpose in the amount of about 400.0 thousand lei.

Execution of the ministries' budgets

The Law of the Court of Accounts¹³ expressly stipulates the obligation to carry out the annual financial audit of the ministries' reports on the execution of budgets in the completed budget year. The financial reports of the budgetary institutions, including the ministries, reveal the financial information related to the actual expenses made in the reporting year.

In nominal values, compared to 2021, the expenses realized in 2022 registered increases in practically all functional groups, of which in the field of social protection (+ 6 932.2 million lei), or 58.4%, services in the field of economy (+ 2 712.9 million lei), or 39.7%, education (+ 2,216.7 million lei), or 17.8%, public order and national security (+ 1,157.3 million lei), or 22.7%, state services with general destination (+ 767.2 million lei), or 9.7%, housing and communal services household (+ 355.0 million lei), or double compared to 2021.

¹³ Art. 32 of Law no. 260/2017.

From the state budget expenditures performed in 2022, about 44.5%, or in the amount of 30,516.7 million lei, represent the expenses for programs and services financed from the state budget, and 55.5%, or 38,056.8 million lei, represent transfers to other budgets.

Auditing the 2022 consolidated reports of all ministries, the Court of Accounts expressed its opinions on whether the financial statements presented in these reports were, in all significant respects, according to the applicable regulatory framework of financial reporting.

The situation regarding the execution of the budget by the ministries did not register progress compared to the previous year, with the Court of Accounts expressing an unqualified opinion, 10 qualified opinions and 2 adverse opinions. The audit opinions were determined by the non-implementation of some key recommendations aimed at removing the deficiencies that were the basis of the modified opinion offered in the previous management year.

The data concerning the opinions expressed during the last 2 years, for each individual ministry, is presented in the table below.

The dynamics of the audit opinions expressed on the consolidated financial reports of the ministries related to the management years 2021-2022

Public authority	Audit opinion	
	2021	2022
Ministry of Foreign Affairs and European Integration	qualified	qualified
Ministry of Internal Affairs	qualified	qualified
Ministry of Defense	qualified	qualified
Ministry of Economy *	qualified	qualified
Ministry of Finance	unqualified	unqualified
Ministry of Justice	qualified	qualified
Ministry of Health	qualified	qualified
Ministry of Labor and Social Protection	qualified	qualified
Ministry of Infrastructure and Regional Development	qualified	qualified
Ministry of Agriculture and Food Industry	qualified	qualified
Ministry of the Environment	qualified	qualified
Ministry of Education and Research	adverse	adverse
Ministry of Culture	adverse	adverse

* From 2023, the Ministry of Economic Development and Digitalization.

Source: CoARM's audit reports.

Unimplemented recommendations as a result of previous audits were reiterated in the financial audit reports within the newly created ministries. The most significant deficiencies that influenced the audit opinion refer to:

- the non-registration and non-adjustment to the cadastral value of the accounting value of the land and buildings managed and administered by the subordinate institutions, as well as the non-accounting in full of the value of the patrimony transferred to the management of the IP founded by APC led to the distortion of other income and financing by 2 967.75 million lei (MoC; MER);
- the limitation and impossibility of the audit to expose itself on the value of humanitarian aid intended for refugees from Ukraine in the amount of 59.17 million lei (MLSP), as well as the expenses related to social benefits in the amount of 851.37 million lei (MLSP), used to grant compensation to citizens in the cold period of 2022 (November-December), was

- determined by the uncertainty and insufficiency of related regulations, as well as by the imperfection of the "Energy Vulnerability" Information System (EV IS);
- the erroneous registration and lack of confirmatory documents of some categories of expenses caused the distortion of the value of the services in the amount of 28.38 million lei (MoH, MoC);
 - the lack of reflection as investments in the founded entities of the amount allocated by PI CIMUH SP to PHMI the Oncological Institute from the means of the Global Fund led to the distortion of the account of the value of grants awarded to beneficiaries within the country by 22.34 million lei (MoH);
 - the erroneous registration/non-registration of immovable property in the accounting records, the non-adjustment of the accounting value, as well as the non-capitalization of capital repairs led to the distortion of the value of the buildings by 738.27 million lei (MoJ, MIRD, MFAEI, MoE, MIA, MoH, MoC, MLSP, MER);
 - irregular classification of fixed assets in the amount of 251.80 million lei (MIA);
 - the irregular classification of fixed assets, the non-capitalization of investments and the incorrect reflection of the value of equipment caused the distortion of the value of machines and equipment by 28.61 million lei (MoE, MIA, MLSP, MER);
 - the lack of scrapping of non-functional modules of the information systems caused the distortion of the account of the value of intangible assets by 25.64 million lei (MLSP);
 - the lack of registration of the fund of textbooks and cultural publications caused the distortion of the value of fixed assets by 147.54 million lei (MoC, MER);
 - the incorrect application of the provisions of the regulatory framework¹⁴ and the failure to ensure the accumulation and capitalization of the investments made facilitated the distortion of capital investments by 315.13 million lei (MIRD, MAFI, MoE, MIA, MLSP);
 - the lack of accounting of movable museum assets, monument buildings, cultural objects in the amount of 1,102.85 million lei affected the value of cultural heritage assets (MoC);
 - the non-evaluation and non-accounting of the land lots, as well as the non-recognition in the accounting records of the ministries of the land lots belonging to third parties led to the distortion of their value by 1,034.84 million lei (MAFI, MoE, MIA, MoH, MoC, MER);
 - the non-compliant calculation of the wear and tear of fixed assets within some ministries and institutions subordinate to them caused the value to be distorted by 21.17 million lei (MIA, MLSP);
 - the non-application of the normative provisions regarding the identification, evaluation/reevaluation and registration in the accounting records of goods from the public domain transferred under economic management to public institutions for self-management determined the distortion of the value of shares and other forms of participation in the capital within the country by 32,126.47 million lei (MoD, MAFI, MoE, MoH, MoC, MLSP, MER);
 - the non-recording of advances granted for the services of editing guides/manuals/brochures/leaflets and organizing events caused the reduction of other receivables of the budgetary authorities/institutions by 2.50 million lei (MoC);

¹⁴ Order of the Minister of Finance no. 216/2015.

- the gaps admitted in the documents for the transfer of assets and liabilities, as well as the insufficient control by the ministry of the inventory of off-balance sheet accounts caused the distortion of the value of compromised claims by 8.06 million lei (MoE) etc.

The causes of the deficiencies found largely remain the same from year to year, namely: the lack and low qualification of staff from public entities involved in the financial-accounting process, the chronic insufficiency of financial resources and time to complete the registration and delimitation procedures of public property; gaps in the normative-methodological framework of financial reporting applicable to the public sector, etc.

In order to perfect the state's consolidated balance sheet, several development steps are to be taken, otherwise proposed in the new Public Finance Management Development Strategy for the years 2023-2030. For these reasons, the Court of Accounts reiterates the need to align the accounting records and financial reporting from the budgetary sector to the International Accounting Standards for the Public Sector (IPSAS).

We also reiterate in this Report the lack of a well-defined mechanism for consolidating state assets and liabilities. Thus, the record on the execution of the state budget is kept based on the cash method, the obligations towards the BS for the payment of taxes and fees (arrears), as well as the state debt and state recrediting are reported by the State Treasury to the off-balance sheet accounts, and within the ministries, the accounting records are organized on the basis of commitments.

At the same time, we draw attention to the significant reserves in the planning of allocation limits to some CPAs and in the execution of expenses for the implementation of the unitary salary system in the budget sector.

In some CPAs, the expenses for labor remuneration constituted the major share of the expenses in 2022, these being at: MoE – 74,3%, MoJ – 57,4%, MoE – 46,5%.

In the State Budget Law for the year 2022, the personnel expenditure limits for 47 CPAs were approved, in the amount of 9,127.3 million lei. Later, the allocation limits were increased by 288.5 million lei (9,415.8 million lei).

Personnel expenses were executed in the amount of 9,023.3 million lei, of which from the emergency fund – 359.2 million lei¹⁵, which represents 31.7% of the total expenses and non-financial assets of the budgetary authorities/institutions executed in 2022, which are increasing by 1,219.5 million lei, or by 15.6% compared to 2021. At the same time, the actual expenses at the end of the year constituted 8,879.1 million lei, or 144.2 million lei less.

We certify that the public authorities/budgetary institutions registered receivables for personnel expenses in the total amount of 12.3 million lei. Salary payments and contributions were paid in advance from the account of the economy of the labor remuneration fund. Thus, the most significant claims were registered by: MIA – 4.4 million lei, MoJ – 1.7 million lei, MER – 1.3 million lei, and MoD – 0.6 million lei. At the same time, at the end of 2022, a balance of unutilized allowances for personnel expenses was recorded in the total amount of 284.6 million lei.

¹⁵ SC – 0.3 million lei, MIA – 319.7 million lei, MoD – 37.4 million lei, MER – 0.4 million lei, MLSP – 1.4 million lei.

The Court of Accounts mentions the need for the MoF to apply, through the lens of the powers assigned, additional/more effective examinations/revisions of the expenditure limits, taking into account the level of expenditure execution, including the actual ones.

According to the regulatory framework¹⁶, personnel expenses constitute a main economic category of recurring expenses, with a major impact on the economic structure of the budget and require to be subject to rigorous control by central and local public authorities. The volume of personnel expenses, under the conditions of limited resources, influences the structure and volume of other categories of budget expenses.

The refugee crisis

In 2022, the Republic of Moldova faced a flow of refugees from Ukraine as a result of the war in the region.

Although the state authorities undertook mobilization measures to manage the crisis, the lack of a systemic approach generated problematic aspects in its administration.

As of 31.12.2022, funds in the amount of 290.2 million lei were collected to support the SB, of which: from natural persons - 7.5 million lei, and from legal entities - 282.7 million lei. At the same time, 31.1 million lei were donations from internal sources, and 259.1 million - donations from external sources. Voluntary donations in the amount of 290.2 million lei were transferred to the Government's intervention fund.

The most significant are the donations from external sources, amounting to 69.1 million lei, donated by the Swedish Agency for Development and International Cooperation (SIDA), 60.6 million lei – by the Department of Foreign Affairs of Switzerland, 41.2 million lei – by the Ministry of Finance of Lithuania, 36.8 million lei - donations collected through the Embassy of the Republic of Moldova in Tokyo, and 24.8 million lei - from the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, which is 232.4 million lei, or 89.7%.

Based on the CES' Provision no. 4 from March 1, 2022, by way of derogation from the provisions of the Fiscal Code, special regulations were established in the part related to the fiscal consequences of making donations for the purposes of temporary placement and managing the flow of refugees.

In total, financial means in the amount of 484.7 million lei (28.5%) were allocated from the Government's emergency funds (1,700.0 million lei) for the management of the refugee crisis in Ukraine, from which: 446.1 million lei – from the intervention fund, and 38.6 million lei – from the reserve fund¹⁷. From the allocated means, expenses were financed in the amount of 461.6 million lei, or at the level of 95.2%, of which: for the LPA – 44.9 million lei, and for CPA – 416.7 million lei (including other aid in the amount of 39.1 million lei). At the same time, additional budget funds were specified from the SB in the amount of 1.7 million lei, of which 0.9 million lei, or 52.9%, were executed, of which within the MFAEI the expenses for protocol and transport services are financed (0.3 million lei) and at the MER – 0.6 million lei, these being from the account of the redistribution of allocations as part of the budget amendment.

¹⁶ Point 4.5.3. from the MoF's Order no. 209 from 24.12.2015 "Regarding the approval of the Methodological Set regarding the development, approval and modification of the budget".

¹⁷ Material Reserves Agency – 35,843.8 thousand lei, MIRD – 2,385.0 thousand lei, General Inspectorate for Emergency Situations – 357.2 thousand lei.

Summary of expenditures executed for the management of the refugee crisis in Ukraine in the year 2022
(thousand lei)

CPA/ LPA	Specified	Executed	din care:								
			Staff expenditure	Goods and services	Subsidies	Grants awarded	Social benefits	Other current expenses	Fixed assets	Aids	Stocks of circulating materials
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
MFAEI	262,9	262,9		262,9							
SC	1.774,0	1.705,0	332,2	241,7		748,1			130,7		252,2
MoD	42.666,7	37.432,9	37.432,9								
MER	2.370,1	1.480,0	372,9	1.014,3			0,5				92,3
MLSP	19.600,0	19.570,6	1.398,2	17.832,1							340,3
MIRD	2.385,0	2.385,0			2.385,0						
MIA	317.530,6	315.700,5	311.820,2						100,0 ¹⁸	3.780,4	
other	39.075,5	39.075,5								39.075,5	
LPA	60.698,5	44.905,2	15.015,6	25.561,0			47,9	744,3	817,8		2.718,4
Total	486.363,3	462.517,5	366.371,9	44.912,0	2.385,0	748,1	48,4	744,3	1.048,5	42.855,9	3.403,3
Share (%)		100,00%	79,2%	9,7%	0,5%	0,2%	0,0%	0,2%	0,2%	9,3%	0,7%

Source: Generalized information by the audit team regarding the allocation/financing and use of the Government's reserve and intervention funds as of 31.12.2022.

Of the total expenses executed, the major share represents personnel expenses - 79.2% (366.4 million lei), being granted compensation increments for work performed in conditions of increased health risk, and expenses for goods and services in the amount of 44.9 million lei, procurement of materials – 3.4 million lei, for the transport of refugees – 2.4 million lei etc.

The Court of Accounts finds that most of the allocations from the SB were executed for the increases offered to the staff involved in the management of the refugee crisis within the MIA - 311.8 million lei, and MoD - 37.4 million lei.

Based on CES' Provisions¹⁹, throughout the MLSP's Order no. 21 from 26.02.2022²⁰ (with subsequent modifications) the regulations on the organization and operation of the temporarily open placement centers for refugees, the personnel rules, the expenses and the financing mechanism were approved. Thus, the public institutions/SE under the CPA were to submit monthly to the MLSP, responsible for confirming the eligibility of expenses, the fiscal invoice for the services provided, with the attachment of the confirmatory documents regarding the expenses incurred for their activity.

According to the provisions of the above-mentioned Order, monthly, the MLSP, in the period March-October 2022, presented to the MoF „*Information on the maintenance costs of Temporary Refugee Placement Centers*”. The Court of Accounts found that the MoF allocated the financial means based on the Provisions of the CES, but some information was not complete and required additional documents.

The Court of Accounts established multiple deviations regarding the correctness of the data reported by the MLSP to the MoF. Consolidated audit data shows that in 2022, 87 temporary placement centers were initially established for refugees from Ukraine (790,883 people), of which 53 centers remained active at the end of 2022. For the management of placement centers

¹⁸ The amount of 100.0 thousand lei was not allocated from the Government's emergency fund, but represents donations received for the purpose of purchasing 2 drones for the General Inspectorate of the Border Police.

¹⁹ CES Provision no. 1 from 24.02.2022, CES Provision no. 3 from 27.02.2022.

²⁰ MLSP Order no. 21 from 26.02.2022 "Regarding the approval of the Regulation on the organization and operation of the Temporary Placement Center for refugees and the personnel and expenses rules" (amended throughout the Order no. 29 from 21.03.2022).

and temporary shelter for refugees, expenses reflected in the information presented to the Ministry of Finance and which amount to only 80.6 million lei, of which: executed by the LPA - 58.7 million lei, and by the CPA - 21.9 million lei. At the same time, according to the data on the official website of the MLSP, as a result of the study carried out by the UNHCR, it was reported that the Republic of Moldova established a total of 133 temporary placement centers for refugees, of which 67 centers remained active at the end of 2022.

The MLSP did not present complete and exhaustive information to the MoF regarding all expenses incurred for the placement centers. In these circumstances, it is not possible to determine the totality of the expenses executed for the management of the refugee crisis in 2022, including in terms of sources, economic classification, as well as humanitarian aid.

In 2022, budgetary institutions benefited from grants for projects financed from external sources for refugees, in the total amount of 18.9 million lei, which have not been fully utilized, the unused balance to be reimbursed to donors by the end of January 2023, according to the entities' explanations. Thus, the MER implemented Project (70373) "Psychological support and career guidance for refugees", spending 1.9 million lei; MLSP implemented the Project (70379) "UNHCR contribution in support of vulnerable people from the Republic of Moldova and refugees", with allocations in the amount of 17.0 million lei (88.3%) being executed, with the registration of a balance of means in the amount of 2 0 million lei.

The Court of Accounts mentions that although the budget classification has been supplemented with a new activity for keeping a separate record of refugee expenditure, in 2022, CPA/LPA, in addition to the means received from the emergency funds, used means both from their own sources and from other activities²¹, which does not allow obtaining an overview of the means intended and used for these purposes.

Internal managerial control

Internal Public Financial Control implies change in the organizational culture and brings immediate and beneficial effects in the use of public funds. This system imposes a set of principles, procedures and tools that ensure the efficient, transparent and responsible management of public resources, with the aim of guaranteeing the sustainability and performance of the actions undertaken by public authorities and institutions.

In the context of ensuring the internal managerial control (IMC), it is noted that the majority of the managers of the audited public entities issued and signed the Managerial Responsibility Statements for the audited period, through which they assured the Executive, the Legislature, but also the citizens that they have a financial management and control system whose organization and operation allow the provision of reasonable insurance as well as that public funds allocated for the purpose of achieving strategic and operational objectives were used in conditions of transparency, economy, efficiency, effectiveness, legality, ethics and integrity.

Thus, in 2022, 3% of CPAs reported full compliance, 90% – partial compliance, and 7% – non-compliance of their own IMC systems with general organizational standards and principles. The same situation is observed at the local level, 80% of Level II LPAs reporting partial compliance and 20% – non-compliance with the organization of IMC systems.

²¹ The name of the Migration and Asylum Office of the Ministry of Internal Affairs is changed to the General Inspectorate for Migration, throughout the G'sD no. 16 from 11.01.2023 "Regarding the organization and functioning of the General Inspectorate for Migration".

The Court of Accounts highlights that, although the audited entities generally have methods and procedures to support the activities carried out, self-control and monitoring mechanisms, they often remain non-functional and do not fully ensure the correct and efficient management of public funds.

Also, the restructuring process of the specialized central public administration, carried out in 2022, constituted a challenge for ensuring the functional sustainability of the IMC systems in the reorganized and newly created ministries, this being determined by the way of preserving institutional memory, assigning tasks to specific fields and functions, as well as reallocating skills and resources.

The problem of staffing public entities, including internal audit subdivisions, is becoming more and more accentuated recently. The Court of Accounts supports the measures taken by the Executive in order to regulate the size of the internal audit subdivisions.

As of 31.12.2022, 131 public entities have established internal audit services in their own organizational structure, but only 58% of them were staffed. The minimum normative requirements regarding the allocation of personnel resources for internal audit are respected by only 33% of APC authorities and 9% of level II LPAs, which approved at least three and two staff units in the internal audit service, respectively.

The percentage of internal auditor positions varies by entity level, with an overall average of 51% in the public sector. The Court of Accounts has addressed this issue several times in its audit reports, noting that internal audit does not achieve its purpose in most CPAs by performing assurance and advisory duties regarding the internal managerial control system over its entire field of competence. The internal audit activity, like any other activity within a public entity, needs resources to support its correct performance, in order to achieve the expected results. The issue of sizing internal audit subdivisions is one of the most important challenges to the compliant and efficient functioning of internal audit. Moreover, in the Analytical Report of the European Commission from February 2023, regarding the level of preparation for our country's accession to the European Union, the insufficiency of internal auditors is noted, and the European Commission indicates that "the lack of capacity must be addressed".

In order to solve this problem, the Government recently approved the criteria for sizing the internal audit subdivisions within the ministries and administrative authorities subordinate to them, which are to be applied starting from 01.01.2024. As a result, internal audit subdivisions within ministries and, as the case may be, subordinate administrative authorities are to be restructured through centralization at a higher hierarchical level, and the number of internal auditor positions at the level of the central public administration to increase by an estimated 52 staff units.

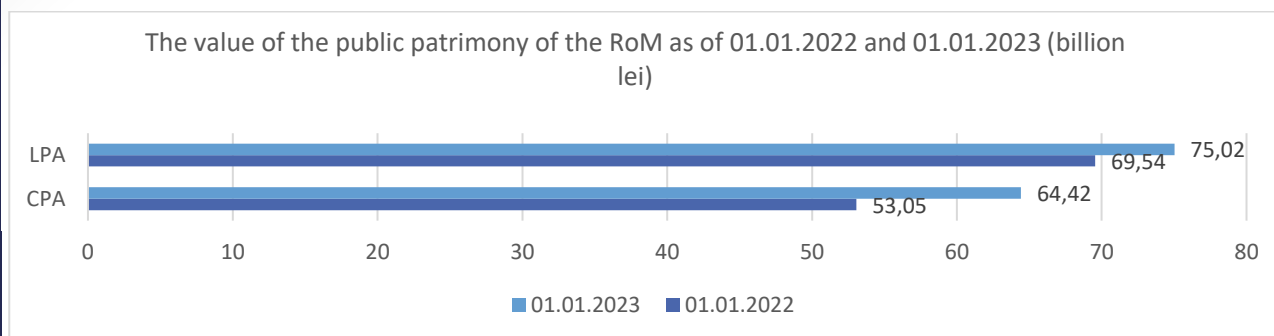
Management of public patrimony

Public property is present in all states and is characterized by the fact that a considerable part of the company's assets is in the public property of the state and in the public property of administrative-territorial units.

In the Republic of Moldova, the right to public property, just like the right to private property, is a right guaranteed by the state, and public property, like private property, is inviolable, protected

by law, to be used either in the interest of the whole society (state property) or in the interest of local communities (ATU property).

According to the provisions of the Law on the administration and denationalization of public property no. 121 from 04.05.2007 (art. 3), the administration of public property is carried out according to the principles of efficiency, legality and transparency.

Source: The register of public patrimony, kept by the Public Property Agency.

According to the data from the Public Property Register, held by the Public Property Agency²², as of January 1, 2023, the balance sheet value of the public patrimony of the Republic of Moldova was 139.44 billion lei, increasing by 16.85 billion lei, or by about 14% compared to the previous period. This increase is also generated by the remediation of deficiencies found by the Court of Accounts in the external public audit, including:

- the value of the public patrimony managed by the central public authorities is 64.42 billion lei, increasing by 11.37 billion lei (21,43%);
- the value of public patrimony managed by administrative-territorial units is 75.02 billion lei, increasing by 5.48 billion lei (7,88%).

The Court of Accounts reiterates that the non-delimitation of publicly owned lands into publicly owned lands of the state and publicly owned lands of ATU, as well as of lands in the public domain from those in the private domain, remains a pressing problem in the context of the management of public patrimony.

The delimitation of public property lands into public property of the state and public property of the ATU, including public or private land, aims at the protection and efficient use of the public property of the state and the ATU. This goal is achieved through the creation and maintenance of the immovable property cadaster, which ensures the public recognition of ownership and other patrimonial rights over immovable property, the protection of these rights by the state, the support of the taxation system and the real estate market.

The lack of an appropriate methodology regarding the delimitation by domain and the accounting of public patrimony seriously affects the process of its management and reporting, as a result, it is not possible to determine the legal and accounting regime of the goods, especially those transferred to the management of state/municipal enterprises and self-management public institutions.

²² Government's Decision no. 675 from 06.06.2008 "Regarding the Register of Public Heritage".

The analysis of the national regulatory framework²³ reveals that at the moment there are several methods of evaluating public and private state assets, which do not provide uniform criteria for establishing their fair value.

Often, the value of the asset differs significantly depending on the valuation method used by the entity. This problem remains unsolved also due to the normative provisions that establish the modification of the initial value of fixed assets only in the case of reuse, modernization, reconstruction or partial liquidation of the objects.

The lack of uniform criteria for calculating the value of real estate, methods and procedures for their assessment and reassessment do not provide uniform criteria for determining the fair value of assets. In this context, is revealed the need to review the national regulatory framework, in order to connect the revaluation method to the requirements of good practices that provide for the revaluation of assets at the reporting date.

Another major problem that endangers the integrity of state assets is the non-registration and non-accounting of real estate and land by public authorities both at the central and local levels. This fact does not allow the possession of complete and credible information regarding the owned public patrimony, its use and the beneficiary persons.

Compliance with the procedure for the transfer of state-owned land from the administration of central public authorities, state authorities and state public institutions that administer/manage state-owned land, to the administration of the Public Property Agency, is not ensured. The deficiency is generated by the registration of the property right at the Public Services Agency (PSA) only through the simple application of the PPA, in the absence of the primary handover-acceptance documents at the entity level.

The irregular inclusion of state property transferred to the management of state-owned enterprises in the process of insolvency in the debtor's mass generates the risk of losing control over state assets and not ensuring their integrity. For several years, state-owned enterprises have not complied with the accounting rules for property owned by third parties and have not accounted for this type of property in separate accounts, intended for the accounting of fixed assets and lands received under economic management.

Investments and capital repairs carried out by some administrative-territorial units²⁴

According to the normative framework²⁵, public capital investment is the budget expenditure intended for the creation of fixed assets, including the construction and/or renovation, reconstruction or expansion of existing fixed assets.

The legal framework in force²⁶ stipulates that central and local public authorities ensure the implementation of capital investment projects in their areas of competence, monitor them and report on the degree of implementation and their performance. At the stage of developing the MTBF projects and estimating the baseline for capital investment expenditures, the Ministry of Finance, as a matter of priority, distributes budget allocations for the continuation of projects in progress and with a high degree of completion. Later, depending on the established priorities,

²³ Law no. 1543 from 25.02.1998 on the cadaster of real estate, Law no. 1308 from 25.07.1997 on the normative price and the method of sale and purchase of land, Law no. 267 from 29.11.2012 on the monitoring of real estate; The instruction on how to update the cadastral data in order to support the taxation system, approved throughout the LRCA's Order no. 103 from 22.08.2013.

²⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1229/hotararea-nr32-din-27-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

²⁵ Point 5 of the Regulation on public capital investment projects, Annex no. 3 to the Government's Decision no. 1029 from 19.12.2013 (repealed throughout the Government's Decision no. 684 from 29.09.2022 "For the approval of the Regulation on investment projects public capital").

²⁶ Art. 40 of the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility no. 181/2014.

the expenditure limits are allocated to capital investment projects by the respective budgetary authority. At each stage of budget planning, the authorities are to present additional arguments regarding the need to continue the project and brief information about the implementation of the project.

According to the State Budget Law for the year 2021, the expenses regarding investments and capital repairs for the LPA constitute 1,367.8 million lei²⁷, or 234.7 million lei more than the previous year.

Expenditure on investments and capital repairs for LPA

(million lei)

Indicators	2020			2021		
	Capital expenditure	Infrastructure of local public roads	TOTAL	Capital expenditure	Infrastructure of local public roads	TOTAL
1	2	3	4	5	6	7
TOTAL OVERALL	111,21	1.021,92	1.133,13	409,54	958,27	1.367,81
Total level II	22,23	739,14	761,37	166,96	671,19	838,15
Total level I	88,98	282,78	371,76	242,58	287,09	529,66

Source: Audit report²⁸

As of 31.12.2021, the total value of non-financial assets managed by ATU was 53.1 billion lei, increasing by 4.3 billion lei, or 108.8% compared to the balance of assets registered on 01.01.2021 (48,8 billion lei).

The consolidated budget of the ATU level I and level II for 2021 was approved for non-financial assets in the total amount of 2.85 billion lei, with their rectification to 5.1 billion lei, being executed in the amount of 3.8 billion lei, or at the level of 74.5% of the specified allocations. It is also noted that the total expenses executed in "Buildings" constituted 956.4 million lei, or 25% of the total financing executed. The largest share (of 33.1%) belongs to "Special constructions", in the amount of 1,265.6 million lei, followed by "Capital investments in assets under construction", which totaled 618.9 million lei, or 16.2%.

The report on the execution of the consolidated budget of the ATU level I and level II for 2021 (million lei)

Indicators	Approved	Specified	Executed	Total receivables	Total debts	Including the expired payment term	
						Claims	Debts
Buildings	678,7	1.116,8	956,4	5,0	64,6	0,1	2,3
Special constructions	1.106,2	1.771,6	1.265,6	0,8	49,1	0	0,2
Transmission facilities	56,6	177,2	153,6	3,0	2,8	0,9	0,5
Machines and machinery	117,9	283,0	248,0	1,1	6,4	0	0
Means of transport	457,2	484,2	350,4	0,3	0,1	0	0

²⁷ Including the destination: capital expenditures – 409.54 million lei, and local public road infrastructure – 958.27 million lei.

²⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1229/hotararea-nr32-din-27-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

Tools and implements, production and household inventory	98,7	180,7	160,9	0,9	0,7	0,03	0
Intangible assets	4,3	11,3	2,4	0	0	0	0
Other fixed assets	81,3	78,8	63,1	0,5	0,4	0	0
Capital investment in assets under construction	251,2	991,8	618,9	5,9	80,0	0,04	5,5
Total	2.852,1	5.095,4	3.819,3	17,5	204,1	1,1	8,5

Source: Consolidated financial reports (Form FD-044) for the year 2021.

On 31.12.2021, the TAU admitted debts for the executed works in the amount of 204.0 million lei, of which with the expired payment term - in the total amount of 8.5 million lei. Also, some ATUs admitted the advance payment of some works in the amount of 17.5 million lei, of which 1.1 million lei - with the payment deadline expired.

The largest debts related to expenses for non-financial assets – from 3.0 million lei to 39.0 million lei, which amounts to **134,2 million lei (from the total of 204.0 million lei)**, were registered by LPAs from 13 ATUs of level II (Chisinau, Anenii Noi, Basarabasca, Criuleni, Drochia, Falesti, Glodeni, Ialoveni, Ocnița, Strășeni, Soldănești, Ungheni and ATU Gagauzia).

The Court of Accounts found that the administration of budgetary resources for investments and capital repairs is not ensured according to a uniform framework of strategic planning, execution and reporting, a fact that conditions, in many cases, the use of resources contrary to normative requirements, and the management of public funds and patrimony - in the absence of related/appropriate monitoring and reporting.

The strategic planning of the development of localities is not regulated at the level of substantiated studies and has an ad hoc character due to the lack at the level of the CPA and LPA of territorial development and urban plans of the localities.

At the time of approval of the medium-term program for the development of urban plans at locality level for the years 2013-2016, according to the data held by the Ministry of Economy and Infrastructure (currently – the Ministry of Economic Development and Digitalisation), only 19 of the 57 cities, or 33%, and 17 of 1,614 rural localities, or 1%, had town planning documentation. Also, until now the Strategy for the sustainable development of localities has not been developed, although such an objective was planned in the Government's Action Plan for 2020-2023.

We note that, in practice, the normative framework is not applied by the LPA to regulate the process of identification, approval and reporting of capital investment projects, as the economy, effectiveness and efficiency of investments are not ensured in the system.

The Ministry of Finance and the LPAs do not have complete data on the development of investments and capital repairs at the level of ATU, as well as on the resources allocated and necessary for their implementation.

LPA has many objects started and not completed until now, for which expenses of more than 4,620.97 million lei were incurred. The local authorities have not undertaken measures to assess the existing and unfinished projects and the financial resources required for their completion, while also initiating new investment projects. For example,

- The apparatus of the president of the Criuleni district used 1.1 million lei for the elaboration of the project documentation for the objective of the repair of the Cruglic - Ohrincea road segment, works that have not been initiated since 2016; in 2021, another project was contracted on the access road to the village of Cruglic, with design costs of 237 thousand lei being incurred, works that have also not been initiated;
- the value of the works carried out for the objective initiated in 2005 and not completed until now "Evacuation of waste water from the city. Criuleni at the sewage treatment plant in the village of Onițcani" is 30 million lei, and the necessary financial means for its completion is 14 million lei;
- in the Telenești district, due to the lack of financial resources, 3 objects were not completed: the Bănești School, the Canteen for 140 seats and the Chiștelnița-Ordășei Gas Pipeline;
- the Briceni district council initiated investment projects whose finality is uncertain, expenses of 911.8 thousand lei were incurred only for the project documentation of 2 objects with an estimated need of 49.3 million lei etc.

According to the legal provisions, the assumption of commitments by the budgetary authorities is allowed only for the purposes and within the limits of the budgetary allocations, in compliance with all legal requirements. Contrary to these provisions, some LPAs have admitted irregularities and deficiencies, such as:

- in the absence of financial resources from the local budget and the National Ecological Fund (NEF), 4 LPAs contracted construction works related to water supply and wastewater treatment in a total amount of 82.3 million lei, a fact that led to the non-execution of works of about 54.8 million lei, or 67%;
- the investments in progress for the object "Supplying the city of Fălești with water from the Prut River", in a total amount of 149.9 million lei, are affected by deficiencies in the amount of 9.2 million lei found in the previous audit and not remedied until now;
- The program regarding the distribution of the means of the road fund of the Ungheni district for 2021-2023 with transfers allocated in the total amount of 71.2 million lei was approved and used in the absence of the decision of the District Council and the provision of the president, the specification of the objects, the approved and verified budgets, without the justification and documentary reporting of the condition of the roads;
- the authorities of the Ungheni district have admitted the inclusion in the financing plans of making the investment in the level I LPA's property, incurring expenses contrary to the destination from the road fund in the total amount of 5.3 million lei, in the absence of legally verified and expertized project documentation; moreover, not complying with roadway construction rules, they incurred unjustified expenses from the budget in the amount of about 0.8 million lei;
- 5 level II LPAs adopted, during 2021, decisions to allocate financial resources to IMSP for the purchase of capital works in the amount of 16.2 million lei, without establishing the

legal basis for awarding and in the absence of transparency of the procurement procedures carried out. Thus, the Telenești District Council allocated financial means in the amount of 2.8 million lei, 15 contracts of small value being concluded, of which in 2 and, respectively, in 4 cases with one and the same economic agent; analogous situations were stated within the District Councils: Strășeni (1.6 million lei), Criuleni (3.6 million lei), Edineț (6.8 million lei) and Briceni (1.3 million lei);

- some authorities did not ensure compliance with the legal provisions regarding the collection of the guarantee of good execution of the contract, estimated at 14.5 million lei;
- the monitoring and control regarding the financial reporting of the executed expenses related to investments and capital repairs was not ensured, which led to the non-capitalization of investments and capital repairs in the amount of 78.2 million lei and their incorrect classification in the amount of 103.0 million lei.

The Court of Accounts reiterates that local public authorities must ensure the regulatory inventory of assets under execution, the compliant registration in the records of the technical-building infrastructure and the elimination of deficiencies related to the situations found by the external public audit.

We mention that, through the new approved rules regarding capital investments²⁹, the rules regarding the increase from year to year of the total estimated cost of a capital investment project have been excluded. At the same time, the responsibilities for examining and confirming the eligibility of new capital investment projects rest with the Ministry of Finance³⁰, and the adjustment of the value of periodically concluded contracts will be carried out by CPA with the presentation of budget proposals at the adjusted cost of the project. At the same time, the selection of new projects to be included in the state budget bill will be carried out by the Inter-ministerial Committee for Strategic Planning³¹.

However, the mentioned provisions have a recommendatory character for LPA and not mandatory, which will further facilitate the wasting of public money through inopportune, ineffective, irrelevant investment projects that do not improve the life of the citizen.

Implementation of the Water Supply and Sanitation Strategy (2014-2030)³²

The Republic of Moldova, in the process of negotiating the Association Agreement with the European Union (EU), has assumed a series of commitments in several fields that require the alignment of national legislation and standards with the EU acquis.

Among the areas of maximum interest is that of water supply and sanitation. The transposition of community legislation in the field of water supply and sanitation requires large investments in infrastructure and special attention from the state authorities.

Based on the importance of the topic addressed, the Court of Accounts evaluated **the progress achieved in the implementation of the Water Supply and Sanitation Strategy (2014-2030).**

²⁹ Government's Decision no. 684 from 29.09.2022 "For the approval of the Regulation on public capital investment projects".

³⁰ Point 7 and point 13 of the Regulation on public capital investment projects, approved throughout the Government's Decision no. 684 from 29.09.2022.

³¹ Point 30 of the Regulation on public capital investment projects, approved throughout the Government's Decision no. 684 from 29.09.2022.

³² https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1211/hotararea-nr14-din-06-aprilie-2023-cu-privire-la-raportul

The general objective of the Strategy is the gradual provision of access to safe water and adequate sanitation for all localities and the population of the Republic of Moldova, thus contributing to the improvement of health, dignity and quality of life, and to the economic development of the country.

During 2014-2022, the projects were implemented from several state budget funds (National Ecological Fund (NEF), National Regional Development Fund (NRDF), National Regional and Local Development Fund (NRLDF), National Fund for the Development of Agriculture and the Rural Environment (NFDARE), as well as from external sources, the total value amounting to 4 billion 678.5 million lei. The major share of investments in water supply and sanitation infrastructure comes from the resources allocated from the NEF (2 billion 350.5 million lei), which represents 50% of the invested means, followed by external resources (1 billion 405.9 million lei), respectively 30% of the invested means.

From a territorial point of view, the largest investments were made in the districts of Leova (336.1 million lei), Florești (260.2 million lei), Fălești (247.2 million lei), Ungheni (282.9 million lei), Edineț (247.2 million lei), Căușeni (234.2 million lei) etc.

According to the data of the National Bureau of Statistics (NBS), a large part of the indicators related to the field registered increases. Thus, the following increased: the number of public water supply systems, the total length of water distribution systems and aqueducts, the number of wastewater treatment and purification stations, the number of sewage systems and their length etc.

The number of localities connected to the water supply and sewage systems has also increased. Thus, during 2016-2021, the number of localities connected to sewage systems increased by 1.9%, from 6.8% in 2014, to 8.7% in 2021, while the connection of localities to water supply systems is much higher. Thus, in 2014, 31.3% of localities were connected to the aqueduct, and in 2021, 59.9% of all localities were connected, registering an increase of 28.6%.

Urgent and stringent actions are needed by decision makers and participants in the water supply and sanitation process, to improve the deficiencies found by the Court of Accounts in this area.

Thus, several problems relating to the implementation of the measures included in the Water Supply and Sanitation Strategy are highlighted, namely:

- the lack of a single Action Plan regarding the development of the field of water supply and sanitation at the national level, the development of the field being included in several Strategies, incorporating objectives and indicators related to the field of water supply and sanitation;
- the measures included in the Action Plans of the Strategy did not contribute to increasing the number of regional operators providing public water supply and sanitation services; the number of regional operators increased from 8, in 2014, to 9, in 2022, regionalization being carried out exclusively within projects with external funding;
- decision makers (Ministry of Agriculture, Regional Development and Environment/Ministry of Environment), responsible for implementing the Strategy did

not organize the collection, processing and evaluation of data regarding the total investments made in the field of water supply and sanitation.

At the moment, no structure in the country has complete and comprehensive information regarding the infrastructure related to the field of water supply and sanitation, which makes it impossible or difficult to assess the situation in the field. Data related to public water supply and sanitation systems are collected by the NSB, part of the data are collected by the Environmental Protection Inspectorate (EPI), and another part of the indicators are collected by NERA from licensed operators.

According to EPI data, a large part of wastewater treatment plants do not provide water treatment at a normative level, at the end of 2021, only 13.9% of wastewater treatment plants met the standards, 76.6% performed insufficient treatment, and 9.1% performed partial treatment.

Technological consumption and water losses are part of the important indicators for the correct operation of water distribution networks and represent the difference between the volume of water captured and that supplied. High water losses are largely due to the state of the water catchment, supply and distribution infrastructures, which have advanced or 100% wear and were built in the 20th century. In 2016, only 68.3% of the captured water volume was supplied, and 31.7% were losses. In 2021, the situation improved, of the entire volume of water captured, 78.9% was supplied, and losses in the network decreased to 21.2%. **However, even this reduced percentage requires monitoring, emerging from the current situation regarding the limited availability of quality water resources.**

During 2014-2021, the NEF's Board of Directors accepted 580 investment projects for financing, with 1,471 financing contracts concluded. **Over the years, some of the initiated projects were excluded from financing and the unfinished ones remained, as a result of the insufficiency or lack of contribution, non-compliance with the clauses of the financing contract, continuing the increased risk of degradation of already executed works and inefficient use of public money.**

The audit revealed that during 2014-2022, out of a total of 580 projects carried out by the NEF, in the case of 216 contracts concluded between the contractor and the beneficiary, 328 agreements were signed regarding the extension of the project implementation period and 303 agreements regarding the modification of the value of the joint venture contracts. **As a result, the initial value of the contracts was increased by a total of 338.8 million lei, some projects still not being completed.**

Not all investment projects carried out through NEF are subject to verification of the quality of execution of construction works. Thus, the implementation of 19 projects was carried out without ensuring technical supervision. At the same time, during some controls carried out by the Technical Supervision Agency, cases of overconsumption of construction materials, energy resources and other resources were established compared to consumption norms and execution drawings, as well as unexecuted works, included in the cost of the object presented for reception. Consequently, the results of the controls for 4 investment projects were submitted to NAC and ISS, the ascertained value of the deficiencies to be recovered being 16.25 million lei.

With reference to the projects implemented from NRDF, it was found that, within 3 projects with a total value of 87.4 million lei, although water supply networks were built, they are not

exploited. The low-quality preparation of the technical documentation within a project worth 20.8 million lei, determined the delay in its completion, and the extension of the deadlines for the realization of 4 projects worth 122.05 million lei, led to their inclusion in several Single Program Documents.

In 2022, the National Ecological Fund was reorganized into the National Environmental Fund (NEF), with the creation of the Public Institution National Office for the Implementation of Projects in the Field of the Environment, subordinated to the Ministry of the Environment. The reception-handover process between National Ecological Fund and National Environmental Fund lasted 2 months (December 2022 – January 2023), during that period the financing of the projects was stopped. The total value of the financing contracts taken over from National Ecological Fund was 129.46 million lei, however, budget allocations in the amount of 93.08 million lei were approved in the National Environmental Fund budget for 2023, which represents a deficit of 36.37 million lei.

Tariffs for the provision of water supply and sanitation services to several operators have not been changed over several years. Thus, in 2014, 27 out of 36 companies analyzed recorded losses of 225.7 million lei. In 2021, the number of companies recording losses increased to 32, the amount of accumulated losses increasing more than 5 times, at the end of 2021 constituting 1 billion 330.2 million lei.

The limited amount of public financial resources available, which would cover the integral needs for financing the objectives, led the beneficiaries to divide large-scale projects into funding stages, fact that led to the extension of their implementation terms and to the increase of costs.

With reference to the quality of water distributed through the central water supply and sewage systems, it is proven that a small percentage of the population has access to improved sanitation and drinking water services according to quality parameters. **Most of the water volumes do not meet the technical requirements for drinking water, the population being served with technical water instead of drinking water, which consequently harms the health of citizens.** The same situation applies to wastewater treatment systems, only the newly built stations complying with the technical parameters.

State participation in the corporate sector

Corporate governance constitutes the set of rules that govern the administration and control system of enterprises and public companies, the relations between the public supervisory authority and the management, administration and evaluation bodies, directors/directorate, shareholders and other interested persons. Practically, it refers to the efficiency of management systems, insisting on the role of the founder, the board of directors, the management of the enterprise, the credibility of financial statements and the efficiency of risk management systems.

As of January 1, 2023³³, the central public authorities of the state managed 245 entities – economic agents, of which 173 were state enterprises, and LPAs – 658, of which 49 joint-stock companies and 609 municipal enterprises, respectively. Relevant statistical data are presented in the following table.

State-managed entities during 2021-2022³⁴

(million lei)

Hierarchical superior entity	Entity type	Number of entities			Social capital			Financial result		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
CPA	JSC	78	79	72	5432,583	6.233,9	8.176,5	-406,0	531,5	1.407,2
	SE	184	180	173	5601,307	5.636,1	5.611,6	-321,0	37,7	229,6
LPA	JSC	52	40	49	2.224,38	906,1	1.990,5	116,0	-31,8	151,2
	ME	592	618	609	1300,64	1.634,6	1.701,7	-8,8	-33,6	184,1

Source: <http://www.app.gov.md/registrul-patrimoniului-public-3-384>

The cumulative value of the social capital managed by MEs, SEs and JSCs, as of 01.01.2023, was 17,480.8 million lei, increasing by 3,069.6 million lei compared to 01.01.2022 (14,410.7 million lei).

The geopolitical and economic context in the region in 2022 generated a total positive financial result of approximately 1,972.0 million lei, from the activity of joint-stock companies, state and municipal enterprises subordinated to public authorities. However, these results could be in jeopardy as inflation declines and Ukraine's transport and communication channels are restored. Thus, their future performance depends on the speed of modernization and efficiency of the operational activity of public enterprises and companies. Development and implementation of continuity plans, which would define the measures and procedures for the continuous operation of the flows of goods and services through enterprises and public companies in the Republic of Moldova would contribute to the management of business risks and development.

As in the previous years, the Court of Accounts reiterates the low efficiency of state companies, and the main common characteristics of state-owned companies with economic activity relate to the poor quality of services provided and goods produced, high operating costs, as well as poor management, oriented more towards the consumption of budget allocations than towards strategic objectives of development and business and investment for implementation.

³³ Extract from the State Heritage Register held by the Public Property Agency.

³⁴ <http://www.app.gov.md/registrul-patrimoniului-public-3-384>

Thus, the reduced efficiency, together with the weak governance of state companies, generates the waste of public money and the increase of operational losses, degradation of state patrimony and loss of income and benefits from their use in the business activity.

We draw attention to the fact that the financing from the state budget of self-managed public institutions, state enterprises and joint-stock companies cannot in all cases ensure full compliance with budgetary principles and fiscal-budgetary rules.

The government continues to subsidize state economic agents, in 2022, for subsidies, allocations in the amount of 4,559.9 million lei were approved and 4,238.8 million lei were executed, or at the level of 93.0%. The comparative analysis with the year 2021 shows an increase in the expenses executed for subsidies by 894.7 million lei (26.8%). At the end of the year, unutilized balances were recorded in the amount of 218.9 million lei.

Of the total subsidies executed under the CPA, in 2022 the most significant share returns: MIRD – 44,5% (1 886,5 million lei), followed by MAFI – 37,9% (1 607,3 million lei), MoE – 3,3% (140,4 million lei), MLSP – 2,2% (92,6 million lei) etc. Among the institutions receiving subsidies, the allocation of funds from the SB to: S.E. „State Administration of Roads” (S.E. SAR) – 1 618,9 million lei, JSC „Energocom” – 243,6 million lei, P.E. „Teleradio-Moldova” Company – 137,3 million lei, Experimental Republican Center for Prosthetics, Orthopedics and Rehabilitation – 70,9 million lei, S.E. „Concerts and Impresarios Organization „Moldova-Concert”” – 27,7 million lei, National Philharmonic „Serghei Lunchevici” – 20,9 million lei, P.E. „The guesthouse in Holercani” – 6,8 million lei etc.

The Court of Accounts certifies deviations from the normative framework regarding the financing of self-management public institutions, state enterprises and joint-stock companies, these referring to the management of financial means both according to the budgetary-fiscal rules and the self-management rules of the self-management enterprises.

Thus, the Ministry of Finance opened budget codes³⁵ for some public institutions/state enterprises, through which they managed the financial means received from external donors, which were later included in the execution and reporting of the state budget³⁶.

We mention that, according to art. 7 of the State Budget Law for the year 2022, self-managed public authorities/institutions, state enterprises and joint-stock companies whose founders are central and local public authorities, they receive the financial means from the state budget, which is managed through the STA of the MoF. It was found that, contrary to the provisions, 10 institutions benefited from the SB allocations in 2022, in the total amount of 377.1 million lei, the funds being managed in bank accounts opened in commercial banks. The significant share is held by the JSC "Energocom" - 243.6 million lei (64.6%), the situation being substantiated by the Decisions of the CES.

The Court of Accounts states that, under the current way of financing public institutions, in the absence of correlation/alignment with the general budgetary rules, the immobilization of financial resources is conditioned annually for an indefinite period, with a possible use of the

³⁵ The budgetary authorities/institutions carry out the accounting records in accordance with the provisions of Accounting Law no. 113-XVI from 27.04.2007, with the Plan of accounting accounts in the budgetary system and with the methodological norms, with the budgetary classification and with other normative acts issued by the Ministry of Finance.

³⁶ For example, PE Public Services Agency, PE Electronic Government Agency, PE National Office of Regional and Local Development, SE State Road Administration, Agency for Development and Modernization of Agriculture, PE National Vine and Wine Office, National Public Institution of the Broadcasting Company "Teleradio-Moldova" etc.

funds allocated from the SB under conditions of non-compliance with the principle of transparency.

The public institutions/SE/JSC are financed from the SB, through the CPA to which they are subordinated, the means not being executed in full during the budget year. Thus, the balances of the funds not used during the year remain liable to be used in the next year's account, the immobilization of the financial resources of the SB for an indefinite period at the beneficiary institutions being allowed, under the conditions of the deficit budget and the limitation of its financing resources.

Audit in the field of natural gas

In 2022, the Court of Accounts, at the initiative of the Parliament of the Republic of Moldova, carried out the compliance audit of expenses and capital investments at natural gas companies that were imposed public service obligations, as well as within related enterprises, as defined in Law no. 108/2016 concerning natural gas, including those owned indirectly³⁷. The topic of the audit was defined in the context of the major importance of the natural gas field for the country's economy and the well-being of citizens, in general, as well as in the context of the direct and immediate impact on the security of the state and citizens conditioned by the insufficiency of natural gas, in particular.

The Court of Accounts found that some activities, processes and procedures, as well as transactions, conceived, created and carried out by the JSC Moldovagaz and the persons responsible for governance did not fully meet the compliance criteria governing this holding.

It should be noted that the JSC Moldovagaz ensures the last option supply of approx. 98% of the total volume of natural gas for the consumers of the Republic of Moldova.

The auditors, during the audit engagement, certified: lack of documents, as a result of their destruction according to the legislation in force or their collection by criminal investigation bodies; the lack of financial reports and primary documents related to the economic activities of the companies on the left side of the Dniester, not controlled by the JSC Moldovagaz, and of verification documents between the JSC Moldovagaz, Gazsnabtranzit and Concernul Moldovagaz with the JSC Gazprom and Tiraspoltransgaz, for the periods 1994-1998 and 2005-2013 etc.

According to the accounting records of the JSC Moldovagaz, from the debts recorded on 31.12.2021 for the procurement of natural gas in the amount of 590.8 million US dollars, only debts in the amount of 14.6 million US dollars were formed for gas deliveries made in the first half of 1999, until the formation of the JSC Moldovagaz. The other part of the debts was formed during the period of activity of the JSC Moldovagaz, of which: 144.8 million US dollars for the deliveries made during 01.07.1999-31.12.2007, 394.1 million US dollars - during 2011-2015, and 37.3 million US dollars represent the current debts related to the deliveries for the month of December 2021. At the same time, the debt in the amount of 155.8 million US dollars represents penalties calculated during 1993-2002, but which are not recorded in the accounting records of the JSc Moldovagaz.

³⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1202/hotararea-nr56-din-21-noiembrie-2022-cu-privire-la-raportul

The analysis of the data presented by the JSC Moldovagaz for 2011-2021 allowed the identification of the following main factors that influenced the non-payment of the current consumption of natural gas, namely:

- lack of payment by consumers for the gas consumed, which totaled approximately 1,519.878 million lei, of which 103.121 million lei represent settled compromised claims;
- tariff deviations related to the gas consumed (the difference between the price included in the tariff and the actual price paid) of approximately 1,876.8 million lei;
- tariff deviations related to the reduction of tariffs with the positive deviation of the gas value in the amount of 774.9 million lei;
- the amount of excessive natural gas losses, including suspected fraudulent consumption, not accepted by NERA for tariff purposes in the amount of 1,022.8 million lei;
- unfounded investments by the JSC Moldovagaz and not accepted by NERA for tariff purposes of 815.8 million lei, of which investments in the building of the JSC Moldovagaz of 445.6 million lei, as well as in the administrative building in Ungheni municipality of 20.7 million lei;
- expenses not related to the activity of an entrepreneur, adjusted for tax purposes according to the VEN declarations by the companies in the JSC Moldovagaz system in the amount of 1,000.2 million lei;
- expenses related to the difference between the currency exchange rate and the official NBM rate in the amount of 102.7 million lei, not accepted for tariff purposes in the period during 2011-2014;
- interest and commissions related to unaccepted loans at a rate of 64.1 million lei;
- expenses for the remuneration of work not accepted for recovery through the tariff in the period during 2017-2021 in the amount of 246.2 million lei etc.

According to information provided by the JSC Moldovagaz, only part of the gas pipelines through which the natural gas transportation and distribution companies of the JSC Moldovagaz provide these services are owned by the JSC Moldovagaz³⁸.

By using networks that do not belong to it, the JSC Moldovagaz group has access to a larger number of natural gas consumers, without investing in their capital repairs, thereby not only ensuring a higher volume of sales, but also increased economic benefits.

According to the information provided by the Ministry of Finance, only in the period 2000-2021 from the state budget 1,006.8 million lei were invested in the construction of gas pipelines. In addition, financing from the account of the Social Investment Fund of Moldova, sources of local budgets, as well as various other internal and external donors served as sources of financing for publicly owned gas pipelines.

The natural gas transport and distribution networks built from the national public budget were handed over for technical servicing to the transport and distribution companies in the absence of the payment of royalties by them, as well as in the absence of requirements to bear capital repair expenses.

³⁸ Of the total of 23,803 km of gas distribution pipelines, only 34.7% belong to the JSC Moldovagaz, 25.6% belong to the Local Public Administration Authorities, 34.8% - to individuals and legal entities, and 4.9% do not have property documents. At the same time, out of 1,559.8 km of gas transport pipelines, only 83.3% belong to the JSC Moldovagaz, 12.1% belong to Local Public Administration Authorities, 3% - belong to the Ministry of Economy, and 1.6% - to natural and legal persons.

The audits of the Court of Accounts carried out at Local Public Authorities revealed that not all natural gas transmission and distribution networks are registered in their accounting records, and as a result the value of publicly owned gas pipelines is not known. The public authorities have not carried out an exhaustive inventory of the transmission and distribution networks created at the expense of the national public budget, which generates real risks of loss or non-compliant use of this heritage.

Although according to the regulatory framework in force³⁹, *gas networks and installations built with the financial contribution of the investment beneficiaries, other than the distribution units of the JSC Moldovagaz, which are currently left without an owner are considered the property of LPAA, based on the decisions of the courts*, it is revealed that the majority of local authorities have not taken concrete measures to take over the derelict gas pipelines.

The lack of clear delimitations of the rights and obligations of the owners of the natural gas transmission and distribution networks, sent for technical servicing to the JSC Moldovagaz enterprises, conditions uncertainties regarding their management, maintenance and current/capital repair.

Taking advantage of the laconic regulatory framework for property rights over stray gas pipelines, the existing unjustified restrictions in the methodologies approved by NERA and the lack of budgetary means for the capital repair of those belonging to the LPA, the distribution companies took over several gas pipelines for a total value of about 39.4 million lei, without payment, causing losses to public property.

The Court of Accounts finds that, although in the last three years there has been an efficiency of expenses and investments made by the JSC Moldovagaz group, they are not able to eliminate the effects of the non-compliant and ineffective management of the company's assets carried out in the period during 1999-2018.

The Court of Accounts concludes that the consequences of the deficient governance identified within state-owned enterprises were manifested by their reduced performance, the generation of losses, the lack of uniformity, and the management of funds was carried out at a low level.

The attested situation conditioned: i) lack of development of goal-oriented management systems; ii) financial control inefficiencies, as well as iii) lack of establishment of managerial control over the risks that may affect the achievement of objectives.

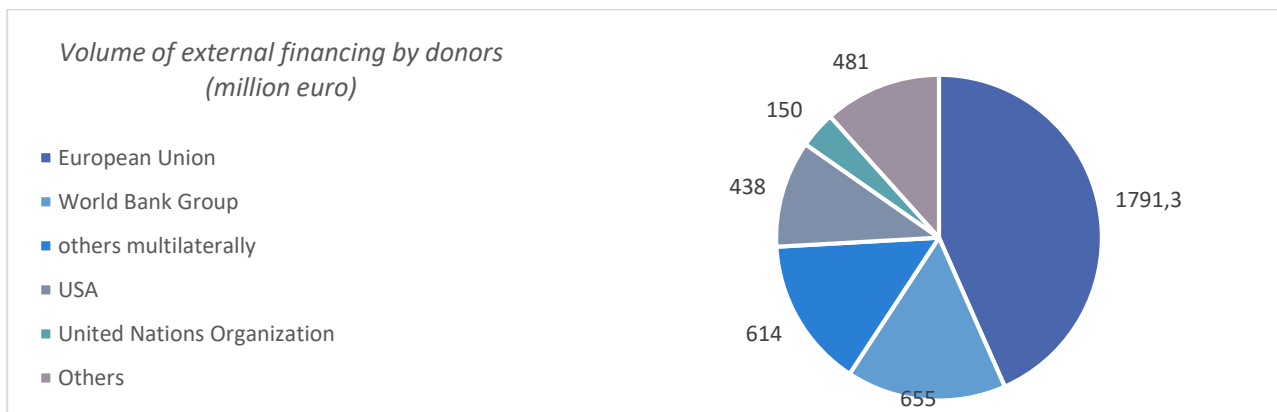
In these conditions, is attested the very reduced capacity of the public entrepreneurial sector to attract financing from external sources, in order to capitalize on the assets held and to modernize the technologies used in the operational activity.

³⁹ Pct.17 din Regulamentul privind modul de transmitere a rețelelor de gaze întreprinderilor de gaze ale SA „Moldovagaz” la deservire tehnică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 683 din 18.06.2004.

Use of external financing

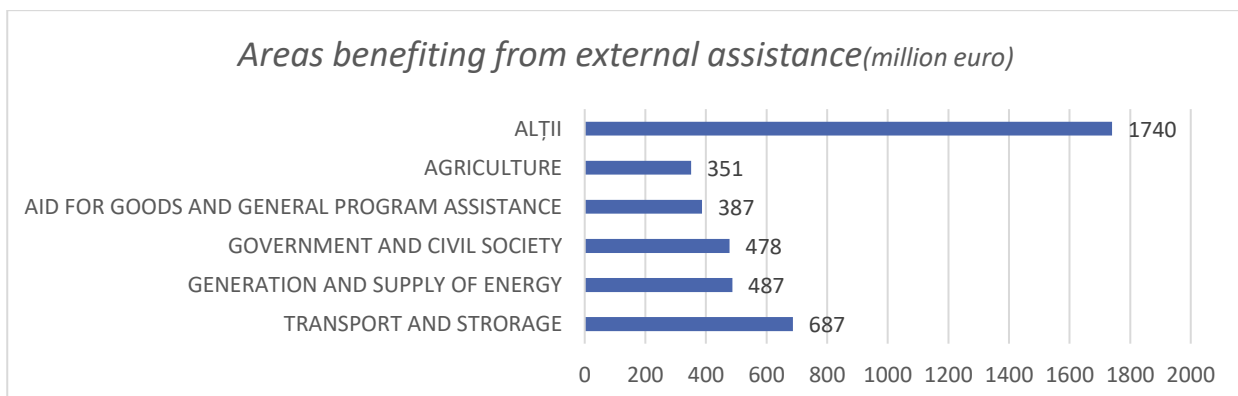
The Republic of Moldova began to benefit from external development assistance immediately after gaining independence, either in the form of a grant or in the form of a loan, from the main development partners and external donors, such as: European Union, World Bank, United States of America, European Investment Bank etc.⁴⁰

The European Union (EU) remains the main actor in the chapter of non-refundable financial assistance granted to the Republic of Moldova, allocating over 1.79 billion euros in grant form since the beginning of cooperation. The main objective of the external assistance granted by the European Union is the establishment of a consolidated public administration. A substantial contribution is intended to support the strengthening of the institutional and functional capacities of the central and local public administration authorities.

Source: <https://amp.gov.md/TEMPLATE/ampTemplate/dashboard/build/index.html>

Donors' money is mainly invested in the rehabilitation of roads, the construction of social centers, gas pipelines and aqueducts, in the repair of kindergartens and schools, in the construction or repair of medical centers, in the support of local authorities, in the development of businesses in the countryside, in the rehabilitation of irrigation systems and in the granting of financing in the agricultural field.

Source: <https://amp.gov.md/TEMPLATE/ampTemplate/dashboard/build/index.html>

In 2022, the Republic of Moldova benefited from considerable support from external development partners, aimed at consolidating energy independence, as well as managing the large flow of refugees after the outbreak of the war in Ukraine. Thus, grants in the amount of 4,626.3 million lei were planned to be disbursed from external donors, including grants to support the budget - 3,855.3 million lei (the equivalent of 190.86 million euros) and grants for

⁴⁰ <https://amp.gov.md/TEMPLATE/ampTemplate/dashboard/build/index.html>

projects financed from external sources - 771.0 million lei (the equivalent of 41.0 million US dollars).

During 2022, grants in the amount of 4,306.3 million lei were disbursed to the state budget. Grants to support the budget were disbursed in the amount of 3,784.9 million lei (the equivalent of 190.2 million euros), or at the level of 98.2 percent compared to the specified annual provisions, as a result of the fluctuation of the exchange rate of the national currency.

As of 31.12.2022, the revenues executed from grants constituted 4,306.3 million lei (93.1%), of which: grants to support the state budget – 3,784.9 million lei (98.2%), and grants for projects financed from external sources – 521.4 million lei (67.6%).

Information on the execution of grant receipts for 2022

(thousand lei)

Indicators	Approved	Specified	Executed	Executed against specified		Executed in the previous year	Executed compared to the previous year
				(+/-)	(%)		
1	2	3	4	5=4-3	6=4/3	7	8=4-7
GRANTS RECEIVED, including:	1.317.917,8	4.626.297,1	4.306.314,0	-319.983,1	93,1%	2.290.623,0	2.015.691,0
for the SB support	440.000,0	3.855.311,4	3.784.935,1	-70.376,3	98,2%	2.013.447,6	1.771.487,5
for projects financed from external sources	877.917,8	770.985,7	521.378,9	-249.606,8	67,6%	277.175,5	244.203,4

Source: Data generalized by the audit team from the Report on the synthesis of projects financed from external sources, included in the state budget as of 31.12.2022 (Form-FE-014).

It is revealed that, compared to the previous year, the revenues from external grants have registered a major increase of 2,015.7 million lei due to the means received from external donors to mitigate the impact of the multiple crises that the Republic of Moldova has faced (the refugee crisis, the energy crisis). At the same time, a factor that influenced the level of execution of income from grants for projects financed from external sources was the fluctuation of the exchange rate (euro exchange rate – 20.20 lei planned, compared to 19.90 lei actually).

In 2022, grants for budget support were collected in the amount of 3,784.9 million lei, which in terms of value were made by: European Commission (1,763.7 million lei), BIRD (1,015.9 million lei), Government of Germany (805.4 million lei) and Government of Romania (199.9 million lei). On 30.12.2022, the financial means from the BIRD were disbursed from the Multi-donor Trust Fund, the contribution of the USA and Norway (838.3 million lei). Additionally, loans in the amount of 8,966.6 million lei were granted to support the state budget. **Thus, the total amount of external means (grants and loans) for budget support was 12,751.6 million lei.**

In 2022, grants received from 26 donors for projects financed from external sources totaled 521.4 million lei. The most significant donors are: the Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria (165.7 million lei), the European Commission (117.3 million lei), the United Nations Children's Fund (111.2 million lei), European Bank for Reconstruction and Development (55.3 million lei), which constitutes 86.2% of the total amount (521.4 million lei), and for 19.0 million lei no codes were assigned regarding the origin of the source of income.

Granturile primite pentru proiectele finanțate din surse externe au fost utilizate preponderat de următoarele entități: MS – 186,06 mil. lei, MMPS – 128,3 mil. lei, MAI – 82,0 mil. lei, și MIDR – 74,08 mil. lei, ceea ce constituie 90,2% din suma totală (521,4 mil. lei), precum și de alte 15 instituții bugetare – 51,0 mil. lei.

The Court of Accounts continues to attest to a low level of capitalization of resources for projects financed from external sources, which, in large part, is determined by the non-fulfillment of the pre-contractual conditions by the beneficiaries and the procrastination of the related public procurement procedures. Analysis of the external resources accumulated by the budgetary institutions/authorities, which in 2022 constituted the total amount of 8,027.0 million lei, including the initial balance remaining at their disposal for use from the previous year⁴¹, highlights the very low level of expenditure execution from these available means, **of only 38.3%**, or 3,074.9 million lei. At the same time, the limits of approved allocations for the implementation of projects financed from external sources (grants and loans) in the amount of 5,433.2 million lei, subsequently specified in the amount of 5 043.5 million lei, were executed at the level of 61.0% (3 074.9 million lei).

The level of project execution was also influenced by the weak absorption capacity of external assistance by the authorities, the current crises, the labor shortage, the lack of specialists in the targeted fields, the procrastination of procurement procedures are cited as negative factors etc.

We mention that the administrative capacity to absorb external funds is important especially now from the perspective of the accession of the Republic of Moldova to the EU, as well as the general process of economic and social development of the country.

The lack of disbursement of contracted financial means increases the risk of incurring additional expenses, as a result of applying commissions to undisbursed resources. According to the explanations of the MoF, grants for projects financed from external sources were not disbursed in the planned volume due to non-compliance with contractual clauses, failure to correctly plan grant disbursements by the relevant ministries, as well as due to the inability to implement the projects.

The Court of Accounts finds that the utilization of external resources below the level of the granted allocations was mainly caused by:

- lack of fulfillment of the disbursement preconditions provided for in the loan/grant contracts;
- restructuring projects or modifying their components;
- delaying the procedures for implementing the activities within the projects, determined especially by the long process of carrying out the procurement of goods and services;
- modest project management capabilities in some sectors;
- slow execution of works by the contractors etc.

We draw attention to the lack of operational framework and effective control regarding the monitoring of the implementation of projects financed from external sources, conditions that create premises for increased costs and non-compliance with approved deadlines.

⁴¹ Initial balance 1,312.3 million lei, other income/transfers – 95.4 million lei, grants – 521.4 million lei, and external loans – 6,092.0 million lei.

The institutional framework determines the efficiency and the optimal development in time of the external assistance projects implemented by the national authorities. In this context, the circumstances that arose at the national and European level determined the need to adapt the management and control system related to programs financed from external sources to the new programming requirements, ensuring the concentration of the function of coordination and management of external assistance (both financial and technical) only in the sphere of competence of a single authority of the central public administration, namely the Ministry of Finance.

The distribution of responsibilities between the institutions involved in managing the field and the systemic approach in establishing development priorities are the factors that determine the overall efficiency of the external assistance allocation processes. In this context, it is crucial to have strong institutions with well-qualified and motivated staff.

The sustainability of the implementation of external assistance projects also depends on the existence of effective procedures and tools that guarantee the accumulation and transmission of knowledge. The existence of systems and tools reduces the vulnerability of implementing institutions, and the increase in the administrative and knowledge capacity of the local and central authorities favors the development of more projects capable of generating income to repay the borrowed funds.

Medical and social sector

The health system is a national and global priority, and the continuous improvement of health is one of the 17 Sustainable Development Goals promoted by the UN to ensure a prosperous and sustainable society.

*The Agenda 2030 for sustainable development*⁴² of the UN identifies the field of health as a sector with critical problems, which remains a fundamental condition in the realization of the Agenda. Sustainable Development Goal 3 „Ensuring a healthy life and promoting the well-being of all at any age” aims to reduce health risks by providing broad access to health services, including quality basic services and wider access to safe, effective, quality and affordable medicines and vaccines.

The Court of Accounts pays permanent attention to health and social audits, addressing sensitive issues for the society.

Medical and social issues were reflected in the reporting period by auditing the National Cancer Control Program, carried out during 2017-2022; by addressing the subject of market introduction and management of medicines and medical devices in the Republic of Moldova; by auditing the special protection procedures for children at risk.

The Court of Accounts found that the measures taken by the authorities responsible for reducing cancer mortality among the population of the Republic of Moldova were not effective.

Cancer is a major public health problem both globally and nationally, representing the leading cause of death. The high burden of cancer in the Republic of Moldova is determined by the high presence of risk factors, such as: smoking, alcohol consumption, unhealthy diet, limited physical activity etc. In this context, the first National Cancer Control Program (NCCP) for 2016-2025 was approved, with the implementation of the Action Plan of the 1st stage covering the period during 2016-2021. The purpose of the Program is to reduce the burden of disease on society, in general, and on the individual, in particular.

The evolution towards achieving the objectives of the Action Plan of the National Cancer Control Program is a slow one, emerging from the situation found when evaluating three specific objectives from the NCCP⁴³.

The Court of Accounts certifies that the institutions involved in the process of realizing the Program and the Action Plan did not have processes in place to ensure the efficient and effective fulfillment of the attributions, objectives and monitoring indicators, a situation expressed by:

- ineffective planning and lack of identification of financial means for financing the actions of the Program, which conditioned the non-fulfillment of the established objectives;
- the insufficiency of communication regarding the monitoring, evaluation and reporting of result indicators between relevant institutions, which determined the lack of adjustment of the necessary regulatory framework, the non-approval of the II stage of the NCCP etc.;
- the failure to achieve the expected level of some actions established in the NCCP, as a result of the insufficiency of the allocated financial means and the non-identification of

⁴² <https://sdgs.un.org/2030agenda>

⁴³ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1204/hotararea-nr62-din-20-decembrie-2022-pentru-aprobarea-raportului-auditului

their funding sources, led to: not providing or partially providing the needs of devices and equipment for the diagnosis and treatment of cancer patients; not ensuring the creation of reference centers to ensure the development and provision of diagnostic, treatment, palliative care and education services, as well as the cytogenetic laboratory for complex oncological-hematological treatments;

- failure to provide feasibility studies on iodine treatment and bone marrow transplantation;
- lack of regulation of the palliative care services and non-establishment of the National Cancer Registry;
- limited access of cancer patients to multidisciplinary services in palliative care;
- the lack of adjustment of the National Clinical Protocols regarding the provision of palliative and rehabilitation services;
- the decrease in the number of beds in the premises of the PMSI Oncological Institute, which influenced the increase in the waiting period for hospitalization of the population diagnosed with cancer etc.

The situations found were determined, in particular, by the insufficiency of financial means to carry out the actions established in the NCCP, lack of adjustment of the regulatory framework to legal norms, fluctuation or lack of human resources and low interaction between the parties involved etc.

During the reporting period, the Court of Accounts addressed a topic related to the field of health, namely from the **sector of medicines and medical devices**⁴⁴, whose importance derives from the contribution of these components to saving human lives, offering innovative solutions for the diagnosis, prevention, monitoring and treatment of various diseases.

Thus, within the compliance audit on the market introduction and management of medicines and medical devices in the Republic of Moldova, were stated difficulties and non-compliances that further require the strengthening of the medical system with the responsibility of all parties involved.

The authorities and institutions involved in these processes did not show, in some cases, the appropriate responsibility in terms of the compliant achievement of the objectives, situation conditioned including by the fragmented inter-sectoral communication, the outdated normative framework and the lack of the necessary resources.

The Court of Accounts notes that the reduced number of medicines registered in the Republic of Moldova attests to the withdrawal from the market of a significant amount of medicines, which may result in fewer competitors and manufacturers for international non-proprietary names. In 2021, 5,800 medicines were registered in the State Nomenclature, or 350 medicines less compared to 2020. The situation was caused by the fact that applications for the authorization of the drugs were not submitted. **These circumstances condition risks regarding the discontinuity of drug stocks on the market of the Republic of Moldova, with an impact on the patients' access to drug assistance.**

With reference to the manufacturers' prices of imported medicines, as well as domestic ones, deficiencies are noted due to the fact that the holders of the Medicines Registration Certificate

⁴⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1207/hotararea-nr1-din-17-februarie-2023-cu-privire-la-auditul

did not ensure the declaration of the manufacturer's price. Thus, in the National Price Catalog the prices were declared and approved for only 3,195 types of medicines, which represents 55% of the medicines registered in the State Nomenclature. **This situation creates premises for increasing the prices of medicines delivered to medical institutions and purchased by citizens, because they are not approved by regulation.**

Regarding the import of unauthorized medicines in the Republic of Moldova, there is a significant increase in the number of authorizations issued, as non-compliances were found in the import of medicines in the amount of 289 million lei.

In the framework of centralized public procurement procedures in health, were contracted unauthorized medicines intended for about 60 thousand patients from 23 national health programs. It was established that 28% of the medicines needed by the health services were not authorized in the Republic of Moldova.

Medicines for the realization of the National Program regarding the control of rare diseases (Wilson-Konovalov disease) were not procured according to the needs submitted by the specialized commission, the quantities of drugs initially requested for these patients being reduced by 50%.

In the chapter on the import of medicines, deficiencies were found related to the lack of correspondence of the quantity, price and date of import with the dates of the import authorization, namely:

- some medicines were imported at higher prices, compared to those requested at the authorization stage, cumulatively exceeding by 11 million lei the price of the medicines from the technical and price specification presented by the economic operators;
- some medicines in the amount of 55 million lei were imported into the country after the expiry of the validity period of the import authorization;
- some medicines in the amount of 117 million lei were imported into the country before the import permit authorization was issued;
- economic operators imported medicines exceeding the quantity allowed for import, and the value of imported medicines over the allowed limit was 1 million lei.

With reference to the import of a drug (Linex), it was found that it was classified as a food supplement, being applied a VAT of 20%, and not 8%, which conditioned the increase of the final sales price by at least 1 million lei, compared to the situation in which the preparation would be classified as a medicine.

In the chapter on access to pharmaceutical assistance, it was found that pharmaceutical institutions were established and located in cities with non-compliance with demographic norms. As an example, for 935 thousand people in 7 cities, licensed pharmaceutical institutions exceeded by 40% the requirement to establish a pharmacy from 3,000 to 4,000 people, and in some rural localities the pharmacies are insufficient and affect the access to pharmaceutical assistance for 71 thousand people.

The Court of Accounts established that the commercial allowance for medical devices is not regulated by the legislation in force, which generates significant expenses for their procurement by medical institutions, amounting to 10 million lei.

The data on medical devices used in the healthcare system are imprecise and not updated, as not all medical devices have been registered in the 2 information systems managed by the Medicines and Medical Devices Agency. Thus, the public medical and sanitary institutions did not register 707 medical devices in the information system, in the amount of 165.9 million lei, out of 2,906 medical devices under their management.

Another sensitive aspect that was targeted by the Court of Accounts refers to **assessment of the compliance of procedures for the special protection of children at risk, including the processes of placing children in difficulty in specialized centers, as well as adoption, for 2019-2022**⁴⁵.

According to statistical data, about 60% of children in the Republic of Moldova live with both parents, and 11% do not live with any of the biological parents. About 28% of children in the country live below the poverty line.

In 2013, Law no. 140/2013 on the special protection of children at risk and children separated from their parents was adopted, which includes special articles related to their identification, assessment, assistance, referral, monitoring and recording, as well as the powers of the institutions responsible for applying these procedures. The legislative framework also regulates the method of assessing the child's situation, the record and assistance of children at risk, taking the child from the parents or from the persons in whose care he is, the emergency placement, the planned placement of children separated from parents.

During the audit, the Court of Accounts verified the evaluation processes of children at risk, with their placement in social services, within 12 territorial guardianship authorities.

According to the systematized audit data, during 2019-2021, the territorial guardianship authorities for the protection of children's rights ensured the placement of about 15 thousand children, which indicates a decreasing trend. The number of children placed in placement-type services in evolving community centers and homes is also decreasing, priority being given to social services, which keep the child in the family environment.

The Court of Accounts found that, in the case of children at risk, the state institutions ensured the evaluation, identification, placement and monitoring of children at risk, some non-compliances being identified.

Thus, the Ministry of Labor and Social Protection (MLSP) does not have the State Register of children at risk and of children separated from their parents, the statistical data being collected from the local guardianship authorities, which have improvised registers. A positive aspect in this regard is the approval in June 2022 of the Information System Concept in the field of Child Protection, which is intended for the case management of children in the records of the competent authorities and the follow-up of the social services provided to children or the forms of protection identified for children.

The Court of Accounts found non-compliance with the legal framework and the lack of effective monitoring by the local public administration authorities in the context of providing social housing for orphans who have reached full age.

The assessment of the situation within 12 level I and level II LPAs established that, during 2019-2022, out of 24 children who left the foster care institution upon reaching the age of majority,

⁴⁵ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1205/hotararea-nr63-din-22-decembrie-2022-cu-privire-la-raportul

only 8 young people from 3 local public authorities received living spaces. It is mentioned that, in 9 II level LPAs, 16 children have not been assigned social housing even to this day. The regulatory non-fulfillment of their duties was motivated by the entities due to the lack of available spaces.

The Court of Accounts warns about the lack of a normative framework that would exhaustively regulate the creation of specialized centers for vulnerable children, who practice vagrancy, begging, prostitution, in order to create opportunities for social inclusion and reduce the influence of the risk environment. It is recommended to improve the communication of the competent authorities in the case of the protection of the category of children who require re-education measures in the case of deviant behavior.

The normative framework regarding national and international adoption regulates the attributions of central public authorities, territorial guardianship authorities at the level of public authorities of rank I and II. According to data from the State Adoption Register, 305 children were adopted during 2019-2022, of which 282 children were adopted through the national adoption procedure and 23 children were adopted through international adoption. At the same time, the Register includes 332 national adopters, 24 international adopters and 570 children with adoptable child status. The share of adoptable children up to the age of 5 is 12%, and adoption requests are mainly for this age category.

The Court of Accounts detected the lack of mechanisms regarding the monitoring of children adopted through the national adoption procedure and those who left with their adopted parents abroad. Thus, 18 children adopted through the national adoption procedure went with the adoptive parents abroad, not being monitored post-adoption by the responsible local authorities.

The main causes that determined the presence of non-compliances in this area are the lack of the Register of children at risk, the lack of specialized centers for children with severe vulnerability, lack of monitoring mechanisms for children adopted through the national adoption procedure and left with the adoptive parents abroad, as well as insufficient transparency at the initiation of the adoption process.

Provision of state-guaranteed legal assistance

The right to legal assistance is an indispensable part of the guarantees offered to man by the state to a fair judicial process and is an inalienable right established by Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Ensuring free access to justice for every citizen is one of the basic principles of the rule of law and a mandatory condition resulting from the international documents to which the Republic of Moldova has acceded. Thus, an instrument established by the state in order to comply with this principle is the guarantee of legal assistance to people who do not have sufficient financial means to pay for it.

State-guaranteed legal assistance is classified into the following types of assistance: (i) *primary legal aid* – which is mainly granted by paralegals, as well as public lawyers, and (ii) *qualified legal assistance* – which can be ordinary and urgent and is granted by public lawyers and contracted lawyers upon request.

In the field of state-guaranteed legal assistance, responsibilities rest with the Ministry of Justice, which is responsible for policy promotion; National Council of Legal Assistance Guaranteed by the State (NCLAGS) which ensures the organization and management of the entire system; the territorial offices of the Council, which are responsible for administering the process in the territory.

During 2020-2022, a total of 182,000 cases of state-guaranteed legal assistance were registered, for the financing of which, 226.9 million lei were used from the budget. The largest number of cases of providing legal services was registered in 2022 - about 64 thousand cases, 92.7 million lei being used⁴⁶.

The Court of Accounts notes the need to improve the normative framework, which in some places contains legislative gaps, and in other cases admits different interpretations, a fact that creates premises for excessive requests for legal services by law enforcement bodies, as well as by other applicants.

A first situation found is the request for legal assistance for the beneficiary who does not possess or possesses to an insufficient extent the language in which the criminal process is conducted. In this context, citizens who have committed "minor" and "less serious" crimes are not entitled to state-guaranteed legal aid and will be means-tested, and only in cases where they do not have financial means can they benefit from assistance on general principles.

The legal authorities, using the imperfections of the law, to include the mentioned cases in the state-guaranteed legal aid scheme, requested legal services on the grounds that the beneficiaries do not possess the language. Under these conditions, the legal aid of a State Enterprise, persons with public functions, mayors of localities, employees of legal bodies and cadastral bodies became the beneficiaries of legal assistance, as well as people who violate traffic rules while intoxicated. As a result, from the budgetary means, only in the case of the verified sample were identified cases for which expenses were incurred in the amount of 14.9 million lei.

Another legal provision and customary practice explained by the Supreme Court of Justice indicates that only the prosecutor or the court has the right to request legal assistance in cases

⁴⁶ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1208/hotararea-nr-8-din-28-februarie-2023-cu-privire-la

where „the interests of justice require the participation of the lawyer in the court session in the first instance, in the appeal, as well as in the trial of the case by way of extraordinary appeal”.

The Court of Accounts notes that the territorial offices, contrary to the stated norm, granted legal assistance at the request of the criminal investigation officers within the structures subordinate to the Ministry of Internal Affairs, without having the orders of the prosecutors. As a result, non-compliant expenses were incurred in the amount of 233.1 thousand lei.

The managers of the territorial offices, when granting the legal assistance guaranteed by the state depending on the income level of the beneficiaries, did not fully comply with the pre-established norms, the mandatory certificates, on the basis of which the eligibility of the beneficiary is established, such as the income statement, are not requested and attached to the application, the certificate regarding the composition of the family and the certificate confirming the income obtained from agricultural and livestock production.

Another deviation was found in the case of offering legal assistance to insolvent economic agents, despite the fact that they had designated persons who managed their legal problems and did not require additional services of a lawyer. In this context, is exemplified the case of granting legal assistance to an economic agent who was charged with the crime of "tax evasion" and who was managed by the insolvency administrator.

NCLAGS and the Territorial Offices have established some internal control activities in order to ensure the compliance of expenses for the remuneration of qualified legal assistance provided by lawyers, but these are only partially functional on certain operational activities.

NCLAGS did not ensure the regulation of the workload in the case of lawyers contracted to provide qualified legal services on request. The most uneven practices are attested at the Comrat territorial office, where 10 lawyers were not assigned any files, and a single lawyer was assigned 472 files. Similar situations are stated in other territorial offices. At the same time, cases of unjustified acquittal by TO Chisinau of actions reported by lawyers regarding meetings with beneficiaries who are in places of detention were identified, regarding double acquittal of actions reported by lawyers.

The existence of institutional weaknesses determined the malfunctioning of the process of monitoring the quality of legal assistance provided by lawyers, as well as the reimbursement mechanism for the expenses related to the legal assistance granted.

The organizational structure of the entities responsible for administering the state-guaranteed legal aid process is diffuse, being ambiguities regarding their legal status and positioning, role and assigned responsibilities, including in the planning, management and reporting processes of budgetary means.

Providing compensation and humanitarian aid to farmers

During the reporting period, the Court of Accounts addressed another sensitive topic in the agricultural field, namely the **compliance with the granting of compensation and humanitarian aid to farmers affected by the effects of natural disasters on the 2020 harvest**⁴⁷.

As a result, it was determined that the regulatory framework related to natural disasters needs to be revised, and some normative and legislative acts are to be harmonized.

The Republic of Moldova is vulnerable to climate changes, and their impact on agriculture is a particular concern, as agriculture is a major source of income for a large part of the population of the Republic of Moldova. More than half of the country's population lives in rural areas and about a third of the workforce works in agriculture. The 2020 agricultural year had a negative impact on the activity of farmers in the country due to the prolonged pedological drought, which affected both autumn and spring crops.

In order to mitigate the consequences of natural calamities, direct interventions were carried out, by granting compensation and humanitarian aid to the affected farmers, from three sources of funding in the total amount of 462.8 million lei: by derogation from the legal provisions, 324 million lei were allocated from the means of the National Fund for the Development of Agriculture and the Rural Environment; from the account of the non-refundable financial assistance granted by the Russian Federation, were allocated 275 million Russian rubles, the equivalent of 59.7 million lei; external humanitarian aid – 6 thousand tons of diesel worth 79.1 million lei, granted free of charge by the Government of Romania.

In the process of granting compensations and humanitarian aid to farmers, several authorities were involved: Ministry of Agriculture and Food Industry (MAFI), Intervention and Payments Agency for Agriculture (IPAA), Ministry of Finance (MoF), Ministry of Health, Labor and Social Protection (MHLSP), the Interdepartmental Commission for Humanitarian Aid, as well as the Material Reserves Agency (MRA).

According to the findings of the Court of Accounts, the limited deadlines for carrying out the tasks delegated to the actors involved in the process of managing the means intended for granting compensations and humanitarian aid have generated a series of deficiencies and non-compliances.

Thus, some subsidy files for granting compensations and humanitarian aid contain findings with untrue and undocumented data, which may condition the validation of non-compliant files; the situation is generated by the fact that the Agency for Intervention and Payments for Agriculture (AIPA) does not have tools to verify the correctness of the data in the documents attached to the applicants' files.

AIPA's non-uniform application of the legal provisions regarding the deadlines for the acceptance of files determined the favoring of some beneficiaries, by extending the submission deadline by one day and disfavoring others, the submission deadline being reduced by one day.

The reduced storage capacities in the Automated Information System "Record of grant applicants and beneficiaries" of information from submitted files determined, by derogation from the legal

⁴⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1206/hotararea-nr64-din-22-decembrie-2022-cu-privire-la-raportul

provisions, the introduction by AIPA in the AIS of only the information strictly necessary for the validation of the files.

The changes made in some Government decisions during their implementation, namely **the exclusion of obligations to justify ownership or use of agricultural land affected by natural calamities, limited AIPA in actions regarding the validation of land surfaces indicated by applicants**. In this situation, persisted the risk of double granting of financial means to both owners and managers for the same affected areas.

For the distribution of the support granted to agricultural producers, regulatory provisions were approved through separate Government's decisions, but the preparation of the Damage Assessment Act was carried out in the absence of a normative act approved in the established manner. **The lack of a well-conceived and legally approved normative mechanism has led to a series of deficiencies and non-compliances when completing the damage assessment documents, drawn up by the Committees for the examination and evaluation of the degree of damage to agricultural crops, as a result of the recorded natural disasters.**

The volumes of petroleum products distributed to some agricultural producers were increased compared to those approved, as a result of the unilateral application of the average density of diesel fuel used for the transformation from kg to liters, by the distributor, in the absence of coordination of his decisions with MRA. At the same time, is attested the presence of a regulatory void regarding the actions to be taken in the conditions where the beneficiary considered eligible refuses to receive it, has died or is abroad.

Some members of the local Committees for the determination of damages, as well as the decision-makers who approve the Acts for the determination of damages, have admitted the violation of the legal regime of conflicts of interest. At the same time, the materialization of the risks regarding the impossibility of repaying the financial means granted non-compliantly is conditioned by the lack of tools to inform the state bodies whose rights could be or have been violated, as a result of the violation of the legal regime of conflicts of interest, including the one-year term regarding the application to the court for the declaration of the nullity of the act and the recovery of the means granted on the basis of this act.

The ambiguous normative-legal framework includes several uncorrelated provisions regarding the declaration of the natural phenomenon "drought", measures needed to be taken to harmonize the provisions and develop some indicators and thresholds for them, in order to determine the type of drought and its level.

The Court of Accounts reveals the need to take urgent measures to revise, adjust and approve in the established manner the Methodological Guidelines regarding the assessment of the degree of damage to agricultural crops as a result of natural disasters, in order to exclude in the future non-uniform approaches to the preparation of Damage Assessment Acts. Rigorous measures are also needed for the recovery to the budget of the financial means granted irregularly and additionally, and the regulatory framework related to natural calamities needs to be reviewed and harmonized.

Informational technologies

The Covid-19 pandemic, as well as the current war in Eastern Europe, the energy crisis have further emphasized the need for the digital transformation of the country, strengthening the digitization of services, ensuring informational/cyber security to raise the well-being of citizens. The ICT sector has become an engine of development, surpassing in the volume of exports (the share of ICT service exports reached 5% of the total trade, or 23.8% of the total export of services) traditional branches. According to the analyzes carried out, the implementation of the "Electronic Moldova (2005)", "Digital Moldova 2020" strategies, the "e-Transformation" programs, and other policy documents, led to the creation of a solid infrastructure, with coverage of 99% of the population with Internet access, half of public service users access services electronically, 127 out of 662 public services are accessible electronically.

By virtue of its mandate, the Court of Accounts draws increased attention to the correctness and reasonableness underlying investments in IT by public authorities and institutions for the automation of administrative processes, as well as so that these authorities can achieve performance from the use of public funds and the administration of public services.

The checks carried out elucidate a series of systemic problems, risk factors and non-compliances, with a negative impact on the efficiency and effectiveness of the use of the financial resources allocated/used for this purpose, as well as security and integrity risks of the data processed through these IS, risks regarding ensuring the continuity and sustainability of the Systems/activities. Among them stands out:

- the deficiencies and shortcomings in the normative framework that regulates the ICT field, which creates difficulties and uneven approaches to its application;
- similar to the previous period, there is a lack of adequate centralized records at national level of the IS implemented within public entities, as well as the insufficient coordination, monitoring and control in the process of their development, which conditions risks of inefficient use of resources (human, financial etc.);
- the elaboration, development of the IS with the superficial application of the provisions of ICT legislation, as well as their lack of correlation with government electronic platforms and services (MCloud, MConnect, MPass, MSign etc.), which conditioned the incompatibility of IT solutions, difficulties in ensuring interoperability between state IS, as well as additional costs in order to comply with the imposed requirements (maintenance, maintenance and development expenses), in order to achieve the expected impact. Thus, some of the IS created and implemented do not ensure the exchange of information between them, requiring additional efforts and reducing the efficiency of the use of the respective IS;
- the reduced institutional capacity of the public authorities for the management of the IS design, implementation and development projects, as well as the management/administration and maintenance of the IS, conditions the outsourcing of services in this sense, generating major security and integrity risks of the data processed through the respective systems, including fraud risks. At the same time, the lack of an IS compliance assessment system, as well as the lack/insufficiency of qualified IT specialists within public authorities, generates considerable dependence of the quality of the

services provided on the conscientiousness of the provider or the level of cooperation with him;

- failure to properly register services and IS in the accounting records of the entities, although they are registered, these, for various reasons, are not used/valued properly, they also affect the veracity of the reporting of the patrimonial elements reflected in the financial statements of the public authorities;
- the lack of an effective cyber/information security management system at the level of public authorities/institutions, as well as sectoral, intended to ensure the identification of vulnerabilities and the management of security risks.

In the context of the deficiencies and shortcomings found and to contribute to the improvement in the audited areas, the Court of Accounts draws attention to the need for the enterprise to take the necessary measures for:

- strengthening the normative framework related to ICT fields, as well as that which regulates the audited fields (management of state and mobilization reserves, public procurement, education etc.), including by eliminating deficiencies and inconsistencies within them;
- making the authorities responsible for the record, the capitalization/use of the implemented IS, the efficiency of the resources (human, financial, time) used in this context;
- ensuring the development and sustainability of the implemented AIS, including through positive changes in inter-institutional/inter-sectoral communication, which will generate opportunities to modernize public services faster and more qualitatively;
- strengthening IT controls related to the IS implemented within public entities in order to ensure the security of the IS and the information processed through them etc.

Combating fraud and corruption

According to the International Standards of the Supreme Audit Institutions, in cases of identification during audits of well-founded suspicions regarding a crime or misdemeanor, the Court must analyze the phenomenon of corruption in each audit and, according to the provisions of the Code of Criminal Procedure, to notify the body responsible for the investigation of crimes and misdemeanors regarding the violations that fall under the scope of the Criminal Code.

During the reporting period (September 2022 – September 2023), as a result of the assessment of the risks of fraud and error in the process of administering public finances and public patrimony, the Court of Accounts handed over the materials of 10 audits to legal bodies, on the basis of which 3 criminal cases were initiated, concerning 4 materials, a refusal was issued in the initiation of criminal cases, and the materials related to 3 audit reports are in the process of examination.

The cases identified by the auditors with the presence of fraud indicators referred, in particular, to violations related to:

- compliance with the administration of public revenues by the Customs Service;
- irregular granting of tax and customs facilities;
- lack of compliance with the regulatory framework in public procurement procedures;
- exceeding the duties of office and excess of power;
- violation of the legal regime of conflicts of interest by persons with positions of responsibility;
- non-compliant use of budgetary means, with the admission of inefficient expenses;
- non-compliant distribution of homes built for the socially vulnerable strata;
- the way of carrying out the clearing works during the reconstruction of the dykes;
- procurement procedures related to the Automated Information System "Criminal Prosecution: E-File".

During the mentioned period, the Court of Accounts participated, as a party, in the legal proceedings. Thus, the CoARM's interests were represented in the courts within a case, in administrative litigation, on which the decision of the court of first instance was pronounced, by which the claimant's request to annul the CoARM's decision was rejected, the decision of the Court of Accounts thus remaining in force. At the same time, the decision of the trial court was contested by the plaintiff, and the case is currently pending at the Chisinau Court of Appeal.

The CoARM's collaboration with the Parliament

According to the requirements of Law no. 260 from 07.12.2017 on the organization and functioning of the Court of Accounts of the Republic of Moldova, the CoARM's annually elaborates and presents to the Parliament: in May – the annual activity report of the Court of Accounts; in June – Audit reports on the Government's annual reports on the execution of the state budget, the state social insurance budget and the mandatory medical assistance insurance funds, as well as the reports of the mandatory financial audits, carried out at within ministries, for the completed budget year; in September – the Report on the administration and use of public financial resources and public patrimony.

The Parliament relies on audit results and the expertise of the Court of Accounts to exercise parliamentary scrutiny and identify areas where improvements can be made and good practice be promoted. Thus, in the structure of state bodies, the Court of Accounts has a unique role in terms of contributing to the efficiency of the management of public money, as well as to the improvement of governance standards.

The impact of the activity of the Court of Accounts directly depends on the level of use of the results of the audit activity by the Parliament. In this context, it is of major importance to maintain and further promote effective and permanent relations with the specialized parliamentary committee, as well as to boost cooperation with other specialized committees.

Between September 2022 and September 2023, the Public Finance Control Committee (PFCC) examined 38 reports approved by the CoARM, during public meetings with the participation of representatives of the Court of Accounts and audited entities. As a result of these hearings, were issued reports of the Committee, which include decisions on the conditions and reporting deadlines for the audited entities about the actions taken to implement the CoARM's recommendations. To facilitate the process of monitoring the implementation of audit recommendations, the Court of Accounts presented the Committee with relevant information regarding the level of implementation and the actions taken by the entities in order to remedy the deficiencies found by the audit.

By examining within the PFCC the results of the mandatory financial audits carried out by the CoARM, parliamentary control is exercised over the execution of the SB, SSIB and MMAIF, as well as on the consolidated budgets of ministries and other authorities, with an emphasis on reliability, accuracy, completeness and compliance with applicable procedures/laws, including the evaluation of the degree to which the budgets were executed for the purposes indicated upon their adoption.

During the reporting period, some audit reports of the Court of Accounts were examined within the Social Protection, Health and Family Committee (Financial audit reports on the Government's Reports on the execution of the state social insurance budget and mandatory medical assistance funds in 2022), as well as within the Economy, Budget and Finance Committee (Financial audit report on the execution of the state budget in 2022).

During the plenary session of the Parliament on March 3, 2023, were heard the annual reports of the Court of Accounts on the administration and use of public financial resources and public patrimony for the years 2020 and 2021 and the annual activity reports of the CCRM for the years 2020 and 2021.

As a result of the hearings, the Parliament took note of the activity reports of the CoARM and recommended the Court of Accounts to strengthen the institutional capacities in the spirit of the provisions of art. 49 of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union, according to the recommendations of the "peer-review" International Evaluation Report of the Court of Accounts and according to the conclusions set forth in the Analytical Report of the European Union Commission (Chapter 32: Financial Control, Section II: External Audit), being approved in this context the Parliament's Decision no. 41 from 03.03.2023⁴⁸.

During the reporting period, by way of derogation from the provisions of art. 88 of Law no. 1134/1997 regarding joint-stock companies and of art. 32 of Law no. 260/2017 regarding the organization and operation of the Court of Accounts of the Republic of Moldova, the Parliament voted for the implementation by the CoARM of **the audit of the compliance of expenses and capital investments at natural gas enterprises that have been imposed public service obligations, as well as at related enterprises, as defined in Law no. 10/2016 regarding natural gas, including those owned indirect**⁴⁹. The Parliament's request was conditioned by the importance of the topic for the whole society, as well as by the increased public interest in the context of the energy crisis with a negative impact on citizens. As a result, for the first time, the Court of Accounts carried out an extensive and high-profile audit in the field of natural gas.

The results of the audit were reported towards the end of November 2022 and were presented by the Court of Accounts during the plenary session of the Parliament on 03.03.2023. Following the examination, the Parliament adopted a Decision⁵⁰ which provides for a series of important actions to remedy the deficiencies identified by the audit of the Court of Accounts.

Thus, the Government will start the procedure to claim the amount of 3.3 billion lei, at the average exchange rate of 2008, related to the revaluation of the fixed assets deposited by the Government of the Republic of Moldova in the share capital of the JSC "Moldovagaz". Also, the Decision provides for the performance by the Executive of the re-inventory of the patrimony deposited by the Government as a share in the share capital of the JSC "Moldovagaz" and the determination of the patrimony that did not participate in the reduction of debts towards "Gazprom". At the same time, the activity of the Government representatives in the Board of Observers and in the Board of Directors of the JSC "Moldovagaz" will be evaluated.

Another positive trend, which is maintained for the second year in a row, is the examination in the plenary session of the Parliament of the audit reports on the execution of the state budget, the state social insurance budget and the mandatory medical assistance insurance funds, for the completed budget year, simultaneously with the respective reports of the Government.

Finally, we reiterate the alignment of the Court of Accounts with the principles of SIGMA Document no. 54⁵¹, which specifies that „*The supreme audit institution has the role of providing independent and objective reports and information on the reliability of the Government's financial*

⁴⁸ Parliament decision no. 41 from 03.03.2023 regarding the 2020 Annual Report of the Court of Accounts on the administration and use of public financial resources and public patrimony and the 2021 Annual Report of the Court of Accounts on the administration and use of public financial resources and public patrimony.

⁴⁹ Law no. 244 from 24.12.2021 regarding the performance of the external public audit in the field of natural gas.

⁵⁰ Parliament Decision no. 39 from 03.03.2023 regarding the results of the hearing of the Compliance Audit Report on capital expenditures and investments at natural gas companies that have been imposed public service obligations, as well as at related companies, as defined in Law no. 108/2016 regarding natural gas, including those held indirectly.

⁵¹

<https://www.oecd->

[ilibrary.org/docserver/d56ab899en.pdf?expires=1661436644&id=id&acname=guest&checksum=9FE6C6C30D53923ECC654CDC89A669](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d56ab899en.pdf?expires=1661436644&id=id&acname=guest&checksum=9FE6C6C30D53923ECC654CDC89A669)

Developing effective working relationships between supreme audit institutions and parliaments. SIGMA PAPER No. 54 ("Developing effective working relationships between Supreme Audit Institutions and Parliaments").

reports, the use of financial resources, asset management, compliance with laws”, which the Parliament must use to improve the legal framework and to exercise the function of parliamentary control.

Impact of the audit activity

In line with the principles defined in INTOSAI-P 12 “The Value and Benefits of the SAI – Making a Difference in Citizens' Lives”, the Court of Accounts, through its activity, tends to demonstrate its continued relevance for the citizens, the Parliament and other interested parties.

The impact of the audit activity can be defined as the effect or influence of an audit or the Court of Accounts on the audited entities, the Government, Parliament or society, or, in other words, the impact is the change resulting from an audit.

Through audit reports, we constantly provide information on how money is spent by central and local public authorities and on the performance of the public sector. We also make recommendations that help the audited entities to improve and strengthen their institutional management, to remedy the deficiencies stated by the audit, to optimize the management of resources based on the principles of good governance, in the light of benefits for society.

Based on the principle of the prevalence of the qualitative side, the activity of the Court of Accounts is not limited only to the ascertaining aspect of the deviations identified within the audits, the area of approach aimed at supporting any legal action for operative remediation of dysfunctions and/or deviations from the correct application of legal norms by the audited entities.

The Court of Accounts constantly tends to reduce the number and improve the quality of the recommendations formulated as a result of the audits carried out, for this purpose intensifying the process of communication and collaboration with the audited entities. As a result, a significant part of the detected deficiencies are remedied by the entities during the audits.

In this context, the entities subject to the audit properly addressed the identified problems, as a result, in the period between September 2022 - September 2023, during the audits carried out *it was possible*:

- registration and correction of entries in the accounting records in the total amount of 539.9 million lei;
- the accounting of over 840 movable museum assets worth 922.28 million lei;
- the evaluation and accounting of 36 buildings and 6 plots of land in a total amount of 251.2 million lei;
- the transfer to the Public Property Agency of 33 public lands totaling 66.4 million lei;
- signing of the Act of receiving and handing over investments worth 19.9 million lei, made in 31 social apartments;
- adjusting the value of social housing built with the amount of 7.8 million lei;
- recalculating the depreciation of fixed assets and making the corresponding accounting corrections in the amount of 3.94 million lei etc.

The Court of Accounts, by submitting recommendations and monitoring their execution, contributes to the modification/harmonization of the legal framework. The impact of some recommendations of the Court of Accounts is difficult to quantify, but these changes produce beneficial effects and contribute to the protection of public money, the economic and social environment, as well as ensure better transparency of public services provided by state authorities.

The involvement of those in charge of governance and all state authorities empowered with attributions in their specialized fields to contribute to good administration and improve the

management of public finances is essential for a rule of law. In this context, the Court of Accounts welcomes the Government's initiative to establish a process for monitoring the way in which the recommendations of the external public audit are implemented.

An important progress in the assumption of the responsibility of the Government and in the accountability of the audited entities was the inclusion in the Action Plan of the Government for the year 2023 of 108 actions resulting from 53 Decisions of the Court of Accounts. The analysis of the level of achievement of these actions shows that, as of July 7, 2023, 16 of the planned actions have been fully implemented, and the others are partially implemented or in the process of being implemented.

At the same time, during 2023, a specialized subdivision was established within the State Chancellery with responsibilities for monitoring the implementation of the recommendations of the external public audit.

According to the legal provisions⁵² and for the purpose of executing the action 1.6 "Establishment of an effective mechanism for monitoring the execution of the tasks set by the Government" from the Government's Action Plan for 2023⁵³, the State Chancellery has implemented, at Government level, the monitoring and control mechanism regarding the implementation of the recommendations resulting from the Court of Accounts' Decisions.

In the same way, the State Chancellery has developed the Practical Guide "Monitoring, evaluating and providing methodological support in the process of implementing the requirements/recommendations resulting from the Decisions of the Court of Accounts"⁵⁴, intended to optimize and streamline the effort of the central administrative authorities in the process of monitoring and reporting the requirements/recommendations resulting from the Decisions of the Court of Accounts; to standardize the structure of the reports and the way of reporting the actions taken to implement the requirements/recommendations of the Court of Accounts; to improve the quality and content of the reports related to the implementation of the requirements/recommendations of the Court of Accounts' Decisions, so that they include information based on records, data that can be confirmed; to ensure consistency between the progress reports presented to the State Chancellery and those presented to the Court of Accounts; to ensure the transparent and participatory nature of the entire monitoring and reporting process.

As a result of the actions taken by the Government and the audited entities, during the reporting period, several external public audit recommendations were implemented that targeted the following aspects in the field „**Management of public patrimony**“:

- the patrimonial rights over 250 public property real estate were registered;
- the delimitation works of public property real estate were contracted for 82 190 real estate located in 472 administrative-territorial units; the delimitation of public property was carried out for 6,226 goods from 29 administrative-territorial units; 3,543 goods for 18 administrative-territorial units are pending approval at the Delimitation Commission; the term of execution of the contracts for the execution of the works, depending on the locality, is June 2024;

⁵² Art. 22 lit. e) from Law no. 136/2017 regarding the Government, art. 313-315 of the Government's Regulation, approved throughout the Government's Decision no. 610/2018, point 7 of the Regulation on the organization and operation of the State Chancellery, approved throughout the Government's Decision no. 657/2009.

⁵³ Government's Decision no. 90/2023 "Regarding the approval of the Government's Action Plan for 2023".

⁵⁴ Order of the Secretary General of the Government no. 82 from 18.07.2023.

in the field „**Public finance management**“:

- the Government's reports on the execution of the state budget, the state social insurance budget and the mandatory medical assistance insurance funds were examined in the Government meeting;
- for the first time, for the execution of the legal provisions⁵⁵ with reference to the cases of the issuance by the Court of Accounts of the adverse opinion or in the case of the impossibility of expressing the opinion on the financial situation, the Government examined the audit reports on the consolidated financial statements in 2022 of 2 ministries (the Ministry of Education and the Ministry of Culture), being issued indications regarding the undertaking of concrete measures to remedy the situation created and, as the case may be, the examination of the actions of persons with positions of responsibility responsible for implementing the recommendations/requirements of the Court of Accounts;
- changes were made to the financial reporting regulatory framework (Minister of Finance's Orders no. 261/2015, 215/2015, 159/2016 and no. 44/2018);
- was approved the Strategy for the Development of Public Finance Management for the years 2023-2030⁵⁶, which provides the priority measures for the development of National Accounting Standards for the Public Sector until 2030; one of the key elements of the public finance management reform was to align the accounting records and financial reporting in the budget sector to the International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), this action being also included in the Matrix of reform policies, as one of the conditions for improving financial control and reporting, established on the basis of the Financing Agreement concluded between the Government of the Republic of Moldova and the European Commission, this goal is currently being achieved; 22 draft standards were developed with the support of the EU, aligned to IPSAS, but they have not yet been officially approved, requiring some adjustments to be aligned with the peculiarities of the Republic of Moldova; at the same time, 8 standards, as well as the related methodological notes for all 30 standards, are to be developed;

in the field of „**Agriculture**“:

- a number of legal changes were made⁵⁷ related to the field of vines and wine which eliminated the deficiencies related to the composition of the Coordination Council;
- the amendment was made to the "Post-Compact 2KR Installment Sales Program Operations Manual in High Performance Irrigated Agriculture", whereby the selection of equipment suppliers will be carried out on the basis of auctions, contests or upon presentation of the offer from the supplier by the buyer (the final beneficiary), who will negotiate the best conditions;
- the Technical Concept of the Automated Information System ", Record of grant applicants and beneficiaries was approved"⁵⁸; this system provides for the creation of a module ("Subsidies in advance") that will ensure the generation of reports to monitor the implementation of normative provisions;
- the harmonization and bringing into line the provisions of the normative framework regarding the obligation to attach to the file regarding the granting of the means for stimulating the insurance mechanism for risks in agriculture of the insurance contract was

⁵⁵ Art. 4 para. (4) of the Law on Public Finances and Budgetary-Fiscal Responsibility No. 181/2014.

⁵⁶ Government's Decision no. 71/2023.

⁵⁷ Vine and wine law no. 57 from 10.03.2006.

⁵⁸ Government's Decision no. 227/2020.

carried out, as well as the express specification in the regulatory framework of the year in which documents can be accepted for granting subsidies in order to ensure risks in agriculture (the previous, current or next year) by making changes in the legal framework related to subsidies⁵⁹ and the Regulation on complementary subsidy measures and the specific eligibility conditions for complementary subsidies from the National Fund for the Development of Agriculture and the Rural Environment⁶⁰;

in the field „**Regional development**“:

- the National Regional Development Strategy of the Republic of Moldova for the years 2022-2028 was approved⁶¹;
- the legal status of the National Fund for Regional and Local Development was regulated, being approved the Law no. 27 from 10.02.2022 and Government’s Decision no. 152 from 09.03.2022 „Regarding the approval of the Regulation on the management of the financial means of the National Fund for regional and local development“;
- was developed and approved for application , the Single Program Document for the years 2022-2024, which provides for the inclusion of only investment projects of major priority for the region and their provision with real financial resources, in order to exclude the practice of decommissioning financial means for projects that are not of major regional importance, but also to ensure the appropriate level of project realization resulting from the available financial resources;
- the Government determined the way of organization and operation of the National Regional and Local Development Coordination Council⁶²;
- was created the Information System for the management of regional and local development programs and projects⁶³;
- was developed the Guide on the management and administration of local agricultural markets, intended for APL representatives;

in the field „**Environment**“:

- was approved the authorization format for the emission of pollutants into the atmosphere from fixed sources of pollution⁶⁴;
- the Environment Agency has delegated its representative to the Working Group within the Ministry of the Environment, responsible for the development of the project to amend the environmental regulatory framework⁶⁵;

in the field „**Infrastructure**“:

- was approved the Program regarding the distribution of the means of the road fund for national public roads for the year 2023⁶⁶;
- was approved the Regulation on establishing administrative requirements and procedures for providers of air traffic management and air navigation services⁶⁷;

in the field „**Digital transformation**“:

- was approved the cyber security law⁶⁸;

⁵⁹ Law no. 71 from 31.03.2023 regarding subsidies in agriculture and rural areas.

⁶⁰ Government’s Decision no. 464 from 07/05/2023

⁶¹ Government’s Decision no. 40 from 26.01.2022

⁶² G’sD no.172/2022

⁶³ Art. 12 of Law no. 27/2022 on the National Fund for regional and local development

⁶⁴ Law no. 115/2023.

⁶⁵ Law no. 226/2022.

⁶⁶ Government’s Decision no. 73/2023 from 22.02.2023.

⁶⁷ Government’s Decision no. 119/2023 from 07.03.2023.

⁶⁸ Law no. 48 from 16.03.2023 regarding cyber security.

- was developed and approved the Digital Transformation Strategy of the Republic of Moldova for the years 2023-2030⁶⁹;
- were approved the Concepts, as appropriate, the Regulations of several SIs, including: the SI Concept "Energy Vulnerability"⁷⁰; the integrated IS concept „e-ANSA"⁷¹; the Concept of the "Social Protection" Information System"⁷², Integrated IS concept "Mandatory health care insurance"⁷³ IS Concept⁷⁴ „Recruitment and evaluation of human resources in the internal affairs system"; IS concept "State Register of Legal Entities"⁷⁵; IS concept "Civil status documents"; IS concept "Evidence of alerts and public order events"; the state geographical IS concept "State register of topographic-geodetic works"⁷⁶; the integrated IS concept of public finance⁷⁷; IS concept „Migration"⁷⁸; IS concept „Demographic and social statistics"⁷⁹
- the concept of the Register of Insolvency Causes was developed;

in the field „**Work and social protection**“:

- the draft of the Government's decision, the Argumentation Note and the draft of the Security Data Sheet for the implementation of the information platform for social services are in the process of being drawn up;
- is in the process of developing the normative framework related to the National Program in the field of labor relations (safety and health at work and combating the informal economy - the phenomenon of "black work" and "gray work" and the payment of wages "in envelopes") etc.

Achieving results in the future depends on the extent to which the management of each public entity will focus on complying with legal regulations which define the specific attributions in the field of substantiation, elaboration, approval and execution of the budget, management of their public and private patrimony and towards the principles of economy, efficiency and effectiveness regarding the valorization of the material, human, financial and informational resources at their disposal.

⁶⁹ Government's Decision no. 650 from 06.09.2023.

⁷⁰ Government's Decision no. 703 from 05.10.2022 "Regarding the approval of the Information System Concept "Energy Vulnerability"".

⁷¹ Government's Decision no. 791 from 16.11.2022 "Regarding the establishment and approval of the Integrated Information System Concept "e-ANSA"".

⁷² Government's Decision no. 788 from 16.11.2022 "Regarding the approval of the Information System Concept "Social Protection"".

⁷³ Government's Decision no. 575 from 03.08.2022 "Regarding the approval of the Integrated Information System Concept "Mandatory health care insurance"".

⁷⁴ Government's Decision no. 882 from 14.12.2022 "For the approval of the Concept of the Information System "Recruitment and evaluation of human resources in the system of internal affairs" and of the Regulation regarding the organization and operation of the Information System "Recruitment and evaluation of human resources in the system of internal affairs".

⁷⁵ Government's Decision no. 955 from 28.12.2022 "Regarding the approval of the Information System Concept "State Register of Legal Entities"".

⁷⁶ Government's Decision no. 229 from 19.04.2023 "Regarding the approval of the State Geographical Information System Concept "State Register of topographical-geodetic works"".

⁷⁷ Government's Decision no. 278 from 10.05.2023 "Regarding the approval of the Concept of the Integrated Information System of Public Finances".

⁷⁸ Government's Decision no. 618 from 21.08.2023 "Regarding the approval of the Information System Concept "Migration"".

⁷⁹ Government's Decision no. 604 from 24.08.2022 "Regarding the approval of the Information System Concept "Demographic and social statistics"".

Annexes

MISIUNI DE AUDIT FINANCIAR 66

Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.18 din 25 mai 2023)	66
Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea bugetului de stat pe anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.19 din 26 mai 2023)	70
Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.23 din 29 mai 2023)	75
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Finanțelor încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.21 din 26 mai 2023)	80
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Justiției încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.22 din 29 mai 2023)	83
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Economiei încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.24 din 30 mai 2023)	85
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.27 din 30.05.2023)	87
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.28 din 15 iunie 2022)	89
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.30 din 26 iunie 2023)	91
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.31 din 27 iunie 2023)	93
Auditul financiar asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Mediului încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.33 din 29 iunie 2023)	96
Auditul financiar asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Interne încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.34 din 29 iunie 2023)	99
Auditul financiar asupra rapoartelor financiare ale Proiectului „Reforma învățământului în Moldova” încheiate la 22 februarie 2023 (Hotărârea Curții de Conturi nr.35 din 29 iunie 2023)	103
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Sănătății încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.37 din 4 iulie 2023)	107
Auditul asupra situațiilor financiare ale Operațiunii „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova” încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.38 din 04 iulie 2022)	110
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Culturii încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.39 din 07 iulie 2023)	112
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.40 din 18 iulie 2023)	115
Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Educației și Cercetării încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.41 din 28 iulie 2023)	119
MISIUNI DE AUDIT AL CONFORMITĂȚII	122
Auditul conformității asupra cheltuielilor și investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale cărora le-au fost impuse obligații de serviciu public, precum și la întreprinderile înrudite, astfel cum sunt definite în Legea nr.108/2016 cu privire la gazele naturale, inclusiv la cele deținute indirect (Hotărârea Curții de Conturi nr.56 din 21 noiembrie 2022)	122
Auditul conformității gestionării patrimoniului public (inclusiv subsidiile) de către instituțiile publice din domeniul infrastructurii calității în anii 2020-2021 (Hotărârea Curții de Conturi nr.60 din 13 decembrie 2022)	126
Auditul conformității asupra procedurilor de protecție specială a copiilor aflați în situație de risc (Hotărârea Curții de Conturi nr.63 din 22 decembrie 2022)	128

Auditul conformității privind acordarea compensațiilor și ajutorului umanitar agricultorilor afectați de calamitățile naturale asupra recoltei anului 2020 (Hotărârea Curții de Conturi nr.64 din 22 decembrie 2022).....	131
Auditul conformității asupra introducerii pe piață și gestionării medicamentelor și dispozitivelor medicale în Republica Moldova (Hotărârea Curții de Conturi nr.1 din 17 februarie 2023)	135
Auditul conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.8 din 28 februarie 2023)	139
Auditul conformității asupra modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Consiliul Superior al Procurorilor în perioada anilor 2018-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.9 din 28 februarie 2023).....	142
Auditul conformității asupra managementului datoriei de stat, garanțiilor de stat și recreditării de stat în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.20 din 26 mai 2023).....	145
Auditul asupra conformității investițiilor și reparațiilor capitale efectuate de către unele unități administrativ-teritoriale de nivelul I și de nivelul II în perioada anului 2021 (Hotărârea Curții de Conturi nr.32 din 27 iunie 2023)	148
Auditul conformității asupra modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Procuratura Generală în perioada anilor 2018-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.44 din 21 august 2023)	152
MISIUNI DE AUDIT AL PERFORMANȚEI.....	156
Auditul performanței performanței „Acțiunile aferente obiectivelor specifice ale Programului național de control al cancerului, realizate în perioada 2017-2022 (I semestru) de autoritățile responsabile, contribuie la atingerea rezultatelor așteptate?” (Hotărârea Curții de Conturi nr. 62 din 20 decembrie 2022).....	156
Auditul performanței „Progresele atinse în cadrul implementării Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)” (Hotărârea Curții de Conturi nr.14 din 06 aprilie 2022)	160
Auditul performanței privind funcționalitatea și eficiența Sistemului Informațional Automatizat „Registrul rezervelor de stat și de mobilizare”, inclusiv a resurselor investite (cu parafa secret (Hotărârea Curții de Conturi nr.29 din 16 iunie 2023).....	168
Misiuni Follow-up	170
Misiunea de follow-up privind implementarea recomandărilor aprobate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 16.07.2021 cu privire la Raportul auditului conformității asupra implementării Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II (Hotărârea Curții de Conturi nr.7 din 27 februarie 2023)	170
Misiunea de follow-up privind evaluarea nivelului de implementare a recomandărilor înaintate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.84 din 30 noiembrie 2018 cu privire la Raportul auditului performanței cu tema: „În ce mod resursele investite în dezvoltarea și implementarea Sistemului Informațional de Management în Educație (SIME) asigură realizarea scopului stabilit și cum poate fi acesta îmbunătățit pentru atingerea impactului scontat?” (Hotărârea Curții de Conturi 45 din 21 august 2023)	174

Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.18 din 25 mai 2023)⁸⁰

Informații generale	<p>Bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS) reprezintă totalitatea veniturilor, cheltuielilor și a surselor de finanțare destinate pentru realizarea funcțiilor și gestionarea sistemului public de asigurări sociale⁸¹, în special pentru ocrotirea pensionarilor, salariaților și membrilor de familie. Administrarea cheltuielilor BASS și implementarea programelor în conformitate cu obiectivele și indicatorii de performanță sunt în competența Casei Naționale de Asigurări Sociale⁸² (CNAS). În anul 2022 CNAS a avut în administrare peste 2,31 milioane de persoane, care au beneficiat cel puțin de o prestație socială.</p> <p>Administrarea veniturilor este în responsabilitatea Serviciului Fiscal de Stat (SFS) și constă în crearea condițiilor și efectuarea controlului asupra calculării corecte și a virării în termen a contribuțiilor la BASS de către contribuabili.</p> <p>La 31 decembrie 2022 veniturile executate ale acestui buget au constituit suma de 33 796,07 mil. lei, cu 1,2 la sută, sau cu 404,5 mil. lei mai puțin față de prevederile anuale, iar cheltuielile au fost executate în sumă de 33 745,3 mil. lei, cu 455,3 mil. lei mai puțin în raport cu prevederile anuale, sau la nivel de 98,7%. Exercițiul bugetar s-a soldat cu un excedent de 50,8 mil. lei, iar soldul de mijloace bănești la sfârșitul perioadei a constituit 51,2 mil. lei.</p> <p>În structura veniturilor BASS, veniturile proprii au constituit 56,2%, iar transferurile de la bugetul de stat – 43,8%. Conform datelor CNAS, comparativ cu anul precedent, în anul 2022 numărul persoanelor asigurate s-a diminuat nesemnificativ, cu circa 500 de persoane, până la 804,4 mii de persoane (din care 180 mii de persoane sunt în același timp și contribuabili și beneficiari de prestații), care au achitat contribuții de asigurări sociale în sumă de 19 177,3 mil. lei, sau 56,7 % din totalul veniturilor BASS.</p> <p>Ponderea cheltuielilor totale executate ale BASS în PIB a constituit 12,4%, iar în BPN a fost la nivel de 33,6%, cu 0,5% mai mult față de anul 2021. Comparativ cu anul 2021, cheltuielile executate au crescut cu 6 537,9 mil. lei, sau cu 24,4%. Asupra creșterii cheltuielilor a influențat creșterea mărimii medii a pensiei, ca urmare a unui șir de măsuri noi prevăzute de legislație în domeniul pensiilor publice și implementate pe parcursul anului 2022.</p>
Scop	<p>Oferirea unei asigurări rezonabile că Raportul Guvernului privind executarea BASS în ansamblu nu este afectat de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, cu exprimarea unei opinii asupra faptului că acest raport oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
Opinie fără rezerve	<p>În opinia noastră, Raportul Guvernului privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
Baza pentru opinie	<p>Nu este aplicabil</p>

⁸⁰ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1212/hotartrea-nr18-din-25-mai-2023-cu-privire-la-raportul

⁸¹ Art.1 din Legea nr.489-XIV din 08.07.1999.

⁸² Art.22 din Legea nr.181 din 25.07.2014.

**Alte
observații
de audit**

Constatări și concluzii care nu au influențat opinia de audit:

- în anii 2018-2022 ritmul de creștere a cheltuielilor suportate din BASS depășește cu 26,5 puncte procentuale ritmul de creștere a veniturilor proprii, ceea ce a cauzat menținerea insuficienței mijloacelor proprii ale sistemului public de asigurări sociale pentru onorarea obligațiilor și formarea dependenței de transferurile de la bugetul de stat, care s-au majorat de 4 ori în ultimii cinci ani, și poate afecta sustenabilitatea acestui buget. În anii 2018-2022, cheltuielile BASS au depășit veniturile proprii, de la 842,4 mil. lei în anul 2018, până la 4 902,6 mil. lei;
- datele estimate de audit indică că populația aptă de muncă, dar neîncadrată în câmpul muncii reprezintă cca 498,8 mii de persoane. Deși există potențial de creștere a numărului de contribuabili la BASS, rezerva se menține din cauza existenței muncii la negru și a salariilor în plic;
- achitarea dividendelor la persoanele fizice la o cotă impozabilă de 6%, comparativ cu celelalte impozite achitate la plățile salariale, este o metodă legală ce favorizează riscul apariției și menținerii salariilor în plic. În anul 2022 au beneficiat de dividende 8 861 de persoane fizice, valoarea dividendelor achitate fiind de 10,1 miliarde lei, iar impozitul pe venit reținut din dividende a constituit 0,6 miliarde lei. În trimestrul IV al anului 2022, potrivit datelor statistice, munca informală era prestată de circa 192,4 mii de persoane, în timp ce Inspectoratul de Stat al Muncii a depistat doar 82 de persoane ce activau fără forme legale de angajare;
- politicile de micșorare a cotei contribuțiilor pentru sectorul privat, de la 29% la 24%, nu au avut impactul așteptat, și anume de lărgire a bazei de calcul și de scoatere a fondului de remunerare a muncii din tenebritate. Astfel, numărul persoanelor asigurate în sectorul privat în anul 2022 a constituit 552,6 mii de persoane, sau doar cu 1,6 mii mai mult decât în anul 2018. De asemenea, deși se achită un tarif mai mare pentru salariații din instituțiile bugetare, comparativ cu angajații din sectorul privat, baza de calcul pentru stabilirea prestațiilor este aceeași. Astfel, se denotă că nu se asigură principiul contributivității și obligativității, principii fundamentale care stau la baza sistemului de asigurări sociale;
- susținerea sectorului TI prin excluderea din sistemul unic de calculare a contribuțiilor limitează quantumul drepturilor sociale, precum și afectează veniturile BASS. Astfel, suma contribuțiilor de asigurări sociale obligatorii achitate în unele cazuri nu acoperă integral quantumul contribuțiilor calculate. Quantumul prestațiilor stabilite pentru salariații TI sunt direct dependente de prevederile legale impuse cu privire la calcularea și achitarea contribuțiilor de asigurări sociale, astfel aceștia sunt limitați în obținerea drepturilor sociale;
- cadrul regulator imperfect, lipsa unui registru electronic de evidență a liber-profesioniștilor ce practică activitatea în sectorul justiției, lipsa furnizării electronice a datelor către CNAS, precum și acțiunile insuficiente de control al corectitudinii calculării și virării lor în termen de către SFS au determinat venituri ratate la BASS de la această categorie de contribuabili în sumă de 310,5 mii lei;
- auditul a fost în imposibilitate de a verifica corectitudinea alocării indemnizației de șomaj tehnic, în sumă de 2 126,9 mii lei, situația fiind generată de lipsa informațiilor complete, de neprezentarea în termen a acestora de către instituțiile implicate, de lipsa controalelor etc.;

- recepționarea cu întârziere a informațiilor privind decesul beneficiarilor a determinat cheltuieli nejustificate în sumă de 1,2 mil. lei. Aceasta a fost cauzată de procesul sistemic de schimb al datelor privind decesul beneficiarilor și introducerea informațiilor despre deces cu o întârziere de până la 1 an;

- formarea datoriilor la BASS și declanșarea procedurii de insolabilitate a acestor agenți economici afectează stabilirea prestațiilor sociale ale salariaților. Soldul creanțelor dubioase luate în evidența specială de către CNAS la situația 31.12.2022, aferente agenților economici aflați în insolvență, constituia 475,3 mil. lei. Deși CNAS a întreprins acțiuni ce țin de validarea creanțelor, urmărire a masei debitoare întrunite la dobândirea creanțelor compromise, se denotă că, pe parcursul perioadei auditate, au fost încasate datoriile de la debitorii aflați în proces de insolvență în sumă de 99,3 mii lei, ceea ce constituie 3,85% din creanțele compromise luate în evidență specială în anul 2022.

În același timp, la SFS valoarea creanțelor agenților economici insolvenți constituia 73,4 mil. lei. Conform tabelului de validare a creanțelor prezentat de SFS, în anul 2022 au fost luați în evidență 65 de operatori economici insolvenți, cu 152 mai puțini în comparație cu datele aferente aceleiași perioade deținute de către CNAS. Totodată, și suma creanțelor constituia 14,7 mil. lei, cu 11,1 mil. lei mai puțin în comparație cu datele deținute de CNAS.

Dat fiind faptul că, în sistemul public de asigurări sociale, prestațiile se stabilesc persoanelor asigurate în baza venitului asigurat și perioadei de activitate, care sunt condiții obligatorii, perioadele de aflare a agentului economic în insolabilitate și de neachitare a contribuțiilor au impact asupra stabilirii prestațiilor. În aceste condiții, beneficiarilor de prestații li se micșorează nu doar venitul asigurat, dar nu li se recunoaște nici perioada de activitate completă, diminuând astfel stagiul de cotizare;

- deși scopul scanării carnetelor de muncă a fost completarea conturilor personale ale viitorilor beneficiari de pensii cu date privind stagiul de muncă, până la momentul actual cadrul legal nu a suportat modificări, iar deținerea carnetului de muncă pentru obținerea dreptului la pensie este o condiție obligatorie;

- procesul de acordare, verificare și plată a ajutorului social și a ajutorului pentru perioada rece a anului, care este fragmentat, determină incoerența datelor la toate etapele și nivelurile. Aceasta influențează direct indicatorii BASS și generează nerestituirea sumelor achitate necuvenit. Pentru perioada 2017-2022, se constată plăți achitate necuvenit în sumă de 11,7 mil. lei și un indice scăzut de restituire la nivel de 53,4% a acestor sume, determinând astfel cheltuieli nejustificate de peste 5,4 mil. lei;

- transmiterea tardivă de către angajatori a documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale întocmite de autoritățile competente, a determinat depășirea termenului de stabilire a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boală profesională, de la 1 zi până la 265 de zile întârziere, ceea ce a privat beneficiarii de a primi în timp util prestația în sumă de 134,7 mii lei;

- normele interpretative și ambiguitățile cadrului legal creează incertitudini la stabilirea cuantumului pensiilor pentru vechime în muncă militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Insuficiența reglementărilor și acțiunilor de colectare și administrare a veniturilor BASS pot afecta sustenabilitatea acestui buget. Totodată, activitățile de control fragmentate la stabilirea, plata și evidența unor prestații sociale au impact asupra indicatorilor de raportare BASS, precum și pot leza dreptul cetățenilor la anumite prestații.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 17 din 24.05.2022 au fost înaintate 14 recomandări, dintre care 7 recomandări (înaintate CNAS) au fost implementate, 2 recomandări au fost parțial implementate și 5 recomandări au rămas neimplementate. Astfel, se atestă progrese în îmbunătățirea cadrului regulator cu privire la perfecționarea procesului de stabilire și calculare a unor prestații sociale, precum indemnizații de incapacitate de muncă și paternale, asigurarea integrității dosarelor aferente acordării biletelor de tratament balneo-sanatorial, precum și acțiuni de corectare și raportare a indicatorilor BASS, ceea ce sporește capacitatea CNAS de a oferi informații veridice utilizatorilor rapoartelor și de a presta servicii calitative cetățenilor.</p> <p>Totodată, neimplementarea recomandărilor de către alte entități, precum Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Agenția Servicii Publice, Ministerul Sănătății, mențin în continuare situații incerte în stabilirea și acordarea prestațiilor, inclusiv cu suportarea cheltuielilor neargumentate.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Măsurile dispuse și întreprinse de Serviciul Fiscal de Stat au vizat acțiuni de conformare a liber-profesioniștilor în aspectul declarării și virării în termen a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii.
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>În vederea remedierii curențelor și problemelor constatate, au fost înaintate recomandările de rigoare, care au drept scop îmbunătățirea modului de administrare și utilizare a resurselor publice. Acestea sunt orientate în continuare spre consolidarea managementului finanțelor publice și dezvoltarea la un nivel corespunzător a capacității instituționale de execuție a BASS, precum și eliminarea erorilor și iregularităților stabilite.</p> <p>Totodată, au fost înaintate recomandări de ajustare a cadrului legal, ce vor contribui la eficientizarea proceselor realizate în cadrul executării BASS.</p>
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate nu au avut obiecții aferente constatărilor și recomandărilor de audit, iar pentru unele cazuri au prezentat acțiuni ce vor fi întreprinse pentru remedierea situațiilor constatate.
Recomandări Legislativului	Să solicite Guvernului ajustarea actelor normative , în special ce țin de stabilirea uniformă a pensiei pentru vechime în muncă foștilor angajați ai instituțiilor de forță; stabilirea și achitarea pensiilor persoanelor care au ocupat funcția de Președinte al Republicii Moldova; determinarea exhaustivă a categoriilor de angajați din aviația civilă ce au dreptul la stabilirea pensiei în condiții speciale etc.

Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea bugetului de stat pe anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.19 din 26 mai 2023)⁸³

Informații generale	MF este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de competență, are misiunea de realizare a managementului finanțelor publice ⁸⁴ și administrează bugetul de stat ⁸⁵ . Executarea BS pe anul 2022 relevă că veniturile și cheltuielile au fost executate sub nivelul prevederilor bugetare precizate. Execuția bugetului de stat s-a încheiat cu un deficit bugetar în sumă de 9 325,5 mil. lei, fiind în creștere cu 4 592,4 mil. lei față de anul precedent.
Scopul	Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că Raportul Guvernului privind executarea bugetului de stat pentru anul 2022, întocmit de MF și prezentat Guvernului, în ansamblu nu este afectat de denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, cu exprimarea unei opinii asupra faptului că rapoartele financiare <i>privind executarea de casă</i> oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Opinie fără rezerve	În opinia noastră, Raportul Guvernului privind executarea bugetului de stat pentru anul 2022 oferă, sub toate aspectele semnificative, <i>o imagine corectă și fidelă privind executarea de casă</i> , în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinie	Nu este aplicabilă.
Alte observații de audit	<p>Constatări și concluzii care nu au influențat opinia de audit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lipsa cadrului operațional și a unui control eficient privind monitorizarea implementării proiectelor finanțate din surse externe, condiții care creează premise de creștere a costurilor și de nerespectare a termenelor aprobate; - rămâne problematică situația privind planificarea și valorificarea mijloacelor alocate din bugetul de stat pentru proiectele de investiții capitale, preponderent cheltuielile executate fiind rezumate doar la cele pentru dezvoltarea drumurilor, care în aspectul programelor constituie 84,2%; - creșterea continuă a necesarului de mijloace bugetare pentru Programul de stat „Prima casă” peste limita celor aprobate inițial în buget, ceea ce a condiționat alocarea suplimentară de mijloace din fondul de rezervă al Guvernului, deși acoperirea lor nu întrunește toate criteriile de eligibilitate pentru finanțare din această sursă; - mecanismele de evidență, monitorizare și raportare a obligațiilor față de BS, inclusiv la amenzi și sancțiuni, nu permit evaluarea totalității valorii obligațiilor, iar valoarea raportată a creanțelor contribuabililor (2 377,7 mil. lei) nu corespunde realității calculate și restante, fiind diminuată semnificativ; - în vederea gestionării crizei energetice, bugetul de stat a executat cheltuieli pentru majorarea capitalului social al S.A. „Energocom”, în sumă totală de 6 083,0 mil. lei, până la finele anului fiind parțial înregistrată majorarea acestuia;

⁸³ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1213/hotararea-nr-19-din-26-mai-2023-cu-privire-la

⁸⁴ Hotărârea Guvernului nr.696 din 30.08.2017 „Cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor”.

⁸⁵ Art.31 alin.(1) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25.07.2014.

	<ul style="list-style-type: none"> - lipsa conformării la prevederile Legii nr. 181 din 25.07.2014 a modului de finanțare, executare și raportare de către instituțiile publice a subvențiilor și granturilor acordate, nefiind stabilite principii clare și unice de repartizare până la indicarea beneficiarului final. Imobilizarea resurselor financiare pe un termen nedeterminat, cu o posibilă utilizare a mijloacelor alocate de la BS în condiții de nerespectare a principiului transparenței; - nereglementarea mecanismului unic de raportare a soldului reflectat la contul „Drepturile de import/export achitate în avans”, de către SV și MF, formează o divergență în sumă de 7,8 mil. lei; - transferurile de la BS către bugetele de alt nivel mențin o tendință continuă de creștere, în totalul cheltuielilor constituind în anul 2022 o pondere de circa 57,6%; - se atestă rezerve semnificative la planificarea limitelor de alocații la unele APC și la executarea de cheltuieli pentru implementarea sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar; - nu toate cheltuielile executate din fondul de urgență al Guvernului întrunesc criteriile de eligibilitate aprobate de cadrul normativ, având impact asupra conformității utilizării resurselor acestuia; - la elaborarea și aprobarea BS pentru anul 2022 nu a fost respectat calendarul bugetar, iar CBTM nu a fost aprobat de către Guvern pentru a servi ca punct de reper în estimarea liniei de bază pentru ciclul bugetar.
<p>Cauzele și impactul deficiențelor constatate</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nivelul de valorificare a resurselor externe acumulate de către instituțiile/autoritățile bugetare, care în anul 2022 au constituit suma totală de 8 027,0 mil. lei, inclusiv soldul inițial rămas la dispoziția acestora pentru utilizare din anul precedent, evidențiază nivelul foarte scăzut de executare a cheltuielilor din mijloacele disponibile în conturile beneficiarilor provenite din sursele externe, de doar 38,3%, sau 3 074,9 mil. lei. În același timp, limitele alocațiilor aprobate pentru implementarea proiectelor finanțate din surse externe (granturi și împrumuturi) în sumă de 5 433,2 mil. lei, ulterior precizate în sumă de 5 043,5 mil. lei-, au fost executate la nivel de 61,0% (3 074,9 mil. lei). - Pentru anul 2022 se atestă o diminuare a nivelului de executare a cheltuielilor pentru investiții capitale, cu circa 3,4 p.p. față de anul 2021, și cu 24,9 p.p. față de anul 2020. - În anul 2022, cheltuielile totale din bugetul de stat și din fondul de rezervă al Guvernului pentru Programul de stat „Prima casă” au fost executate în sumă de 117,2 mil. lei, ceea ce este de 2,3 ori mai mult față de anul precedent (51,4 mil. lei). - Nefuncționalitatea modului pentru calcularea majorărilor de întârziere la plățile de bază din SI al SV, ceea ce conduce la raportarea anuală eronată a acestor obligații restante către MF. Astfel, suma de 86,6 mil. lei a majorărilor de întârziere din „Raportul privind datoriile agenților economici și ale persoanelor fizice la data de 31.12.2022”, nu asigură plenitudinea și veridicitatea datelor. - Neînregistrarea la Agenția Servicii Publice, în anul 2022, a majorării capitalului social de către „Calea Ferată din Moldova” cu 153,4 mil. lei, și „Energocom” – cu 5,6 mld. lei a condiționat nereflectarea acestor majorări la grupa de conturi 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” de către fondator (Agenția Proprietății Publice). - Finanțarea din bugetul de stat a instituțiilor publice la autogestione, a întreprinderilor de stat și a societăților pe acțiuni, nu în toate cazurile poate

	<p>asigura respectarea în totalitate a principiilor bugetare și a regulilor bugetar-fiscale.</p> <ul style="list-style-type: none"> - În anul 2022 se menține situația condiționată de încasările drepturilor de import-export achitate în avans de către agenții economici și persoanele fizice în ultimele zile ale anului în curs, după închiderea operațiunilor prin sistemul trezorerial al MF, sumele respective (7 827,1 mii lei) fiind înscrise cu prima zi a anului bugetar viitor. Deși, conform prevederilor Codului vamal, se consideră dată a stingerii obligației vamale achitate în numerar sau prin intermediul cardurilor bancare data la care sumele au fost depuse la băncile deservente ale birourilor (posturilor) vamale, SV reflectă în raport inclusiv veniturile încasate în ultimele zile din luna decembrie. - Creșterea în continuare a gradului de dependență financiară a bugetelor de alt nivel față de finanțarea de la bugetul de stat. Astfel, ponderea transferurilor executate de la BS în totalul veniturilor BASS constituie 43,8%, FAOAM – 48,2%, și BUAT – 71,9%. - Autoritățile publice/instituțiile bugetare au înregistrat creanțe la cheltuieli de personal în sumă totală de 12,3 mil. lei. De asemenea, la sfârșitul anului 2022 a fost înregistrat un sold de alocații nevalorificate la cheltuielile de personal în sumă totală de 284,6 mil. lei.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 24 din 30.05.2022 ⁸⁶ , MF i-au fost înaintate 9 recomandări, dintre care: implementate – 3, parțial implementate – 4, neimplementate – 1, iar recomandarea nr. 1 „Examinarea oportunităților de dezvoltare continuă și durabilă prin prisma elaborării noii strategii pe termen mediu în domeniul managementului finanțelor publice, inclusiv cu determinarea necesităților de implementare a sistemului de evidență pe bază de angajamente în sectorul public” va fi implementată treptat, conform Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030. Implementarea recomandărilor fiind la nivel de 62,5%.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Ca urmare a evaluării sistemului de controlul intern managerial, a fost constatată lipsa cadrului operațional și a unui control eficient privind monitorizarea implementării proiectelor finanțate din surse externe, condiții care creează premise de creștere a costurilor și de nerespectare a termenelor aprobate. Una din cauzele neexecutării atribuțiilor MF la compartimentul respectiv este că unele atribuții stabilite prin HG nr.377/2018 nu se regăsesc expres în Regulamentele subdiviziunilor interne ale MF și în procesele operaționale descrise. Astfel, nu au fost repartizate responsabilitățile/atribuțiile de bază pe domeniul respectiv de competență. Drept urmare a examinării și comunicării în cadrul auditului, conducerea MF a dispus efectuarea unei misiuni de audit intern ad-hoc cu obiectivul general „Evaluarea procesului de evidență, monitorizare și implementare a proiectelor de asistență externă și a programelor de suport bugetar”.
Măsurile dispuse pentru remediere	Guvernului Republicii Moldova , pentru informare și luare de atitudine în vederea examinării și monitorizării acțiunilor pentru: <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea cadrului normativ de reglementare a activității instituțiilor publice la autogestiune/autofinanțare și dezvoltarea cadrului normativ în scopul determinării/stabilirii unor criterii clare, unice și exhaustive de acordare a granturilor și subvențiilor de la bugetul de stat, cu alinierea

⁸⁶ Hotărârea Curții de Conturi nr.30 din 28.06.2021 „Cu privire la Raportul auditului financiar asupra Raportului Guvernului privind executarea bugetului de stat pe anul 2020”.

modului de finanțare, executare și raportare la principiile, regulile și responsabilitățile bugetare;

- fortificarea de către autoritățile publice centrale a capacităților instituționale aferente proceselor de elaborare, gestionare și raportare a proiectelor investiționale, pentru sporirea nivelului de absorbție și valorificare a resurselor externe, cu respectarea termenelor de debursare și atingerea rezultatelor în implementarea proiectelor;
- ajustarea de către **Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, de comun cu autoritățile publice**, a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 454 din 24 martie 2008 „Cu privire la optimizarea participării organelor centrale de specialitate ale administrației publice, precum și a altor autorități administrative centrale la executarea angajamentelor asumate de organizațiile internaționale”, ținând cont de prevederile cadrului normativ în vigoare și actualizarea listei organizațiilor la care Republica Moldova este membru, cu efectuarea inventarierii depline a acestora;
- elaborarea de către **Ministerul Educației și Cercetării** și înaintarea spre aprobare a metodologiei de calcul pentru transferurile cu destinație specială la finanțarea instituțiilor de învățământ (instituții preșcolare, licee-internat cu profil sportiv, școli de tip internat, instituții extrașcolare etc.), precum și completarea/modificarea cadrului normativ cu referire la determinarea transferurilor destinate școlilor primare, gimnaziilor și liceelor (*reiterată*)⁸⁷;
- asigurarea monitorizării de către **Agenția Proprietății Publice** a înregistrării majorărilor de capital, finanțate de la bugetul de stat, ale întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni, în vederea garantării plenitudinii raportării acestora la valoarea acțiunilor și a altor forme de participare a statului în capitalul entităților respective;

Ministerului Finanțelor pentru:

- asigurarea activității pe termen mediu în vederea instituirii unui sistem de evidență în sectorul public/bugetar, cu alinierea/conformarea la normele comunitare, în scopul atingerii obiectivelor stabilite în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030;
- aprobarea Ghidului operațional privind coordonarea și managementul asistenței externe, în scopul evaluării eficienței, eficacității, impactului și durabilității la monitorizarea implementării proiectelor de asistență externă;
- ajustarea actelor interne și actualizarea descrierii proceselor operaționale, cu specificarea responsabilităților clare în vederea atingerii executării atribuțiilor conform prevederilor cadrului normativ, în calitate de autoritate națională de coordonare a asistenței externe;
- elaborarea/modificarea și aprobarea instrucțiunii și normelor privind managementul proiectelor de investiții capitale, în concordanță cu normele noi aprobate prin HG nr.684 din 29.09.2022 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice”;
- respectarea prevederilor regulamentare privind procesul de examinare și de confirmare a eligibilității propunerilor de proiecte pentru investiții capitale, precum și a principiilor de priorizare și de conformitate ale acestora cu documentele de planificare strategică națională și sectorială;
- determinarea modalității de raportare integrală a volumului transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale, inclusiv în aspectul beneficiarilor

⁸⁷ Hotărârea Curții de Conturi nr.24 din 30.05.2022 „Cu privire la Raportul auditului financiar asupra Raportului Guvernului privind executarea bugetului de stat pe anul 2021”.

	<p>și surselor de finanțare, prin completarea/suplinirea formularelor anexate la Raportul privind executarea BS;</p> <ul style="list-style-type: none"> - aducerea în concordanță a prevederilor cadrului metodologic cu prevederile HG nr. 862 din 18.12.2015 „Pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea fondurilor de urgență ale Guvernului”; <p>Serviciului Fiscal de Stat pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instituirea mecanismelor de conlucrare între instituțiile statului privind calcularea și raportarea taxelor, amenzilor, altor plăți la buget, a căror administrare este pusă în seama organelor fiscale; - intensificarea procesului de prezentare și utilizare a datelor/informațiilor cu privire la amenzile contravenționale aplicate de către autoritățile competente să soluționeze cauzele contravenționale, în vederea asigurării evidenței analitice conforme a calculării și achitării amenzilor, urmării plenitudinii încasării și raportării acestora; <p>Serviciului Vamal pentru asigurarea procesului de calculare a majorărilor de întârziere la plățile de bază și plenitudinea raportării către MF a datoriilor agenților economici și ale persoanelor fizice.</p>
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Echipa de audit a comunicat MF observațiile de audit și pe măsură a ținut cont de motivațiile și documentele suplimentar prezentate. Astfel, conducerea MF nu a avut obiecții la Raportul de audit final.
Recomandări Legislativului	Nu sunt.

Auditul financiar al Raportului Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.23 din 29.05.2023)⁸⁸

Informații generale

Fondurile Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală (FAOAM) în anul 2022 au fost executate la venituri în sumă de 12 639,56 mil. lei și la cheltuieli – de 11 963,3 mil. lei, a căror pondere în Bugetul Public Național a constituit 12%.

În anul 2022, veniturile executate ale FAOAM au fost cu 0,6%, sau cu 79,8 mil. lei, mai mari față de prevederile anuale, fiind în creștere cu 1 099,54 mil. lei comparativ cu anul precedent. În structura veniturilor FAOAM, contribuțiile și primele de asigurări obligatorii au constituit 50,2%, iar transferurile de la bugetul de stat – 48,2%, alte venituri – 1,4%, și granturi primite – 0,1%.

Cu referire la cheltuieli, ponderea cea mai semnificativă revine cheltuielilor pentru achitarea serviciilor medicale curente, care au constituit 11 824,8 mil. lei (99%). Subprogramele de cheltuieli, structurate pe tipuri de asistență medicală, denotă că, la fel ca și în anii precedenți, ponderea cea mai semnificativă o deține asistența medicală spitalicească, în cuantum de 6 149,4 mil. lei, sau 51,4% din totalul cheltuielilor, fiind urmată de asistența medicală primară – 2 429,0 mil. lei (20,3%), asistența medicală urgentă prespitalicească – 1 063,2 mil. lei (8,9%), asistența medicală de ambulatoriu – 1 018,6 mil. lei (8,5%), serviciile destinate compensării medicamentelor și dispozitivelor medicale – 760,8 mil. lei (6,4%) etc.

Cheltuielile fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală în anul 2022 nu au atins nivelul precizat, situație determinată de diminuarea volumului de servicii medicale prestate populației cu 819,1 mil. lei, la toate nivelurile de asistență medicală. Nerealizarea la nivelul precizat a tuturor fondurilor AOAM a determinat acumularea mijloacelor financiare la cont, în sumă de 1 350,9 mil. lei, ceea ce reprezintă cu 676,2 mil. lei mai mult decât la 01.01.2022.

Bugetul fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală garantează tuturor cetățenilor Republicii Moldova asistență medicală pe principii de echitate și de solidaritate. În anul 2022 în sistemul informațional al CNAM erau înregistrați circa 3 422 007 persoane, dintre care 1 136 933 de persoane neasigurate. Comparativ cu anii precedenți, în anul 2022 numărul persoanelor asigurate a înregistrat un trend descrescător, fiind de 2 518 mii de persoane, comparativ cu 2 545 mii înregistrate în 2021 și cu 2 573,4 mii – în anul 2020. Persoanele asigurate în anul 2022 determină particularități specifice privind finanțarea sistemului:

- 1 583 517 de persoane au fost asigurate de Guvern, pentru care au fost transferate 5 921,1 mil. lei, ceea ce reprezintă circa 3 740 lei alocați pentru o persoană;
- 734 467 de persoane au achitat contribuțiile la FAOAM în cotă procentuală din salariu și din alte recompense, în sumă de 6 218,9 mil. lei, sau în medie 8 467 lei pentru o persoană;
- 61 357 de persoane s-au asigurat în mod individual achitând prime de doar 130,8 mil. lei, sau circa 2 132 lei pentru o persoană.

Scop

Oferirea unei asigurări rezonabile că Raportul Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală nu este afectat de denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.

⁸⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1216/hotararea-nr23-din-29-mai-2023-cu-privire-la-raportul

<p>Opinie cu rezerve</p>	<p>În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte ale aspectelor expuse în Baza pentru opinia cu rezerve, Raportul Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă privind executarea FAOAM în anul 2022, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil⁸⁹.</p>
<p>Baza pentru opinie cu rezerve</p>	<p>Auditul a evidențiat unele probleme și iregularități, cum ar fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pentru cheltuielile raportate în subprogramul „Asistență medicală spitalicească” în sumă de 3 254,2 mil.lei, auditul a fost în imposibilitatea evaluării acestora, deoarece 52 de instituții medicale au prestat supracontract 16 364 de cazuri tratate, în sumă de 151,9 mil.lei, care nu au fost achitate. Serviciile medicale spitalicești raportate de către instituțiile medicale nu pot fi delimitate în cele achitate de către CNAM și cele executate de instituțiile medicale, dar neachitate. S-a constatat că atât Compania, cât și instituțiile medicale nu dispun de măsuri de monitorizare și delimitare exactă a cuantumului serviciilor spitalicești raportate și achitate; • cu referire la serviciile medicale spitalicești prestate în cadrul programului special „Tratament operator pentru cataractă”, s-a constatat că acestea au fost contractate și achitate cu aplicarea tarifelor mai mici decât cele aprobate pentru anul 2022, ceea ce a determinat diminuarea cu 22,2 mil.lei a volumului de mijloace financiare pentru 6 400 de serviciile medicale. Procesul de negociere nu a dispus de documentări, ceea ce afectează contractarea și achitarea uniformă și echitabilă a serviciilor medicale. <p>La capitolul servicii medicale stomatologice de profilaxie, s-a constatat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • centrele stomatologice raionale și municipale nu au asigurat organizarea anuală obligatorie a examenelor medicale stomatologice pentru 80 900 de copii din grădinițe și instituții de învățământ, deși au fost achitate în sumă de 28,2 mil.lei pentru prestarea asistenței medicale stomatologice, care acoperă inclusiv examenele profilactice anuale; • examenele profilactice stomatologice au fost contractate și achitate și din fondul măsurilor de profilaxie prin alocarea a 3,7 mil.lei, care au fost realizate de către echipa mobilă. S-a constatat că în localitățile unde și-a desfășurat activitatea echipa mobilă a Policlinicii Stomatologice Republicane, 11 400 de copii au beneficiat de servicii stomatologice profilactice repetate în anul 2022, deoarece aceste servicii au fost acordate și de către centrele stomatologice raionale, care de asemenea au fost achitate în acest sens în sumă de 11,6 mil.lei; • serviciile medicale primare (în sumă de 2 387,7 mil.lei) și cele urgente prespitalicești (în sumă de 1 045,4 mil.lei) au fost contractate și achitate pentru circa 3,4 milioane de persoane, deși potrivit datelor statistice numărul populației cu reședință obișnuită a fost de 2,6 milioane de persoane, cu 815,5 mii de persoane mai puțin. Actualizarea și validarea numărului total de persoane care sunt în evidența instituțiilor medicale primare nu au fost realizate pe deplin și aceasta denotă afectarea mijloacelor financiare primare și urgente prespitalicești în sumă de 796,6 mil.lei;

⁸⁹ Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017; Ordinul ministrului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013 „Privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate”; Ordinul ministrului Finanțelor nr.02 din 05.01.2018 „Cu privire la aprobarea formularelor Rapoartelor privind executarea FAOAM”.

- datele din sistemul informațional al CNAM privind categoriile de persoane asigurate de Guvern nu sunt susținute de date veridice cu privire la numărul și statutul acestora, ceea ce poate afecta accesul la servicii medicale;

- deși statul asigură accesul la servicii medicale, nu toate persoanele au avut statut de persoană asigurată dacă ne referim la cele 6 968 de persoane din familii defavorizate care beneficiază de ajutor social și la cele 1 037 de persoanele care îngrijesc la domiciliu o persoană cu dizabilitate severă cu vârsta de până la 18 ani.

Numărul copiilor care urmau să dispună de statut de persoană asigurată era de 813 299, ceea ce relevă riscuri privind statutul de asigurat pentru 606 copii, deoarece Sistemul Informațional „Asigurarea obligatorie de asistență medicală” a generat date privind numărul copiilor de 812 693 (persoane);

- criteriile de selectare a prestatorilor de servicii medicale nu au fost aprobate de Guvern, ceea ce afectează regularitatea cheltuielilor în sumă de 11 824,7 mil. lei, privind serviciile medicale contractate cu 448 prestatori de servicii medicale și 212 prestatori de servicii farmaceutice;

- misiunea de audit denotă că sistemul de sănătate al Republicii Moldova a prestat servicii medicale pentru cetățenii străini refugiați din Ucraina, în sumă de 55,5 milioane lei, la toate nivelurile de asistență medicală. Pentru serviciile medicale urgente prespitalicești prestate refugiaților din Ucraina, auditul a fost limitat în evaluarea acestora în sumă de 800,0 mii lei, deoarece pentru 10 224 de servicii urgente, ora solicitării nu a fost documentată. Astfel, există riscul ca datele raportate privind serviciile urgente prespitalicești acordate în aceeași zi la 108 persoane să se dubleze.

Cu referire la tratamentul în cadrul programelor speciale, se denotă nivelul scăzut al accesului pacienților la servicii costisitoare, și anume:

- au fost efectuate 4 208 intervenții de protezare a aparatului locomotor și 7 247 intervenții de cataractă, dintre care doar 1 360 și, respectiv, 1 259 au fost pentru persoanele din listele de așteptare;
- din 2 776 de persoane transmise pentru protezarea aparatului locomotor, doar 1 158 au beneficiat de servicii medicale, iar de tratament operator la cataractă au beneficiat 2 100 de persoane, sau 46% din cele transmise;
- 1 515 persoane au fost transmise de urgență pentru beneficierea de intervenții chirurgicale, deși Lista urgentată de pacienți nu a fost elaborată regulamentar;
- 730 de persoane au beneficiat de intervenție chirurgicală înainte de a fi incluse în lista de așteptare, iar pentru alte 1 269 de persoane auditul nu a dispus de informații cu privire la faptul că CNAM a transmis lista acestor persoane către instituții medicale pentru efectuarea intervenției.

Aceste circumstanțe nu contribuie la diminuarea timpului de așteptare și condiționează riscul ca persoanele din listele de așteptare să achite costul serviciilor medicale prin adresarea de sine stătător la instituțiile medicale.

- La capitolul medicamente compensate, misiunea de audit a constatat deficiențe precum:

- prestatorii de servicii farmaceutice au eliberat, în temeiul a 361 de rețete, medicamente și dispozitive medicale în sumă de 93,7 mii lei, aplicând sume fixe compensate mai mari decât cele aprobate. Prin urmare, CNAM a compensat și a achitat prestatorilor de instituții farmaceutice cu 8,0 mii lei mai mult;

	- exoprotezele mamare nu au fost incluse în lista dispozitivelor medicale compensate necesare pentru 850 de persoane, deși au fost planificate în acest scop mijloace financiare în sumă de circa 400,0 mii lei.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Carențele constatate de audit au fost condiționate de: (i) reglementările insuficiente ce vizează procesele de contractare, specificul de raportare și achitare a serviciilor medicale în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală, ceea ce afectează modul de administrare și utilizare rezultativă a resurselor publice; (ii) insuficiența funcționalităților și interconexiunii sistemelor informaționale ce pun în dificultate evaluarea serviciilor medicale prestate cetățenilor.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.20 din 26.05.2022 „Cu privire la auditul financiar asupra Raportului Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală în anul 2021” au fost înaintate 8 recomandări de audit, care au fost implementate la un nivel de 31%: 5 recomandări fiind implementate parțial, iar 3 recomandări nu au fost implementate. Un impact benefic al recomandărilor de audit reprezintă măsurile întreprinse privind evaluarea necesităților și accesului populației la serviciile medicale de înaltă performanță și eliminarea erorilor semnificative identificate anterior la capitolul medicamente compensate. Recomandările neimplementate au determinat caracterul permanent al unor observații de audit, inclusiv care au condiționat emiterea opiniei cu rezerve, ceea ce afectează transparența procesului de gestionare a mijloacelor FAOAM.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	CNAM, de comun cu MS, a elaborat și a înaintate spre consultare Regulamentul cu privire la modul de gestionare și actualizare a Listelor de așteptare pentru tratament în cadrul programelor de activitate spitalicească „Protezarea aparatului locomotor” și „Tratament operator pentru cataractă”, ceea ce va asigura transparența accesului cetățenilor la serviciile medicale costisitoare.
Măsurile dispuse pentru remediere	Misiunea de audit a înaintat 16 recomandări de audit care au drept scop îmbunătățirea proceselor de contractare, raportare și achitare a serviciilor medicale, sporirea accesului la serviciile medicale garantate de către stat, cu asigurarea responsabilizării instituțiilor implicate în acordarea serviciilor medicale și utilizarea rezultativă a mijloacelor financiare publice, în special: <ul style="list-style-type: none"> • monitorizarea și controlul realizării contractelor de prestări servicii în cadrul AOAM, în scopul gestionării resurselor financiare alocate cu asigurarea revizuirii și ajustării cadrului de raportare a instituțiilor medicale, în condițiile realizării serviciilor medicale supra contract; • în cadrul modificării cadrului normativ aferent asigurării obligatorii de asistență medicală, potrivit Planului de Acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, să asigure inclusiv elaborarea și aprobarea criteriilor de selectare a prestatorilor de servicii medicale și farmaceutice care întrunesc principiile ce stau la baza încheierii contractelor; • stabilirea acțiunilor menite să realizeze prioritățile strategice privind politicile de compensare a medicamentelor și dispozitivelor medicale din FAOAM, ceea ce ar asigura determinarea necesităților de mijloace financiare, fundamentate prin analize și calcule etc.
Punctul de vedere al conducerii	Se relevă că Compania Națională de Asigurări în Medicină a înaintat dezacord privind rezultatele auditului financiar asupra Raportului Guvernului privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală. Pentru opinia

<i>entităţii auditate</i>	de audit şi unele aspecte redată în dezacord, echipa de audit şi-a menţinut opinia şi constatările deoarece nu a dispus de probe şi informaţii suplimentare şi fundamentate în acest sens.
<i>Recomandări legislativului</i>	Să solicite Guvernului: prezentarea informaţiilor privind măsurile întreprinse în scopul promovării unui grad avansat de răspundere managerială, în vederea gestionării mijloacelor publice, cu asigurarea accesului populaţiei la servicii medicale garantate de către stat.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Finanțelor încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.21 din 26 mai 2023)⁹⁰

Informații generale	Prin Legea bugetului de stat pe anul 2022 Ministerului Finanțelor i-au fost aprobate mijloace financiare în sumă totală de 1 504,2 mil. lei, fiind precizate în sumă totală de 1 543,9 mil. lei. Executarea de casă, față de planul precizat, s-a realizat la nivel de 91,0 %, sau 1 404,2 mil. lei.
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Finanțelor încheiate la 31 decembrie 2022 nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinia fără rezerve	În opinia noastră, rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinie	Nu este aplicabilă
Alte observații de audit	<p>Constatări și concluzii care nu au influențat opinia de audit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea, clasificarea incorectă și raportarea neveridică a unor active nefinanciare în sumă de 9,5 mil. lei de către Serviciul Vamal, Serviciul Fiscal de Stat, Inspekția Financiară și Agenția Achiziții Publice, au denaturat nesemnificativ cu suma menționată soldurile unor grupuri de conturi din raportul financiar consolidat; - clasificarea și atribuirea incorectă a unor cheltuieli de 0,7 mil. lei de către Serviciul Vamal, au afectat inteligibilitatea informațiilor respective din rapoartele financiare consolidate; - nivelul redus de executare a unor proiecte investiționale în cadrul Ministerului Finanțelor și unor instituții din subordine, nefiind valorificate resurse financiare în sumă totală de 89,8 mil. lei; - lucrările de reparație capitală a clădirii Serviciului Fiscal de Stat, transmisă în gestiune prin Hotărârea Guvernului nr.462 din 01.07.2020, nu au fost demarate, nefiind utilizată circa ½ din suprafața totală a clădirii de 9 829 m². Deși, până la 31 decembrie 2022, la obiectivul menționat s-au efectuat servicii de proiectare în sumă de 1,7 mil. lei, nu au fost valorificate resursele financiare aprobate în anul 2022 în sumă de 50,2 mil. lei pentru reparația capitală a clădirii. De asemenea, Agenția Servicii Publice a constatat problematici cu referire la unele suprafețe interioare ale clădirii care nu corespund cu cele înregistrate în Registrul bunurilor imobile; - procesul de reorganizare instituțională a Serviciului Vamal nu a fost finalizat, nefiind aprobate structura, statul de personal și schemele de încadrare pentru subdiviziunile teritoriale, proiectele de regulamente și fișele de post conform noii structuri; - Nivelul redus de asigurare cu concepte și regulamente ale sistemelor informaționale în cadrul Ministerului Finanțelor și Serviciului Fiscal de Stat, care urmau a fi elaborate în temeiul Legii cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat nr.467 din 21.11.2003. De asemenea, în cadrul Serviciului Fiscal de Stat s-au constatat abordări neunivoce cu referire la contabilizarea sistemelor informaționale și a componentelor acestora, dezvoltarea unor

⁹⁰ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1215/hotararea-nr-21-din-26-mai-2023-cu-privire-la

	<p>sisteme necontabilizate și reflectarea în evidența contabilă a cheltuielilor aferente;</p> <ul style="list-style-type: none"> - reglementarea normativă insuficientă a procedeelelor cu referire la evidența unor bunuri confiscate care nu aparțin instituției generează în continuare neclarități privind modul de contabilizare a acestora, precum și inexactități între valoarea activelor confiscate de către Serviciul Vamal și cea transmisă Serviciului Fiscal de Stat spre comercializare; - dinamica ascendentă a creanțelor executorilor judecătorești, care la 31.12.2022 au însumat 5,6 mil.lei (inclusiv 3,9 mil.lei cu termen de achitare expirat), fiind în creștere cu 1,7 mil.lei față de 31.12.2021 și cu 2,4 mil.lei față de 31.12.2020, formate în urma avansării de către SFS a cheltuielilor către 110 executori judecătorești; - Ministerul Finanțelor, Serviciul Fiscal de Stat și Inspekția Financiară nu au asigurat transmiterea în temeiul Hotărârii Guvernului nr.161 din 07.03.2019 către Agenția Proprietății Publice a 14 terenuri cu suprafața de 4,2072 ha și valoarea de 12,5 mil.lei; - se atestă problematica ce vizează prezentarea reală și veridică în rapoartele financiare consolidate a valorii unor clădiri din gestiunea Serviciului Fiscal de Stat și a Serviciului Vamal, care nu au fost supuse reevaluării, în scopul determinării valorii juste a acestora, ținându-se cont de utilitatea bunului, starea acestuia și de prețul de piață. Ca rezultat, valoarea de bilanț a unor bunuri imobile prezintă diferențe de 22,8 mil.lei în raport cu valoarea cadastrală.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<p>Cauzele deficiențelor constatate sunt: interpretarea eronată și neunivocă a prevederilor normelor metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, actualizarea costurilor estimative ale proiectelor, neefectuarea achizițiilor privind evaluarea capacității sistemului informațional al Serviciului Fiscal de Stat, a sondajului în rândul contribuabililor și a serviciilor de audit, creșterea semnificativă a prețurilor pentru echipamentele și serviciile TI, lipsa suportului din partea unor specialiști în domeniul TI în cadrul Ministerului Finanțelor, înțelegerea neunivocă a reglementărilor privind modul de transmitere a bunurilor proprietate publică, lipsa verificării continue a valorii de bilanț a bunurilor gestionate în raport cu valoarea lor cadastrală, monitorizarea insuficientă a creanțelor executorilor judecătorești.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.26 din 30 mai 2022 „Cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Finanțelor încheiate la 31 decembrie 2021”, Ministerului și instituțiilor din subordine le-au fost înaintate 9 recomandări, din care 6 au fost implementate, iar 3 - parțial implementate, nivelul de implementare fiind de 77,8 %. Pentru implementarea recomandărilor, în anul 2021 Ministerul Finanțelor s-a adresat Camerei de Comerț și Industrie pentru evaluarea sistemelor informaționale fără valoare identificate în cadrul auditului precedent. Totodată, Serviciul Fiscal de Stat a elaborat un proiect de Hotărâre de modificare a Hotărârii Guvernului nr.972/2001, care după coordonarea acestuia cu Ministerul Finanțelor și Serviciul Vamal a fost înregistrat la Cancelaria de Stat.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>Pe parcursul misiunii de audit responsabili din cadrul Ministerului Finanțelor și instituțiilor din subordine au asigurat corectarea înregistrărilor contabile aferente activelor nefinanciare în sumă de 9,5 mil.lei și a cheltuielilor de 0,7 mil.lei, darea în exploatare a sistemelor informaționale în valoare de 0,9 mil.lei,</p>

	recalcularea amortizării de 0,2 mil.lei, precum și contabilizarea activelor nemateriale de 0,05 mil.lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>În urma misiunii de audit, Ministerului Finanțelor și instituțiilor din subordine le-au fost dispuse măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - transmiterea regulamentară către Agenția Proprietății Publice a terenurilor din gestiune; - elaborarea conceptelor și regulamentelor sistemelor informaționale, înregistrarea conformă și raportarea veridică a acestora; - înaintarea către Guvern a propunerilor de modificare a cadrului normativ aferent evidenței, evaluării și raportării bunurilor confiscate; - reevaluarea clădirilor din gestiune, în scopul determinării și raportării valorii juste a acestora; - recuperarea creanțelor executorilor judecătorești, inclusiv cu termenul de achitare expirat; - realizarea investițiilor și valorificarea resurselor financiare, inclusiv din surse externe, aferente proiectelor implementate; - aprobarea structurii, statelor de personal și schemelor de încadrare ale Serviciului Vamal; - identificarea soluțiilor privind înregistrarea regulamentară de către Serviciul Fiscal de Stat a clădirii din gestiune.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Ministerul Finanțelor și instituțiile din subordine au fost de acord cu constatările de audit și vor întreprinde măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate.
Recomandări Legislativului	Nu sunt.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Justiției încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.22 din 29 mai 2023)⁹¹	
Informații generale	Ministerul Justiției este organul central de specialitate al administrației publice responsabil de: i) reforma sistemului justiției și de drept, ii) creația legislativă și perfecționarea legislației, iii) informația juridică, evidența și sistematizarea legislației, iv) relații internaționale pe segmentul justiției și drepturilor omului, v) reprezentarea Guvernului la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, vi) reprezentarea Guvernului în Parlament și la Curtea Constituțională, vii) reprezentarea intereselor statului în instanțele judecătorești, viii) profesii și servicii juridice, ix) politici punitive ale statului, x) administrarea, în limitele stabilite de lege, a instanțelor judecătorești, xi) înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, xii) organizații necomerciale, xiii) actele de stare civilă, xiv) expertiză judiciară, xv) anticorupție și integritate, și xvi) arhivă și ținerea lucrărilor de secretariat.
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Justiției încheiate la 31 decembrie 2022 nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinie cu rezerve	În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte ale aspectelor descrise în secțiunea Baza pentru opinia cu rezerve din Raportul de audit, rapoartele financiare, sub toate aspectele semnificative, oferă o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinie cu rezerve	<p>Erorile semnificative care au determinat modificarea opiniei de audit sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cele circa 74,6 mii de dosare ale Fondului arhivistic de stat, proprietate a Republicii Moldova, păstrate în depozitele Agenției Naționale a Arhivelor și catalogate de către aceasta ca „Monumente documentare” cu valoare istorică, științifică și culturală deosebită, la moment, nu sunt evaluate, contabilizate și raportate în rapoartele financiare individuale și cele consolidate, întocmite la sfârșitul anului de gestiune 2022; - Administrația Națională a Penitenciarelor și unele instituții subordonate nu au înregistrat în evidența contabilă și nu au raportat la sfârșitul perioadei de gestiune 71 de imobile și construcții speciale cu suprafața totală de cca 9 668,4 m², iar Ministerul Justiției și Inspectoratul Național de Probațiune au înregistrat în evidența contabilă 18 clădiri și construcții speciale, cu suprafața totală de cel puțin 1 216,4 m², doar în expresie cantitativă, ceea ce a generat subevaluarea imobilelor raportate cu circa 13 907,6 mii lei; - calcularea neconformă a uzurii de către Ministerul Justiției și unele entități subordonate a condiționat supraevaluarea uzurii mijloacelor fixe și, concomitent, subevaluarea valorii de bilanț a mijloacelor fixe cu cca 8 097,0 mii lei; - Aparatul central al Ministerului Justiției nu a efectuat inventarierea generală a elementelor de activ și datorii, ca activitate premergătoare întocmirii rapoartelor financiare la situația din 31.12.2022, ținând cont de prevederile cadrului normativ în vigoare.
Cauzele și impactul	Ansamblul activităților financiar-contabile nu au fost realizate în totalitate în conformitate cu cadrul normativ în vigoare și cu reglementările interne relevante,

⁹¹ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1219/hotararea-nr22-din-26-mai-2023-cu-privire-la-raportul

deficiențele constatate	cea ce a condiționat denaturarea semnificativă a unor elemente/poziții din rapoartele financiare consolidate emise la 31.12.2022.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea anterioară a Curții de Conturi nr.18 din 25 mai 2022, Ministerului Justiției și instituțiilor din subordine auditate le-au fost înaintate 17 recomandări, 4 dintre care au stat la baza opiniei cu rezerve. Din totalul recomandărilor înaintate, 6 recomandări au fost implementate, 6 recomandări - parțial implementate, iar 5 recomandări - neimplementate.</p> <p>Neimplementarea integrală a recomandărilor de către Ministerul Justiției și instituțiile din subordine a generat menținerea în continuare a unor aspecte semnificative, care au determinat emiterea opiniei cu rezervă și pentru anul de gestiune 2022.</p> <p>De menționat că, urmare a implementării, au fost: i) evaluate toate terenurile din evidența contabilă a Administrației Naționale a Penitenciarelor, aspect care ulterior a determinat majorarea valorii acestor active cu 89 972,5 mii lei; ii) capitalizate, de către Administrația Națională a Penitenciarelor, la costul mijloacelor fixe, investiții capitale în sumă totală de 38 326,5 mii lei; iii) clasificate și contabilizate în conturile corespunzătoare, de către Administrația Națională a Penitenciarelor, active nefinanciare în valoare de 4 100,0 mii lei și cheltuieli în sumă de 800,0 mii lei, precum și iv) evaluate, de către Ministerul Justiției, 32 de imobile, a căror valoare de bilanț s-a majorat cu 75 346,8 mii lei.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Pe parcursul desfășurării misiunii de audit: i) Ministerul Justiției a transmis Agenției Proprietății Publice 33 de terenuri publice în valoare totală de 66 367,1 mii lei; ii) Ministerul Justiției a efectuat recalcularea uzurii calculate în plus în sumă totală de 2 108,4 mii lei; iii) Detașamentul cu Destinație Specială „Pantera” al Administrației Naționale a Penitenciarelor a efectuat corectările privind uzura calculată în plus pentru armament și alte mijloace fixe în sumă totală de 592,2 mii lei; iv) Penitenciarul nr.3, Penitenciarul nr.13 și Penitenciarul nr.15 au corectat uzura calculată mai mult decât valoarea activului, respectiv, în sumă totală de 4,2 mii lei, 43,7 mii lei și 81,4 mii lei; v) Penitenciarul nr.5 a corectat uzura calculată neregulamentară pentru armament în sumă totală de 84,1 mii lei, și vi) Aparatul administrativ al Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat a efectuat corectarea divergenței în sumă de 1,4 mii lei, admisă în registrele de evidență contabilă și în rapoartele financiare, prin capitalizarea costurilor de reparație a unui mijloc fix la valoarea contabilă a acestuia.
Măsurile dispuse pentru remediere	În scopul înlăturării cauzelor ce au stat la baza denaturărilor și neconformităților expuse în Raportul de audit, Ministerului Justiției și instituțiilor sale subordonate le-au fost înaintate recomandări pentru a preveni denaturările semnificative în perioadele viitoare.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Conducerea Aparatului central al Ministerului Justiției, precum și conducerea entităților subordonate auditate au acceptat constatările și recomandările de audit, considerând că ultimele sunt fiabile și implementabile.
Recomandări Legislativului	Nu sunt.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Economiei încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.24 din 30 mai 2023)⁹²	
Informații generale	Autoritatea publică centrală Ministerul Economiei (ME) s-a creat în baza Hotărârii Guvernului nr.117 din 12.08.2021 „Cu privire la restructurarea administrației publice centrale de specialitate” și HG nr.143 din 25.08.2021 „Cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Economiei”. Ministerul Economiei este un organ central de specialitate al administrației publice, care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate încredințate (politici economice; reglementarea mediului de afaceri și a întreprinderilor mici și mijlocii; investiții și dezvoltare industrială; politici de administrare a proprietății publice; tehnologia informației și economie digitală; infrastructura calității și supravegherea pieței; cooperare economică internațională și politici comerciale).
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Economiei încheiate la 31 decembrie 2022, în ansamblu, nu sunt afectate de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinie cu rezerve	În opinia noastră, cu excepția unor efecte ale aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i> , rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinia cu rezerve	Urmare dizolvării Unității de implementare a grantului acordat de Guvernul Japoniei, bunurile acesteia urmau a fi transferate la Ministerul Economiei conform Regulamentului privind modul de transmitere a bunurilor proprietate publică, însă actele de transmitere, perfectate de către Unitate, nu conțin informațiile privind creanțele compromise în conturile extrabilanțiere în sumă totală de 8067,8 mii lei.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Din cauza lacunelor admise în actele de transmitere a elementelor de activ și datorii ale Unității de implementare a grantului acordat de Guvernul Japoniei, precum și a controlului insuficient din partea ministerului asupra inventarierii conturilor extrabilanțiere, Ministerul Economiei, în Bilanțul contabil consolidat încheiat la 31 decembrie 2022, a raportat eronat informațiile privind creanțele compromise în conturile extrabilanțiere, acestea fiind subevaluate cu 8067,8 mii lei.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 23 din 27.05.2022 au fost înaintate Ministerului Economiei 2 recomandări, dintre care 1 a fost implementată, iar 1 - parțial implementată. Acest fapt a contribuit direct la consolidarea sistemului de control intern managerial și oferă o asigurare de atenuare sau excludere în timp util a erorilor identificate de către audit. Astfel, a fost restituită suma de 6,3 mil. lei (din suma totală de 10,0 mil.lei) la conturile trezoreriale ale Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii, preconizate pentru implementarea Programului „Transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii”, precum și majorată de către Ministerul Economiei valoarea mijloacelor fixe cu suma totală de 56,4 mii lei.
Măsurile luate de entități pe	Pe parcursul misiunii de audit, au fost întreprinse unele măsuri de remediere a deficiențelor constatate, și anume :

⁹² https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1217/hotararea-nr-24-din-30-mai-2023-cu-privire-la

parcursul misiunii	<p>- de către Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor a fost majorată valoarea mijloacelor fixe cu suma totală de 45,93 mii lei, aferentă serviciilor de modernizare a paginii web și a sistemului video;</p> <p>- de către Ministerul Economiei a fost corectată grupa de conturi a mijloacelor fixe prin diminuare cu suma totală de 3.01 lei, aferentă serviciilor informaționale.</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Pentru remedierea situațiilor constatate, entităților auditate le-au fost înaintate 2 recomandări:</p> <p>- asigurarea inventarierii, delimitării și contabilizării conforme a patrimoniului de stat, inclusiv la entitățile fondate, precum și a inventarierii și înregistrării contabile a creanțelor compromise în conturile extrabilanțiere ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării;</p> <p>- asigurarea suplinirii resurselor financiare la conturile trezoreriale ale Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (succesoare de drepturi a Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii), preconizate pentru implementarea Programului „Transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii”.</p>
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	<p>Ministerul Economiei și instituțiile din subordine au fost de acord cu constatările și recomandările de audit și vor întreprinde măsuri de remediere, în special pe aspectele la care au fost identificate problematici, cu îmbunătățirea CIM.</p>
Recomandări Legislativului	<p>Nu sunt.</p>

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.27 din 30 mai 2023)⁹³	
Informații generale	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) este autoritatea publică centrală de specialitate care, inclusiv prin entitățile subordonate, în perioada auditată, asigura realizarea politicii guvernamentale în următoarele domenii de activitate: i)infrastructura de comunicații; ii)urbanism, construcții și locuințe; iii)transport; iv)infrastructura de transport; v)securitate și eficiență energetică; vi)dezvoltare regională și locală; vii) infrastructura de apă și sanitație.
Scop	Obținerea unei asigurări rezonabile că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale încheiate la 31 decembrie 2022, în ansamblu, nu sunt afectate de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinie cu rezerve	În opinia noastră, cu excepția unor efecte ale aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i> , rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Informațiile din rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale au fost denaturate la nivel agregat, prin supraevaluarea activelor nefinanciare și subevaluarea cheltuielilor cu circa 48,0 mil. lei, fiind afectat și rezultatul financiar al anului de gestiune în aceeași mărime. Astfel,</p> <p>Instituția Publică Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală nu a transmis integral către comunitățile beneficiare valoarea investițiilor efectuate cu scopul de a îmbunătăți condițiile de activitate în unitățile de învățământ, deși cadrul normativ⁹⁴ prevede că „în cazul când autoritatea publică centrală sau locală, din contul mijloacelor bugetare, efectuează lucrări de reparație capitală a mijloacelor fixe aflate la balanța altei autorități/instituții bugetare, volumele lucrărilor îndeplinite în decursul anului bugetar se transmit, până la finele anului de gestiune, autorității/instituției la balanța căreia se află mijloacele fixe respective”. O situație similară se atestă și în cazul lucrărilor de reparații capitale efectuate de către Agenția pentru Supraveghere Tehnică în clădirea administrativă care aparține altei entități publice. Astfel, din cauza lacunelor admise în procesul de transmitere a investițiilor efectuate, se constată supraevaluarea agregată a grupei de conturi „Clădiri” cu 20,8 mil. lei.</p> <p>Instituția Publică Unitatea de Implementare a Proiectului de Construcție a Locuințelor pentru Păturile Socialmente Vulnerabile II, din cauza neacceptării și nesemnării actelor de primire-predare de către Consiliul raional Ialoveni, nu a transmis valoarea investițiilor realizate în 31 de apartamente sociale din complexul locativ din or. Ialoveni, în condițiile în care acesta a fost finisat în anul 2018 și repartizat locatarilor. Se denotă că la 31.12.2022 apartamentele erau reflectate incorect în componența investițiilor în active în curs de execuție, ceea ce a determinat supraevaluarea grupei de conturi respective cu 19,9 mil. lei.</p>

⁹³ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1218/hotararea-nr27-din-30-mai-2023-cu-privire-la-raportul

⁹⁴ ⁹⁴ Pct.3.3.47. din Ordinul ministrului finanțelor nr.216 din 28.12.2015 „Cu privire la aprobarea Planului de conturi contabile în sistemul bugetar și a Normelor metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar”.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Din cauza unor lacune din sistemul de control intern managerial, dar și a fluctuației personalului responsabil din cadrul entităților auditate, s-a admis denaturarea rapoartelor financiare consolidate.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	În vederea remedierii erorilor constatate în misiunile de audit precedente ⁹⁵ , Curtea de Conturi a înaintat ministerului 4 recomandări, 2 dintre acestea nefiind implementate. Recomandările neimplementate au influențat direct modificarea opiniei de audit pentru anul 2022.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Pe parcursul desfășurării misiunii de audit: i) Instituția Publică Unitatea de Implementare a Proiectului de Construcție a Locuințelor pentru Păturile Socialmente Vulnerabile II a semnat Actul de primire-predare a investițiilor în valoare de 19,9 mil. lei, realizate în 31 de apartamente sociale din complexul locativ din or. Ialoveni; ii) Agenția pentru Supraveghere Tehnică a semnat actul de primire-predare a lucrărilor de reparații capitale în valoare de 3,5 mil. lei, efectuate în clădirea administrativă care aparține altei entități publice; iii) Agenția Națională Transport Auto a calculat amortizarea pentru sistemul informațional E-Autorizație și a efectuat corectările contabile corespunzătoare în sumă de 0,8 mil.lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	Ca urmare a celor constatate în cadrul misiunii de audit, au fost înaintate și acceptate recomandări specifice de remediere a deficiențelor identificate.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	MIDR și entitățile subordonate au confirmat admiterea deficiențelor identificate de către audit și au dat asigurări că recomandările de audit vor fi implementate.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

⁹⁵ Hotărârea Curții de Conturi nr.21 din 27.05.2022 cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Economiei și Infrastructurii încheiate la 31 decembrie 2021; Hotărârea Curții de Conturi nr.22 din 27.05.2022 cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale încheiate la 31 decembrie 2021.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.28 din 15 iunie 2023)⁹⁶	
Informații generale	<p>Prin Legea bugetului de stat pentru anul 2022, pentru realizarea obiectivelor și desfășurarea activităților preconizate, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) i s-au aprobat alocații în sumă de 480,5 mil. lei, care pe parcursul anului au fost precizate în sumă de 649,8 mil. lei. Executarea de casă, față de planul precizat, s-a realizat la nivel de 91 % (589,9 mil. lei), din care aparatul central a executat cheltuieli în sumă de 86,8 mil. lei, iar misiunile diplomatice și oficiile consulare – de 503,1 mil. lei.</p> <p>Patrimoniul gestionat aparține în totalitate statului și, în aspectul existenței și componenței materiale, la finele anului 2022 a constituit 392,7 mil. lei.</p>
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene încheiate la 31 decembrie 2022 nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinie cu rezerve	În opinia noastră, cu excepția efectelor unor aspecte descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i> , rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinia cu rezerve	Ambasada Republicii Moldova în republica Franceză și MAEIE nu au aplicat prevederile Ordinului ministrului finanțelor nr.216 din 28.12.2015 și nu au asigurat înregistrarea separată în evidența contabilă a clădirii în valoare de 108,1 mil. lei (5,3 mil. euro) și a terenului aferent cu suprafața de 1,59 ari, al cărui cost constituie 46,3 mil. lei (2,2 mil. euro). Astfel, modul de recunoaștere a activelor a condiționat clasificarea incorectă ca un singur obiect de inventar și calificarea integrală a valorii ca uzurabilă, în timp ce unele active nu se depreciază în timp (terenul).
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Carențele constatate au fost condiționate de insuficiența reglementărilor, neinstituirea pe deplin a controlului intern managerial, monitorizarea limitată a activității financiare a entităților subordonate, insuficiența conlucrării autorității cu alte entități statale, neimplementarea integrală a recomandărilor Curții de Conturi, precum și nerespectarea cadrului de raportare financiară aplicabil, care, cumulativ, au determinat supraevaluarea activelor nefinanciare și subevaluarea activelor neproductive (terenuri).
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.16 din 23 mai 2022, au fost înaintate MAEIE și instituțiilor din subordine 11 recomandări, dintre care 6 au fost implementate în totalitate. Cât privește recomandarea înaintată la patru entități, se atestă implementarea parțială a acestora, iar o recomandare rămâne neexecutată integral, fapt care a condiționat reiterarea lor, nivelul de executare a hotărârii constituind 75,0%.</p> <p>Principalele rezultate ale implementării recomandărilor înaintate în anul precedent se exprimă prin următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - au fost operate două modificări ale cadrului normativ, și anume: MAEIE i s-a atribuit rolul de administrator de venituri pentru plățile parvenite din prestarea serviciilor consulare (cod ECO 115620 „Taxa consulară”), precum și a fost

⁹⁶ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1220/hotararea-nr-28-din-15-iunie-2023-cu-privire-la

	<p>reglementată posibilitatea achitării pentru serviciile de perfecționare a actelor de identitate peste hotare prin intermediul platformei guvernamentale MPay;</p> <ul style="list-style-type: none"> - a fost organizată și finalizată procedura de transmitere în administrarea APP a două terenuri pentru înregistrare în Registrul bunurilor imobile; - a fost fortificat CIM, prin crearea grupului de lucru pentru coordonare și menținerea sistemului de control intern managerial, precum și prin descrierea unor procese operaționale cu incidență asupra domeniului financiar-contabil.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>Ambasada Republicii Moldova în Republica Franceză a asigurat corectarea operațiunilor contabile aferente elementelor de activ ale bilanțului, înregistrând la data de 14.03.2023 terenul în valoare de 46,3 mil. lei, aferent clădirii procurate, la contul 371 „Terenuri”.</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>(i) completarea cadrului normativ-metodologic de evidență contabilă și raportare bugetară cu reglementări privind modul de contabilizare a operațiunilor economice aferente procurărilor în valută străină (restituirea TVA, contabilizarea diferențelor de curs valutar favorabile și nefavorabile);</p> <p>(ii) reglementarea responsabilităților MAEIE privind modul de încasare, utilizare și evidență a taxelor consulare provenite din serviciile prestate contra plată, reieșind din noile funcții atribuite MAEIE în calitate de administrator de venituri;</p> <p>(iii) consolidarea sistemului de control intern, inclusiv dezvoltarea cadrului reglementator intern la gestionarea riscurilor financiar-contabile aferente evidenței contabile și întocmirii rapoartelor financiare.</p> <p>La fel, s-a recomandat Guvernului să examineze și să dispună întreprinderea de către MAEIE, în comun cu ASP, a acțiunilor pentru soluționarea aspectelor legate de recuperarea cheltuielilor suportate de instituțiile Serviciului diplomatic privind prestarea în străinătate a serviciilor de înregistrare și evidență a populației, precum și să actualizeze prevederile acordului interinstituțional încheiat între entitățile menționate.</p>
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	<p>MAEIE a confirmat admiterea deficiențelor identificate de către audit și a dat asigurări că recomandările înaintate vor fi implementate.</p>
Recomandări Legislativului	<p>Nu sunt</p>

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.30 din 26 iunie 2023)⁹⁷

Informații generale	<p>Ministerul Apărării (MA) este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniul politicii de apărare; planificării apărării naționale; analizei și informației militare; resurselor sistemului național de apărare; dezvoltării resurselor umane în domeniul militar; învățământului în domeniul militar; cooperării internaționale în domeniul militar și interoperabilității militare.</p> <p>În anul 2022, Ministerul a gestionat resurse în valoare de 1,5 mld. lei și cheltuieli în sumă de 1,2 mld. lei, precum și a administrat patrimoniu în valoare totală de 4,2 mld. lei.</p>
Scop	<p>Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2022 nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.</p>
Opinie cu rezerve	<p>În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte asupra aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i>, rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Opinia de audit a fost modificată datorită efectului următoarelor deficiențe:</p> <ul style="list-style-type: none">– subevaluarea acțiunilor și altor forme de participare în capital în interiorul țării cu 21,3 mil.lei, ca urmare a nereflectării în evidența contabilă a terenurilor și clădirilor transmise în gestiunea economică a 2 întreprinderi de stat⁹⁸, al căror fondator este MA;– lipsa unei liste exhaustive a bunurilor transmise în capitalul social al întreprinderilor de stat, valoarea declarată de minister de 22,4 mil. lei neputând fi validată;– supraevaluarea grupei de conturi „Clădiri” cu 5,4 mil. lei, ca urmare a recunoașterii neregulamentare în evidența contabilă a 13 bunuri imobile cu suprafața de 13,48 mii m², care, potrivit înscrisurilor din Registrul bunurilor imobile, aparțin terților;– supraevaluarea soldului grupei de conturi „Active nemateriale” și subevaluarea soldului contului „Investiții capitale în active în curs de execuție” cu 2,7 mil. lei, ca urmare a contabilizării eronate a cheltuielilor/investițiilor pentru crearea unui sistem informațional;– necalcularea uzurii în sumă de 1,0 mil. lei.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<p>Neînstituirea controlului intern managerial corespunzător, în special, în domeniile financiar-contabil și patrimoniu, precum și aplicarea greșită sau neaplicarea prevederilor cadrului regulator aferent domeniului au constituit un factor generator de iregularități și deficiențe, constatate în cadrul misiunii de audit.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.32 din 30 iunie 2022 „Cu privire la Raportul auditului situațiilor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2021”, au fost înaintate 18 recomandări de audit. Urmare evaluării gradului de implementare a acestora, s-a constatat că 3 recomandări au fost implementate integral, 7 recomandări - implementate parțial, iar 8</p>

⁹⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1222/hotararea-nr30-din-26-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

⁹⁸ ÎS „Combinatul de deservire socială” și ÎS „Centrul de pregătire a specialiștilor pentru Armata Națională”.

<p>prin HCC anterioare</p>	<p>recomandări nu s-au implementat. Astfel, nivelul de implementare a recomandărilor constituie 36,1 %.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Au fost reclasificate monumentele culturale⁹⁹ în valoare de 58,8 mil. lei, cu contabilizarea lor în pozițiile distincte din bilanț, precum și s-a anulat uzura calculată în anii precedenți pentru acestea în valoare de 53,2 mil. lei. - Ministerul a exclus din evidența contabilă un lot de teren cu suprafața de 4,03 ha¹⁰⁰, în valoare de 5,2 mil. lei, care, conform înscrisurilor din Registrul cadastral, aparține terților. - Anexele nr.1 și nr.3 la HG nr.161/2019¹⁰¹ au fost completate cu 3 loturi de teren (961,77 ha/4,3 mil. lei), gestionate de MA și entitățile din subordine. - A fost aprobat un nou regulament intern¹⁰² aferent casării bunurilor materiale și mijloacelor bănești în Armata Națională, care este corelat cu Regulamentul privind casarea bunurilor uzate, raportate la mijloacele fixe, aprobat de Guvern¹⁰³. - Ministerul Finanțelor a completat Normele metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.216/2015, cu prevederi exhaustive aferente evidenței încăperilor izolate, stabilind reguli clare de separare a valorii construcțiilor pentru încăperi izolate și de excludere a lor din evidența contabilă a autorităților/ instituțiilor publice, în cazul când acestea aparțin cu drept de proprietate terților.
<p>Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministerul a inițiat procesul de ajustare a înscrierilor contabile eronate, prin divizarea valorilor contabile și a suprafețelor aferente încăperilor privatizate din cadrul blocurilor locative gestionate de MA, și a întocmit proiectele Proceselor- verbale de divizare a valorii contabile a acestor bunuri imobile. 2. Au fost încetate relațiile contractuale cu 2 agenți economici care arendau terenurile proprietate publică de la o întreprindere de stat pentru desfășurarea activităților agricole. 3. În vederea unificării structurii Centrelor militare teritoriale, în anul 2023, au fost elaborate Statele de personal identice pentru toate Centrele militare, care s-au aprobat de Cancelaria de Stat la 30.05.2023, ulterior urmând a fi actualizate și Fișele de post.
<p>Măsurile dispuse pentru remediere</p>	<p>Ca urmare a celor constatate în cadrul misiunii de audit, conducerii i-au fost înaintate recomandări specifice de remediere a neconformităților și deficiențelor identificate.</p>
<p>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</p>	<p>Entitățile auditate nu au avut obiecții la constatările expuse în Raportul de audit.</p>
<p>Recomandări Legislativului</p>	<p>Nu sunt</p>

⁹⁹ Complexul memorial „Eternitate” și Complexul memorial „Capul de pod Șerpeni”.

¹⁰⁰ Cod cadastral 0100208.431.

¹⁰¹ Hotărârea Guvernului nr.161/2019 cu privire la aprobarea listei terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice.

¹⁰² Ordinul ministrului apărării nr.230 din 30.03.2023 despre aprobarea Instrucțiunii de casare a bunurilor materiale și mijloacelor bănești în Armata Națională.

¹⁰³ Hotărârea Guvernului nr.500 din 12.05.1998 despre aprobarea Regulamentului privind casarea bunurilor uzate, raportate la mijloacele fixe.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.31 din 27 iunie 2023)¹⁰⁴

Informații generale	<p>Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) este autoritatea publică centrală care în anul 2022 a avut în subordine 26 de instituții, inclusiv 12 instituții bugetare finanțate din bugetul de stat și 14 instituții publice la autogestiune.</p> <p>În anul 2022, Ministerul și instituțiile din subordine au gestionat resurse în valoare de 2 346,05 mil lei, cheltuieli și active nefinanciare în valoare de 2 454,74 mil. lei, nivelul de realizare a veniturilor fiind de 96%, a cheltuielilor și activelor nefinanciare – de 87 %. Totodată, conform datelor bilanțului contabil, în anul 2022, patrimoniul total consolidat administrat de către MAIA a constituit 870,1 mil.lei.</p>
Scop	<p>Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare încheiate la 31 decembrie 2022 nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.</p>
Opinie cu rezerve	<p>În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte asupra aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i>, rapoartele financiare, sub toate aspectele semnificative, oferă o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil¹⁰⁵.</p>
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Opinia de audit a fost modificată datorită efectului următoarelor deficiențe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subevaluarea soldului grupei de conturi 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” cu cel puțin 185,89 mil. lei¹⁰⁶, cauzată de neasigurarea aplicării prevederilor normative¹⁰⁷ privind identificarea, evaluarea/reevaluarea și înregistrarea în evidența contabilă a bunurilor domeniului public transmise în gestiune economică la 12 instituții publice la autogestiune ale căror fondatoare sunt potrivit Hotărârii Guvernului nr.695/2017¹⁰⁸. • Ministerul nu s-a conformat prevederilor Legii nr.29/2018¹⁰⁹ și Legii nr.246/2017¹¹⁰ în ceea ce privește capitalul social și componența bunurilor depuse în acesta¹¹¹. Din lipsa listei exhaustive a bunurilor transmise în capitalul social al 6 întreprinderi de stat nu este posibilă validarea valorii de 87,07 mil.lei, declarată și raportată de minister. • Supraevaluarea soldului grupei de conturi 371 „Terenuri” cu 37,18 mil. lei¹¹², ca urmare a menținerii în evidența contabilă a 50 de loturi de teren, cu

¹⁰⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1223/hotararea-nr31-din-27-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

¹⁰⁵ Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007; Planul de conturi contabile în sistemul bugetar și Normele metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.216 din 28.12.2015.

¹⁰⁶ Calculul: Valoarea contabilizată a clădirilor gestionate de 8 colegii și centre de excelență (157,08 mil. lei) + valoarea clădirilor a 4 instituții publice la autogestiune al căror fondator este MAIA (28,81 mil. lei) = 185,89 mil.lei.

¹⁰⁷ Art. 5 alin.(4), lit b) din Legea nr.29/2018 privind delimitarea proprietății publice privind regimul juridic al bunurilor domeniului public; art.11 alin.(2) din Legea nr.121-XVI din 04.05.2007 privind administrarea și deetatzarea proprietății publice; art.307 din Codul civil al Republicii Moldova; pct. 3.3.8. din Ordinul ministrului finanțelor nr. 216 din 28.12.2015.

¹⁰⁸ Hotărârea Guvernului nr. 695 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.

¹⁰⁹ Legea nr.29/2018 privind delimitarea proprietății publice.

¹¹⁰ Legea nr.246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală (în continuare – Legea nr. 246/2017).

¹¹¹ Art.4 din Legea nr.246/2017.

¹¹² Serviciul special pentru influențe active asupra proceselor hidrologice (SSIAPH) – 10 loturi/0,39 mil. lei/9,93 ha; Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (CSTSP) – 2 loturi/0,11 mil. lei/9,875 ha; IP Institutul Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare(IP IȘPHTA) – 31 loturi/31,31 mil. lei; 598,1389 ha; IP Institutul Științifico-Practic de Biotehnologie în Zootehnie și Medicină Veterinară (IP IȘPBZMV) – 7 loturi/5,37 mil. lei; 133,2117 ha.

	<p>suprafața totală de 751,65 ha, care, potrivit înscrisurilor din Registrul bunurilor imobile, aparțin persoanelor terțe¹¹³.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subevaluarea soldului grupei de conturi 319 „Investiții capitale în active în curs de execuție” cu 64,43 mil. lei¹¹⁴, ca urmare a neaplicării prevederilor Ordinului ministrului finanțelor nr. 216/2015¹¹⁵ și a neasigurării acumulării și capitalizării în soldul grupei de conturi menționate a cheltuielilor suportate pentru efectuarea cercetărilor științifice de către instituțiile de cercetări din subordine, inclusiv a cheltuielilor efectuate în anii precedenți, acestea fiind contabilizate ca cheltuieli, care, ulterior, la finele fiecărui an bugetar, au fost trecute la rezultatele anilor respectivi.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<p>Neinstituirea controlului intern managerial corespunzător, în special, în domeniile financiar-contabil și patrimoniu, precum și aplicarea greșită sau neaplicarea prevederilor cadrului regulator aferent domeniului au constituit un factor generator de iregularități și deficiențe, constatate în cadrul misiunii de audit.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.32 din 30 iunie 2022 „Cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Apărării încheiate la 31 decembrie 2021”, au fost înaintate 26 de recomandări de audit. Urmare evaluării gradului de implementare a acestora, s-a constatat că 7 recomandări au fost implementate integral, 9 recomandări - implementate parțial, iar 10 recomandări nu s-au implementat. Astfel, nivelul de implementare a recomandărilor constituie 48 %. Majoritatea recomandărilor neimplementate țin de proprietate, fiind reiterate în cadrul prezentei misiuni de audit.</p> <p>Totodată,</p> <ul style="list-style-type: none"> - au fost contabilizate 31 de loturi de teren cu suprafața de 698,2 ha, în valoare de 112,8 mil. lei; - au fost excluse din evidența contabilă 7 loturi de teren, cu suprafața de 417,95 ha, în valoare de 8,92 mil. lei; - au fost înregistrate la conturile extrabilanțiere 9 loturi de teren, cu suprafața de 1668,73 ha, în valoare de 57,13 mil. lei; - a fost exclusă din evidența contabilă valoarea capitalului social al 2 întreprinderi de stat aflate pe teritoriul Ucrainei, al căror fondator a devenit APP (25,7 mil. lei), și al unei întreprinderi de stat lichidate (20,5 mil. lei); - a fost exclusă din evidența contabilă valoarea volumelor de lucrări de reparație capitală efectuate pentru bunurile imobile care aparțin terților, în sumă de 0,92 mil. lei; - HG nr.161/2015 a fost completată cu 9 loturi de teren, cu suprafața totală de 500 ha, care au fost delimitate. Loturile respective au fost incluse în actele de primire-predare semnate de către MAIA și IP IȘPHTA, care au fost transmise către APP la 10.11.2022. - APP a operat modificări în statutul unei întreprinderi de stat¹¹⁶ (0,014 mil. lei), valoarea capitalului social al căreia, până în anul 2022, a fost contabilizat la MAIA, înregistrându-și drepturile de fondator la ASP.

¹¹³ SSIAPH – 7 loturi de teren (APL), 3 loturi (pers. fizice), CSTSP – 1 lot (APP) și 1 lot (pers. fizice); IP IȘPHTA – 29 loturi (APP) și 2 loturi (pers. fizice/pers. juridice); IP IȘPBZMV – 7 loturi (APP).

¹¹⁴ S-au finanțat: în anul 2022 - 23,7 mil. lei; în anul 2021 – 19,6 mil. lei, și în anul 2020 – 18,2 mil. lei.

¹¹⁵ Pct. 1.4.5.1. și pct. 3.3.37. din Planul de conturi contabile în sistemul bugetar și Normele metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 216 din 28.12.2015.

¹¹⁶ ÎS Publicația periodică Revista „Agricultura Moldovei”.

Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	MAIA, prin Ordinul nr. 50 din 15.06.2023, a dispus excluderea din evidența contabilă a valorii capitalului social al ÎS Publicația periodică Revista „Agricultura Moldovei” în mărime de 0,014 mil. lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	Ca urmare a celor constatate în cadrul misiunii de audit, conducerii i-au fost înaintate recomandări specifice de remediere a neconformităților și deficiențelor identificate.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate nu au avut obiecții la constatările expuse în Raportul de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Mediului încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.33 din 28 iunie 2023)¹¹⁷

Informații generale	<p>Ministerul Mediului (MM) este organul central de specialitate al administrației publice care asigură elaborarea politicilor în domeniile de protecție a mediului, schimbărilor climatice, precum și de gestionare durabilă a resurselor naturale.</p> <p>Ministerul are în subordine 8 instituții.</p> <p>În anul 2022, Ministerul și instituțiile din subordine au gestionat resurse în valoare de 579,1 mil. lei, cheltuieli și active nefinanciare în valoare de 509,2 mil.lei, nivelul de realizare a veniturilor fiind de 89,7%, a cheltuielilor și activelor nefinanciare – 88,4%.</p> <p>Totodată, conform datelor bilanțului contabil, în anul 2022, patrimoniul total consolidat administrat de către MM a constituit 1718,9 mil. lei.</p>
Scop	<p>Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Mediului încheiate la 31 decembrie 2022, nu conțin, în ansamblul lor, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.</p>
Opinie cu rezerve	<p>În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte asupra aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i>, rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Opinia de audit a fost modificată datorită efectului următoarelor deficiențe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ministerul nu a evaluat și nu a contabilizat în modul stabilit terenurile fondului forestier și fondului apelor, transmise în gestiune economică întreprinderilor de stat ai căror fondatori sunt instituțiile subordonate¹¹⁸, soldul grupei de contului 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” fiind subevaluat minimum¹¹⁹ cu 3 719,5 mil.lei¹²⁰ și maximum cu 24 724,7 mil.lei¹²¹. Totodată, Ministerul nu s-a conformat prevederilor Legii nr.29 din 05.04.2018¹²² și ale Legii nr.246 din 22.11.2017¹²³ în ceea ce privește contabilizarea valorii a 1 089 de clădiri cu suprafața totală de 182,3 mii m², transmise în gestiune economică către întreprinderile silvice, dintre care 171 de clădiri, în valoare de 67,3 mil.lei, atribuite domeniului public sunt incluse neregulamentară în componența capitalului social al 20 de întreprinderi de stat silvice. Aceasta a dus la supraevaluarea soldului contului 415100 „Procurarea pachetelor de acțiuni” și la subevaluarea soldului contului 415310 „Investiții în părți legate și nelegate”, soldul grupei de conturi 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” nefiind afectat.

¹¹⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1224/hotararea-nr33-din-28-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

¹¹⁸ Agenția Apele Moldovei – fondul apelor (2 Î.S.) și Agenția Moldsilva – 24 fondul silvic (24 Î.S.).

¹¹⁹ Sunt incluse doar terenurile cu drepturi patrimoniale înregistrate.

¹²⁰ Calcul: Agenția „Moldsilva”: suprafața (50,3 mii ha) x prețul normativ al terenurilor (1.130,31 lei) x bonitatea medie (65) = 3 695,5 mil. lei – suprafața terenurilor gestionate de Agenția „Moldsilva” asupra cărora sunt înregistrate drepturile patrimoniale; Agenția „Apele Moldovei”: suprafața terenului (326,8 ha) x bonitatea medie (65,0) x prețul normativ al pământului (1 130,31 lei) = 24,0 mil.lei. Calculul total: 3 695,5 mil. lei + 24,0 mil.lei = 3 719,5 mil.lei.

¹²¹ Calcul: Agenția „Moldsilva”: suprafața (336,2 mii ha) x prețul normativ al terenurilor (1 130,31 lei) x bonitatea medie (65) = 24 700,7 mil. lei – suprafața tuturor terenurilor gestionate de Agenția „Moldsilva”, cu excepția suprafețelor terenurilor date în arendă (cu drepturi patrimoniale înregistrate în RBI - 112 loturi/569,1 ha, fără drepturi patrimoniale – 135 loturi/1068,1 ha); Agenția „Apele Moldovei”: suprafața terenului (326,8 ha) x bonitatea medie (65,0) x prețul normativ al pământului (1 130,31 lei) = 24,0 mil.lei. Calculul total: 24 700,7 mil. lei + 24,0 mil.lei = 24 724,7 mil.lei.

¹²² Legea nr.29 din 05.04.2018 privind delimitarea proprietății publice.

¹²³ Legea nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerul nu a evaluat și, respectiv, nu a înregistrat în evidența sa contabilă 256 de loturi de teren¹²⁴ cu suprafața totală de 1 643,4 ha. Din totalul loturilor de teren neevaluate și necontabilizate, 1 637,8 ha¹²⁵ sunt date în arendă, dintre care în Registrul bunurilor imobile (RBI) sunt înregistrate 112 loturi de teren cu suprafața de 569,7 ha, iar 135 de loturi de teren cu suprafața de 1 068,1 ha au fost date în arendă fără delimitarea lor și înregistrarea drepturilor patrimoniale asupra acestora. Ca rezultat, soldul grupei de conturi 371 „Terenuri” a fost subevaluat minimum cu 43,3 mil.lei¹²⁶ și maximum cu 120,3 mil.lei¹²⁷. • Ministerul a recunoscut în evidența contabilă valoarea a 2 clădiri care, conform înscrisurilor din RBI, aparțin terților¹²⁸. Ca rezultat al acestor erori, valoarea raportată a soldului grupei de conturi 311 „Clădiri” a fost supraevaluată cu 12,9 mil.lei. • Ministerul nu a ținut cont de prevederile Ordinului ministrului finanțelor nr.216/2015 și a contabilizat eronat la soldurile grupelor de conturi 312 „Construcții speciale” și 314 „Mașini și utilaje” volumele de investiții realizate la obiectivele care aparțin terților. Ca rezultat, soldul grupei de conturi 319 „Investiții capitale în active în curs de execuție” a fost subevaluat cu 177,0 mil.lei, iar soldurile grupelor de conturi 312 „Construcții speciale” și 314 „Mașini și utilaje” - supraevaluate cu 146,0 mil.lei și, respectiv, cu 31,0 mil.lei. De menționat că, din totalul investițiilor efectuate, 88,5 mil.lei reprezintă lucrările de investiții capitale finalizate, iar alte 52,3 mil.lei reprezintă volumul investițiilor în curs de execuție sau la care nu au fost întocmite actele de recepție finală, din care investiții la obiective de 36,2 mil.lei, deși nu au fost date în exploatare, sunt utilizate de gestionar¹²⁹ pe parcursul mai multor ani. Întregul volum de investiții (177,0 mil.lei) nu a fost transmis regulamentar¹³⁰ către terți – gestionari ai bunurilor respective, pentru a fi efectuată capitalizarea valorii acestora. • Totodată, Ministerul a admis clasificarea eronată a alocațiilor destinate implementării în cadrul Programului Național de Împădurire și Reîmpădurire, ECO 251 „Subvenții acordate întreprinderilor de stat și municipale” fiind supraevaluat cu 57,1 mil.lei, iar ECO 282 „Alte cheltuieli capitale” - subevaluat cu aceeași sumă. De asemenea, au fost clasificate eronat bunuri în valoare de 1,2 mil. lei¹³¹, soldul contului 33 „Stocuri de materiale circulante” fiind supraevaluat, iar soldul contului 31 „Mijloace fixe” - subevaluat cu aceeași sumă.
<p>Cauzele și impactul deficiențelor constatate</p>	<p>Neînstituirea controlului intern managerial corespunzător, în special, în domeniile financiar-contabil și patrimoniu, precum și aplicarea greșită sau neaplicarea prevederilor cadrului regulator aferent domeniului au constituit un factor generator de iregularități și deficiențe constatate în cadrul misiunii de audit.</p>

¹²⁴ Agenția „Moldsilva” – 247 loturi de teren, IPM – 9 loturi de teren.

¹²⁵ Agenția „Moldsilva”.

¹²⁶ Calculul: Agenția „Moldsilva” (569,7 ha – terenuri cu drepturi patrimoniale x bonitatea medie (65) x (1 130,31 lei - prețul normativ) = 41,9 mil.lei + IPM - 1,4 mil.lei – valoarea terenurilor contabilizate în anul 2023) = 43,3 mil.lei.

¹²⁷ Calcul: Agenția „Moldsilva” (569,7 ha + 1068,1 ha – terenuri date în arendă x bonitatea medie (65) x (1 130,31 lei - prețul normativ) = 120,3 mil.lei + IPM - 1,4 mil.lei – valoarea terenurilor contabilizate în anul 2023) = 121,7 mil.lei.

¹²⁸ AMS și SHS – o clădire (nr. cadastral 9601211092.01) se află în proprietatea APL și un apartament (nr. cadastral 0100207.161.01.013) – în proprietatea unei persoane fizice.

¹²⁹ ÎS „Acva-Nord”.

¹³⁰ Pct. 3.3.47 din Ordinul ministrului finanțelor nr.216/2015.

¹³¹ IPM – 723,7 mii lei; AAM – 370,6 mii lei; SHS – 4,0 mii lei, AAM – 100,0 mii lei.

<p>Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare</p>	<p>În anul precedent, pentru remedierea deficiențelor constatate, au fost înaintate 22 de recomandări, dintre care 5 recomandări - implementate integral, 4 - realizate parțial, iar 13 - neimplementate, nivelul de implementare a recomandărilor fiind de 32%. Marea parte a recomandărilor neimplementate ține de gestionarea proprietăților, având impact semnificativ și asupra opiniei de audit. Ca urmare a recomandărilor înaintate în anul precedent:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. IPM, în noiembrie și decembrie 2022, a evaluat 9 loturi de teren cu suprafața totală de 5,6 ha, care sunt contabilizate în anul 2023 la 1,4 mil. lei. 2. În pct. 2 din HG nr.91/2019 au fost operate modificări privind aplicarea prevederilor HG nr.901/2015 la transmiterea terenurilor de la APC către APP, cu obligațiunea de a întocmi actele de primire-predare a bunurilor proprietate publică. <p>Recomandările neimplementate sau implementate parțial sunt reiterate în cadrul misiunii de audit respective.</p>
<p>Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii</p>	<p>În cadrul misiunii de audit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Serviciul Hidrometeorologic de Stat a reclasificat bunurile clasificate eronat din contul „Piese de schimb” la contul „Mașini și utilaje”. - Cu referire la investițiile efectuate în obiectivele care aparțin terților, Ministerul, în comun cu APP și AAM, au stabilit că APP va transmite construcțiile hidrotehnice către AAM, iar apoi AAM va capitaliza investițiile. La zi, transmiterea nu a avut loc, dar sunt desemnați reprezentanții ambelor structuri în comisia de primire-predare. - Inspectoratul pentru Protecția Mediului și Serviciul Hidrometeorologic de Stat au inițiat procedura de transmitere a terenurilor către APP. Totodată, la data raportării rezultatelor misiunii de audit, reprezentanții ministerului au comunicat că, în ceea ce privește terenurile din fondul apelor, ministerul este la etapa de elaborare a modificărilor asupra Legii apelor nr.272/2011 și a propunerilor de modificări ale Legii pentru administrarea și deetimizarea proprietăților publice nr.121/2007. - Agenția „Apele Moldovei”, prin Ordinul nr. 13 din 19.06.2023, și-a delegat auditorul intern pentru efectuarea, în perioada 26.06.2023-07.07.2023, a misiunii de audit cu obiectivul - corectitudinea utilizării masei lemnoase și a procesului lucrărilor efectuate de către SA „Orizontul Lux” și SA „Aqua Prut”.
<p>Măsurile dispuse pentru remediere</p>	<p>Ca urmare a celor constatate în cadrul misiunii de audit, conducerii i-au fost înaintate recomandări specifice de remediere a neconformităților și deficiențelor identificate.</p>
<p>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</p>	<p>Entitățile auditate nu au avut obiecții la constatările expuse în Raportul de audit.</p>
<p>Recomandări Legislativului</p>	<p>Nu sunt</p>

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Interne încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.34 din 29 iunie 2023)¹³²	
Informații generale	Prin Legea bugetului de stat pentru anul 2022, pentru realizarea obiectivelor și desfășurarea activităților preconizate, Ministerului Afacerilor Externe (MAI) i-au fost aprobate alocații în cuantum de 3758,9 mil. lei, care pe parcursul anului au fost precizate în sumă de 4728,2 mil. lei, sau cu 969,4 mil. lei (26%) mai mult. Executarea de casă, față de planul precizat, a fost realizată la nivel de 96,8% (4577,7 mil. lei). Patrimoniul gestionat aparține în totalitate statului și, în aspectul existenței și componenței materiale, a constituit la finele anului 2022 suma de 5431,0 mil. lei. Pentru întocmirea rapoartelor financiare consolidate, instituțiile din subordine întocmesc și prezintă MAI 79 de rapoarte financiare distincte.
Scop	Obținerea unei asigurări rezonabile că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Interne încheiate la 31 decembrie 2022, în ansamblu, nu sunt afectate de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, cu exprimarea unei opinii asupra faptului că rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Opinie cu rezerve	În opinia noastră, cu excepția efectelor unor aspecte descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i> , rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Erorile semnificative care au determinat modificarea opiniei de audit sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • subevaluarea activelor nefinanciare la grupele de conturi 311 „Clădiri” și 371 „Terenuri” cu suma de 204,9 mil. lei¹³³, cauza fiind neevaluarea și nerecunoașterea¹³⁴ unor bunuri imobile și terenuri; • clasificarea neregulamentară a mijloacelor fixe, și anume, a rețelelor de radiocomunicații¹³⁵, a condiționat subevaluarea soldului grupei de conturi 313 „Instalații de transmisie” din raportul financiar consolidat cu suma de 251,8 mil. lei și supraevaluarea soldurilor grupelor de conturi 314 „Mașini și utilaje” - cu 231,9 mil. lei; 312 „Construcții speciale” - cu 17,7 mil. lei; 316 „Unelte și scule, inventar de producere și gospodăresc” - cu 1,1 mil. lei, și 33 „Stocuri de materiale circulante” - cu 1,1 mil. lei; • grupa de conturi 319 „Investiții capitale în active în curs de execuție” este subevaluată cu suma de 44,6 mil. lei¹³⁶, din cauza că Serviciul Tehnologii Informaționale al MAI nu a planificat regulamentul la grupa de conturi 319 „Investiții capitale în active în curs de execuție” și în Legile bugetului de stat pe anii 2021 și 2022 mijloacele financiare cheltuite pentru extinderea și modernizarea Sistemului automatizat de supraveghere a circulației rutiere „Controlul traficului”;

¹³² https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1230/hotararea-nr-34-din-29-iunie-2023-cu-privire-la

¹³³ Aparatul Central (AC) al MAI a evaluat 36 de clădiri de 5,8 mii m² (96,1 mil. lei) și 5 terenuri de 2,7 ha (108,8 mil. lei).

¹³⁴ Art.5 alin. (4) lit. b) din Legea cu privire la activitatea de evaluare nr.989-XV din 18.04.2002; art.17 alin.(1) și alin.(4) din Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007; pct.1.4.5.2., subpct. 3 din Ordinul ministrului finanțelor nr.216 din 28.12.2015.

¹³⁵ Serviciul Tehnologii Informaționale –156,3 mil. lei (STI); Inspectoratul General al Poliției de Frontieră – 95,4 mil. lei (IGPF).

¹³⁶ Investiții capitale neincluse în Legile bugetului de stat pe anul 2021 - în sumă de 22,0 mil. lei, și, respectiv, pe anul 2022- de 22,6 mil. lei, lucrările fiind executate în lipsa proiectului și a devizului de cheltuieli.

- la testarea procesului de consolidare a rapoartelor financiare a fost identificată o denaturare semnificativă în valoare de 83,3 mil.lei, cauzată de neexcluderea tranzacțiilor intragrup, ceea ce a determinat supraevaluarea veniturilor și cheltuielilor aferente transmiterii cu titlu gratuit a unui teren între subdiviziunile MAI. Totodată, soldul uzurii mijloacelor fixe a fost subevaluat cu suma de 9,5 mil.lei, datorită omiterii valorii uzurii clădirii transmise în cadrul instituțiilor din subordinea ministerului la consolidarea rapoartelor financiare;
- din cauza contabilizării neregulamentare de către Clubul sportiv central „Dinamo” a cheltuielilor aferente construcției bazinului de înot, contul 312 „Construcții speciale” a fost subevaluat cu suma de 12,3 mil. lei și nu s-a restabilit creanța în sumă de 1,3 mil. lei;
- două subdiviziuni din cadrul ministerului¹³⁷ nu au casat regulamente în perioada de raportare materiale circulante în sumă de 7,4 mil.lei, utilizate efectiv în decembrie 2022 și decontate în ianuarie 2023, fapt care a determinat diminuarea cheltuielilor și majorarea stocurilor cu suma menționată;
- la Serviciul Tehnologii Informaționale, soldul creanțelor raportat la 31.12.2022 la compartimentul active nefinanciare este subevaluat cu suma de 7,1 mil. lei, datorită reflectării neregulamentare¹³⁸ a creanței la contul extrabilanțier „Alte datorii și restanțe extrabilanțiere”;
- la Inspectoratul General al Poliției, soldul datoriilor raportat la 31.12.2022 la compartimentul cheltuieli este subevaluat cu suma de 4,9 mil. lei, datorită nereflectării regulamente a serviciilor de efectuare a expertizelor medico-legale acordate în luna decembrie la grupa de conturi 222 „Servicii”, cu suma indicată fiind subevaluate și cheltuielile din perioada dată;
- nu au fost încasate veniturile din locațiunea bunurilor proprietate publică și din prestarea serviciilor cu plată, formându-se creanțe în sumă de 10,3 mil. lei¹³⁹, inclusiv 5,4 mil. lei - din vânzarea mărfurilor și serviciilor cu plată, și 4,2 mil. lei - din locațiunea bunurilor proprietate publică¹⁴⁰ (2,0 mil. lei sunt creanțe cu termenul de achitare expirat);
- creanțele formate neregulamentar¹⁴¹ la partea de cheltuieli și active nefinanciare au însumat 19,4 mil. lei și aparțin la 11 instituții din subordinea MAI¹⁴², inclusiv 10,7 mil.lei - din cauza achitării plăților în avans pentru mărfuri, lucrări și servicii nelivrate la 31.12.2022;
- la situația din 31.12.2022, soldul stocului de materiale circulante care aparține la 12 instituții din subordinea MAI a însumat 473,1 mil. lei, înregistrând o creștere cu 90,7 mil. lei, sau cu 23,7% față de perioada precedentă, fiind admisă imobilizarea mijloacelor financiare bugetare din circuitul economic;

¹³⁷ Inspectoratul General al Poliției de Frontieră a raportat neregulamentar stocuri în valoare de 3,6 mil.lei, inclusiv combustibil în sumă de 1681,1 mii lei, piese de schimb – de 221,7 mii lei, medicamente – de 16,4 mii lei, produse alimentare – de 217,3 mii lei, materiale de uz gospodăresc - de 196,4 mii lei, materiale de construcție – de 152,7 mii lei, îmbrăcăminte și încălțăminte - de 910,8 mii lei, alte materiale – de 176,6 mii lei; IGSU a raportat stocul de combustibil majorat cu 3,8 mil.lei, fiind consumat, de fapt, în luna decembrie, dar decontat în luna ianuarie 2023.

¹³⁸ Art.66 alin.(5), lit. a) și art.80 alin.(1) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25.07.2014 (în continuare - Legea nr.181 din 25.07.2014).

¹³⁹ IGP – 2,4 mil. lei; IGSU – 0,6 mil. lei; IGPF – 0,1 mil. lei; IGC – 0,3 mil. lei; ARM - 0,8 mil. lei; SM – 0,3 mil. lei; CSC „Dinamo” - 1,0 mil. lei.

¹⁴⁰ AC al MAI – 0,7 mil. lei; IGP - 1,2 mil. lei; CSC „Dinamo” - 0,8 mil. lei; IGSU – 0,6 mil. lei; IGC - 0,1 mil. lei; ARM - 0,8 mil. lei.

¹⁴¹ Art.66 alin.(5), lit. a) și art.80 alin.(1) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25.07.2014.

¹⁴² IGP – 6,2 mil. lei; IGPF – 5,8 mil. lei; STI – 2,5 mil. lei; SM – 1,5 mil. lei; IGSU - 1,7 mil. lei; AC al MAI - 0,3 mil. lei; AȘM - 0,2 mil. lei; IGM - 0,7 mil. lei; CSC „Dinamo” – 0,3 mil. lei; ARM - 0,3 mil. lei, și IGC - 0,1 mil. lei.

	<ul style="list-style-type: none"> • cinci instituții din subordinea ministerului¹⁴³ nu au delimitat și nici înregistrat drepturile patrimoniale asupra a 303 imobile cu suprafața de 97,8 mii m² și a 41 de terenuri cu suprafața de 15,9 ha, unul dintre motivele neînregistrării drepturilor de proprietate invocate de către organele cadastrale este lipsa actelor de recepție finală a lucrărilor privind clădirile construite până în anii '90; • soldurile conturilor reflectate în Bilanțul contabil consolidat sunt afectate de mijloace fixe și stocuri de materiale circulante moral învechite sau uzate integral în sumă de 130,3 mil. lei (124,5 mil. lei – mijloace fixe), care în ultimii 3 ani nu se utilizează de către 12 instituții din subordinea ministerului; • la situația din 31.12.2022, circa 6191¹⁴⁴ de angajați din cadrul subdiviziunilor MAI înregistrau restanțe la concediul anual (435,9 mii de zile de concediu nefolosite), fiind impuse obligații legale față de personalul încadrat, în sumă de circa 181,8 mil.lei¹⁴⁵, cu cheltuieli bugetare suplimentare viitoare, ceea ce condiționează perturbarea echilibrului bugetar al ministerului; • la determinarea în două cazuri a ofertei câștigătoare, o autoritate contractantă¹⁴⁶ nu a aplicat regulamentar¹⁴⁷ criteriile de atribuire și factorii de evaluare din documentația de atribuire, în special, prețul anunțat, fapt care a determinat acceptarea ofertelor privind achiziția de păcură și grâu alimentară, prezentate de către operatorii economici, cu 69,7 mil.lei mai scumpe; • la procurarea unor bunuri de către autoritățile contractante¹⁴⁸, operatorii economici au stabilit adaosuri comerciale de până la 115,1% la prețul de achiziție, cauza fiind anunțarea de către autoritatea contractantă a valorii estimative majorate a achiziției publice.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Denaturările aferente mijloacelor fixe, inclusiv investiții capitale în active în curs de investiție, terenuri, stocuri de materiale circulante, active financiare, venituri și cheltuieli, sunt condiționate de funcționalitatea redusă a sistemului de control intern managerial.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Curtea de Conturi, prin Hotărârea nr.33 din 01.07.2022 „Cu privire la Raportul auditului rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Afacerilor Interne încheiate la 31 decembrie 2021”, a înaintat MAI 11 recomandări, inclusiv 4 recomandări (36,4%) au fost implementate integral, iar 7 recomandări, sau 63,6%, s-au implementat parțial.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Pe parcursul desfășurării misiunii de audit, o instituție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne ¹⁴⁹ a evaluat și a contabilizat 36 de clădiri și 5 terenuri în valoare totală de 204,9 mil.lei.

¹⁴³IGSU, IGP, IGPF, IGC, ARM și AC al MAI.

¹⁴⁴IGP-3697 persoane, IGPF-1190 persoane, IGC- 547 persoane, IGSU- 499 persoane, AC al MAI - 178 persoane, IGM - 86 persoane, AȘM-118 persoane, IMO-20 persoane, STI-34 persoane, CSC „Dinamo”-1 persoană.

¹⁴⁵ IGP-114,9 mil.lei, IGPF – 13,3 mil.lei, IGSU-19,7 mil.lei, IGC- 10,2 mil.lei, IGM – 6,2 mil.lei, AC al MAI - 7,4 mil.lei, AȘM - 4,4 mil.lei, STI – 1,9 mil.lei, IMO-1,7 mil.lei.

¹⁴⁶ ARM.

¹⁴⁷ Art.69 alin. (2) din Legea privind achizițiile publice nr.131/2015.

¹⁴⁸ ARM; IGP.

¹⁴⁹Aparatul Central al MAI a evaluat 36 de clădiri de 5,8 mii m² (96,1 mil. lei) și 5 terenuri de 2,7 ha (108,8 mil. lei).

Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Pentru remedierea situațiilor constatate, entităților auditate le-au fost înaintate 11 recomandări, în vederea:</p> <ul style="list-style-type: none"> • evaluării și înregistrării conforme în evidența contabilă a clădirilor și terenurilor din gestiunea instituțiilor subordonate ministerului, precum și delimitării și înregistrării la organele cadastrale a drepturilor patrimoniale asupra bunurilor imobile din gestiune; • respectării regulilor de descriere a bunurilor și de evaluare reală a prețurilor medii de piață, necesare pentru stabilirea unor criterii clare de calificare în documentația de atribuire la inițierea licitațiilor publice, menite să asigure regularitatea procedurilor de achiziție, concurența ofertelor și utilizarea eficientă a fondurilor publice etc.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	<p>Instituțiile din subordinea Ministerului Afacerilor Interne sunt de acord cu constatările auditului și întreprind măsuri de remediere a neregulilor și abaterilor constatate, cu îmbunătățirea sistemului de control intern.</p>
Recomandări Legislativului	<p>Nu sunt</p>

Auditul asupra rapoartelor financiare ale Proiectului „Reforma învățământului în Moldova” încheiate la 22 februarie 2023 (Hotărârea Curții de Conturi nr.35 din 29 iunie 2023)¹⁵⁰

Informații generale

La data de 7 februarie 2013 a fost semnat Acordul de finanțare nr.5196 dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, în vederea obținerii unui credit în valoare de 26,1 mil. Drepturi Speciale de Tragere (DST), echivalent, *la momentul negocierilor, cu 40,0 mil. dolari SUA*, pentru realizarea Proiectului „Reforma învățământului în Moldova” (PRIM) de către Ministerul Educației și Cercetării (MEC). Acordul a fost ratificat de către Parlamentul RM (Legea nr.89 din 19 aprilie 2013) și promulgat de către Președintele RM (Decretul Președintelui nr.645-VII din 21 mai 2013).

Totodată, a fost semnat Acordul de finanțare adițională nr.6181 la data de 12 martie 2018, prin care RM a beneficiat de *finanțare adițională în sumă de 7,1 mil. DST (echivalentul a 10,0 mil. dolari SUA)*, necesară pentru extinderea activităților deja inițiate în cadrul PRIM. Astfel, urmare acestor modificări, *costul Proiectului a constituit 33,2 mil. DST, sau echivalentul a 50,0 mil. dolari SUA*.

Inițial implementarea Proiectului s-a planificat pentru un termen de 5 ani (aprilie 2013 – august 2018), care ulterior a fost extins de 4 ori, în final, acesta realizându-se în 10 ani (aprilie 2013 – 31 decembrie 2022), plus perioada de grație de 4 luni.

Creditul inițial a fost acordat Republicii Moldova pe o perioadă de rambursare de 25 de ani, iar finanțarea adițională - pe o perioadă de 30 de ani.

Proiectul este un împrumut investițional specific, finanțat de Banca Mondială (BM), care a sprijinit programul de reforme al Guvernului RM prin finanțarea activităților care consolidează calitatea educației. Proiectul a fost implementat prin intermediul MEC și cu suportul Oficiului Național de Dezvoltare Regională și Locală (ONDRL) pentru unele activități specifice.

Obiectivul de dezvoltare al Proiectului (revizuit de 2 ori)¹⁵¹ a fost de a îmbunătăți condițiile de învățare în școlile vizate și de a consolida sistemele de monitorizare în educație ale beneficiarului, prin promovarea reformelor eficiente în sectorul educației.

Potrivit datelor raportate BM, la situația din 22.02.2023, din suma totală prevăzută pentru implementarea Proiectului de 33,2 mil. DST, sau 50,0 mil. dolari SUA, au fost debursate 32,8 mil. DST, sau la nivel de 98,8%, din care 25,7 mil. DST - din creditul inițial, și 7,04 mil. DST – din creditul de finanțare adițională. Astfel, au fost debursate mijloace financiare în sumă totală de 46,2 mil. dolari SUA, sau la nivel de 92,4%, din care 36,5 mil. dolari SUA – din creditul inițial, și 9,7 mil. dolari SUA – din creditul de finanțare adițională.

La situația din 22.02.2023, nivelul de executare a cheltuielilor pentru implementarea Proiectului constituia 92,1%, sau 46,04 mil. dolari SUA, din care cheltuielile de 4,6 mil. dolari SUA au fost executate în anul 2022.

Scop

Oferirea unei asigurări rezonabile că, la închiderea PRIM, toate operațiunile financiare semnificative au fost prezentate la valori veridice și fidele, cu exprimarea opiniei de audit asupra rapoartelor financiare interimare întocmite de către responsabilii de implementarea Proiectului și prezentate BM.

¹⁵⁰ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1225/hotararea-nr35-din-29-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

¹⁵¹ Aprobat de către Consiliul de Directori executivi ai BM la 16.02.2018.

Opinie fără rezerve	În opinia noastră, rapoartele financiare menționate oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil, potrivit cerințelor Băncii Mondiale.
Baza pentru opinie	Nu este aplicabilă.
Alte observații de audit	<p>Urmare verificărilor de audit, s-au constatat următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deși, conform prevederilor cadrului normativ¹⁵², după finalizarea Proiectului conturile bancare și trezoreriale se închid, s-a constatat că la închiderea Proiectului au fost înregistrate solduri de mijloace bănești neutilizate de 0,6 mil. lei la contul bancar al ONDRL și de 16,0 mil. lei la Ministerul Finanțelor. Mijloacele financiare acumulate la componenta bugetară în sumă de 16,0 mil. lei au fost debursate direct de către Ministerul Finanțelor pentru susținerea bugetului de stat, fiind reflectate ca executate integral în rapoartele financiare interimare ale Proiectului. Conform scrisorii Ministerului Finanțelor¹⁵³, BM a acceptat executarea acestora după închiderea Proiectului, iar ONDRL, cu soldul neutilizat în sumă de 0,6 mil. lei, urma să întreprindă una dintre următoarele acțiuni: (i) să-i restituie donatorului ori, după caz, autorităților publice locale beneficiare, sau (ii) să-i transfere la contul bugetelor componente ale bugetului public național. - Cu toate că în pondere majoră au fost remediate până la finele misiunii de audit, neconformitățile admise la gestionarea mijloacelor financiare de către ONDRL în cadrul Proiectului au constat în următoarele: <ul style="list-style-type: none"> - nesemnarea actelor de verificare cu agenții economici contractați pentru efectuarea lucrărilor la cele 17 școli; - la situația din 31.12.2022 erau înregistrate datorii în sumă de 7,1 mii lei (LT „Ion Pelivan”, Răzeni); - neîntocmirea conform prevederilor cadrului normativ¹⁵⁴ a facturilor fiscale la transmiterea cheltuielilor/investițiilor APL pentru majorarea valorii clădirilor renovate în cadrul Proiectului, fiind întocmite doar actele de transmitere a investițiilor; - nerespectarea pentru majoritatea instituțiilor a termenului de transmitere a investițiilor, la unele fiind transmise peste un an de la recepția finală. Conform Acordurilor încheiate, ONDRL urma să transmită investiția la balanța beneficiarului de investiții în termen de 2 luni din data recepției finale a acestora; - în anul 2022 au fost executate cheltuieli pentru supravegherea tehnică/lucrări în sumă de 177,7 mii lei, în baza facturilor fiscale emise în anul 2021, cheltuielile respective nefiind raportate la datorii la finele anului 2021. - Suma contribuțiilor transferate de către APL la ONDRL (9,6 mil. lei) depășește cu 3,1 mil. lei suma totală stipulată în Acorduri, fiind executate 5,3 mil. lei, sau la nivel de 55,5%. Astfel, a fost înregistrat un sold de mijloace neutilizate în sumă de 4,3 mil. lei. Totodată, deși nu s-au încheiat Acorduri pentru transferarea unor contribuții adiționale, 3 APL au transferat la ONDRL suma de 2,2 mil. lei, mijloace care nu au fost utilizate, iar peste o perioadă îndelungată de timp s-au restituit APL, deoarece școlile au fost renovate integral din contul Proiectului. În acest context, se conturează riscuri

¹⁵² Pct.4.4.6 din Ordinul ministrului finanțelor nr.215 din 28.12.2015 „Cu privire la aprobarea Normelor metodologice privind executarea de casă a bugetelor componente ale BPN prin Contul unic Trezorerial al MF”.

¹⁵³ Scrisoarea MF nr.07/1-17/26 din 10.04.2023.

¹⁵⁴ Art.11 din Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017.

	<p>referitor la conformitatea gestionării mijloacelor încasate de la APL, având în vedere neutilizarea acestora și restituirea lor peste un timp îndelungat, astfel fiind cauzată defazectarea mijloacelor din bugetele APL.</p> <p>- La finele anului 2022 s-au procurat 5 500 de laptopuri în sumă de 42,7 mil. lei, din care 480, în sumă de 3,7 mil. lei, au fost redistribuite la 160 de instituții de învățământ, iar 5 020 buc. în sumă de 38,9 mil. lei sunt depozitate de către MEC. Astfel, la etapa executării misiunii, echipei de audit i s-a comunicat că au fost elaborate doar proiectul Ordinului și proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la transmiterea bunurilor.</p> <p>- Au fost achitate mijloace în sumă totală de 27,5 mii dolari SUA/521,2 mii lei din contul Proiectului pentru ajustarea formulei, în iunie 2022 fiind elaborat proiectul de modificare a Anexei nr.1 la HG nr.868/2014, cu Nota informativă aferentă, dar până la momentul efectuării auditului MEC nu a înaintat propuneri de modificare a HG¹⁵⁵. MEC a afirmat că proiectul documentului menționat mai sus prevede implementarea acestuia din 01.01.2024. Se menționează că Regulamentele aprobate prin HG nr.868/2014 sunt principalele instrucțiuni metodice pentru planificarea bugetelor școlilor, iar MEC trebuie să propună anual Ministerului Finanțelor formula de alocare a transferurilor cu destinație specială pentru instituțiile de învățământ.</p>
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<p>Auditul a remarcat multiple rezerve la acuratețea ținerii evidenței contabile de către ONDRL în aspectul Proiectelor gestionate, cerință obligatorie conform Manualului operațional al Proiectului¹⁵⁶: „menținerea unui control corespunzător asupra informației contabile și asigurarea înregistrării corespunzătoare a tranzacțiilor proiectului în sistemul contabil”, ceea ce a afectat raportarea și admiterea erorilor identificate de către audit.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.49 din 22.09.2022¹⁵⁷, MEC i-au fost înaintate 3 recomandări, ONDRL – 3 recomandări, și o recomandare MEC. Recomandările (6) au fost evaluate de audit ca implementate, doar o recomandare fiind evaluată ca parțial implementată, sau cumulativ realizate la nivel de 85,7%. La data de 23.02.2022 au fost restituite donatorului cheltuielile operaționale neeligibile, constatate de audit, în valoare de 79 134,30 dolari SUA.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>Pe parcursul desfășurării misiunii de audit, ONDRL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a corectat, cu suma cheltuielilor returnate donatorului (79,1 mii dolari SUA/1 420,7 mii lei), rapoartele financiare interimare și le-a prezentat echipei de management a Proiectului, pentru consolidare și prezentare repetată Biroului de țară al Băncii Mondiale în Republica Moldova; - a prezentat 7 acte de verificare privind decontările reciproce semnate cu antreprenorii și a stins datoria în sumă de 7,1 mii lei; - a remis facturile fiscale pentru 9 instituții de învățământ, cu transmiterea cheltuielilor/investițiilor pentru majorarea valorii clădirilor renovate în cadrul Proiectului.

¹⁵⁵ HG nr.868 din 08.10.2014 „Privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea”.

¹⁵⁶ Pct. 7.7. Evidența contabilă și efectuarea debursărilor din MOP.

¹⁵⁷ Hotărârea Curții de Conturi nr.49 din 22.09.2022 „Cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare ale Proiectului „Reforma învățământului în Moldova” încheiate la 31 decembrie 2021”.

<p>Măsurile dispuse pentru remediere</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Guvernul Republicii Moldova să examineze și să dispună întreprinderea de către MEC, în comun cu ONDRL, în colaborare cu autoritățile publice locale și/sau cu instituțiile beneficiare în cadrul PRIM, a acțiunilor pentru finalizarea transmiterii/luării la evidență a valorii investițiilor executate și a bunurilor procurate în perioada de implementare a Proiectului; - MEC să finalizeze procesul de primire-predare a bunurilor procurate și să raporteze conform valoarea rezultatelor Proiectului; - ONDRL să transfere către APL soldul de mijloace financiare neutilizate din contribuțiile acestora și să prezinte Trezoreriei de Stat cererea de închidere a conturilor pe „zero” ; - MEC să coordoneze, în comun cu ONDRL, acțiunile pentru încheierea activităților, stabilite în Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, privind realizarea Proiectului „Reforma învățământului în Moldova” din 07.02.2013¹⁵⁸ și să monitorizeze finalizarea transmiterii și luării la evidență a valorii investițiilor executate și a bunurilor procurate în perioada de realizare a Proiectului.
<p>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</p>	<p>Echipa de audit a comunicat MEC, echipei de management al Proiectului și ONDRL observațiile de audit și, pe măsură, a ținut cont de motivațiile și documentele prezentate suplimentar, neavând obiecții la Raportul de audit final.</p>
<p>Recomandări Legislativului</p>	<p>Nu sunt</p>

¹⁵⁸ Legea nr.129 din 07.07.2017 pentru ratificarea Amendamentului nr.2 la Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare privind realizarea Proiectului „Reforma învățământului în Moldova”; Legea nr.88 din 24.05.2018 pentru ratificarea Acordului de finanțare (finanțare adițională pentru Proiectul „Reforma învățământului în Moldova”) dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare; Manualul operațional al Proiectului.

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Sănătății încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.37 din 4 iulie 2023)¹⁵⁹

Informații generale	<p>Ministerul Sănătății (MS) este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniul sănătății. La 31.12.2022 acesta avea în subordine 18 entități bugetare și 30 de entități pentru care deținea calitatea de fondator.</p> <p>Conform Legii bugetului de stat, în anul 2022, pentru MS au fost precizate alocații bugetare la partea de cheltuieli în sumă de 1.575.252,8 mii lei, care au fost executate în sumă de 1.362.026,5 mii lei. Pondere cea mai mare a cheltuielilor revine altor cheltuieli curente, în sumă de 550.311,2 mii lei, sau 40,4%, care se constituie din comanda de stat, cheltuieli curente neatribuite la alte categorii, burse de studii; urmate de cheltuielile pentru remunerarea muncii - în sumă de 341.450,4 mii lei, sau 25,1%; granturi capitale acordate instituțiilor publice la autogestiune - în sumă de 170.325,6 mii lei, sau 12,5%; servicii - în sumă de 148.649,5 mii lei, sau 10,9%. Totodată, pentru procurarea și reparația capitală a mijloacelor fixe s-au executat 238.463,0 mii lei, sau 17,5%.</p>
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Sănătății, în ansamblu, nu sunt afectate de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, cu exprimarea unei opinii asupra faptului că rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Opinie rezerve cu	În opinia noastră, rapoartele financiare menționate, cu excepția efectelor unor aspecte descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i> , sub toate aspectele semnificative, oferă o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.
Baza pentru opinia cu rezerve	<p>Erorile semnificative care au determinat modificarea opiniei de audit sunt următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none">- neînregistrarea investițiilor efectuate de Ministerul Sănătății și alte entități de stat în infrastructura instituțiilor fondate de Ministerul Sănătății, precum și a transiterii în gestiune a clădirilor și terenurilor care fac parte din domeniul public al proprietății de stat¹⁶⁰ a dus la diminuarea valorii contului 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” cu 2,1 miliarde lei;- neînregistrarea în evidența contabilă și în Registrul bunurilor imobile a 25 de clădiri cu suprafața totală de 9.474,8 m² aflate în gestiunea economică a instituțiilor la autogestiune, a căror valoare estimată de audit constituie circa 64,2 milioane lei;- neînregistrarea ca investiții efectuate de Ministerul Sănătății și trecerea neconformă la cheltuieli a sumei de 22,3 milioane lei, alocată de Instituția Publică „Unitatea de coordonare, implementare și monitorizare a proiectelor în domeniul sănătății” (IP UCIMPDS) către IMSP Institutul Oncologic din mijloacele Fondului Global pentru lupta împotriva HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei. Mai mult decât atât, IMSP Institutul Oncologic nu

¹⁵⁹ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1227/hotararea-nr-37-din-4-iulie-2023-cu-privire-la

¹⁶⁰ 523 de clădiri cu valoarea de bilanț de 1,8 miliarde lei și 192 de terenuri cu suprafața de 1.698,78 ha, în valoare de cel puțin 492,6 milioane lei.

a înregistrat în evidența contabilă suma respectivă nici ca creanță aferentă avansului acordat pentru achiziția acceleratorului liniar, nici ca datorie față de fondator. Achitarea avansului de către IMSP Institutul Oncologic s-a efectuat în lipsa unui acord sau contract care ar stabili obiectul, temeiul, termenele, condițiile de achitare și livrare, situațiile excepționale, etc.;

- IP UCIMPDS a raportat la cheltuieli suma de 26.300,8 mii lei, acceptând cheltuielile efectuate de către Asociațiile Obștești (AO), care au inclus costurile administrative ale AO aferente salariilor și regiei, procurării telefoanelor mobile, tabletelor, întreținerii transportului etc., în lipsa documentelor confirmative contabile întocmite de AO (facturi, acte de prestare a serviciilor, deize de cheltuieli aferente activităților desfășurate, liste de participanți) privind utilizarea acestor mijloace în scopul realizării programului (acordarea serviciilor medicale, de diagnostic/profilaxie, de consultanță/consiliere privind TB/SIDA);
- de asemenea, auditorul a fost în imposibilitate de a verifica și a evalua utilizarea conform destinației a mijloacelor publice în sumă de 28.365,76 mii lei, alocate de IP UCIMPDS unei AO – corecipient al grantului, din cauza nedelimitării mijloacelor financiare utilizate în scopul realizării programului de cele ale administrației AO, precum și din lipsa justificării mijloacelor financiare alocate și utilizate reieșind din serviciile acordate, numărul persoanelor deservite, atingerea indicatorilor de rezultat stabiliți în contract etc.;
- neînregistrarea în evidența contabilă a 31 de clădiri¹⁶¹ cu suprafața totală de 4007,2 m², a căror valoare estimată de audit potrivit valorii medii contabile a clădirilor deținute constituie 27,1 milioane lei;
- înregistrarea în evidența contabilă și raportarea de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică a 18 terenuri în valoare de 25,9 milioane lei și a unui bun imobil în valoare de 14,8 mii lei pentru care entitatea nu deține drepturile de proprietate, acestea fiind înregistrate după APL și, respectiv, după 2 persoane fizice;
- neînregistrarea de către 7 instituții în Registrul bunurilor imobile a 17 clădiri în valoare totală de 7,7 milioane lei cu o suprafață de 1.143,7 m²;
- raportarea situațiilor în Darea de seamă privind bunurile imobile proprietate publică a statului s-a efectuat cu erori (numere cadastrale inexistente sau incorecte, reflectarea incorectă a valorii de bilanț și a suprafețelor clădirilor, reflectarea unor bunuri care lipsesc în evidența contabilă¹⁶²).

Cauzele și impactul deficiențelor constatate

Necorelarea prevederilor Ordinului ministrului finanțelor nr.216/2015 în ce privește evidența bunurilor proprietate publică din domeniul public transmise în gestiune entităților la autogestiune în care MS este fondator cu prevederile pct. 6 din SNC - Imobilizări corporale și necorporale, aprobat prin Ordinul MF nr.118 din 06.08.2013, conform cărora entitățile la autogestiune nu pot reflecta în bilanțul acestora bunurile respective ca imobilizări corporale.

¹⁶¹ Inclusiv 23 de clădiri cu suprafață totală de 1.893,1 m² neînregistrate în Registrul bunurilor imobile.

¹⁶² ANSP a reflectat în Darea de seamă 2 clădiri cu suprafața de 890,5 m², pe când acestea sunt înregistrate în Registrul bunurilor imobile după alte entități (IMSP SR Briceni, iar o clădire - în gestiunea IMSP IMU și SRL BB-DIALIZA).

	<p>Nerespectarea prevederilor actelor normative și metodologice de evidență și raportare, fapt care afectează caracteristicile calitative ale informației din rapoartele financiare consolidate.</p> <p>Deficiențele controlului intern managerial la toate nivelurile, în special, executarea superficială a obligațiilor de serviciu de către unele persoane responsabile la capitolul auditat, lipsa de monitorizare a subdiviziunilor și nefuncționalitatea Serviciului de audit intern, duc la utilizarea ineficientă a patrimoniului public.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 28.07.2022¹⁶³, MS i s-au înaintat 5 recomandări, dintre care 4 au fost implementate parțial, iar una - neimplementată. Deși MS a realizat unele activități aferente mijloacelor fixe și terenurilor, acestea urmează a fi definitive în anul 2023.</p> <p>De menționat că neimplementarea în totalitate a recomandărilor a avut impact asupra opiniei de audit și asupra situațiilor financiare consolidate ale Ministerului Sănătății încheiate la 31 decembrie 2022.</p>
Măsurile luate de entitate pe parcursul misiunii	<p>ANSP, CRC Ceadâr-Lunga, CEMF „Raisa Pacalo”, IMSP Spitalul de Stat și CML au efectuat unele corectări în evidența contabilă în sumă de 126,2 mii lei, au corectat unele informații privind patrimoniul gestionat, prezentate APP, au înregistrat la organele cadastrale 6 clădiri cu suprafața de 699 m² etc.</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> - ajustarea informațiilor raportate la capitolul clădiri; - intensificarea proceselor de coordonare și monitorizare a activității autorităților administrative din subordine și a instituțiilor publice în care Ministerul deține calitatea de fondator; - întreprinderea măsurilor de rigoare, cu exercitarea atribuțiilor de monitorizare a realizării prevederilor Hotărârii Guvernului nr.789/2014, precum și informarea Guvernului despre situațiile existente, cu înaintarea propunerilor de soluționare; - întreprinderea măsurilor în vederea clarificării situației privind „Blocul Curativ nr.2 al Spitalului de Ftiziopneumologie din satul Vorniceni” și identificării soluțiilor optime; - asigurarea confirmării documentare a executării prevederilor contractuale ce țin de atingerea scopului de utilizare a mijloacelor publice și de realizare a indicatorilor de rezultat stabiliți, precum și documentarea regulamentară a tranzacției și restabilirea creanței în sumă de 22.346,9 mii lei, aferentă achiziționării utilajului medical.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	<p>Constatările și recomandările auditului au fost comunicate și acceptate de entitățile auditate.</p>
Recomandări Legislativului	<p>Nu sunt</p>

¹⁶³ Hotărârea Curții de Conturi nr. 36 din 28.07.2022 „Cu privire la Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Sănătății încheiate la 31 decembrie 2021”.

Auditul asupra situațiilor financiare ale Operațiunii „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova” încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.38 din 4 iulie 2023)¹⁶⁴

Informații generale	La 11 iulie 2014 a fost semnat Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, în vederea realizării Proiectului „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova”, în sumă de 20 milioane DST (30,8 mil. dolari SUA), pe un termen de 5 ani, ratificat prin Legea nr.35 din 19.03.2015. Ulterior, a fost extins termenul de închidere a activităților din cadrul Proiectului până în luna august 2022.
Scop	Oferirea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că situațiile financiare ale Operațiunii „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova” încheiate la 31 decembrie 2022 ¹⁶⁵ nu conțin, în ansamblu, denaturări semnificative, cauzate de fraude sau erori, precum și emiterea unei opinii.
Opinie fără rezerve	În opinia noastră, situațiile financiare menționate oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cerințele specifice de raportare financiară ale Băncii Mondiale ¹⁶⁶ și ale sistemului bugetar ¹⁶⁷ .
Baza pentru opinie	Nu este aplicabil.
Alte observații de audit	<p>Constatări și concluzii care n-au influențat opinia de audit:</p> <p>În anul 2022, pentru realizarea Proiectului, au fost efectuate debursări în sumă de 7.204.830 DTS (39.963,3 mii lei), pentru patru indicatori, care au fost realizați spre finele Operațiunii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Majorarea procentului de persoane cu boli cardiovasculare (BCV) care beneficiază de medicamente compensate pentru tratamentul BCV. Astfel, numărul de beneficiari unici de medicamente compensate s-a majorat de la 414.744 de persoane în anul 2017 până la 453.160 de persoane în anul 2019, cu o creștere de 38.416 persoane, sau 9,26 puncte procentuale, indicatorul fiind validat la nivel de 92%, iar în luna iunie 2022, la bugetul CNAM au fost transferate mijloace financiare în sumă de 2.678.580 DST (din 2.911.500 DST). ➤ Proiectarea și pilotarea schemei de stimulente bazate pe performanță pentru toate spitalele, validat, cu debursarea a 566.450 DST. Astfel, la 24 decembrie 2021 a fost aprobat Ordinul comun al MS și CNAM „Cu privire la pilotarea mecanismului de plată pentru performanța în asistența medicală spitalicească” de către șapte IMSP în anul 2022. Mecanismul de calcul al plăților pentru performanța spitalelor necesită a fi dezvoltat, cu extinderea numărului de instituții la nivel național, ceea ce ar contribui la eficientizarea utilizării mijloacelor FAOAM și ar spori calitatea serviciilor medicale acordate. ➤ Consolidarea spitalelor departamentale aflate în administrarea MS, evaluat ca fiind realizat în proporție de 50%, cu debursarea și alocarea a 258.750 DST la 8 august 2022. Astfel, MS a informat Banca Mondială despre

¹⁶⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1226/hotararea-nr-38-din-4-iulie-2023-cu-privire-la

¹⁶⁵ Sursele și utilizarea fondurilor din mijloacele Proiectului de Asistență Tehnică din cadrul Operațiunii „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova”; Raportul privind executarea cheltuielilor din mijloacele Proiectului de Asistență Tehnică din cadrul Programului „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova”; Declarația de contabilitate DA-A aferentă Proiectului de Asistență Tehnică din cadrul Programului „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova”.

¹⁶⁶ Legea nr. 35 din 19.03.2015 pentru ratificarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, în vederea realizării Proiectului „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova”.

¹⁶⁷ Ordinul Ministerului Finanțelor nr.216 din 28.12.2015 „Cu privire la aprobarea Planului de conturi contabile în sistemul bugetar și a Normelor metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar”.

	<p>realizarea parțială a acestui indicator, prin comasarea Spitalului Căilor Ferate din Chișinău cu Spitalul Clinic al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, deși ținta asigurării managementului comun a fost pentru 3 spitale.</p> <p>Integrarea lecțiilor învățate în campaniile de comunicare privind schimbarea comportamentului populației și evaluarea gradului de pregătire pentru vaccin (3.297.000 DTS). Acest indicator a fost validat și debursat în mai 2022 pentru finalizarea de către OMS a studiului de evaluare a cunoștințelor, comportamentelor și atitudinii persoanelor în legătură cu încetinirea transmiterii COVID-19; evaluarea gradului de pregătire pentru vaccinul COVID-19 și revizuirea Strategiei naționale de comunicare pentru COVID-19, pe baza rezultatelor studiului și evaluării gradului de pregătire pentru vaccin.</p>
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Nu au fost constatate erori sau deficiențe.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Recomandarea înaintată anterior prin Hotărârea Curții de Conturi nr.38 din 28.07.2022 „Cu privire la Raportul auditului situațiilor financiare ale Operațiunii „Modernizarea sectorului sănătății în Republica Moldova” încheiate la 31 decembrie 2021” a fost implementată, ceea ce a determinat evaluarea realizării indicatorilor și debursării mijloacelor la nivelul atingerii acestora.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	-
Măsurile dispuse pentru remediere	-
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Constatările și concluziile auditului au fost comunicate și acceptate.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Culturii încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.39 din 07 iulie 2023)¹⁶⁸

Informații generale	Pentru anul 2022 bugetul Ministerului Culturii (MC) a fost executat la cheltuielile de casă la nivel de 95,97% (435,4 mil. lei) din planul precizat (453,7 mil. lei), iar la cheltuielile efective - în sumă de 445,3 mil. lei. La 31.12.2022, în subordinea MC erau 18 instituții publice finanțate din buget și 21 de instituții la autogestiune. Astfel, patrimoniul gestionat de MC la 31.12.2022 a constituit 1,1 mld. lei, sau cu 706,5 mil. lei mai mult comparativ cu situația din 31.12.2021 (352,4 mil. lei).
Scop	Oferirea asigurării rezonabile precum că rapoartele financiare consolidate ale Ministerului Culturii încheiate la 31 decembrie 2022 au fost întocmite și prezentate în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil și nu conțin denaturări semnificative, datorate fraudei și/sau erorii, cu ulterioara emiteră a unei opinii de audit.
Opinie contrară	În opinia noastră, ținând cont de semnificația aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia contrară</i> , rapoartele financiare nu prezintă o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil ¹⁶⁹ .
Baza pentru opinia contrară	<p>Deficiențele la nivelul rapoartelor financiare, care au afectat bilanțul contabil și raportul de execuție a bugetului cu cel puțin 1,98 mld. lei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diminuarea valorii activelor moștenirii culturale cu cel puțin 1.102,85 mil. lei, din cauza necontabilizării bunurilor muzeale mobile (922,28 mil. lei¹⁷⁰), a clădirilor-monumente în valoare de cel puțin 180,23 mil. lei¹⁷¹ (2 din 634 de monumente/edificii de cult ocrotite de stat aflate în proprietatea de stat¹⁷²) și a obiectelor culturale ale Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” (0,27 mil. lei); • diminuarea valorii terenurilor cu 527,01 mil. lei, datorită neînregistrării în evidența contabilă a 21 de terenuri cu suprafața de 211,49 ha (506,77 mil. lei) și neajustării valorii contabile la valoarea din Registrul bunurilor imobile a 2 terenuri cu suprafața de 0,57 ha (20,24 mil. lei); • diminuarea valorii acțiunilor și altor forme de participare în capital în interiorul țării cu cel puțin 328,23 mil. lei, din cauza neajustării și necontabilizării integrale a valorii patrimoniului public transmis în gestiune instituțiilor publice (IP) fondate; • diminuarea valorii clădirilor cu cel puțin 7,49 mil. lei, ca urmare a neajustării valorii clădirilor administrate (3.342,2 m²) la valoarea cadastrală și a necontabilizării valorii unor clădiri administrate (suprafața totală la sol de 1.841,2 m²); • auditul nu a putut obține dovezi suficiente pentru a determina valoarea patrimoniului național proprietate publică a statului în domeniul cinematografului, care urma a fi administrat de Centrul Național al

¹⁶⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1228/hotararea-nr-39-din-07-iulie-2023-cu-privire-la

¹⁶⁹ Legea contabilității nr.113 –XVI din 27.04.2007; Planul de conturi contabile în sistemul bugetar și Normele metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.216 din 28.12.2015; Ordinul ministrului finanțelor nr.164 din 30.12.2016 „Cu privire la aprobarea Cerințelor la întocmirea Raportului narativ privind executarea bugetelor autorităților/instituțiilor bugetare” (în continuare – Ordinul ministrului Finanțelor nr.164/2016).

¹⁷⁰ Valoarea a 4.988 de exponate evaluate de 2 instituții: Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, cu filiale - 4.456 de exponate în valoare de 2.146,43 mii lei, și Muzeul Național de Artă – 532 de exponate în valoare de 920.136,8 mii lei.

¹⁷¹ Complexul Monastic „Căpřiana” – 87.804,5 mii lei, și Complexul Monastic „Curchi” – 92.491,0 mii lei.

¹⁷² Hotărârea Guvernului nr.740 din 11.06.2002 „Cu privire la edificiile și lăcașurile de cult”.

	<p>Cinematografiei¹⁷³, prin urmare, fiind limitat în domeniul său de aplicare, considerând că această deficiență se așteaptă a fi una semnificativă;</p> <ul style="list-style-type: none"> • neasigurarea de către Ministerul Culturii a elaborării și aprobării reglementărilor privind modul de susținere financiară a teatrelor, circurilor și organizațiilor concertistice, precum și a corelării susținerii financiare cu activitățile desfășurate de acestea. Astfel, dat fiind faptul că prevederile art.17 din Legea nr.1421 din 31.10.2002 privind principiile de subvenționare a organizațiilor teatral-concertistice au fost abrogate de la 01.01.2019, atunci și prevederile pct. 37 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1242 din 15.10.2003, prin care se face trimitere la Legea nr.1421 din 31.10.2002, sunt desuete și urmează a fi racordate la cadrul normativ existent. Prin urmare, auditul a fost limitat în posibilitatea de a evalua regularitatea alocării mijloacelor respective, care în anul 2022 au constituit suma de 207,95 mil. lei, sau 47,4% din totalul cheltuielilor efective raportate de minister.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Capacitatea instituțională redusă, lipsa monitorizării activității entităților subordonate, neimplementarea recomandărilor Curții de Conturi, precum și nerespectarea cadrului de raportare financiară aplicabil au determinat denaturarea rapoartelor financiare și lipsa informațiilor privind patrimoniul gestionat.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Din 10 recomandări înaintate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.42 din 29 iulie 2022, 1 recomandare a fost executată, 2 recomandări - parțial executate, iar 7 – neexecutate. Situația dată a condiționat persistența unor aspecte care au influențat opinia de audit, asupra cărora este orientată în continuare atenția noastră.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Ministerul Culturii și instituțiile din subordine ¹⁷⁴ au efectuat corectări financiar-contabile de 922,28 mil. lei, contabilizând peste 840 de bunuri muzeale mobile.
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> - asigurarea implementării unui sistem de control intern managerial viabil, inclusiv în toate entitățile din subordine, precum și a unui Serviciu de audit intern funcțional; - efectuarea inventarierii totale a patrimoniului gestionat și a celui declarat proprietate de stat conform Hotărârii Guvernului nr.740 din 11.06.2002, inclusiv la toate entitățile din subordine, asigurând raportarea fidelă și reală a situațiilor patrimoniale; - elaborarea și aprobarea reglementărilor privind modul de susținere financiară a teatrelor, circurilor și organizațiilor concertistice și corelarea susținerii financiare cu activitățile desfășurate de acestea; - revizuirea listei monumentelor, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.1531 din 22.06.1993, ținându-se cont de starea lor actuală, precum și completarea acesteia cu informații ce țin de amplasare, zona de protecție (codul cadastral al terenurilor și bunurilor imobile) și tipul de proprietate (publică de stat, publică locală, privată);

¹⁷³ Art.18 alin.(1) și alin.(3) din Legea cinematografiei nr.116 din 03.07.2014.

¹⁷⁴ Muzeul Național de Artă și Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală.

	- aprobarea unui plan pe termen mediu prin care să se asigure identificarea, inventarierea, evaluarea și înregistrarea în evidență a patrimoniului național proprietate publică a statului în domeniul cinematografiei; etc.
<i>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</i>	Entitatea a dat explicații și a înaintat sugestii suplimentare pentru unele constatări, unele dintre care au fost luate în considerație la redactarea finală a constatărilor de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.40 din 18 iulie 2023)¹⁷⁵

<p>Informații generale</p>	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) este organul central de specialitate care asigură elaborarea și realizarea politicii guvernamentale în domeniul muncii și protecției sociale. Acesta are în subordine 21 de autorități publice, inclusiv 5 autorități administrative și 16 instituții publice.</p> <p>Conform Legii bugetului de stat, în anul 2022, pentru MMPS au fost precizate alocații bugetare la partea de cheltuieli în sumă de 3 421 543,5 mii lei, care s-au executat în sumă de 3 317 252,2 mii lei. Ponderea cea mai mare a cheltuielilor revine: prestațiilor sociale (compensații, ajutoare bănești, alte prestații), în valoare de 2 617 864,4 mii lei, sau 78,9%; remunerării muncii - 209 092,9 mii lei, sau 6,3%.</p>
<p>Scop</p>	<p>Oferirea unei asigurări rezonabile că rapoartele financiare consolidate ale MMPS, în ansamblul lor, nu sunt afectate de denaturări semnificative, cauzate de fraude și/sau erori, cu exprimarea unei opinii asupra faptului că rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
<p>Opinie rezerve cu</p>	<p>În opinia noastră, cu excepția posibilelor efecte ale aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia cu rezerve</i>, rapoartele financiare oferă, sub toate aspectele semnificative, o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.</p>
<p>Baza pentru opinia rezerve cu</p>	<p>Opinia cu rezerve asupra rapoartelor financiare consolidate ale MMPS a fost determinată de erorile identificate în sumă de 76.354,98 mii lei, care au dus la diminuarea valorii bilanțului cu 6.063,7 mii lei, și anume:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limitarea și imposibilitatea echipei de audit de a se expune asupra cheltuielilor în sumă de 851.376,4 mii lei, reflectate la contul 270 „Prestații sociale”, utilizate pentru acordarea compensațiilor cetățenilor în perioada rece a anului 2022 (noiembrie-decembrie), determinată de nerealizarea operațiunilor de interacțiune și schimb de date între Sistemul informațional al ministerului „Vulnerabilitatea energetică” și sistemele deținute de SFS, inclusiv formularele extrase din aceste sisteme (IALS21, CET18); • Limitarea și imposibilitatea echipei de audit de a se expune asupra valorii ajutoarelor umanitare destinate refugiaților din Ucraina, în sumă de 59.172,8 mii lei, reflectate la contul 144 „Donații voluntare”; • Subevaluarea contului 415 „Acțiuni și alte forme de participare în capital în interiorul țării” cu suma de 32.990,88 mii lei, aferentă investițiilor în IP Centrul Republican Experimental Protezare Ortopedie și Reabilitare (IP CREPOR), situație determinată de necapitalizarea investițiilor efectuate în mijloace fixe (clădiri, mașini și utilaje) și de neajustarea valorii reale a terenurilor primite în gestiune economică; • Contul 317 „Active nemateriale” a fost supraevaluat cu 24.740,8 mii lei, ca urmare a necasării de către MMPS a 15 module nefuncționale din 21 existente în SIA „Asistența Socială”, și, respectiv, a fost subevaluat cu 905,2 mii lei, prin necontabilizarea a 3 sisteme informaționale de către 3 entități, din care SI „Vulnerabilitatea energetică” în valoare de circa 815,2 mii lei; • Contul 311 „Clădiri” a fost supraevaluat de către 2 entități cu suma de 3.396,3 mii lei, ca urmare a clasificării incorecte a echipamentului instalat și

¹⁷⁵ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1231/hotararea-nr-40-din-18-iulie-2023-cu-privire-la

deținerii bunului privatizat în evidență , precum și a fost subevaluat de către 3 entități cu 9.768,7 mii lei, ca urmare a netransmiterii la balanță a investițiilor efectuate de locatari, necapitalizării investițiilor efectuate și casării neregulamentare.

Alte deficiențe

Deficiențele care nu au afectat baza pentru opinie:

- La acordarea compensațiilor pentru achitarea facturilor la gazele naturale, energia termică și energia electrică, datele Sistemului Informațional „Vulnerabilitatea energetică” nu au interacționat cu cele din alte sisteme, situație care a condiționat acordarea gradului foarte ridicat de vulnerabilitate energetică unor persoane fizice cu venituri semnificative;
- Cadrul normativ aprobat de MMPS nu stabilește criteriile de delimitare și atribuire a cheltuielilor per refugiat în cazul amplasării Centrelor de Plasament Temporar pentru Refugiați (CPTR) pe teritoriul sau în sediul fondatorului unde sunt desfășurate și alte activități, fapt care a condiționat aplicarea neuniformă a criteriilor de determinare a cheltuielilor aferente întreținerii refugiaților în aceste centre;
- Cadrul normativ nu reglementează proceduri de verificare a veridicității datelor prezentate de fondatorii CPTR privind cheltuielile estimative (la etapele solicitării și finanțării), precum și privind cheltuielile efective, în cazul încheierii contractelor de achiziționare a acestor servicii. Astfel, în unele cazuri, mijloacele financiare publice alocate din Fondul de intervenție al Guvernului pentru compensarea cheltuielilor suportate de centre nu au fost valorificate regulamentar și pe deplin, iar în alte cazuri, fondatorii centrelor au solicitat nejustificat aceste mijloace (circa 1,2 mil. lei);
- Insuficiența reglementărilor de definire a condițiilor de risc sporit pentru sănătate, precum și aplicarea incorectă de către MMPS și entitățile subordonate a actelor normative în vigoare au condiționat utilizarea neconformă a mijloacelor publice în sumă de 1,4 milioane lei, alocate din Fondul de intervenție al Guvernului, cu destinație specială - acordarea sporului de compensare pentru munca prestată în condiții de risc sporit pentru sănătate;
- Procesul de utilizare a mijloacelor financiare primite prin Proiectul de asistență externă în cadrul Memorandumului de Înțelegere încheiat între MMPS și Înaltul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite la 07.11.2022 a fost unul complex și însoțit de probleme și incertitudini, care au determinat nevalorificarea acestora în sumă de 2,0 mil. lei, acestea fiind returnate donatorului la 26.05.2023. Astfel, (i) volumul mare de sarcini și termenul restrâns de implementare a Proiectului (1,5 luni) au condiționat neidentificarea a 285 de persoane vulnerabile, determinând și faptul ca alte 1392 de persoane vulnerabile să nu reușească să primească ajutorul material de 1000 de lei, în termen de doar 7 zile lucrătoare; (ii) planificarea incorectă a alocațiilor pentru remunerarea asistenților sociali, neținând cont de numărul lor real angajați, a determinat 19 unități teritorial-administrative să restituie suma de 356,0 mii lei, din cauza funcțiilor vacante de asistent social comunitar;
- Lipsa unor criterii de apreciere valorică și cantitativă a ajutoarelor umanitare a afectat veridicitatea datelor reflectate în evidența contabilă. Astfel, donatorul a indicat valoarea totală de import a bunurilor în baza listei generalizate, sau în lipsa specificațiilor pe categorii (haine, medicamente, produse alimentare, produse de igienă), acestea fiind evaluate de la zeci la sute de euro, iar unele - declarate în kg, perechi, bucăți, cutii, palete, saci, etc.

	<p>- Organele de specialitate au fost în imposibilitatea de a monitoriza condițiile de păstrare și transportare a donațiilor și ajutoarelor umanitare sub formă de medicamente și, respectiv, au lipsit documentația analitică și reglementările aferente, prin ce a fost compromis controlul calității medicamentelor destinate refugiaților din Ucraina.</p>
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nerespectarea prevederilor actelor normative și metodologice de evidență și raportare, fapt ce afectează caracteristicile calitative ale informației din rapoartele financiare consolidate; ➤ Gestionarea ineficientă și defectuoasă a patrimoniului și banilor publici, situație determinată de insuficiența controlului intern managerial; ➤ Deficiențe ale controlului intern managerial la toate nivelurile, în special, executarea superficială a obligațiilor de serviciu, lipsa de monitorizare a subdiviziunilor și nefuncționalitatea Serviciului de audit intern.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>MMPS, deși a întreprins unele măsuri de implementare a recomandărilor înaintate prin HCC nr.37 din 28.07.2022¹⁷⁶, a asigurat implementarea numai a unei recomandări, iar 2 au fost implementate parțial. Astfel, a rămas nesoluționată situația în ce privește asigurarea realizării scopului propus la construcția blocului de locuințe din mun. Chișinău, str. Alba Iulia nr.91/3, pentru participanții la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, precum și privind transmiterea terenurilor proprietate publică în administrarea APP în conformitate cu prevederile HG nr.161 din 07.03.2019.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>Pe parcursul desfășurării misiunii de audit entitatea nu a întreprins careva măsuri de redresare a constatărilor expuse în raportul de audit. Astfel, au fost înaintate propuneri de revizuire a Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați și de conectare a modulului privind evidența refugiaților la alte sisteme informaționale (HG nr. 21/2023), precum și propuneri de îmbunătățire/restricționare a importului de ajutoare umanitare (HG nr.535/2023).</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> ➤ asigurarea implementării unui sistem de control intern managerial viabil, inclusiv în toate entitățile din subordine, precum și a unui Serviciu de audit intern funcțional; ➤ efectuarea inventarierii generale a patrimoniului gestionat, inclusiv la toate entitățile din subordine, asigurând raportarea conformă a situațiilor patrimoniale; ➤ asigurarea interoperabilității și schimbului de date între sistemul informațional al ministerului (SIA „Vulnerabilitatea energetică”) și sistemul deținut de Serviciul Fiscal de Stat (SIA „e-Cerere”), inclusiv cu formularele extrase din aceste sisteme (IALS21, CET18) etc., în vederea realizării scopului propus de acordare beneficiarilor cu venituri mici a compensațiilor pentru perioada rece a anului; ➤ evaluarea situației privind blocul de locuit cu 80 de apartamente, construit din mijloace publice pentru participanții la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, și asigurarea utilizării acestuia conform scopului propus, ținând cont de prevederile Legii nr.1324/1993 și Legii nr.75/2015 ; ➤ elaborarea mecanismelor și procedurilor necesare pentru determinarea cantității și valorii ajutoarelor umanitare primite în vrac (haine, medicamente,

¹⁷⁶ Hotărârea Curții de Conturi nr.37 din 28.07.2022 „Cu privire la Raportul auditului rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale încheiate la 31 decembrie 2021”.

	<p>produse alimentare și igienice etc.), pentru a asigura trasabilitatea utilizării și distribuției ulterioare a acestora;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ elaborarea și aprobarea conform prevederilor Legii nr.100/2017 a cadrului normativ privind organizarea, funcționarea și finanțarea centrelor de plasament temporar pentru refugiați, cu indicarea expresă a mecanismelor de determinare a cheltuielilor în cazul în care acestea nu pot fi stabilite direct; ➤ revizuirea cadrului normativ privind asigurarea sustenabilității veniturilor din Fondul de susținere a populației; ➤ elaborarea și aprobarea mecanismelor și procedurilor privind realizarea prevederilor regulamentelor aprobate prin HG nr.1276 din 26.12.2018, aferente subvenționării locului de muncă pentru șomeri, inclusiv pentru șomerii cu dizabilități angajați, cu specificarea exhaustivă a responsabilităților; ➤ elaborarea reglementărilor necesare care ar specifica exhaustiv condițiile de muncă ce oferă dreptul la acordarea sporului de compensare pentru munca prestată în condițiile de risc sporit pentru sănătate; ➤ asigurarea transmiterii terenurilor în administrarea APP în conformitate cu prevederile HG nr.161 din 07.03.2019; ➤ inițierea inspecțiilor financiare tematice privind corectitudinea acordării sporului de compensare pentru munca prestată în condițiile de risc sporit pentru sănătate, precum și privind corectitudinea determinării și finanțării cheltuielilor de întreținere a centrelor de plasament temporar pentru refugiați.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate și cele de la care s-au colectat probe de audit nu au avut obiecții privind constatările, concluziile și recomandările de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Educației și Cercetării încheiate la 31 decembrie 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.41 din 28 iulie 2023)¹⁷⁷	
Informații generale	Patrimoniul gestionat de Ministerul Educației și Cercetării (MEC), care este administrat de 73 de instituții bugetare și 78 de instituții la autogestiune, la situația din 31 decembrie 2022, a constituit 6,8 mld. lei. Cheltuielile efective ale Ministerului pentru anul 2022 au constituit 2,7 mld. lei, iar veniturile efective – 4,1 mld. lei.
Scop	Oferirea asigurării rezonabile precum că rapoartele financiare consolidate ale MEC încheiate la 31 decembrie 2022 au fost întocmite și prezentate în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil și nu conțin denaturări semnificative, datorate fraudei și/sau erorii, cu ulterioara emitere a unei opinii de audit.
Opinie contrară	În opinia noastră, ținând cont de semnificația aspectelor descrise în secțiunea <i>Baza pentru opinia contrară</i> , rapoartele financiare consolidate nu prezintă o imagine corectă și fidelă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil .
Baza pentru opinia contrară	<p>Deficiențele la nivelul rapoartelor financiare, care au afectat bilanțul contabil cu cel puțin 2,6 mld. lei și raportul de executare a bugetului cu 1,24 mld. lei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diminuarea valorii clădirilor cu cel puțin 17,28 mil.lei, ca urmare a neajustării valorii clădirilor administrate (4.194,2 m²) la valoarea cadastrală și necontabilizării valorii unor clădiri administrate (suprafața totală la sol de 19.777,28 m²), precum și a necapitalizării lucrărilor de reparații capitale (refectate ca reparații curente); • diminuarea valorii terenurilor cu 132,3 mil.lei, datorită neînregistrării în evidența contabilă a 29 de terenuri cu suprafața de 154,89 ha (117,54 mil.lei) și neajustării valorii contabile la valoarea din Registrul bunurilor imobile a unui teren cu suprafața de 3,54 ha (14,76 mil. lei); • diminuarea valorii acțiunilor și altor forme de participare în capital în interiorul țării cu cel puțin 2.316,03 mil.lei, din cauza neajustării și necontabilizării integrale a valorii patrimoniului public transmis în gestiune instituțiilor publice fondate; • diminuarea valorii contului „Alte mijloace fixe” cu cel puțin 145,88 mil.lei, datorită neînregistrării ca proprietate a MEC a fondului de manuale; • diminuarea veniturilor (1.000,2 mil.lei) și majorarea cheltuielilor (231,86 mil.lei), ca urmare a nerespectării prevederilor cadrului normativ în vigoare privind înregistrarea operațiunilor economice în urma reorganizării. <p>De asemenea, au fost relevate și alte deficiențe, dar care nu au influențat opinia de audit, și anume:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procesul de reorganizare/fuziune a instituțiilor de învățământ superior nu s-a realizat în corespundere cu prevederile cadrului normativ în vigoare¹⁷⁸, cu impact asupra veniturilor și cheltuielilor raportate; • MEC nu a revizuit nomenclatorul serviciilor și quantumul tarifelor pentru serviciile prestate de către instituțiile de învățământ profesional tehnic

¹⁷⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1232/hotararea-nr-41-din-28-iulie-2023-cu-privire-la

¹⁷⁸ Pct.13 din Hotărârea Guvernului nr.485 din 13.07.2022 „Cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării și modificarea unor hotărâri ale Guvernului” (în continuare - Hotărârea Guvernului nr.485/2022); pct. 1.4.5.2. și pct. 3.7.11. din Ordinul ministrului finanțelor nr. 216/2015.

postsecundar și nonterțiar. Astfel, taxele de studii nu corespund costului real, acestea variind de la 3,6 mii lei până la 8,5 mii lei per instituție, meserie/profesie, pe când costul per elev finanțat de buget este de 18,5 mii lei pentru învățământul profesional tehnic secundar și 27,3 mii lei pentru învățământul profesional tehnic postsecundar;

- MEC nu a întreprins măsuri nici pentru elaborarea și aprobarea Metodologiei de restituire la bugetul de stat a cheltuielilor pentru instruire, pentru a asigura restituirea la bugetul de stat a cheltuielilor suportate pentru instruirea studenților care au refuzat plasarea obligatorie în câmpul muncii și a celor exmatriculați. Astfel, conform datelor prezentate de instituțiile de învățământ, în anul 2022 au fost exmatriculate 5160¹⁷⁹ de persoane, iar cheltuielile suportate de stat pentru pregătirea acestora, doar pentru un an de studii (fără bursă), evaluate de audit, constituie cca 100,2 mil. lei¹⁸⁰;
- Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.343 din 10.06.2020¹⁸¹, necesită ajustare, urmând a fi stabilit și mecanismul de raportare a alocațiilor bugetare după tipul finanțării (finanțare-standard și compensatorie), precum și în baza numărului real lunar de studenți instruiți. Astfel, s-a constatat că finanțarea-standard aprobată de MEC¹⁸² pentru anul 2022 a constituit cu circa 8,1 mil. lei mai mult față de finanțarea-standard stabilită în baza numărului real lunar de studenți instruiți;
- MEC dispune de bunuri care nu sunt necesare în activitatea sa, cum ar fi investițiile capitale în valoare de **15,4 mil. lei** efectuate în construcția a 14 instituții de învățământ¹⁸³ din diferite localități ale RM, realizate în anii '90, necesitatea finalizării cărora a decăzut și care urmau a fi transmise în gestiunea autorităților publice locale. Menționăm că, în urma verificărilor efectuate în teren, la 12 construcții nefinalizate, se atestă un grad înalt de deteriorare/ruinare a acestora, iar în două cazuri - chiar lipsa construcțiilor. Lipsa prevederilor legale și abrogarea în anul 2013 a HG nr.875/1999¹⁸⁴ cu privire la obiectele de construcții nefinalizate a generat impedimente în întreprinderea de către MEC a măsurilor privind transmiterea obiectelor de construcții nefinalizate de la autoritatea publică centrală la autoritatea publică locală. Mai mult decât atât, unele autorități locale refuză preluarea acestor bunuri la balanța sa.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Deficiențele cele mai semnificative asupra rapoartelor financiare sunt condiționate de nerespectarea prevederilor cadrului normativ în procesul reorganizării instituțiilor din domeniile educației, cercetării și inovării, de lipsa evidenței analitice a patrimoniului public din domeniul public transmis în gestiune economică, precum și de capacitatea instituțională redusă și neimplementarea recomandărilor Curții de Conturi.
---	--

¹⁷⁹ Instituții de învățământ profesional tehnic secundar – 1717 studenți, instituții de învățământ profesional tehnic postsecundar - 1647 studenți, instituții de învățământ superior - 1796 studenți.

¹⁸⁰ Instituții de învățământ profesional tehnic secundar – 31745,09 mii lei (1717 st. x 18.488,0 lei), instituții de învățământ profesional tehnic postsecundar - 44.951,57 mii lei (1647 st. x 27.293,0 lei), instituții de învățământ superior – 23.452,28 mii lei (1796 st. x 13.058,07 lei).

¹⁸¹ Hotărârea Guvernului nr.343 din 10.06.2020 „Cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior” (în continuare - Hotărârea Guvernului nr.343 din 10.06.2020).

¹⁸² Ordinul MEC nr.02 din 05.01.2022

¹⁸³ Școala din or. Rezina – 4,4 mil. lei; Școala din s. Brătușeni, r-nul Edineț – 2,6 mil. lei; Școala din s. Cerlina, r-nul Soroca – 0,25 mil. lei; Școala din s. Merenii, r-nul Cimișlia – 0,3 mil. lei; Școala din s. Voroteț, r-nul Orhei – 0,37 mil. lei; Școala din s. Bălășești, r-nul Singerei – 0,31 mil. lei; Școala din s. Lalova, r-nul Rezina – 0,3 mil. lei; Școala din s. Bravicea, r-nul Călărași – 1,0 mil. lei; Școala din or. Dondușeni, r-nul Dondușeni – 2,2 mil. lei; Școala din s. Carabetovca, r-nul Basarabeasca – 1,0 mil. lei; Școala din s. Recea, r-nul Strășeni – 0,2 mil. lei; Școala din s. Hirova, r-nul Călărași – 1,6 mil. lei; Școala din s. Cucoara, r-nul Cahul – 0,33 mil. lei; Școala din s. Pohoarna, r-nul Șoldănești – 0,48 mil. lei.

¹⁸⁴ Hotărârea Guvernului nr.875 din 27.09.1999 „Cu privire la obiectele de construcție nefinalizate”.

Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Din 23 de recomandări înaintate prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 41 din 29.07.2022, 6 recomandări au fost executate, 6 recomandări - parțial executate, iar 11 - neexecutate. Situația dată a condiționat persistența unor aspecte care au influențat opinia de audit, asupra cărora este orientată în continuare atenția noastră.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Pe parcursul misiunii de audit, Ministerul Educației și Cercetării a efectuat corectări financiar-contabile în sumă de 520,32 mil. lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> - implementarea unui sistem de control intern managerial viabil, inclusiv în toate entitățile din subordine, precum și a unui Serviciu de audit intern funcțional; - inventarierea, evaluarea, delimitarea drepturilor de proprietate după domeniu, contabilizarea conformă a patrimoniului public gestionat și reînregistrarea drepturilor de proprietate de stat asupra terenurilor și clădirilor; - transmiterea către beneficiarii finali a investițiilor finalizate, cu ajustarea de rigoare a valorii investițiilor în entitățile fondate; - asigurarea ținerii evidenței separate a cheltuielilor de către instituțiile din subordine și elaborarea unei metodologii exhaustive privind determinarea costului de studii per elev/student, specializare/ocupație și nivel de studii, cu completarea cadrului normativ aferent finanțării instituțiilor de învățământ cu referințe privind utilizarea costurilor respective la determinarea costului standard de instruire/program de studiu; - modificarea și completarea cadrului legal-normativ, în scopul eliminării cheltuielilor ineficiente aferente studiilor elevilor/studentilor care au fost exmatriculați și ale celor care nu s-au prezentat la locul de muncă conform repartizării; - revizuirea cadrului normativ aferent aprobării taxelor de studii în bază de contract din instituțiile de învățământ profesional tehnic care activează în regim de autogestiune financiar-economică (Hotărârile Guvernului nr.872 din 21.12.2015 și nr.1311 din 12.12.2005); - etc.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitatea a dat explicații și a înaintat sugestii suplimentare pentru unele constatări, unele dintre care au fost luate în considerație la redactarea finală a constatărilor de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

MISIUNI DE AUDIT AL CONFORMITĂȚII

Auditul conformității asupra cheltuielilor și investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale cărora le-au fost impuse obligații de serviciu public, precum și la întreprinderile înrudite, astfel cum sunt definite în Legea nr.108/2016 cu privire la gazele naturale, inclusiv la cele deținute indirect (Hotărârea Curții de Conturi nr.56 din 21 noiembrie 2022)¹⁸⁵

<p>Informații generale</p>	<p>SA Moldovagaz a fost creată în anul 1999, ca rezultat al reorganizării prin fuziune a Concernului de Stat Moldovagaz și a întreprinderii mixte moldo-ruse SA Gazsnabtranzit (ulterior redenumită în SA Aprogaztranzit), cu scopul de a asigura consumatorii cu gaze naturale, tranzitul lor sigur în țările terțe în baza activității economico-financiare eficiente și profitabile a sectorului de gaze naturale, ca un mecanism de producție unic.</p> <p>La 31.12.2021, SA Moldovagaz era fondatorul direct al 23 SRL¹⁸⁶, precum și fondator indirect al 3 SRL fondate de SRL Moldovatransgaz și SRL Bălți-gaz, care își desfășoară activitățile de producție și financiare conform principiului de autogestiune, pe baza patrimoniului transmis lor în gestiune economică.</p> <p>Conform situațiilor financiare consolidate întocmite la sfârșitul perioadei de gestiune 2021, patrimoniul gestionat de grupul SA Moldovagaz a constituit 11.106.542,67 mii lei. Datoriile consolidate raportate pe termen lung au constituit 23.529,3 mii lei și pe termen scurt – 13.787.190,0 mii lei, iar rezervele – 45.307,8 mii lei. Astfel, capitalul propriu al SA Moldovagaz a înregistrat o valoare negativă de (2.749.484,5) mii lei, care se menține începând cu anul 2014.</p>
<p>Scop</p>	<p>Evaluarea conformității cheltuielilor și a investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale cărora le-au fost impuse obligații de serviciu public, precum și la întreprinderile înrudite, astfel cum sunt definite în Legea nr.108/2016, inclusiv la cele deținute indirect.</p>
<p>Obiectiv</p>	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Planificarea, fundamentarea și realizarea investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale s-au efectuat în conformitate cu reglementările aplicabile în vigoare? ✓ Planificarea, executarea și raportarea cheltuielilor aferente activității operaționale a întreprinderilor de gaze naturale s-au efectuat în baza principiului eficienței maxime la cheltuieli minime? ✓ Procesul de gestionare a rețelelor de transport și distribuție a gazelor naturale, transmise către grupul SA Moldovagaz la deservire, asigură evidența și integritatea corespunzătoare a acestor active? ✓ A fost asigurat un management corespunzător al Societății pentru maximizarea profiturilor și identificarea soluțiilor fiabile de rambursare a datoriilor, precum și a fost atins scopul stabilit la momentul fondării SA Moldovagaz¹⁸⁷ privind „ameliorarea decontărilor și reducerea datoriilor față de SA Gazprom”? ✓ Patrimoniul transmis în capitalul social al SA Moldovagaz a fost depus la valoarea justă, iar cotele de participare au fost determinate corect?
<p>Concluzie</p>	<p>Unele activități, procese și proceduri, precum și tranzacții, concepute, create și realizate de SA Moldovagaz și persoanele responsabile de guvernanză, nu au întrunit în totalitate criteriile de conformitate care guvernează acest holding.</p>

¹⁸⁵ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1202/hotararea-nr56-din-21-noiembrie-2022-cu-privire-la-raportul

¹⁸⁶ Inclusiv 7 în partea stângă a râului Nistru.

¹⁸⁷ HP nr.1556/26.02.1998 cu privire la reorganizarea și privatizarea complexului de gaze din Republica Moldova.

Constatările și concluziile principale

Concluzia a fost determinată de:

- nefundamentarea și neplanificarea conformă, în perioada 2011-2021, a investițiilor capitale în sumă de 815.796,6 mii lei (inclusiv 466.363,5 mii lei în clădiri), dar și nejustificarea acestora în temeiul criteriilor de obligativitate, necesitate și eficiență, au condiționat neaprobarea recuperării prin tarif a acestora de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică;
- schimbarea în anul 2018 a proprietarului imobilului din str. A. Pușkin nr.64, prin vânzarea clădirii respective companiei-fiice SRL „Flacăra Albastră”, a majorat cheltuielile SA Moldovagaz în perioada 2019-2021 cu 17.923,2 mii lei, sau anual cu circa 5.974,4 mii lei;
- includerea cheltuielilor de regie și a beneficiului antreprenorului, în cazul materialelor procurate de către beneficiar, a majorat neregulamentar în perioada 2017-2021, cu cel puțin 15.920,6 mii lei, costurile aferente executării lucrărilor de construcție/reconstrucție a infrastructurii de distribuție a gazelor naturale;
- nearmonizarea reglementărilor interne ale grupului SA Moldovagaz, aferente proceselor de achiziții în domeniul activităților de reglementare a gazelor naturale, creează posibilități de aplicare neuniformă a practicilor de procurări;
- nerealizarea unor studii privind competitivitatea prețurilor oferite pe piața internă și cea externă a condiționat efectuarea unor achiziții prin intermediari, care au aplicat adaosuri comerciale de circa 153.365,8 mii lei față de valoarea bunurilor declarată în vamă;
- acordarea în perioada 2017-2020, pe termene îndelungate, a unor avansuri în proporție de peste 50 la sută din valoarea contractelor de achiziție a bunurilor, a lipsit Societatea de mijloace financiare pentru achitarea datoriilor;
- depășirea, în perioada 2011-2021, a volumelor pierderilor efective la distribuția gazelor naturale, de 2 ori față de volumul pierderilor normative acceptate în scopuri tarifare, a generat cheltuieli de 1.022.761,8 mii lei;
- calcularea necorespunzătoare a TVA în cazul serviciilor de transport al gazelor naturale în regim de tranzit s-a soldat cu aplicarea și plata în anul 2018 a unor penalități în sumă totală de 39.274,48 mii lei;
- luarea în locațiune a propriilor spații deținute cu drept de proprietate de SA Moldovagaz a generat în perioada 2017-2021 cheltuieli de 8.932,0 mii lei;
- nejustificarea și nefundamentarea serviciilor juridice procurate în perioada 2017-2019 în bază de abonament, în sumă de 8.958,7 mii lei, au condiționat cheltuieli suplimentare;
- rețelele de transport și de distribuție a gazelor naturale proprietate publică (inclusiv cele finanțate din bugetul de stat în perioada 2000-2021, în sumă de 1.006.819,4 mii lei) și private sunt utilizate de întreprinderile SA Moldovagaz în lipsa unei evidențe exhaustive a acestora, precum și fără a prevedea achitarea unei redevențe în folosul proprietarilor pentru utilizarea lor și suportarea cheltuielilor de reparație capitală;
- transmiterea neconformă de către autoritățile publice locale și recunoașterea necorespunzătoare în evidența contabilă a operatorilor sistemelor de distribuție a unor rețele de distribuție a gazelor naturale, în valoare totală de cca 39.422,4 mii lei, s-a soldat în perioada 2015-2022 cu pierderea drepturilor de proprietate publică asupra acestui patrimoniu;
- nerealizarea conformă a angajamentelor contractuale a condiționat admiterea în perioada 2011-2021 a datoriilor întreprinderilor de distribuție față de SA Moldovagaz în sumă totală de cca 1.603.528,2 mii lei;

- admiterea în perioada 2011-2021 a cheltuielilor neproductive, economic neargumentate și nejustificate, în sumă totală de 1.000.214,0 mii lei, în contextul existenței datoriilor, a avut impact negativ asupra funcționării eficiente și asigurării viabilității financiare a grupului SA Moldovagaz;
- admiterea investițiilor și cheltuielilor nejustificate pe deplin, precum și a devierilor tarifare și a pierderilor semnificative, a condiționat formarea în perioada 1999-2015 a datoriilor SA Moldovagaz pentru gazele naturale importate, care la situația din 31.12.2021 erau înregistrate în sumă de 590.835,1 mii dolari SUA (fără penalități);
- neevaluarea patrimoniului investit de acționari la fondarea SA Gazsnabtranzit (a. 1995), precum și la fondarea SA Moldovagaz (a. 1999) contravine cadrului normativ în vigoare;
- nedeterminarea valorii reale a patrimoniului depus în capitalul social al SA Moldovagaz, inclusiv în contul stingerii datoriilor pentru gazele naturale livrate de SA Gazprom, până la momentul actual, denaturează cotele de participare în capitalul social al SA Moldovagaz și valoarea datoriilor pentru gazele naturale livrate;
- nedelimitarea exhaustivă, în actele de verificare existente, a datoriilor istorice din partea dreaptă și din partea stângă a râului Nistru determină incertitudini cu privire la veridicitatea acestora; etc.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate

- Conformitatea investițiilor în capitalul social al SA Moldovagaz a fost influențată de efectele: i) neevaluării conforme și nedelimitării corespunzătoare, după același principiu prin care au fost stinse datoriile, a patrimoniului investit de acționari la crearea Societății, ii) evidenței, inclusiv a evidenței contabile neconforme a patrimoniului investit la societățile reorganizate și, ca efect, la SA Moldovagaz, iii) deciziei regiunii transnistrene de retragere a patrimoniului depus în capitalul social al SA Moldovagaz, iv) diminuării neîntemeiate a cotei de participare în capitalul social al SA Moldovagaz a Guvernului Republicii Moldova, v) majorării nejustificate a datoriei SA Moldovagaz (malul drept al râului Nistru) pentru gazele consumate, precum și vi) lipsei unor documente privind modul de formare a datoriilor SA Moldovagaz;
- Conformitatea executării cheltuielilor investiționale a fost afectată de consecințele: i) nefundamentării și neplanificării conforme a investițiilor capitale, iar ca efect – de neacceptarea unora spre recuperare prin tarif, ii) neconfirmării documentare a unor investiții efectuate în clădiri, iii) nefinalizării și netransmiterii în exploatare a unor imobile și active aferente infrastructurii de transport și distribuție a gazelor naturale, iv) majorării neîntemeiate a costurilor unor investiții în infrastructura de distribuție a gazelor naturale, v) nereglementării sau nearmonizării unor proceduri de achiziții în domeniul gazelor naturale, vi) neplanificării conforme a achizițiilor de bunuri, lucrări și servicii, vii) neaplicării procedurilor de achiziții la procurarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor, viii) acordării nejustificate a unor avansuri semnificative la executarea contractelor, și ix) neaplicării consecvente a practicilor de încasare a garanțiilor de bună execuție a contractelor privind reparația infrastructurii de transport al gazelor naturale etc.;
- Conformitatea executării cheltuielilor operaționale a fost afectată de efectele: i) luării unor decizii cu impact asupra cheltuielilor, în lipsa alocațiilor sau soluțiilor de finanțare a acestora, ii) pierderilor semnificative de gaze naturale la distribuția acestora, iii) aplicării tarifelor diferențiate la distribuția gazelor neaprobată de reglementator, iv) admiterii cheltuielilor

	<p>neargumentate și nejustificate economic, v) nejustificării statelor de personal prin normative de muncă aprobate regulamentar, vi) luării în locațiune a propriilor spații, vii) casării creanțelor și neconstituirii provizioanelor, precum și de efectele vii) neimplementării recomandărilor auditului intern și celui extern;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conformitatea gestionării patrimoniului public a fost influențată de efectele: i) transmiterii rețelelor de transport și distribuție a gazelor la întreținere în lipsa unor redevențe privind utilizarea acestora și a obligațiilor pentru reparația capitală a acestora, ii) neînregistrării în evidența contabilă a autorităților publice a rețelelor de gaze construite din bugetul acestor entități, precum și de consecințele iii) preluării neconforme de către SA Moldovagaz și recunoașterii necorespunzătoare în evidența contabilă a Societății a rețelelor de gaze naturale proprietate publică; - Managementul SA Moldovagaz a fost afectat de: i) planificarea deficitară a veniturilor și cheltuielilor pentru asigurarea resurselor de finanțare a investițiilor și cheltuielilor neacceptate în scopuri tarifare, ii) nerealizarea sau realizarea neconformă a funcțiilor și atribuțiilor organelor de conducere și administrare, iii) nerealizarea strategiilor și planurilor de diminuare a datoriilor.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Entitățile responsabile nu au întreprins acțiuni credibile pentru eliminarea deficiențelor indicate în HCC nr.15 din 14.02.2002 „Privind rezultatele controlului asupra unor aspecte ale activității sistemului de aprovizionare cu gaze naturale a Republicii Moldova”.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	SA Moldovagaz a stopat acordarea avansurilor la procurarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor. Conform noilor state aprobate ^[1] , în cadrul aparatului administrativ al SA Moldovagaz au fost reduse 6 unități de personal. A fost revizuit Regulamentul de activitate al Secției audit intern și control.
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> - ameliorarea gestiunii economico-financiare a SA Moldovagaz și a întreprinderilor fondate de aceasta, inclusiv prin prisma prevederilor HG nr.1068 din 21.10.1998; - inventarierea rețelelor de transport și distribuție a gazelor naturale, evaluarea și gestiunea rețelelor construite din resursele bugetului public național și a celor fără proprietar înregistrat; - revizuirea structurii întreprinderilor din grupul SA Moldovagaz și optimizarea statelor de personal ale acestora; redresarea situației financiare precare, precum și a datoriilor; - revizuirea și actualizarea reglementărilor interne aferente procesului bugetar al SA Moldovagaz, achizițiilor și investițiilor.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitatea a dat explicații și a înaintat sugestii suplimentare pentru unele constatări, majoritatea dintre care au fost luate în considerație la redactarea finală a constatărilor de audit.
Recomandări Legislativului	Să asigure o monitorizare strictă a realizării prevederilor din Hotărârea Parlamentului nr. 39 din 03.03.2023.

[1] Statele de personal ale SA Moldovagaz puse în aplicare începând cu 01.07.2022.

Auditul conformității gestionării patrimoniului public (inclusiv subsidiile) de către instituțiile publice din domeniul infrastructurii calității în anii 2020-2021 (Hotărârea Curții de Conturi nr.60 din 13 decembrie 2022)¹⁸⁸	
Informații generale	Asigurarea organizării și coordonării activităților de standardizare, metrologie și supraveghere metrologică, acreditare și evaluare a conformității, reglementare tehnică, securitate industrială, supraveghere a pieței, protecție a consumatorilor la nivel național, constituie misiunea Ministerului Economiei, iar activitățile în domeniul infrastructurii calității sunt exercitate de către : Institutul de Standardizare din Moldova; Institutul Național de Metrologie; Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor (succesor de drepturi al Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței); și Centrul National de Acreditare din Republica Moldova, în care Ministerul Economiei are calitatea de fondator.
Scop	Evaluarea conformității gestionării patrimoniului public (inclusiv subsidiile) de către instituțiile publice din domeniul infrastructurii calității în anii 2020-2021 în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil.
Obiectiv	Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări: <ul style="list-style-type: none"> - A fost asigurată conformitatea gestionării patrimoniului public și respectate principiile de integritate, transparență și legalitate de către instituțiile publice din domeniul infrastructurii calității, inclusiv în rezultatul reorganizării acestora? - Veniturile au fost gestionate într-o manieră prudentă, asigurând acumularea integrală și conformă a acestora? - Resursele bugetare alocate (subsidiile) au fost utilizate conform necesităților reale ale entităților, cu respectarea legalității cheltuielilor?
Concluzie	Misiunea de audit desfășurată a relevat că, în cadrul instituțiilor publice din domeniul infrastructurii calității, în perioada supusă auditului, modul de gestionare a patrimoniului public, cu unele rezerve de îmbunătățire, per ansamblu, a întrunit principiile de legalitate, transparență și integritate. Totodată, au fost identificate unele deficiențe și neconformități aferente gestionării patrimoniului, dar care nu au afectat semnificativ buna guvernare a patrimoniului public încredințat, acestea fiind cauzate atât de unele lacune ale sistemului de control intern managerial, cât și de neconformarea responsabililor din cadrul instituțiilor la prevederile legale. Astfel, se atestă o abordare neconformă a procesului de gestionare a imobilizărilor necorporale, corporale deținute, a activelor în curs de execuție, precum și a bunurilor neutilizate, ceea ce contravine principiilor bunei guvernări, iar neaplicarea și neînstituirea unor politici, proceduri și reguli interne afectează procesul de remunerare a personalului, generând și alte riscuri în raport și în aspect de regularitate.
Constatările și concluziile principale	Concluzia a fost determinată de următoarele: <ul style="list-style-type: none"> - rezultatele inventarierii în cadrul instituțiilor publice din domeniul infrastructurii calității indică doar stabilirea existenței faptice și scriptice a bunurilor aflate în gestiunea acestora, nefiind identificate bunurile neutilizate și/sau amortizate integral, neevaluate corespunzător (53 078,46 mii lei), necasate (cu valoarea inițială de 594,04 mii lei), netransmise altor entități (330,8 mii lei) și, prin urmare, nefiind luate deciziile manageriale de rigoare relevante acestora;

¹⁸⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1203/hotararea-nr60-din-13-decembrie-2022-cu-privire-la-raportul

	<ul style="list-style-type: none"> - sistemul de tarificare a serviciilor prestate aplicat în cadrul instituțiilor publice din domeniul infrastructurii calității este învechit și urmează a fi reorientat pe costuri reale și principii aplicabile; - neelaborarea și neaplicarea unor reglementări interne nu au asigurat acumularea integrală a unor venituri provenite din prestarea serviciilor, ceea ce a condiționat suportarea unor cheltuieli nejustificate pentru remunerarea muncii persoanelor implicate în procesul prestării serviciilor; - managementul domeniului infrastructurii calității necesită o reabordare prin formularea viziunii strategice a activității instituțiilor publice pe un termen mediu în coraport cu Programul de activitate al Guvernului și CBTM ; - acumularea numărului semnificativ de zile de concediu anual nefolosite impune obligații legale față de personalul încadrat de cca 1 176,0 mii lei (inclusiv contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii); - neaplicarea și neinstituirea unor politici, proceduri și reguli interne afectează procesul de remunerare a personalului, generând în așa fel și alte riscuri în raport și în aspect de regularitate, printre care: i) aplicarea diferențiată a sporurilor în lipsa criteriilor de stabilire a acestora și a documentelor justificative (1.354,9 mii lei), ii) stabilirea și calcularea neconformă a ajutorului material și a premiilor unice (57,92 mii lei), iii) majorarea necorespunzătoare a cheltuielilor de salarizare aferente personalului neîncadrat în state, dar care prestează servicii (31,2 mii lei), iv) înregistrarea neconformă a tranzacțiilor economice aferente prestării serviciilor de traduceri de către angajații instituției (518,0 mii lei), v) aplicarea prevederilor legale abrogate (247,0 mii lei), vi) acordarea neconformă a sporului pentru cumularea de funcții (85,0 mii lei).
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Deficiențele menționate sunt cauzate atât de unele lacune ale sistemului de control intern managerial, cât și de neconformarea responsabililor din cadrul instituțiilor la prevederile legale, ceea ce a compromis gestionarea patrimoniului public încredințat în conformitate cu principiile de bună guvernare.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Anterior, prin HCC nr. 17 din 29.04.2021 au fost înaintate instituțiilor publice din domeniul infrastructurii calității 8 recomandări, dintre care 4 recomandări s-au implementat integral, 1 recomandare - implementată parțial (INM), și 1 recomandare - neimplementată (APCSP).
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Institutul de Standardizare din Moldova: <ul style="list-style-type: none"> - a evaluat și înregistrat în evidența contabilă platforma e-learning www.academia.standard.md, cu valoarea de 15,8 mii lei; - a întocmit actele corespunzătoare și a luat decizia de dare în exploatare a imobilizărilor corporale în curs de execuție în cantitate de 17 unități de echipament tehnic pentru sălile de conferință, cu valoarea de 303,0 mii lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	Au fost înaintate recomandări, menite să asigure remedierea lacunelor cadrului de control intern instituit, precum și a neconformităților propriu-zise.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Responsabilii de la instituțiile publice din domeniul infrastructurii calității, precum și ai Ministerului Economiei s-au expus fără obiecții, deficiențele fiind recunoscute, iar recomandările - implementabile în termenele stabilite.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul conformității asupra procedurilor de protecție specială a copiilor aflați în situație de risc (Hotărârea Curții de Conturi nr.63 din 22 decembrie 2022)¹⁸⁹

Informații generale	<p>Copiii, aflându-se în etapa incipientă a vieții, necesită sprijinul părinților, tutorilor sau altor persoane adulte responsabile, însă când acest sprijin este insuficient, adică când aceste persoane responsabile nu-și îndeplinesc sau nu-și pot îndeplini suficient obligațiunile sale față de copii, aceștia ajung în situații de dificultate, care nu întotdeauna pot fi soluționate în cadrul familial și, prin urmare, necesită intervenția instituțiilor statului, organizațiilor nonguvernamentale, organizațiilor internaționale, sau a altor entități care pot oferi susținere acestor copii. Numărul copiilor aflați în situația de risc în anul 2019 a fost de 10953 copii și în anul 2021 - de 8252 copii, care au necesitat servicii sociale, inclusiv prin decizii de plasare a copilului în servicii de tip rezidențial.</p> <p>Încadrarea copiilor fără părinți într-o familie, sau adopția, constituie o altă problemă care necesită soluții de implementare. Potrivit datelor din Registrul de stat al adopției, în noiembrie 2022, cu statut de copil adoptabil au fost înregistrați 570 de copii, în timp ce erau doar 332 de adoptatori naționali și 24 de adoptatori internaționali. Totodată, în perioada 2019 – 01 septembrie 2022, au fost adoptați 305 copii, dintre care 282 de copii - prin proceduri de adopție națională, și 23 de copii - prin adopție internațională.</p>
Scop	Evaluarea conformității procedurilor de protecție specială a copiilor aflați în situație de risc, inclusiv a procesului de plasare a copiilor aflați în dificultate în centre specializate, a adopției etc.
Obiectiv	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Procesul de evaluare și identificare a copiilor aflați în situație de risc, plasarea în instituțiile specializate și monitorizarea au fost realizate conform criteriilor stabilite? - Autoritățile competente au realizat conform etapele în domeniul adopției copiilor?
Concluzie	<p>Autoritățile publice realizează atribuțiile care asigură evaluarea, identificarea și luarea deciziilor aferente ajutorării copiilor aflați în situație de risc, precum plasarea și acordarea serviciilor specializate, dar sunt evidențiate probleme și neconformități, cele mai importante fiind: lipsa registrului copiilor în situație de risc; lipsa unor centre specializate pentru copii cu vulnerabilitate severă; lipsa mecanismelor privind monitorizarea copiilor adoptați prin procedura de adopție națională și plecați cu părinții adoptați peste hotarele țării; transparența insuficientă la inițierea procesului de adopție, etc.</p>
Constatările și concluziile principale	<p>Concluzia a fost determinată de următoarele nereguli:</p> <p>Cu referire la evaluarea și identificarea copiilor aflați în situație de risc</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedeținerea de către MMPS a Registrului de stat al copiilor aflați în situație de risc și al copiilor separați de părinți a determinat lipsa datelor analitice și imposibilitatea adoptării unor decizii operative. Datele sunt colectate de la Autoritățile Tutelare Locale, care dispun de aceste date în registrele improvizate în format Excel; • Necoresponderea datelor prezentate de unele APL-uri cu datele statistice raportate de minister privind categoria de copii care practică vagabondajul, cerșitul și prostituția. Numărul copiilor problematici care ar necesita o atenție deosebită din partea entităților publice de toate nivelurile a variat de la 111 în anul 2019 până la 78 de copii în anul 2021. Evaluarea activităților părinților

¹⁸⁹ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1205/hotararea-nr63-din-22-decembrie-2022-cu-privire-la-raportul

implicate în acest proces a relevat că în 24 de cazuri entitățile implicate au adoptat decizii de soluționare, inclusiv prin plasarea copilului în centre de reabilitare sau la tratamentul în instituțiile medicale. Totuși, într-un caz procesele de corectare a comportamentului deviant al copilului nu au avut efect, copilul evadând încontinuu din cadrul serviciului unde era plasat;

- Evaluarea situațiilor în cadrul a 12 APL de nivelul I și nivelul II denotă că în anii 2019-2022, din cei 24 de copii ieșiți din instituția de plasament, ca rezultat al împlinirii majoratului, le-au fost acordate spații locative doar la 8 tineri din cadrul a 3 APL. Se menționează că, în 9 APL de nivelul II, la 16 copii, până în noiembrie 2022, nu le-au fost repartizate locuințe sociale. Nerealizarea regulamentară a atribuțiilor ce le revin a fost motivată de responsabilii entităților prin nedispunerea de spații locative. În aceste circumstanțe, condițiile de trai al copiilor care au atins majoratul rămâne a fi problematice și implică riscuri.

Cu referire la adopția națională și adopția internațională

- Analiza cauzelor din care părinții biologici ai copiilor adoptați au fost decăzuți din drepturile părintești și s-au stabilit „Datele despre copiii adoptabili” indică predominarea situațiilor de neîndeplinire a obligațiilor părintești, generată de condițiile socio-economice precare, urmate de consumul abuziv de alcool și abandonul la naștere din diferite motive;

- Vârsta copiilor cu statut de copil adoptabil din Registrul de stat al adopției atestă că ponderea copiilor cu vârsta de până la 5 ani constituie numai 12%, în timp ce cererile de adopție, în majoritate, sunt pentru această categorie de vârstă. Situația dată denotă că peste un an-doi, din totalul de 570 de copii cu statut de copil adoptabil, 430 de copii vor depăși categoria solicitată de până la 5 ani și riscă să nu fie adoptați, din motivul lipsei solicitărilor și al netransparenței procesului. De menționat că 374 de copii cu statut de copil adoptabil au avut vârsta mai mare de 10 ani, cererea pentru adopția cărora fiind de doar 2%;

- Accesul limitat la Registrul de stat al adopției, aferent datelor cu caracter personal, atât pentru responsabilii din teritorii, cât și pentru adoptatori, determină tergiversarea procesului de adopție.

Probleme, deficiențe și neconformități în procesul de adopție

- 18 copii care au fost adoptați prin procedura adopției naționale au plecat cu părinții adoptatori peste hotarele țării și, respectiv, nu au fost monitorizați post adopție din partea autorităților locale responsabile. Cadrul legal existent nu delimitează responsabilitățile autorităților naționale privind monitorizarea acestor copii adoptați. Deși ministerul deține Registrul de stat al adopției, acesta nu dispune de mecanisme și/sau acces la datele Inspectoratului General al Poliției de Frontieră privind traversarea frontierei de stat de către copii și adoptatorii acestora. Autoritățile centrale, nedispunând de aceste date, nu solicită informații despre copiii adoptați plecați peste hotare, neavând obligația de monitorizare a copiilor adoptați prin procedura adopției naționale;

- Din 72 de dosare verificate, numai la 17 dosare se regăsesc anexate certificatele despre lipsa pe parcursul ultimilor 5 ani a contravențiilor prevăzute de normele legale, iar la 55 de dosare lipsesc sau au fost anexate certificate de contravenții rutiere sau caracteristici eliberate de către subdiviziunile teritoriale ale Poliției de la domiciliul solicitanților, deși în portalul serviciilor publice există posibilitatea solicitării cazierului juridic contravențional general, care ar corespunde criteriilor normelor legale;

	<ul style="list-style-type: none"> Doar la 3 dosare a fost anexat consimțământul copiilor adoptați care aveau o vârstă potrivită, iar la 69 de dosare lipsesc acordul în scris al managerului de caz și cel al psihologului. Din cele 198 de dosare de adopție națională, în 78 de dosare de adopție lipseau de la 1 până la 5 rapoarte de monitorizare post adopție, în total lipseau 100 de rapoarte post adopție. <p>În cazul adopției internaționale a unui copil, dosarul nu se afla în posesia ministerului, situație motivată prin faptul că adoptatorul nu a restituit dosarul, iar ministerul la 21.09.2022 a solicitat părinților adoptivi, autorităților canadiene în domeniu restituirea dosarului. În aceste circumstanțe, copilul adoptat nu este monitorizat post adopție.</p>
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Neajustarea cadrului legal-normativ pentru eliminarea lacunelor și incertitudinilor, ceea ce determină riscul neasigurării protecției cuvenite copiilor aflați în situație de risc și a celor adoptați.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Anterior Curtea de Conturi nu a realizat misiuni de audit asupra acestor procese.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Pe parcursul desfășurării misiunii de audit, entitatea nu a întreprins careva măsuri de redresare a constatărilor expuse în Raportul de audit.
Măsurile dispuse pentru remediere	<ul style="list-style-type: none"> - crearea Sistemului Informațional în domeniul Protecției Copilului; - inițierea procedurii de creare a unei secțiuni în cadrul Registrului de stat al adopției, cu denumirea de „Profilul public al copilului adoptabil”, la care vor avea acces persoanele responsabile din ATT-uri, precum și adoptatorii, din momentul primirii atestatului de adoptator; - elaborarea și ajustarea cadrului normativ privind copiii în situație de risc, cu măsuri de reeducare în cazul copiilor cu comportament deviant, prin menținerea acestora într-un mediu specializat; - evaluarea și monitorizarea privind acordarea conformă a spațiilor sociale locative pentru copiii orfani care au împlinit vârsta majoratului; - identificarea modalității de monitorizare a copiilor adoptați prin procedură de adopție națională, dar plecați cu părinții adoptivi peste hotarele țării; - elaborarea mecanismelor, convenite cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, în vederea dispunerii de datele privind traversarea frontierei de stat de către copii și adoptatorii acestora, ceea ce ar face posibilă monitorizarea obligatorie până la 18 ani a copiilor adoptați.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate și cele de la care s-au colectat probe de audit nu au avut obiecții privind constatările, concluziile și recomandările de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul conformității privind acordarea compensațiilor și ajutorului umanitar agricultorilor afectați de calamitățile naturale asupra recoltei anului 2020 (Hotărârea Curții de Conturi nr.64 din 22 decembrie 2022)¹⁹⁰

Informații generale	Schimbările climaterice, și anume - încălzirea globală, contribuie direct la vulnerabilitatea domeniului agrar. Majorarea perioadelor și a duratei de secetă, frecvența și intensitatea acestora se răsfrâng negativ asupra fertilității solului și productivității culturilor agricole. Anul agricol 2020 a fost cel mai provocator an pentru majoritatea fermierilor, din cauza secetei pedologice prelungite, care a afectat culturile de toamnă (grâu, orz, rapiță) și culturile de primăvară (floarea-soarelui și porumb). În vederea atenuării impactului negativ constatat în domeniul agricol, au fost efectuate intervenții directe prin acordarea compensațiilor și a ajutorului umanitar agricultorilor afectați de calamitățile naturale asupra recoltei anului 2020 din trei surse de finanțare, în valoare totală de 462,8 mil. lei ¹⁹¹ .
Scop	Evaluarea faptului dacă acordarea compensațiilor, ajutorului financiar și umanitar (motorină) pentru pierderile suportate de către agricultori, ca urmare a calamităților naturale din anul 2020, s-a efectuat în conformitate cu reglementările aferente domeniului și dacă au fost respectate criteriile și condițiile de eligibilitate stabilite.
Obiectiv	Pentru atingerea scopului propus și reieșind din riscurile identificate, au fost determinate următoarele obiective specifice: 1. Factorii de decizie au asigurat recepționarea dosarelor complete și conforme? 2. Sprijinul acordat producătorilor agricoli este bine conceput și bine gestionat?
Concluzie	Termenul restrâns atribuit pentru implementarea Hotărârilor de Guvern prin care a fost stabilit modul de acordare a compensațiilor pentru diminuarea consecințelor calamităților naturale asupra recoltei anului 2020 a determinat multiple deficiențe și erori, care au dus la depășirea limitei de alocații prevăzute pentru acordarea ajutorului financiar primit de la Federația Rusă, efectuarea supraplăților către unii producători agricoli și achitarea în quantumuri diminuate a compensațiilor pentru alți producători agricoli, iar lipsa unor instrumente viabile privind verificarea corectitudinii datelor din actele anexate la dosarele solicitanților condiționează includerea în acestea a datelor neveridice și nejustificate documentar. Urmează a fi întreprinse măsuri urgente de revizuire, ajustare și aprobare în modul stabilit a Îndrumarului metodologic cu privire la evaluarea gradului de afectare a culturilor agricole urmare a calamităților naturale, pentru a exclude pe viitor aplicarea abordărilor neuniforme la întocmirea Actului de constatare a pagubelor. Sunt necesare măsuri de rigoare pentru recuperarea la buget a mijloacelor financiare acordate neregular și suplimentar.
Constatățile și concluziile principale	Concluzia este determinată de termenele restrânse de realizare a sarcinilor delegate actorilor implicați în procesul de gestiune a mijloacelor destinate acordării compensațiilor și ajutorului umanitar, ceea ce a generat următoarele deficiențe și neconformități:

¹⁹⁰ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1206/hotararea-nr64-din-22-decembrie-2022-cu-privire-la-raportul

¹⁹¹ Astfel, prin derogare de la prevederile legale, din mijloacele Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural au fost alocate 324,0 mil. lei; din contul asistenței financiare nerambursabile acordate de Federația Rusă – 275,0 milioane ruble rusești, echivalentul a 59,7 mil. lei; și ajutorul umanitar extern în cantitate de 6000 tone de motorină în valoare de 79,1 mil. lei, acordat cu titlu gratuit, de către România.

- În actul de constatare a pagubelor cauzate: în 72 de dosare¹⁹² nu este indicată data de coordonare a acestuia, în 59 de cazuri¹⁹³ lipsește data aprobării, în 5 cazuri¹⁹⁴ actul a fost întocmit în formă liberă/neagreată, în 5 cazuri¹⁹⁵ înscrisurile sunt corectate neconform.
- În 22 de cazuri¹⁹⁶, în documentele anexate la dosarul solicitantului lipsește mențiunea „conform originalului”, în 9 cazuri¹⁹⁷ lipsește borderoul de verificare a eligibilității, sau acesta este întocmit parțial; în 7 cazuri¹⁹⁸ nu sunt indicate funcțiile membrilor comisiei.
- Capacitățile reduse de stocare în Sistemul informațional automatizat „Evidența solicitanților și beneficiarilor de subvenții” a informațiilor din dosarele depuse, precum și scopul de a diminua riscul de atingere a limitelor critice și de blocare a Sistemului au determinat pe responsabilii din cadrul AIPA, prin derogare de la prevederile legale, să introducă în Sistem doar informațiile strict necesare pentru a putea fi validate dosarele depuse.
- Pe parcursul implementării Hotărârilor de Guvern, s-a admis modificarea unor criterii de eligibilitate inițiale, criteriul „să dețină în proprietate sau folosință terenurile” fiind substituit cu criteriul „să dețină sau să prelucreze în fapt terenurile agricole”, ceea ce a determinat prezentarea dosarelor în lipsa informațiilor care conțin numerele cadastrale ale terenurilor agricole, pentru a putea fi verificat faptul dacă terenul respectiv este deținut în proprietate sau este utilizat de terți sub diferite forme (comodat/arendă), în vederea evitării suprapunerii suprafețelor specificate pentru acordarea ajutorului financiar, precum și dublării sumelor acordate pentru aceleași suprafețe în aceleași scopuri, exceptând riscul ca cererile de acordare a ajutorului financiar să fie înaintate și de proprietar, și de utilizatorul real al acestora.
- Îndrumarul metodologic cu privire la evaluarea gradului de afectare a culturilor agricole urmare a calamităților naturale nu are caracter normativ obligatoriu, nefiind aprobat nici prin Hotărâre de Guvern, nici prin ordinul intern al ministerului de ramură, ceea ce a determinat amplificarea multiplelor neconformități. Deși majoritatea producătorilor agricoli s-au ghidat de prevederile Îndrumarului, datele incluse în Actele de constatare a pagubelor, în unele cazuri, s-au dovedit a fi neveridice, necorespunzând realității, fiind modificate și ajustate pentru a corespunde criteriilor de eligibilitate. Astfel, s-a atestat: (i) Calcularea neconformă a gradului de afectare a suprafețelor de către 2 producători¹⁹⁹, care nu au întrunit peste 60% din criteriile stabilite în cadrul regulator, gradul de afectare, recalculat de echipa de audit conform formulei de calcul, fiind sub 60%, variind de la 40% până la 50%, solicitările respective urmând a fi respinse, suma suportului acordat neeligibil constituind 447,5 mii lei. (ii) Au fost constatate situații (3 producători agricoli²⁰⁰) în care gradul de afectare recalculat depășește 100%, variind între 113% și 197%²⁰¹, deși gradul de afectare declarat de producătorii agricoli respectivi variază între 80% și 100%, fiind suspectă

¹⁹² HG nr.582/2022 – 10 dosare, HG nr.846/2020 – 46 de dosare, HG nr.27/2020 – 16 dosare.

¹⁹³ HG nr.582/2022 – 12 dosare, HG nr.846/2020 – 43 de dosare, HG nr.27/2020 – 14 dosare.

¹⁹⁴ HG nr.582/2022 – 4 dosare, HG nr.846/2020 – 1 dosar.

¹⁹⁵ HG nr.582/2022 – 3 dosare, HG nr.846/2020 – 2 dosare.

¹⁹⁶ HG nr.582/2022 – 5 dosare, HG nr.846/2020 – 15 dosare, HG nr.27/2020 – 2 dosare.

¹⁹⁷ HG nr.582/2022 – 9 dosare.

¹⁹⁸ HG nr.846/2020 – 4 dosare, HG nr.27/2020 – 4 dosare.

¹⁹⁹ SRL Global Farming International, SRL Catagropro.

²⁰⁰ SRL Vigfilvas, SRL Global Farming International, SRL Gazangenii.

²⁰¹ SF/2103LV0653 - SRL Vigfilvas - 197%; SF/2103AN1793 - SRL Global Farming International - 161%; SF/2103LV0573 - SRL Cazangenii - 113%.

întreaga sumă de 226,3 mii lei acordată acestora. Tot în acest context, menționăm și faptul că procedura de stabilire a gradului de afectare a culturilor agricole poartă un caracter formal, nefiind luat în calcul faptul dacă producătorii agricoli au respectat regulile agrotehnice, normele sanitar-veterinare și alte efecte negative care pot compromite producția recoltată.

- Indicarea incorectă a datelor privind recolta medie în ultimii 3 ani (t/ha) a condiționat plăți neconforme în sumă de 336,8 mii lei. Astfel, deși, conform Îndrumarului metodic, recolta medie se calculează în baza informațiilor oferite de BNS²⁰², reconcilierea datelor reflectate în rapoartele statistice pentru anii 2017, 2018, 2019 și cantitatea recoltei medii indicate de Comisie în actele de constatare a pagubelor denotă prezența oscilațiilor, care variază de la +48,3% până la (- 42,5 %).

- Indicarea incorectă a suprafețelor însămânțate, datele declarate la BNS și cele reflectate în dosarele depuse la AIPA fiind majorate de la (+272 ha) până la (+405,7 ha), ceea ce a dus la achitarea suplimentară în doar 3 dosare a sumei de 1.713,9 mii lei.

- Aplicarea greșită a calculelor de către AIPA a condiționat majorarea cuantumului compensației cu 93,9 mii lei pentru 2 producători agricoli²⁰³ și diminuarea cu 51,4 mii lei - pentru un producător²⁰⁴.

- Cuantumul valoric al compensației pentru 1 ha a fost calculat greșit, ceea ce a dus la majorarea cu 24,7 mii lei a Fondului total alocat pentru acordarea ajutorului financiar pentru toate suprafețele afectate considerate eligibile, nefiind identificate resursele financiare necesare pentru acoperirea acestora.

- AIPA a continuat achitarea obligațiilor nestinse față de producătorii agricoli și în perioada anilor 2021 – 2022. Astfel, din 4026,7 mii lei rămase nevalorificate la finele anului 2020, în anul 2021 au fost achitate 1996,1 mii lei, iar în 11 luni ale anului 2022 – 30,6 mii lei, valoarea obligațiilor neachitate constituind 2.000,0 mii lei, acestea fiind sistate pentru a asigura recuperarea altor sume achitate în anii precedenți pentru un producător agricol care se află în proces de insolvență, ultimul urmând să restituie la bugetul de stat suma de 4.375,2 mii lei.

- Distribuția ajutorului umanitar acordat Republicii Moldova de către România s-a efectuat cu deficiențe. Astfel, motorina acordată de România a fost livrată în kg, iar distribuția către beneficiari s-a efectuat în litri. Ca rezultat, unii beneficiari au recepționat cantități mai mari (de la 3,5 litri până la 454 litri) decât s-a aprobat de către Comisia interdepartamentală pentru ajutoarele umanitare²⁰⁵.

Nu a fost asigurată distribuția integrală a ajutorului umanitar acordat de către România, în stoc rămânând nedistribuite 2,573 tone de motorină.

Activitatea Comisiilor locale a fost compromisă prin tolerarea conflictelor de interese. Astfel, în vizorul ANI²⁰⁶, în vederea examinării dosarelor de control privind încălcarea regimului juridic al conflictelor de interese de către membrii de comisie, semnatari ai actelor de constatare a pagubelor cauzate culturilor agricole de calamitățile naturale, au nimerit 4 cazuri, care însumează 8.624,8 mii lei, asupra cărora au fost emise decizii, conform

²⁰² Formularul 29-agr „Producția obținută la culturile recoltate pe toată suprafața însămânțată”.

²⁰³ SF/2008SV0172 – 93,3 mii lei, SF/2011NS1800 – 0,6 mii lei.

²⁰⁴ SF/2008BS0440 – 51,4 mii lei.

²⁰⁵ Decizia CIAU nr.1/1 din 28.05.2021 „Cu privire la aprobarea listei beneficiarilor de ajutor umanitar extern acordat de către România”.

²⁰⁶ <https://ani.md/ro/acte-constatare>

	căroră: 2 decizii ²⁰⁷ privind conflictul de interese consumat sunt definitive (7 dosare/4.036,4 mii lei ²⁰⁸); 1 decizie ²⁰⁹ - declarată lipsa conflictului de interese (3 dosare/2.562,9 mii lei ²¹⁰); 1 decizie ²¹¹ – atacată cu recurs în CSJ (4 dosare/2.025,5 mii lei). De menționat că auditul a identificat alte 44 de dosare (18 producători agricoli) cu suspiciuni privind încălcarea regimului juridic al conflictelor de interese, mărimea ajutoarelor financiare/umanitare acordate constituind 5.122,2 mii lei.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Termenul restrâns alocat pentru implementarea Hotărârilor de Guvern, prin care a fost stabilit modul de acordare a compensațiilor pentru diminuarea consecințelor calamităților naturale asupra recoltei anului 2020, a dus la multiple deficiențe și erori.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Misiuni de audit în acest sens nu au fost efectuate.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	Agenția Rezerve Materiale, în cadrul auditului, a semnat acordul adițional cu agentul economic la care este depozitat stocul de motorină nedistribuit, urmând a fi înaintată către MF o solicitare privind alocarea mijloacelor financiare necesare suplimentar.
Măsurile dispuse pentru remediere	În vederea remedierii deficiențelor constatate, auditul a înaintat 11 recomandări, dintre care 6 - de ordin normativ-legislativ, menite să asigure consolidarea și armonizarea reglementărilor aferente domeniului auditat.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Constatările, concluziile și recomandările de audit au fost comunicate entităților publice auditate, nefiind expuse obiecții.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

²⁰⁷ Actele de constatare nr.46/20 din 15.02.2022 (1.400,9 mii lei), nr.181/08 din 11.04.2022 (2.562,8 mii lei).

²⁰⁸ Dosarele: SF/2008CS0472; SF/2012CS4713; SF/2103CS0791 (1.400,9 mii lei), SF/2009DN1266; SF/2012DN3083; SF/2011DN1755; SF/2103DN2148 (2.635,5 mii lei).

²⁰⁹ Actul de constatare nr.158/16 din 30.03.2022.

²¹⁰ Dosarele: SF/2008SV0039; SF/2012SV2703; SF/2103SV0549 (2.562,9 mii lei).

²¹¹ Actul de constatare nr. 68/18 din 23.02.2022 (2.025,5 mii lei).

Auditul conformității asupra introducerii pe piață și gestionării medicamentelor și dispozitivelor medicale în Republica Moldova (Hotărârea Curții de Conturi nr.1 din 17 februarie 2023)²¹²	
Informații generale	<p>Sistemul de sănătate este o prioritate la nivel mondial și național, iar îmbunătățirea continuă a sănătății este unul din cele 17 Obiective ale Dezvoltării Durabile promovate de ONU pentru asigurarea unei societăți prospere și sustenabile. <i>Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030</i> identifică domeniul sănătății ca un sector cu problemele critice, rămânând condiția fundamentală în realizarea Agendei. <i>Obiectivul 3</i> de dezvoltare durabilă din domeniul sănătății are scopul să reducă riscurile legate de sănătate, prin oferirea accesului mai larg la serviciile de sănătate, inclusiv accesul la serviciile de bază de calitate și un acces mai larg la medicamente și vaccinuri sigure, eficiente, de calitate și accesibile. Sectorul medicamentelor și dispozitivelor medicale contribuie la salvarea vieților, oferind soluții inovatoare pentru diagnosticarea, prevenirea, monitorizarea și tratarea diverselor maladii.</p>
Scop	<p>Evaluarea sistemică a proceselor și mecanismelor de autorizare, import, prin prisma realizării de către entitățile implicate a atribuțiilor și responsabilităților în domeniu, precum și evaluarea conformității proceselor de autorizare și livrare din punctul de vedere al gestionării mijloacelor financiare alocate pentru procurarea medicamentelor și dispozitivelor medicale.</p>
Obiectiv	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări:</p> <p>Obiectivul specific nr.1. Entitățile au asigurat conformitatea procesului de autorizare, import și gestionare a medicamentelor? Obiectivul specific nr.2. Entitățile implicate au realizat conform introducerea pe piață și gestionarea dispozitivelor medicale?</p>
Concluzie	<p>Autoritățile și instituțiile implicate nu au manifestat, în unele cazuri, responsabilitatea corespunzătoare în materie de realizare conformă a obiectivelor, fapt exprimat prin următoarele: importurile de medicamente neautorizate nu au fost evaluate și argumentate; aprovizionarea insuficientă cu medicamente vital necesare pentru pacienți; insuficiența activităților de verificare a conformității, de supraveghere și control al dispozitivelor medicale; accesul limitat al cetățenilor din localitățile rurale la asistență farmaceutică etc.</p>
Constatările și concluziile principale	<p>Concluzia a fost determinată de următoarele nereguli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • În Republica Moldova se atestă retragerea de pe piață a unui număr semnificativ de medicamente, în anul 2021 în Nomenclatorul de Stat erau înregistrate 5800 medicamente, sau cu 350 medicamente mai puțin comparativ cu anul 2020; • În Catalogul național de prețuri au fost declarate și avizate prețurile doar pentru 3 359 tipuri de medicamente, sau 55% din medicamentele înregistrate în Nomenclatorul de stat, situație ce creează premise de majorare a prețurilor. • La capitolul importul de medicamente neautorizate, deciziile adoptate privind permisiunea de import și de folosire în practica medicală a medicamentelor neautorizate în valoare de 288,8 mil. lei au fost neconforme, și anume: (i) lipsa argumentelor prezentate de către operatorii economici (258,4 mil. lei); (ii) solicitarea și plasarea pe piață a medicamentelor neautorizate în

²¹² https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1207/hotararea-nr1-din-17-februarie-2023-cu-privire-la-auditul

lipsa datelor concrete privind persoanele care necesită astfel de medicamente și/sau medicii care le-au prescris (2,7 mil. lei); **(iii)** eliberarea autorizației de import al medicamentelor neautorizate - Fabiflu, s-a realizat în temeiul datelor contradictorii, deoarece în același proces-verbal a fost acceptată și, totodată, respinsă permisiunea de import a 3300 de cutii ale acestui preparat; **(iv)** medicamentele neautorizate contractate în cadrul procedurilor de achiziții publice centralizate, deși au fost autorizate pentru import, nu s-au evaluat corespunzător (13,1 mil. lei); **(v)** autorizarea importului pentru medicamente neautorizate, cu argumentarea că au preț mai scăzut, deși importul, distribuirea și folosirea în practica medicală a medicamentelor neautorizate, potrivit cadrului legal, se realizează doar în cazul absenței analogilor sau a substituenților pe piața farmaceutică (6,9 mil. lei);

- Autorizarea importului de medicamente pentru persoanele cu maladii ale sistemului cardiovascular (Exforge – 68,9 mii dolari SUA) s-a realizat la prețul de 10,6 dolari SUA, deși ulterior prețul aprobat în Catalogul național de prețuri a fost de 4,83 dolari SUA. Cantitatea de medicamente efectiv importată a fost cu 34,5 mii dolari SUA mai costisitoare, ceea ce denotă că aceste cheltuieli au fost suportate de către cetățeni.

La capitolul importul de medicamente s-au constatat deficiențe, și anume:

- medicamentele au fost importate la prețuri mai mari comparativ cu cel solicitat la etapa de autorizare, cumulativ depășind cu 10,5 mil. lei prețul medicamentelor din specificația tehnică și de preț prezentată de către operatorii economici;
- importul medicamentelor în sumă de 174,1 mil. lei s-a realizat în condițiile necorespunderii termenului de valabilitate a autorizațiilor de import sau cu depășirea cantității permise pentru import.

Unele medicamente au fost înregistrate ca suplimente alimentare, deși sunt înregistrate în Nomenclatorul de stat al medicamentelor, ceea ce poate condiționa aplicarea la suplimente a adaosurilor comerciale mai mari în comparație cu adaosurile la medicamente care sunt reglementate.

La capitolul accesul la asistența farmaceutică, se denotă că pentru 935,0 mii de persoane din cadrul a 7 orașe, instituțiile farmaceutice licențiate au depășit cu 40% cerința de înființare a unei farmacii la 3 000 - 4 000 de persoane. Pe de altă parte, numărul scăzut al persoanelor din sate condiționează interesul scăzut al operatorilor economici de a presta asistență farmaceutică în unele localități rurale.

Adaosul comercial la medicamentele și dispozitivele medicale afectează costul serviciilor medicale prestate pacienților:

- Adaosul comercial pentru dispozitivele medicale nu este reglementat de către legislația în vigoare, ceea ce generează cheltuieli semnificative la procurarea acestora de către instituțiile medicale. Pentru instituțiile auditate aceste cheltuieli au constituit 10,3 mil. lei;
- În unele cazuri, operatorii economici au admis depășirea cu 2,2 mil. lei a valorii admisibile a adaosului comercial la importul și distribuirea cu ridicata a medicamentelor.

Datele privind dispozitivele medicale utilizate în cadrul sistemului de sănătate sunt imprecise și neactualizate:

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9 instituții medicale auditate nu au înregistrat în sistemul informațional de management 707 dispozitive medicale aflate în gestiunea acestora, în valoare de 165,9 mil.lei; ▪ 269 de dispozitive medicale în sumă de 20,7 mil.lei, utilizate de către 31 de instituții medicale, la etapa de introducere pe piață, nu au fost înregistrate în Registrul de Stat al Dispozitivelor Medicale. <p>La gestionarea dispozitivelor medicale au fost constatate situații problematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instituțiile medicale auditate au procurat utilaje medicale în sumă de 13,0 mil.lei, care nu s-au utilizat în activitatea operațională, fiind păstrate și depozitate, deși acestea sunt indispensabile în prestarea serviciilor medicale; • ventilatoarele pulmonare în sumă de 15,7 mil.lei, primite din donații și repartizate pentru prestarea serviciilor medicale, inclusiv pentru combaterea pandemiei Covid-19, nu au putut fi utilizate, deoarece au fost recepționate fără unele componente și consumabile; • instituțiile auditate nu au supus verificărilor periodice obligatorii 143 de dispozitive medicale, situație care poate afecta rezultatul serviciilor prestate.
<p>Cauzele și impactul deficiențelor constatate</p>	<p>Interacțiunea fragmentată între părțile implicate, nerespectarea cadrului normativ de către entitățile de toate nivelurile, inclusiv: insuficiența activităților de solicitare a argumentelor și, respectiv, de evaluare a necesității importului medicamentelor neautorizate; insuficiența activităților de verificare, evaluare și sistematizare a datelor aferente importului de medicamente; instituțiile medicale nu au solicitat verificarea periodică pentru unele categorii de dispozitive medicale etc.</p>
<p>Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare</p>	<p>Implementarea recomandărilor înaintate prin Hotărârile Curții de Conturi nr.2 din 07.02.2014²¹³ și nr.42 din 26.07.2021²¹⁴ au contribuit la îmbunătățirea reglementărilor din domeniul auditat.</p>
<p>Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii</p>	<ul style="list-style-type: none"> - IMSP Institutul Mamei și Copilului a contractat servicii de verificare periodică cu un organism de inspecție acreditat, pentru 4 ventilatoare pulmonare; - IMSP Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile a asigurat introducerea în sistemul informațional de management al dispozitivelor medicale a 79 de dispozitive medicale, în valoare de 7,5 mil.lei, precum și a actualizat informațiile aferente a 20 de dispozitive medicale în valoare de 0,7 mil.lei, inclusiv cu ajustarea numărului de inventar, eliminarea curențelor privind dublarea introducerii aceluiași dispozitiv etc.

²¹³ Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.2 din 07.02.2014, „Privind Raportul auditului conformității la Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale privind avizarea, aprobarea și formarea prețurilor la medicamente pe anii 2012-2013” au fost înaintate 12 recomandări, realizate la nivel de 75%, fiind implementate 7 recomandări, 4 recomandări - implementate parțial, iar 1 recomandare – neimplementată.

²¹⁴ Prin Hotărârea Curții de Conturi nr.42 din 26.07.2021 „Cu privire la Raportul auditului conformității gestionării și utilizării resurselor destinate domeniului sănătății pentru prevenirea și combaterea răspândirii infecției Covid-19”, au fost înaintate 39 de recomandări, realizate la nivel de 80%, fiind implementate 29 de recomandări, 5 recomandări - parțial implementate, și 5 recomandări - neimplementate.

Măsurile dispuse pentru remediere	<p>- aducerea în concordanță a prevederilor Ordinului ministrului sănătății nr.559 din 29.06.2017 cu prevederile art.23 alin.(5) din Legea nr.1456 din 25.05.1993 cu privire la activitatea farmaceutică;</p> <p>- actualizarea Ordinului ministrului sănătății nr.200 din 14.03.2017 și Ordinului ministrului sănătății, muncii și protecției sociale nr.839 din 07.11.2017 cu privire la implementarea Sistemului informațional de management al dispozitivelor medicale, inclusiv cu stabilirea criteriilor privind tipurile de dispozitive medicale care necesită a fi înregistrate în sistemul informațional .</p>
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate și cele de la care s-au colectat probe de audit nu au avut obiecții privind constatările, concluziile și recomandările de audit.
Recomandări Legislativului	<p>Să solicite Guvernului examinarea oportunității de inițiere a procedurii de revizuire și ajustare a cadrului legislativ-normativ aferent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procedurii de reglementare de stat a adaosului comercial pentru dispozitivele medicale, în special, a celor achiziționate din mijloace financiare publice; - stabilirii criteriilor și drepturilor la eliberarea autorizațiilor de import/export al medicamentelor în caz de: (i) necesitate stringentă a acestora la nivel național; (ii) lipsă a ofertelor în cadrul procedurilor de achiziții publice de medicamente și de lipsă a analogilor și substituenților pe piața farmaceutică.

Auditul conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.8 din 28 februarie 2023)²¹⁵

Informații generale	<p>Pe parcursul ultimilor ani, beneficiarii ai asistenței juridice garantate de stat (AJGS) au devenit tot mai mulți cetățeni ai țării, reieșind din ce, statul, în scopul asigurării accesului liber la justiție oricărui apelant, a majorat constant cuantumul mijloacelor financiare alocate de la bugetul de stat pentru acoperirea necesităților respective. Astfel, raportul dintre sumele executate în anul 2022, față de anul 2020, a crescut semnificativ, sau în pondere de 71% (38,6 mil. lei). Per total, în perioada auditată, au fost înregistrate și examinate 182 mii cazuri de acordare a asistenței juridice garantate de stat, pentru finanțarea cărora, din contul bugetului, s-au utilizat 226,9 mil. lei.</p> <p>În domeniul sistemului de AJGS sunt antrenate mai multe autorități ale statului, după cum urmează:</p> <ul style="list-style-type: none">- Ministerul Justiției, căruia îi revine responsabilitatea privind garantarea în sens general a implementării dreptului la AJGS, precum și formularea politicilor de stat în domeniu;- Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS), care organizează și administrează, la nivel consolidat, acest sistem, precum și asigură elaborarea metodologiilor și a normelor regulatorii interne;- Oficiile teritoriale ale Consiliului Național (OT Chișinău, OT Bălți, OT Cahul și OT Comrat), fiindu-le delegată responsabilitatea privind administrarea în teritoriu a procesului de acordare a serviciilor juridice oferite de stat. <p>Pentru susținerea eforturilor privind administrarea și gestionarea mijloacelor alocate pentru asistența juridică a fost instituit Aparatul administrativ al Consiliului Național.</p>
Scop	Evaluarea conformității gestionării mijloacelor financiare alocate pentru acordarea asistenței juridice calificate de stat în anii 2020-2022, în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil.
Obiectiv	Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări: <i>(i)</i> Instrumentele de reglementare asigură direcționarea asistenței juridice către beneficiarii eligibili? <i>(ii)</i> Factorii responsabili au asigurat conformitatea procesului de valorificare a resurselor pentru serviciile de asistență juridică garantată de stat? <i>(iii)</i> Organele de administrare ale sistemului de AJGS sunt organizate conform principiilor buneii guvernări?
Concluzie	Auditul public constată că, în pofida faptului că în administrarea sistemului de AJGA entitățile responsabile, în mare parte, au asigurat conformitatea procesului de valorificare a resurselor alocate în aceste scopuri, totuși, se conchide că sistemul este influențat de un șir de viduri și neconcordanțe legislative, curențe și neconformități atât în direcționarea asistenței juridice

²¹⁵ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1208/hotararea-nr-8-din-28-februarie-2023-cu-privire-la

	<p>garantate de stat beneficiarilor eligibili, cât și în remunerarea muncii avocaților contractați de stat.</p>
<p>Constatările și concluziile principale</p>	<p>Concluzia a fost determinată de următoarele nereguli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - solicitarea excesivă a serviciilor juridice garantate de stat din partea diferitor apelanți, care, invocând unele temeuri legale obligatorii, au ocolit procedura prestabilă de acordare a asistenței juridice în temeiul aplicării testului de venit; - nerespectarea întocmai a prevederilor actelor normative la calcularea venitului mediu determinat în scopul acordării AJGS beneficiarilor, precum și caracterul desuet și neaplicabilitatea unor spețe ale cadrului normativ prenotat; - discrepanțe semnificative și practici neuniforme în cadrul procesului de repartizare a cauzelor de AJGS avocaților contractați, fiind necesară reglementarea și îmbunătățirea cadrului normativ la această componentă; - remunerarea nejustificată a muncii unor avocați, în lipsa documentelor confirmative privind acțiunile juridice efectuate, ceea ce denotă că activitățile de control intern sunt slabe și permit iregularități; - lipsa unor instrumente funcționale care ar asigura recuperarea la buget a tuturor costurilor asistenței juridice pasibile restituirii în cazurile când beneficiarii s-au dovedit a fi neeligibili; - tergiversarea punerii în aplicare a mecanismului de evaluare a calității serviciilor juridice prestate de către avocați; - neclarități privind statutul juridic al unor structuri responsabile de administrarea sistemului de AJGS, rolul și responsabilitățile atribuite acestora, inclusiv în procesul de planificare, gestionare și raportare a mijloacelor bugetare.
<p>Cauzele și impactul deficiențelor constatate</p>	<p>Deficiențele identificate de audit au fost generate de următorii factori:</p> <p>(i) existența unui cadru normativ de reglementare a AJGS imperfect, interpretabil, precum și caracterul desuet al acestuia, ceea ce declanșează solicitări abuzive ale serviciilor juridice de către organele de drept, precum și de alți solicitanți;</p> <p>(ii) complexitatea și aspectele deficitare în implementarea unor instrumente și mecanisme de identificare a beneficiarilor eligibili;</p> <p>(iii) deficiențe și neconformități la remunerarea acțiunilor raportate de către avocați, fapt care contribuie la utilizarea neregulamentară a mijloacelor bugetare;</p> <p>(iv) funcționarea defectuoasă a mecanismului de restituire a cheltuielilor de acordare a asistenței juridice calificate, ca urmare, nefiind încasate la buget mijloacele financiare cuvenite;</p> <p>(v) nefuncționalitatea instrumentelor de evaluare a calității serviciilor juridice prestate de către avocați, ceea ce condiționează faptul ca unii apărători să nu fie monitorizați în vederea identificării cazurilor deficitare de acordare a asistenței juridice;</p> <p>(vi) neînstituirea în cadrul OT ale CNAJGS a activităților de control intern potrivite, în special, a celor care ar asigura un mediu de control intern viabil.</p>
<p>Impactul implementării recomandărilor</p>	<p>-</p>

Înaintate prin HCC anterioare	
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	-
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Pentru remedierea abaterilor și deficiențelor constatate în cadrul auditului conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022, au fost formulate și înaintate 19 recomandări de audit, dintre care, pentru MJ - 5 recomandări, CNAJGS – 11 recomandări, și OT – 3 recomandări. În principal, recomandările înaintate vizau:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. îmbunătățirea cadrului normativ referitor la reglementarea exhaustivă și explicită a tuturor particularităților aferente procesului de administrare a sistemului de AJGS; 2. modificarea și perfecționarea normelor interne care ar asigura direcționarea AJGS către beneficiarii eligibili, repartizarea echitabilă a volumului de lucru către avocații contractați la cerere, precum și conformitatea utilizării mijloacelor bugetare pentru remunerarea muncii avocaților de stat; 3. fortificarea și punerea în aplicare a instrumentelor de monitorizare a calității asistenței juridice calificate acordate de către avocații contractați; 4. consolidarea elementelor CIM, inclusiv a managementului financiar și a cadrului instituțional al entităților responsabile.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Nu au fost obiecții la concluzia generală de audit și la constatările expuse în Raportul de audit, factorii decizionali confirmând admiterea deficiențelor identificate și dând asigurări că recomandările de audit vor fi implementate.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul conformității asupra modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Consiliul Superior al Procurorilor în perioada anilor 2018-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.9 din 28 februarie 2023)²¹⁶

<p>Informații generale</p>	<p>Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) și-a început activitatea în anul 2018, ca autoritate publică independentă, reprezentativă și de autoadministrare a procurorilor, fiind garantul independenței și imparțialității acestora. Consiliul este finanțat de la bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare aprobate prin Legea bugetară anuală.</p> <p>În perioada auditată 2018-2022, Consiliul Superior al Procurorilor a gestionat mijloace în sumă totală de circa 51,4 milioane lei, din care: circa 30,3 milioane lei au fost utilizate pentru remunerarea muncii și achitarea contribuțiilor aferente; 9,8 milioane lei - pentru achitarea prestațiilor sociale; 5,5 milioane lei - pentru achiziționarea bunurilor și serviciilor, precum și alte cheltuieli.</p>
<p>Scop</p>	<p>Evaluarea conformității modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Consiliul Superior al Procurorilor în perioada anilor 2018-2022.</p>
<p>Obiectiv</p>	<p>Reieșind din scopul misiunii de audit și din riscurile identificate, au fost stabilite următoarele obiective specifice de audit:</p> <p>(i) Consiliul Superior al Procurorilor a planificat și a utilizat alocațiile bugetare în conformitate cu principiile, regulile și procedurile stabilite de legislația privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală?</p> <p>(ii) Consiliul Superior al Procurorilor a gestionat patrimoniul în conformitate cu prevederile cadrului normativ aplicabil?</p> <p>(iii) Consiliul Superior al Procurorilor, în calitate de autoritate publică, are implementat un sistem de control intern managerial funcțional?</p>
<p>Concluzie</p>	<p>Consiliul Superior al Procurorilor a asigurat parțial funcționalitatea CIM, ceea ce a generat neconformități și deficiențe, dar și aspecte problematice la planificarea și utilizarea mijloacelor bugetare.</p>
<p>Constatarea și concluziile principale</p>	<p>Principalele neconformități, deficiențe și aspecte problematice identificate de audit se rezumă la următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - estimarea neconformă a necesităților pentru bugetare, care a determinat valorificarea de ansamblu a alocațiilor sub limitele precizate, la finele perioadelor de gestiune formându-se solduri de mijloace nevalorificate: la remunerarea muncii angajaților – de circa 1,6 milioane lei, și la prestarea serviciilor – de 1,16 milioane lei; - acordarea sporurilor pentru performanță începând cu prima lună de activitate a angajaților, în aceste scopuri fiind utilizate mijloace financiare în sumă de circa 184,1 mii lei; - acordarea premiilor unice cu depășirea limitei de 5%, stabilită de cadrul legal, suma totală constituind circa 551,8 mii lei; - depășirea limitei de 10%, stabilită de cadrul legal, la acordarea sporului pentru performanță, cauzată de erori de calcul, suma divergenței constituind circa 131,0 mii lei; - lipsa unui mecanism de monitorizare și asigurare a recuperării zilelor de concediu neutilizate de către angajații instituției, urmare rechemărilor acestora

²¹⁶ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1209/hotararea-nr-9-din-28-februarie-2023-cu-privire-la

	<p>din concediu, ceea ce a permis acumularea a 94 de zile de concediu anual neutilizate, care urmau a fi recuperate, fiind achitate indemnizații de concediu în sumă de circa 72,5 mii lei;</p> <ul style="list-style-type: none"> - acumularea a 675 de zile de concediu anual nefolosite de către 20 de angajați, care ar putea genera obligații legale față de aceștia, în sumă de circa 533,4 mii lei; - raportarea neconformă către Agenția Proprietății Publice a valorii patrimoniului administrat, divergența constituind valoarea uzurii acumulate. <p>Evaluarea Sistemului de control intern managerial instituit de Consiliul Superior al Procurorilor a relevat că acesta se află la etapa incipientă de implementare, auditul constatând necesitatea acțiunilor în vederea implementării managementului riscurilor, precum și evaluării activităților de control existente, controalelor ex-ante.</p> <p>Auditul public extern a constatat prezența unor viduri legislative, condiții în care Consiliul Superior al Procurorilor a achitat indemnizația lunară în sumă totală de circa 762,0 mii lei unor membri reprezentanți ai societății civile din cadrul a 2 Colegii, fără ca ei să participe la ședințe. Ca rezultat, aceștia au fost remunerați pentru o muncă neprestată, în unele cazuri, aflându-se chiar în afara hotarelor țării perioade îndelungate de timp.</p>
Cauzele și impactul	<p>Factorii care au determinat nivelul scăzut de valorificare a alocațiilor bugetare sunt gradul scăzut de ocupare a statelor de personal, precum și pandemia de COVID-19, care a influențat procesul aferent achizițiilor de bunuri și servicii planificate.</p> <p>Nivelul scăzut de ocupare a statelor de personal a fost motivat de către Consiliul Superior al Procurorilor prin faptul că procesul de instituire a autorității, precum și procesul de angajare a resurselor umane au fost complicate. Acumularea zilelor de concediu anual neutilizate, în opinia auditului, ar putea genera cheltuieli bugetare suplimentare, care urmează a fi executate în exercițiile financiare viitoare, ceea ce va condiționa perturbarea echilibrului bugetar al Consiliului.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Consiliul Superior al Procurorilor anterior nu a fost supus auditului de către Curtea de Conturi.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	-
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Consiliul Superior al Procurorilor urmează să asigure:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conformitatea acordării premiilor unice și a sporului pentru performanță în conformitate cu cadrul legal în vigoare; - conformarea la cadrul regulator a Regulamentului intern cu privire la acordarea sporului pentru performanță, reieșind și din contextul modificărilor operate în cadrul legal aferent; - monitorizarea recuperării, în conformitate cu cadrul legal în vigoare, a zilelor de concediu anual neutilizate de către angajații CSP;

	<ul style="list-style-type: none"> - raportarea conformă la Agenția Proprietății Publice a valorii patrimoniului administrat; - dezvoltarea sistemului de CIM în cadrul CSP, prin elaborarea și implementarea unui plan de acțiuni de remediere a deficiențelor constatate în Raportul anual în ce privește CIM.
<i>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</i>	Constatările de audit au fost aduse la cunoștința conducerii CSP și acceptate. Recomandările înaintate, menite să remedieze deficiențele enunțate în prezentul Raport de audit, la fel, au fost acceptate de către entitatea supusă auditului și recunoscute ca realizabile.
<i>Recomandări Legislativului</i>	Nu sunt

Auditul conformității asupra managementului datoriei de stat, garanțiilor de stat și recreditării de stat în anul 2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.20 din 26 mai 2023)²¹⁷

Informații generale	<p>La situația din 31 decembrie 2022, datoria de stat a constituit circa 94660,0 mil. lei, care în comparație cu anul precedent s-a majorat cu circa 16907,3 mil. lei (la valoarea nominală), nivelul atins încadrându-se în plafoanele aprobate prin Legea bugetară anuală. Din totalul datoriei de stat, datoria de stat internă constituie 34492,4 mil. lei și datoria de stat externă – 60167,67 mil. lei.</p> <p>Pentru serviciul datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 2 645,4 mil. lei, inclusiv: pentru serviciul datoriei de stat externe - 560,6 mil. lei, și pentru serviciul datoriei de stat interne - 2 084,8 mil. lei.</p> <p>Ca pondere în PIB, datoria de stat constituie 34,73%, înregistrând cea mai mare valoare în ultimii 5 ani.</p> <p>Pentru realizarea proiectelor finanțate din surse externe, în anul 2022, au fost recreditate împrumuturi în sumă totală de 1506,6 mil. lei, 1,3 mil. dolari SUA și 223,2 mil. euro (echivalentul a cca 5904,0 mil. lei). La situația din 31.12.2022, soldul garanțiilor de stat a constituit 1833,6 mil. lei, acestea fiind formate în totalitate din garanții de stat interne acordate în cadrul Programului de stat „Prima casă”, fiind în descreștere față de anul precedent cu 0,9 mil. lei.</p>
Scop	Evaluarea conformității managementului datoriei de stat, garanțiilor de stat și recreditării de stat în anul 2022, în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil.
Obiectiv	<p>În vederea realizării scopului propus și reieșind din riscurile identificate, au fost stabilite următoarele obiective specifice de audit:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Ministerul Finanțelor a asigurat conformitatea managementului datoriei de stat în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil?2. Ministerul Finanțelor a asigurat conformitatea acordării garanțiilor de stat în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil?3. Ministerul Finanțelor a asigurat conformitatea recreditării de stat în raport cu prevederile cadrului normativ aplicabil?
Concluzie	MF a asigurat conformitatea managementului datoriei de stat, garanțiilor de stat și recreditării de stat în anul 2022, totodată, fiind identificate și unele problematice în compartimentele auditate, context în care este necesară în continuare consolidarea managementului de supraveghere și monitorizare a portofoliului datoriei, riscului ratei de dobândă și riscului valutar, pentru evitarea riscurilor financiare adiționale pentru bugetul de stat.
Constatările și concluziile principale	<p>Auditul a identificat unele aspecte problematice în domeniile verificate, reiterându-le pe cele care au fost identificate și în auditurile precedente, și anume:</p> <ul style="list-style-type: none">- nivelul de debursare a împrumuturilor externe este în continuare unul redus. <p>La situația din 31 decembrie 2022, din 145 de împrumuturi active, raportate de Ministerul Finanțelor, la 41 au fost înregistrate solduri nedebersate, în sumă totală de circa 1341,56 mil. euro, 834,44 mil. JPY, 303,86 mil. SDR și 5,94 mil. dolari SUA, ca urmare, nefiind atinse obiectivele în implementarea proiectelor investiționale. Suma totală a comisioanelor achitate cumulativ până la finele anului 2022, pentru împrumuturile la care au fost înregistrate solduri nedebersate, constituie circa 21,5 mil. dolari SUA. În acest context, se evidențiază: i) 10 împrumuturi la care termenul-limită de debursare expiră până la finele anului 2023, care înregistrează solduri nedebersate în sumă totală de 281,2 mil. euro și pentru care s-au achitat comisioane în sumă totală de circa 6,3 mil. euro; ii) 3 împrumuturi cu termenul de debursare până la finele anilor 2024-2025, nivelul de debursare fiind în întârziere și</p>

²¹⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1214/hotararea-nr20-din-26-mai-2023-cu-privire-la-raportul

constituind până la 15%; iii) 3 împrumuturi cu termenul de debursare până la finele anilor 2025-2026, la care nu au fost debursări, fiind achitate comisioane de deservire în sumă totală de circa 1 mil. euro;

- imposibilitatea achitării în termen a unei datorii externe în sumă totală de 14,5 mil. dolari SUA, datorită unor factori externi, care nu au depins de Republica Moldova;
- soldul considerabil al datoriei băncilor aflate în proces de lichidare față de Ministerul Finanțelor, care la finele anului 2022 constituie 11 742,9 mil. lei, această situație creată fiind o problemă majoră pentru bugetul de stat. Din totalul datoriei preluate de Ministerul Finanțelor, din valorificarea activelor băncilor, în bugetul de stat s-au transferat în total circa 2 026,7 mil. lei, ce constituie doar 15% din totalul datoriei. În anul 2022 în bugetul de stat au fost restituite numai 63,5 mil. lei;
- prezența și menținerea în continuare a soldurilor considerabile ale datoriilor debitorilor garanțați, care la finele anului 2022 constituie 481,0 mil. lei, din care 480,6 mil. lei este datorie cu termenul de achitare expirat. Deși Ministerul Finanțelor informează trimestrial Serviciul Fiscal de Stat despre datoria cu termenul expirat acumulată, pentru întreprinderea măsurilor în conformitate cu cadrul legal, în anul 2022 nu au fost recuperate careva mijloace în bugetul de stat;
- soldul datoriilor beneficiarilor recreditați, la finele anului 2022, a constituit circa 11 499,8 mil. lei, din care circa 273,4 mil. lei este datorie cu termenul expirat. Pentru recuperarea datoriilor expirate, Ministerul Finanțelor, prin intermediul Serviciului Fiscal de Stat, în anul 2022, a recuperat în bugetul de stat doar 1,4 milioane lei, din totalul datoriei cu termenul de achitare expirat de 273,4 mil. lei;
- auditul evidențiază situația în care 3 agenți economici, în baza cadrului legal, au fost eliberați, cu titlu de excepție, de obligația de a garanta rambursarea împrumuturilor recreditate din contul împrumuturilor de stat externe, context în care auditul relevă posibilitatea apariției riscului de nerambursare în termen și în volum deplin a împrumuturilor respective;
- în anul 2022 au fost deja înregistrate două cazuri de activare a garanției de stat în cadrul Programului de stat „Prima casă”, din contul bugetului de stat fiind dezafectate mijloace financiare în sumă totală de 455,6 mii lei.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate

Problematicile identificate în cadrul auditului au fost influențate și cauzate de mai mulți factori, și anume:

- nivelul de valorificare a resurselor pentru proiectele finanțate din surse externe, care se menține în continuare scăzut, în mare parte a fost influențat de neîndeplinirea condițiilor precontractuale de către beneficiari și de tergiversarea procedurilor de achiziții publice aferente;
- restituirea lentă a obligațiunilor față de bugetul de stat de către băncile aflate în proces de lichidare este cauzată de valorificarea lentă a activelor acestora;
- achitarea comisiunilor pentru împrumuturile cu un nivel scăzut de debursare, iar în unele cazuri nici nu au fost efectuate debursări, generează cheltuieli suplimentare în condițiile unui buget deficitar;
- datoriile debitorilor recreditați și ale debitorilor garanțați sunt, în mare parte, cu termenul de achitare expirat și, practic, nerecuperabile, deoarece agenții economici beneficiari de mijloace recreditate și garantate sau se află în proces de insolvență, sau lipsesc în Registrul de stat al persoanelor juridice. Imposibilitatea recuperării datoriilor aferente beneficiarilor recreditați și garanțați generează în continuare creșterea datoriei de stat;
- riscul de creștere a numărului beneficiarilor de credite în cadrul Programului „Prima casă”, care nu vor fi în stare să-și onoreze obligațiunile față de creditele

	aprobate, tinde să se materializeze, în condițiile în care crește numărul de cazuri de activare a garanțiilor de stat, dar și rata inflației fiind în creștere de la an la an.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Prin HCC nr. 25 din 30.05.2022 „Cu privire la Raportul auditului conformității managementului datoriei de stat, garanțiilor de stat și recreditării de stat pe anul 2021”, MF i-au fost înaintate 6 recomandări, din care 4 recomandări – implementate, iar altele 2 se consideră parțial implementate. Nivelul de implementare a recomandărilor constituie 67%.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	-
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Ministerul Finanțelor urmează să asigure:</p> <ul style="list-style-type: none"> - în continuare, în comun cu autoritățile responsabile, intensificarea măsurilor de rigoare în vederea valorificării eficiente și implementării în termenele prevăzute a proiectelor finanțate din surse externe; - în continuare, în comun cu organele de competență, intensificarea măsurilor rezultative de responsabilizare a beneficiarilor garantați și recreditați, în vederea recuperării la bugetul de stat a datoriilor, în special, a datoriilor cu termenul de achitare expirat; - monitorizarea rambursării împrumuturilor externe recreditate din surse externe în termen și în volum deplin, în special, situația agenților economici care, cu titlu de excepție, în baza cadrului normativ, au fost eliberați de obligația de a garanta rambursarea împrumuturilor; - monitorizarea situației aferente datoriei externe, care la moment nu poate fi achitată, din motive care nu depind de Republica Moldova, pentru evitarea unor cheltuieli suplimentare la bugetul de stat, ca urmare a aplicării unor penalități de întârziere a plății. <p>Guvernului Republicii Moldova, pentru informare și luare de atitudine în vederea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitorizării situației aferente datoriei de stat externe, care la moment se află în imposibilitatea de achitare, din motive care nu depind de Republica Moldova; - fortificării capacităților instituționale ale autorităților publice centrale aferente proceselor de elaborare, gestionare și raportare a proiectelor investiționale, în vederea sporirii nivelului de absorbție și valorificare a resurselor externe, cu respectarea termenelor de debursare și atingerea rezultatelor în implementarea proiectelor;
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Constatările de audit au fost aduse la cunoștința conducerii MF și acceptate. Recomandările înaintate, menite să remedieze deficiențele enunțate în prezentul Raport de audit, au fost acceptate de către entitățile supuse auditului și recunoscute ca realizabile.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul asupra conformității investițiilor și reparațiilor capitale efectuate de către unele unități administrativ-teritoriale de nivelul I și de nivelul II în perioada anului 2021 (Hotărârea Curții de Conturi nr.32 din 27 iunie 2023)²¹⁸

<p>Informații generale</p>	<p>Probele de audit au fost colectate la autoritățile administrației publice locale de nivelul I și de nivelul II, precum și la instituțiile din subordine și fondate. De asemenea, unele probe de audit au fost acumulate la Ministerul Finanțelor (inclusiv Trezoreria de Stat), Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (Agenția de Intervenție și Plăți în Agricultură, Fondul Național de Dezvoltare Regională, Agenția pentru Supraveghere Tehnică), Biroul Național de Statistică, Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”.</p> <p>Conform Legii bugetului de stat pe anul 2021, cheltuielile privind investițiile și reparațiile capitale pentru APL constituie 1.367,8 mil.lei²¹⁹, sau cu 234,7 mil.lei mai mult față de anul precedent. La situația din 31.12.2021, valoarea totală a activelor nefinanciare gestionate de către UAT a constituit 53,1 mld. lei, fiind în creștere cu 4,3 mld. lei, sau 108,8%, comparativ cu soldul activelor înregistrate la 01.01.2021 (48,8 mld. lei).</p> <p>Bugetul consolidat al UAT de nivelul I și de nivelul II pentru anul 2021 a fost aprobat la active nefinanciare în sumă totală de 2,85 mld. lei, cu rectificarea acestora la 5,1 mld. lei, fiind executate în sumă de 3,8 mld. lei, sau la nivelul de 74,5 % din alocațiile precizate.</p>
<p>Scop</p>	<p>Evaluarea conformității investițiilor și reparațiilor capitale în raport cu cadrul normativ aplicabil și emiterea concluziei generale de audit.</p>
<p>Obiectiv</p>	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Planificarea investițiilor și reparațiilor capitale este efectuată în conformitate cu obiectivele strategice și cerințele cadrului normativ? 2. Investițiile și reparațiile capitale sunt efectuate cu respectarea destinației surselor alocate și cadrului normativ din domeniul achizițiilor publice? 3. Autoritățile publice locale asigură darea în exploatare și contabilizarea conformă a investițiilor și reparațiilor capitale?
<p>Concluzie</p>	<p>Administrarea resurselor bugetare pentru investiții și reparații capitale nu este asigurată conform unui cadru uniform de planificare strategică, executare și raportare, fapt ce condiționează utilizarea resurselor bugetare și a patrimoniului public contrar cerințelor normative.</p>
<p>Constatările și concluziile principale</p>	<p>Concluzia auditului a fost bazată pe următoarele constatări:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planificarea strategică a dezvoltării localităților nu este reglementată la nivel de studii fundamentate și poartă un caracter ad-hoc, datorită lipsei la nivel de APC și APL a planurilor de amenajare a teritoriilor și a celor urbanistice ale localităților; - documentele de planificare strategică la nivel național și local nu sunt în corelație, autoritățile subestimează etapa respectivă și întocmirea planurilor de investiții capitale, acestea necorespunzând integral cu propunerile de buget și cu planurile de achiziții, fapt care influențează și creează incertitudini la aprobarea temelor de proiectare și estimare a necesităților, la stabilirea sursei de finanțare;

²¹⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1229/hotararea-nr32-din-27-iunie-2023-cu-privire-la-raportul

²¹⁹ Inclusiv cu destinația: cheltuieli capitale – 409,54 mil.lei, și infrastructura drumurilor publice locale – 958,27 mil.lei.

- autoritățile, în vederea inițierii unor obiecte investiționale, suportă, în unele cazuri, fără argumentare și/sau bază legală, cheltuieli ineficiente din buget pentru elaborarea documentațiilor de proiect;
- cadrul normativ este, practic, irelevant și neaplicabil de către autoritățile locale în reglementarea proceselor de identificare, pregătire, aprobare, evaluare preliminară și raportare a proiectelor de investiții capitale, nefiind asigurate pe sistem economicitatea, eficacitatea și eficiența cheltuielilor publice;
- la nivel de autorități locale lipsesc proceduri/procese de control intern bine determinate, care să delimiteze clar atribuțiile și responsabilitățile participanților în procesele de inițiere, executare, monitorizare și verificare a realizării obiectivelor investiționale, precum și de diminuare a riscurilor aferente activității de management, fapt ce generează disfuncționalități în procesul de monitorizare a etapelor de realizare/verificare și, implicit, utilizarea ineficientă a banului public;
- Ministerul Finanțelor și APL nu dispun de date complete privind derularea investițiilor și reparațiilor capitale la nivel de UAT, precum și privind resursele alocate și necesare pentru implementarea acestora;
- la stabilirea obiectelor pentru cheltuieli capitale nu se ține cont de investițiile începute anterior și nefinalizate (la 31.12.2021 - 4,62 mld. lei), fapt care determină imobilizarea mijloacelor bugetare și suportarea unor costuri suplimentare, fără impact asupra dezvoltării economico-sociale a localităților;
- deficiențele cadrului legal, necolaborarea între APC și APL, precum și tergiversarea finalizării procedurilor penale aferente exagerării de către antreprenori a valorii lucrărilor executate duc la lipsirea APL de informații privind prejudiciile suportate, ceea ce afectează monitorizarea adecvată a recuperării prejudiciilor admise (27,0 mil.lei) și înregistrarea conformă a evenimentelor în evidența contabilă;
- unele APL de nivelul II au aprobat programul privind repartizarea mijloacelor fondului rutier cu încălcarea prevederilor legale²²⁰, în lipsa deciziilor și specificării obiectelor, fiind utilizate mijloace financiare în sumă de 71,2 mil.lei, precum și efectuate cheltuieli investiționale contrar destinației în sumă de 10,0 mil. lei;
- contrar prevederilor legale²²¹ și principiilor bunei guvernări, 5 APL de nivelul II au adoptat, pe parcursul anului 2021, decizii de alocare către IMSP a resurselor financiare pentru achiziționarea lucrărilor capitale în sumă de 16,1 mil. lei fără stabilirea bazei legale de acordare și în lipsa transparenței procedurilor de achiziții efectuate;
- autoritățile contractante nu au asigurat regulamentar etapele de planificare, executare și raportare a achizițiilor publice aferente cheltuielilor capitale;
- lucrările de construcții și reparații capitale la diferite obiecte (79,0 mil.lei) au fost contractate și, respectiv, executate în lipsa documentației de proiect;
- autoritățile nu au asigurat respectarea prevederilor legale privind perceperea garanției de bună execuție a contractului, estimată la 14,5 mil.lei;
- autoritățile auditate nu au asigurat, prin intermediul responsabilului tehnic atestat, supravegherea lucrărilor de reparații în valoare totală de 70,6 mil. lei,

²²⁰ Art.4 alin.(2), lit.c) din Legea privind descentralizarea administrativă nr.435-XVI din 28.12.2006 (în continuare - Legea nr. 435 din 28.12.2006).

²²¹ Art.43 din Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006 (în continuare - Legea nr.436 din 28.12.2006); art.24 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25.07.2014 (în continuare - Legea nr.181 din 25.07.2014); art.4 și art.76 din Legea nr.131 din 03.07.2015.

	<p>precum și completarea și predarea integrală beneficiarului a documentației/cărții tehnice pentru lucrări în valoare de 250,2 mil. lei;</p> <p>- autoritățile contractante nu au asigurat monitorizarea și controlul privind raportarea financiară a cheltuielilor executate aferente investițiilor și reparațiilor capitale, ceea ce a dus la necapitalizarea investițiilor și reparațiilor capitale în valoare de 78,2 mil. lei și la clasificarea incorectă a acestora în sumă de 103,0 mil. lei.</p>
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	<p>Problemele identificate se datorează controlului insuficient atât din partea autorităților publice centrale, cât și din partea autorităților publice locale; nerespectării cadrului normativ existent; lipsei inventarierii și evidenței investițiilor și reparațiilor capitale, etc.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	<p>Pentru unele constatări privind investițiile și reparațiile capitale menționate de auditurile precedente (HCC nr.33 din 30.06.2014; nr.39 din 20.07.2021; nr.10 din 28.02.2022), neconformitățile se mențin, inclusiv cele care țin de cadrul instituțional și normativ de dezvoltare strategică, acestea fiind, în viziunea auditului, factorii-cheie care determină administrarea neregulamentară a cheltuielilor capitale.</p>
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>Pe parcursul misiunii de audit autoritățile au întreprins unele măsuri de corectare a deficiențelor financiar-contabile în sumă de 12,6 mil. lei²²².</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Ministerului Finanțelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea modului de reflectare în evidența contabilă a prejudiciilor aferente majorării valorii și volumelor lucrărilor de construcție, constatate în cadrul controalelor efectuate de către Inspekția Financiară și Agenția pentru Supraveghere Tehnică; - în comun cu <i>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale</i>, inventarierea și întocmirea registrului tuturor proiectelor de investiții și reparații capitale inițiate, dar nefinalizate la nivel de unitate administrativ-teritorială, cu indicarea resurselor financiare utilizate/alocate și a celor necesare pentru finalizarea proiectelor respective; <p>Cancelariei de Stat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asigurarea unor abordări unice, bazate pe prevederile cadrului legal, la efectuarea controlului asupra legalității deciziilor aprobate de consiliile locale, în special, a celor ce țin de alocarea mijloacelor financiare UAT de alt nivel din transferurile cu destinație specială primite din bugetul de stat și din soldul disponibil (fără a fi modificate deciziile de aprobare a bugetelor locale); <p>Autorităților locale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea unui plan de acțiuni racordat la strategia privind proiectele investiționale (inclusiv reparații capitale) necesare pentru implementare, în funcție de prioritățile dezvoltării social-economice a localității, cu stabilirea surselor de finanțare, riscurilor asociate derulării lor etc., care ar asigura

²²² Primăria or. Cricova – 1.264,0 mii lei; Primăria com. Măcărești, r-nul Ungheni – 1.183,8 mii lei; Aparatul președintelui raionului Fălești – 1,7 mii lei; ONDRL pentru primăria s. Brătuleni, r-nul Nisporeni – 1.020,0 mii lei; Primăria com Pîrlița, r-nul Ungheni – 3.706,9 mii lei.

	<p>conformitatea întregului proces de efectuare a investițiilor și reparațiilor capitale la toate etapele de executare, o bună gestiune a banilor publici și, respectiv, dezvoltarea durabilă și eficientă a UAT;</p> <ul style="list-style-type: none"> - inventarierea regulamentară a activelor în curs de execuție pe toate componentele (inclusiv a documentației de proiect din gestiune, evaluarea integrității, actualității și necesității de implementare a temelor de proiectare), cu raportarea exhaustivă și aprobarea rezultatelor în Consiliul raional; - dispunerea elaborării dosarelor pentru fiecare obiect investițional și atribuirii competențelor funcționale în conformitate cu prevederile regulamentare, cu generalizarea acestor informații într-un circuit documentar și informațional aprobat; - elaborarea planurilor de achiziție conform prevederilor regulamentare²²³, inclusiv cu întocmirea acestora înainte de elaborarea propunerii de buget, în coordonare cu bugetul entității publice și în corespundere cu strategia de dezvoltare a entității, etc.; - asigurarea respectării procesului de elaborare a actelor normative locale aferente cheltuielilor capitale, reieșind din competențele atribuite legal și din necesitățile stabilite în Strategii/Programe/Buget/Planuri de achiziții/etc., cu stabilirea clară a responsabilității persoanelor implicate în proces (autor/responsabil/aviz juridic/etc.); - etc.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Constatările și recomandările înaintate de audit au fost acceptate, urmând a fi întreprinse acțiunile necesare în vederea remedierii problemelor identificate.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

²²³ Regulamentul aprobat prin HG nr. 1419 din 28.12.2016.

Auditul conformității asupra modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Procuratura Generală în perioada anilor 2018-2022 (Hotărârea Curții de Conturi nr.44 din 21 august 2023)²²⁴

Informații generale	<p>Conform Constituției Republicii Moldova și Legii nr.3/2016, Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, care contribuie la îndeplinirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului, prin intermediul procedurilor penale și altor proceduri prevăzute de lege.</p> <p>Una dintre atribuțiile care revin Procurorului General, statuată în Legea cu privire la Procuratură, constă în organizarea și implementarea sistemului de control intern managerial și în răspunderea managerială pentru administrarea bugetului instituției și a patrimoniului public din gestiune.</p>
Scop	<p>Misiunea de audit a avut drept scop exprimarea unei concluzii generale asupra conformității modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public de către Procuratura Generală în perioada anilor 2018-2022.</p>
Obiectiv	<p>Verificarea conformității planificării, utilizării mijloacelor și a gestionării patrimoniului public de către Procuratura Generală în perioada anilor 2018-2022, cu identificarea proceselor operaționale nefuncționale care afectează regularitatea componentelor auditate.</p>
Concluzie	<p>În anii 2018-2022, Procuratura Generală nu a organizat și nu a implementat un sistem de control intern managerial racordat la cerințele cadrului normativ, care să asigure în totalitate utilizarea conformă a mijloacelor bugetare, precum și administrarea judicioasă a patrimoniului public. Astfel, auditul a identificat neconformități la planificarea bugetului instituției, multiple ilegalități și suspiciuni de fraudă în valorificarea alocațiilor bugetare, precum și nereguli în administrarea patrimoniului public.</p>
Constatările și concluziile principale	<p><i>Privind aspectele problematice identificate la elaborarea anuală a proiectului de buget al instituției</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Disfuncționalități în mecanismul legal stabilit de elaborare și prezentare spre aprobare a proiectului de buget al Procuraturii Generale, în calitatea sa de instituție autonomă; ✓ Neinstituirea unui proces pe deplin funcțional de elaborare a proiectului de buget al instituției, nefiind implicate plenipotențiar în acesta Procuraturile specializate și cele teritoriale, cu asigurarea evaluării și justificării necesarului de bunuri și servicii pentru funcționalitatea lor. La fel, setul indicatorilor de performanță, elaborat de PG, nu a fost prioritarizat corespunzător bugetării în bază de program al instituției²²⁵ și nu oferă o viziune clară asupra activităților realizate, precum și o evoluție în dinamică a acestora. <p><i>Privind aspectele problematice identificate la valorificarea mijloacelor bugetare</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Utilizarea neconformă a mijloacelor bugetare, inclusiv fiind identificate suspiciuni de fraudă la procurarea unor programe licențiate, ceea ce se confirmă prin: i) achiziționarea produselor de licențiere pentru calculatoare la un cost majorat cu 2,4 mil. lei, raportat la prețul agreed cu Compania furnizoare de produse software; ii) achitarea licențelor pentru calculatoare în valoare de 2,5

²²⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1234/hotararea-nr44-din-21-august-2023-cu-privire-la-raportul

²²⁵ Programul „Implementarea politicii penale a statului”, care avea ca scop „Consolidarea și modernizarea Procuraturii în procesul de combatere a infracțiunilor, îndeplinirea actului de justiție, promovarea consecventă a imaginii Procuraturii”.

mil. lei, care real nu au fost livrate și instalate conform prevederilor din contractele încheiate între Procuratura Generală și operatorul economic; iii) procurarea a 48 de licențe în valoare de 1,1 mil. lei, pentru serverele pe care nu le aveau în gestiune; iv) răscumpărarea suspectă în proprietate a licențelor, din buget fiind achitată suma de 7,6 mil. lei.

✓ Riscuri de fraudă la achitarea unor servicii de dezvoltare a funcționalităților Sistemului Informațional Automatizat „Urmărire penală: E-Dosar” în valoare de 1,8 mil. lei, funcționalități care nu au fost dezvoltate și plasate în mediul de producție și, respectiv, nici utilizate de către angajați în activitatea operațională;

✓ Acordarea premiilor unice în anul 2018 cu depășirea limitei prestabilite de 5%, în sumă totală de 8,9 mil. lei, precum și nerespectarea cadrului legal în ce privește obligativitatea acordării concediilor anuale unor categorii de angajați (procurori), fapt care a condiționat acumularea zilelor de concediu neutilizate și poate impune în mod neplanificat obligații legale față de personalul respectiv în valoare de 53,5 mil. lei;

✓ Admiterea neregulilor sistemice la achiziționarea și efectuarea lucrărilor de reparație capitală a sediilor organelor Procuraturii, printre acestea enumerându-se:

- planificarea și fundamentarea neconformă a necesităților de achiziție a lucrărilor de reparații pentru anii bugetari verificați;

- achiziționarea și executarea neregulamentară a lucrărilor de reparație în lipsa documentației de proiect și a devizelor verificate regulamentar, în valoare de 17,7 mil. lei, ceea ce a determinat declanșarea unor litigii în instanțele de judecată, care pot genera pierderi la buget,

- nesolicitarea depunerii garanției de bună execuție la toate contractele încheiate de PG cu antreprenorii de lucrări;

- efectuarea unor cheltuieli nejustificate în valoare de 0,5 mil. lei, prin admiterea unor devieri între prețurile stabilite în devizul-ofertă și cele din procesele-verbale privind executarea lucrărilor de reparații capitale;

✓ Admiterea unui management neconform la valorificarea cheltuielilor aferente consumului de carburanți și lubrifianți, precum și a cheltuielilor pentru reparația curentă a mijloacelor de transport, generat de: a) aplicarea practicii neregulamentare privind raportarea consumului de carburanți utilizat la alimentarea mijloacelor de transport; b) neaplicarea regulamentară a actului normativ la stabilirea și aprobarea normelor de consum de carburanți pentru unele autovehicule, ceea ce a generat cheltuieli bugetare neregulamentare în valoare de 0,3 mil. lei; c) lipsa unor proceduri de lucru la preluarea datelor privind consumul de carburanți pentru autoturismele cu computere de bord sau cu dispozitive speciale de măsurare a consumului de carburanți;

✓ Neaprobarea și neimplementarea unei proceduri care ar reglementa modalitatea de planificare, aprobare și executare a cheltuielilor pentru reparația curentă a mijloacelor de transport, inclusiv delimitarea clară a competențelor persoanelor responsabile de proces, ceea ce condiționează efectuarea unor cheltuieli nejustificate sau dublarea cheltuielilor pentru piesele de schimb;

Privind aspectele problematice identificate la gestionarea patrimoniului public

✓ Lipsa unui monitoring economico-financiar asupra patrimoniului aflat în administrarea/gestiunea Procuraturii Generale, care, în consecință, a determinat:

- înregistrarea în evidența contabilă a instituției a imobilelor care, potrivit înregistrărilor cadastrale, au fost înstrăinate în beneficiul unor persoane fizice;

- neînregistrarea în evidența contabilă a Procuraturii Generale a 19 terenuri aferente sediilor Procuraturilor teritoriale, cu suprafața de 2,0 ha, și a unui garaj,

	<p>concomitent nefiind înregistrate la organul cadastral o clădire administrativă și 12 garaje;</p> <ul style="list-style-type: none"> - neefectuarea regulamentară a inventarierii complexe a tuturor elementelor patrimoniale aflate în gestiunea Procuraturii Generale și a unor subdiviziuni structurale, în speță, acest proces necuprinzând bunurile din gestiunea Procuraturii Anticorupție, Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale și Procuraturii mun. Chișinău; - netransmiterea regulamentară a bunurilor aflate în gestiunea angajaților la disponibilizarea lor, acestea rămânând înregistrate în evidența contabilă ca fiind în gestiunea persoanelor care nu mai activează în cadrul instituției; - nesoluționarea problemei legate de activul în curs de execuție, amplasat pe str. Alexandru cel Bun nr.100, pentru care s-au valorificat mijloace bugetare în sumă de peste 26,2 mil. lei, lucrările de renovare fiind stopate timp de mai mult de 15 ani, iar construcția aflându-se într-un proces de degradare continuă, deși Procuratura Generală a intervenit cu adresări către Guvern privind transmiterea acestui activ în gestiunea statului, care nu au fost soluționate.
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	Deficiențele identificate de audit au fost generate de neimplementarea controlului intern managerial conform rigorilor, inclusiv documentarea proceselor de bază, elaborarea procedurilor de lucru aferente acestora, divizarea clară a responsabilităților, dar și de insuficiența personalului, îndeosebi în Direcția finanțe și administrare, de fluctuația acestuia. Impactul ilegalităților și deficiențelor constatate a dus la pierderi de mijloace bugetare, utilizarea alocațiilor fără respectarea principiilor buneii guvernării, dar și la gestionarea neconformă a patrimoniului public.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	În anul 2018 a fost efectuat auditul cu privire la rapoartele financiare ale Procuraturii Generale încheiate la 31 decembrie 2017, ale cărui rezultate s-au aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 97 din 18.12.2018. Din 16 recomandări înaintate PG, care vizau organizarea evidenței contabile, implementarea CIM, au fost implementate doar 8 recomandări, al căror impact asupra utilizării banilor publici și gestionării patrimoniului public este dificil de cuantificat. În rest, aspectele deficitare, care nu au fost remediate ca urmare a neexecutării recomandărilor înaintate anterior, au fost reexamine, fiind înaintate entităților noi recomandări de audit.
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	<p>i) Procuratura Anticorupție, în urma examinării aspectelor expuse în Nota Curții de Conturi privind constatările preliminare aferente achiziționării și recepționării de către Procuratura Generală în anul 2020 a serviciilor de dezvoltare a funcționalităților Sistemului Informațional Automatizat „Urmărire penală: E-Dosar”, la 31 mai 2023, a pornit urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute la art.190 alin.(6) din Codul penal al Republicii Moldova;</p> <p>ii) Pe parcursul auditului, s-au încasat de la IP „ASP” la buget 160,7 mii lei, cheltuielile pentru serviciile comunale suportate incorect de către PG.</p>
Măsurile dispuse pentru remediere	Pentru remedierea deficiențelor constatate, s-au înaintat 17 recomandări de audit, care vizează: i) implementarea CIM, prin elaborarea actelor interne care reglementează unele procese aferente managementului alocațiilor bugetare, descrierea proceselor, identificarea corectă a riscurilor; ii) efectuarea inventarierii bunurilor deținute de entitate, soluționarea aspectelor deficitare referitor la unele bunuri pe care entitatea nu le deține; iii) investigarea riscurilor de fraudă, care au cauzat pierderi de mijloace bugetare.

Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Nu au fost obiecții la concluzia generală de audit și la constatările expuse în Raportul de audit.
Recomandări Legislativului	Să solicite Guvernului RM: a) de comun acord cu MF, să identifice modalitatea de reglementare a mecanismului de elaborare a proiectelor de buget pentru instituțiile autonome; b) îmbunătățirea cadrului legal privind instituirea unor instrumente de coordonare și monitorizare din partea organelor statale specializate privind achiziția de soluții IT de către instituțiile autonome.

MISIUNI DE AUDIT AL PERFORMANȚEI

Auditul performanței „Acțiunile aferente obiectivelor specifice ale Programului național de control al cancerului, realizate în perioada 2017-2022 (I semestru) de autoritățile responsabile, contribuie la atingerea rezultatelor așteptate?” (Hotărârea Curții de Conturi nr. 62 din 20 decembrie 2022)²²⁶

<p>Informații generale</p>	<p>Cancerul reprezintă o problemă de sănătate publică majoră atât la nivel global, cât și la cel național, care este principala cauză de deces și produce consecințe grave cu impact medical, social și economic. În Republica Moldova, maladiile oncologice constituie cea de-a doua cauză principală a mortalității, după maladiile cardiovasculare, fiind o problemă prioritară pentru sistemul de sănătate. Povara mare prin maladia de cancer este influențată de depistarea tardivă a maladii, accesul limitat la servicii complexe de diagnostic și tratament, inclusiv servicii paliative.</p> <p>În decembrie 2016, în Republica Moldova, în scopul reducerii poverii acestei maladii asupra persoanelor afectate și a familiilor acestora, a fost aprobat pentru prima dată Programul național de control al cancerului (PNCC) pentru anii 2016-2025, care a stabilit implementarea acestuia în două etape. Obiectivul general stabilit este reducerea mortalității prin cancer cu 7% până în anul 2025. Mijloacele financiare stabilite în sumă de 1645,8 mil. lei au fost insuficiente, înregistrând un deficit în sumă de 560,0 mil. lei.</p> <p>Numărul persoanelor cu această maladie este în creștere: în anul 2019 – 60291 pacienți, în anul 2020 – 62161 pacienți, în anul 2021 – 63979 pacienți. Acesta este un semnal alarmant pentru sistemul sănătății și indică necesitatea ajustării politicilor, precum și acțiunilor care ar diminua impactul acesteia, inclusiv sporirea serviciilor de prevenire și susținere a persoanelor afectate.</p>
<p>Scop</p>	<p>Evaluarea performanței implementării Planului de acțiuni al Programului și a impactului de control al poverii cancerului prin prevenirea și controlul acestuia, precum și asigurarea accesului la servicii calitative, centrate pe pacient.</p>
<p>Obiectiv</p>	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarea întrebare:</p> <p>Acțiunile aferente obiectivelor specifice ale PNCC, realizate în perioada 2017-2022 (I semestru) de autoritățile responsabile, contribuie la atingerea rezultatelor așteptate?</p>
<p>Concluzie</p>	<p>Deși autoritățile responsabile au întreprins un șir de măsuri în vederea realizării PNCC, în unele cazuri, acestea nu au asigurat pe deplin realizarea acțiunilor pentru atingerea obiectivului general de reducere a mortalității prin cancer cu 7%. Astfel,</p> <p>(i) mijloacele financiare planificate și alocate nu au fost suficiente pentru finanțarea acțiunilor Programului;</p> <p>(ii) măsurile de monitorizare și control au fost insuficiente și nu au asigurat calitatea, plenitudinea și performanța indicatorilor realizați prin accesul pacienților cu cancer la dispozitive necesare pentru diagnostic, precum și la asigurarea unui tratament mai performant;</p>

²²⁶ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1204/hotararea-nr62-din-20-decembrie-2022-pentru-aprobarea-raportului-auditului

	<p>(iii) serviciile de îngrijiri paliative necesită ajustarea reglementărilor, alocarea mijloacelor financiare urmează să se realizeze eficient și eficace, cu accesul pacienților cu cancer la serviciile medicale multidisciplinare;</p> <p>(iv) neaprobarea prin Hotărâre de Guvern a reglementărilor privind Registrul Național de Cancer și imperfecțiunea sistemului informațional pentru evidența și facilitarea procesului de evidență a pacienților diagnosticați cu cancer indică funcționalitatea parțială a acestuia și necorespunderea cu așteptările;</p> <p>(v) responsabilitatea scăzută a managementului decizional, insuficiența controalelor-cheie la toate etapele, precum și a măsurilor de monitorizare și supraveghere a realizării acțiunilor instituite etc.</p>
<p>Constatările și concluziile principale</p>	<p>Concluzia auditului a fost bazată pe următoarele constatări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bugetul necesar pentru prima parte a Programului, pentru anii 2016-2020, a fost estimat în sumă de peste 1 miliard 600 mil. lei, cu un deficit bugetar de circa 560,0 mil. lei, pentru care nu au fost identificate surse de finanțare. • Deși implementarea Programului a fost prevăzută în 2 etape, până în decembrie 2022, etapa II, care urma să cuprindă anii 2021-2025, nu a fost aprobată. Respectiv, entitățile implicate pentru anii 2021-2022 nu au dispus de acțiuni aprobate și au activat neorganizat, bazându-se pe acțiunile stabilite pentru I etapă. • Consiliul consultativ, cu un rol important aferent coordonării activităților, eficientizării comunicării intersectoriale și ajustării cadrului legal, în perioada auditată a fost unul nefuncțional. • Institutul Oncologic (IO) s-a confruntat cu dificultăți în evaluarea și raportarea indicatorilor Programului, deoarece nu dispune de o subdiviziune responsabilă de implementarea, monitorizarea, evaluarea și raportarea atingerii obiectivelor. În același timp, angajaților implicați în realizarea Programului nu le-au fost specificate responsabilitățile, iar munca suplimentară nu a fost remunerată. • IO a înaintat oferta serviciilor medicale specializate de ambulator în valoare de circa 143,0 milioane lei, însă s-au contractat servicii în sumă de circa 94,0 milioane lei. Prin urmare, servicii medicale în valoare de peste 49,0 milioane lei nu au fost contractate pe parcursul anilor, ceea ce a determinat micșorarea volumului de investigații și servicii medicale specializate de ambulator și nu a dus la fortificarea capacităților, eficienței și calității serviciului oncologic la nivel național. • Peste 9 500 de servicii de asistență medicală spitalicească supraexecutate de IO, în valoare de 81,0 milioane lei, nu au fost achitate de Compania Națională de Asigurări în Medicină. • Modificarea organigramei și micșorarea numărului de paturi la IO - de la 850 la 535, au determinat unele probleme de programare a pacienților pentru investigații și intervenții chirurgicale, care indică majorarea numărului de persoane în lista de așteptare în 2 secții – secția mamologie și secția cap-gât, pe o perioadă de la o lună până la 3 luni. • Rezultatele cercetărilor științifice realizate de angajații IO (17 cercetări științifice) în domeniile de control ale cancerului, unele fiind prezentate la

conferințe și publicate în reviste științifice internaționale, nu se regăsesc în Protocoalele Clinice Naționale. În domeniul cancerului, la moment, sunt aprobate 30 de protocoale clinice, din care 18 necesită actualizare mai bine de 5 ani. Potrivit Ordinului Ministerului Sănătății, actualizarea Protocoalelor Clinice Naționale se efectuează o dată la 5 ani, situație ce denotă realizarea ineficace de către părțile implicate a acestui proces.

- Lista națională a medicamentelor oncologice esențiale, care este prioritar necesară pentru tratarea celor mai răspândite boli, a fost actualizată în luna noiembrie 2021, sau după 10 ani.
- Sistemul informațional sistematizat „Asistența medicală spitalicească” este însoțit de probleme de mentenanță a softului.
- De către Ministerul Sănătății și IO nu au fost realizate acțiunile PNCC, prin care urmau să creeze Centrul Național de Referință, pentru asigurarea dezvoltării și acordării serviciilor de diagnostic, tratament, îngrijiri paliative și educație, precum și laboratorul citogenetic pentru tratamentele complexe oncohematologice.
- IO nu a fost asigurat pe deplin cu dispozitive radiologice de diagnostic și tratament modern, deoarece cele disponibile, în majoritate, sunt moral și fizic învechite. Astfel, 8 aparate din 14 au mai mult de 5 ani de exploatare, iar instalațiile noi până la 5 ani sunt mobile. Lipește aparataj performant pentru diagnosticare, cum ar fi tomograful, rezonanța magnetică, angiograful și altele, aceste servicii fiind contractate de la alți prestatori.
- Nu s-au realizat acțiunile PNCC privind elaborarea studiului de fezabilitate pentru introducerea transplantului medular și a studiului de fezabilitate privind tratamentul cu iod radioactiv. Astfel, nu a fost organizat/prestat tratamentul cu iod radioactiv pacienților afectați.
- Obiectivul privind dezvoltarea serviciilor paliative și asigurarea accesului pacienților diagnosticați cu cancer la aceste servicii nu și-a atins scopul scontat, prin neaprobarea actelor normative specifice, neasigurarea suficientă cu dispozitive medicale a pacienților, neasigurarea accesului pacienților la serviciile multidisciplinare de îngrijiri paliative, etc.
- În contractele de acordare a asistenței medicale dintre CNAM și instituții care acordă servicii de asistență medicală primară lipsesc serviciile paliative. Acestea au fost substituite prin îngrijiri medicale comunitare și la domiciliu, circumstanțe în care nu se acordă servicii de îngrijiri paliative potrivit cadrului legal în vigoare din noiembrie anul 2020.
- N-au fost formate echipele multidisciplinare specializate de îngrijire paliativă la domiciliu, care urmau să includă medici, psihologi, asistent medical și asistent social, acestea fiind acordate doar de organizații nonguvernamentale. Totodată, numărul de zile în regim de spitalizare pentru îngrijiri paliative este limitat la 30 pe an „per pacient” , norme aprobate în anul 2010 și nerevizuite până în prezent.
- N-a fost realizat pe deplin obiectivul aferent asigurării funcționalității Registrului Național de Cancer, pentru care sunt necesare măsuri în vederea impulsivării valorificării Sistemului Informațional, în special ajustarea reglementărilor care ar asigura deținerea și oferirea informațiilor integrale pe țară aferente pacienților diagnosticați cu cancer.

<i>Cauzele și impactul deficiențelor constatate</i>	Problemele identificate au fost cauzate de: - insuficiența măsurilor de monitorizare și supraveghere a realizării acțiunilor instituite; - comunicarea intersectorială fragmentată între părțile implicate; - responsabilitatea scăzută a managementului entităților de toate nivelurile, etc.
<i>Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare</i>	-
<i>Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii</i>	Complexitatea procesului de realizare a PNCC, precum și neaprobarea acțiunilor pentru etapa II au determinat imposibilitatea entităților auditate de a realiza careva măsuri specifice aferente eliminării deficiențelor identificate de audit.
<i>Măsurile dispuse pentru remediere</i>	Au fost înaintate recomandări pentru îmbunătățirea cadrului regulator aferent, precum și pentru intensificarea activităților de control care ar asigura eficientizarea proceselor aferente.
<i>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</i>	Conducerea entităților auditate a susținut constatările și recomandările auditului, evidențiind necesitatea urgentării aprobării acțiunilor pentru Etapa a doua a PNCC, cu specificarea perioadelor de realizare, responsabililor, mijloacelor financiare necesare și a surselor de finanțare etc.
<i>Recomandări Legislativului</i>	Nu sunt

Auditul performanței „Progresele atinse în cadrul implementării Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)” (Hotărârea Curții de Conturi nr.14 din 06 aprilie 2023)²²⁷

<p>Informații generale</p>	<p>Problema aprovizionării cu apă potabilă și a canalizării este recunoscută la toate nivelurile ca prioritate națională, fiind considerată, în același timp, drept factor de îmbunătățire a calității vieții și de reducere a sărăciei.</p> <p>Sectorul de alimentare cu apă și de canalizare din Republica Moldova a suferit transformări în ultimele decenii, uneori cu impact negativ asupra calității vieții și sănătății utilizatorilor. În acest scop, a fost elaborată o politică de redresare națională a acestui sector prin preluarea bunelor practici europene. Acțiunile incluse în Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) (în continuare – SAAS) vizează îmbunătățirea politicilor naționale și armonizarea cadrului legal în conformitate cu acquis-ul comunitar și standardele europene.</p> <p>Investițiile în serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare reprezintă o componentă esențială a serviciilor publice, având menirea de a contribui la buna funcționare a serviciilor în colectivitățile locale.</p> <p>SAAS este principalul document de politici în domeniul alimentării cu apă și sanitației, reprezentând o foaie de parcurs detaliată pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație, atât pe termen mediu (până în anul 2018), cât și pe termen lung (până în anul 2030), precum și pentru asigurarea accesului populației la apă potabilă ca un drept fundamental.</p> <p>În vederea implementării SAAS, au fost aprobate 2 Planuri de acțiuni: pentru perioada 2014-2018 - 30 de activități, pentru perioada 2020-2024 - 28 de activități. În anii 2014-2022, în sistemele de alimentare cu apă și de canalizare s-au investit 4.678,5 mil. lei. Ca rezultat al acestor investiții, au fost construite apeeducte noi, reconstruite și reabilitate cele existente, s-a extins rețeaua de distribuție a apei etc.</p>
<p>Scop</p>	<p>Evaluarea faptului dacă factorii de decizie au întreprins măsuri suficiente pentru implementarea cu succes a acțiunilor incluse în Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) și dacă acțiunile incluse în Strategie s-au axat pe cele mai stringente probleme ale domeniului de alimentare cu apă și sanitație, astfel încât să fie asigurată dezvoltarea durabilă și sustenabilă a acestui sector.</p>
<p>Obiectiv</p>	<p>Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarea întrebare generală de audit: Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) a contribuit la soluționarea tuturor problemelor aferente dezvoltării și funcționării stabile și durabile a sectorului de alimentare cu apă și sanitație?</p>
<p>Concluzie</p>	<p>Accesul la apă curată și igienă este o precondiție pentru o viață sănătoasă. Din cauza lipsei de investiții capitale și a întreținerii slabe din ultimii 30 de ani, marea parte din infrastructura existentă a serviciilor de apă și canalizare are nevoie de reparații sau reabilitare semnificative. Există probleme atât privind accesul la infrastructură, cât și privind calitatea și siguranța serviciilor prestate, în special, în regiunile rurale.</p> <p>Implementarea obiectivelor de aprovizionare cu apă și canalizare se realizează într-un mod haotic, iar incoerența documentelor de politici afectează și</p>

²²⁷ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1211/hotararea-nr14-din-06-aprilie-2023-cu-privire-la-raportul

	<p>coordonarea principalelor surse de finanțare a sectorului, nefiind instituit un mecanism de monitorizare a realizărilor în domeniu.</p> <p>Nedisponibilitatea datelor veridice privind situația actuală a ramurii, precum și lipsa studiilor recente efectuate în domeniu ar putea determina tergiversarea implementării politicilor în domeniul vizat.</p> <p>Cuantumul limitat al resurselor financiare publice disponibile, care să acopere necesitățile integrale la finanțarea obiectivelor, determină beneficiarii să divizeze proiectele mari de anvergură în etape de finanțare, ceea ce determină extinderea termenelor de implementare a acestora și majorarea costurilor aferente.</p> <p>Sistemul de monitorizare și supraveghere în domeniul aprovizionării cu apă și canalizării este inefficient și nu asigură plenitudinea informațiilor aferente domeniului.</p> <p>Nemodificarea pe parcursul mai multor ani a tarifelor, în scopul menținerii acestora la un nivel sustenabil, a dus la acumularea pierderilor de către operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, la creșterea gradului de îndatorare și la intrarea unora dintre aceștia în procesul de insolabilitate.</p>
<p>Principalele constatări de audit</p>	<p>La evaluarea implementării acțiunilor din ambele Planuri de acțiuni, precum și a situației per ansamblu în țară în domeniul alimentării cu apă și sanitației, s-au constatat următoarele deficiențe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - factorii de decizie²²⁸ nu au întreprins măsuri de rigoare suficiente și corespunzătoare pentru realizarea integrală a măsurilor incluse în Planurile de acțiuni. Astfel din 30 de acțiuni din Planul de acțiuni al SAAS pentru anii 2014-2018, integral au fost implementate 8 acțiuni, parțial– 5 și neimplementate – 7 acțiuni, nivelul de implementare constituind 68,3%, iar din Planul de acțiuni pentru anii 2020-2024, din 28 de activități, au fost implementate integral 16 acțiuni, parțial– 1 și 6 acțiuni nu au fost implementate, nivelul de implementare constituind 58,9%. Prin urmare: (i) nu a fost elaborat documentul de politici privind descentralizarea în domeniul serviciilor de AAS în cadrul Programului comun de dezvoltare locală integrată, (ii) nu a fost creată baza de date privind managementul sistemului informațional pentru sectorul de alimentare cu apă și sanitație, (iii) nu a fost efectuată consolidarea capacităților autorităților competente și instruirea personalului pentru toate etapele ciclului unui proiect de AAS, (iv) nu a fost elaborată documentația tehnică a proiectului de parteneriat public-privat pentru regiunile Nord și Centru, (v) nu a fost efectuată îmbunătățirea sistemelor de alimentare cu apă în 6 localități: or. Strășeni, or. Hâncești, or. Taraclia, s.Carbalia (UTA Găgăuzia), s. Sărata Veche (r-nul Fălești), s. Risipeni (r-nul Fălești), (vi) nu au fost elaborate o serie de documente tehnice de referință pentru funcționarea și întreținerea sistemului de alimentare cu apă și canalizare, etc. - Indicatorii de evaluare a accesului populației la apeducte și sisteme de sanitație sigure, stabiliți de SAAS²²⁹, diferă de cei aprobați de SND „Moldova Europeană 2030”²³⁰, nefiind corelați între ele.

²²⁸ În anii 2014-2017 – MM, 2017-2021 – MADRM, 2022 – MM și MIDR.

²²⁹ Până în anul 2030, ponderea populației cu acces la surse sigure de alimentare cu apă, cât și cele de canalizare urmează să fie 100%.

²³⁰ Până în anul 2030, ponderea populației cu acces la surse sigure de alimentare cu apă urmează să fie de 90%, iar la cele de canalizare - 65%.

- nu există o certitudine în privința continuării implementării măsurilor incluse în SAAS din cauza faptului că Strategia nu mai corespunde noului cadru normativ, introdus în anul 2020, care reglementează politicile publice.
- MADRM/MM, în calitate de organ responsabil de implementarea SAAS, nu dispune de date complete privind resursele alocate pentru implementarea Strategiei în anii 2014-2022. Totodată, conform datelor generate de audit, anii 2014-2022 implementarea proiectelor AAC s-a efectuat din mai multe fonduri ale bugetului de stat (FEN, FNDR/FNDRL, FNDAMR), precum și din sursele externe, valoarea totală cifrând-se la 4 miliarde 678,5 mil. lei, din care din FEN - 2 miliarde 350,5 mil.lei, din sursele externe 1 miliard 405,9 mil.lei, FNDR/FNDRL – 716,5 mil.lei și FNDAMR – 27,0 mil.lei.
- aprobarea Ghidului pentru întocmirea Studiului de fezabilitate pentru proiectele de apă și canalizare a fost o acțiune formală, finanțarea proiectelor de infrastructură din fondurile gestionate de MM/MADRM fiind aprobată și alocată în lipsa acestuia.
- măsurile incluse în Planurile de acțiuni ale SAAS nu au contribuit la creșterea numărului de operatori regionali care prestează servicii publice de alimentare cu apă și sanitație. Procesul de regionalizare a serviciilor de AAC în raioanele RM este destul de anevoios și lent. La momentul de față, în RM activează 9 operatori regionali care deservește de la 3 până la 38 de localități, din care 8 operatori au fost creați până la aprobarea SAAS, în anii 2014-2021 fiind creat doar un operator regional.
- lipsește un Plan de acțiuni unic privind dezvoltarea domeniului de alimentare cu apă și sanitație la nivel național. Finanțarea incertă și fragmentată a investițiilor în domeniul alimentării cu apă și sanitației nu contribuie la implementarea unor proiecte investiționale complexe și la durabilitatea și sustenabilitatea acestora.
- Incapacitatea unor UAT de valorificare a resurselor FEN a condiționat excluderea din Lista PI finanțate din FEN a proiectelor investiționale (PI) deja inițiate²³¹, acestea până în prezent nefiind finalizate, persistând riscul sporit de deteriorare și degradare a lucrărilor deja executate, de risipă de bani și utilizare neeficientă a banilor publici;
- lipsa unor criterii de repartizare și a modului de finanțare a PI finanțate din FEN a dus la divizarea finanțării PI implementate din FEN în mai multe etape, pentru fiecare etapă fiind încheiat un contract separat de finanțare, ceea ce a afectat ritmicitatea finanțării lor și a cauzat extinderea termenului de realizare a unor proiecte, majorarea valorii contractelor altor proiecte și nefinalizarea până în prezent a unor proiecte inițiate în anii 2013-2016. Astfel, din totalul de 580 de proiecte realizate în anii 2014-2022, pentru 216 de contracte încheiate între antreprenor și beneficiar, au fost încheiate adițional 328 de acorduri pentru extinderea termenului de implementare a proiectelor și 303 acorduri privind modificarea valorii contractelor de antrepriză, valoarea inițială a contractelor fiind majorată per total cu 338,8 mil. lei, o parte a acestor proiecte până în

²³¹Proiectul **Rețele de alimentare cu apă, canalizare și epurare, Ustia, Dubăsari**, inițiat în 2014 (7,04 mil. lei), aprobată de CA FEN - 6,32 mil. lei, transferat din FEN - 4,0 mil. lei în 4 etape, ultima finanțare a avut loc în 2021. Excluz din FEN în anul 2022 ca urmare neachitării integrale a contribuției. Proiectul **„Alimentare cu apă și canalizare a satului Brăviceni, Orhei**”, inițiat în anul 2015, valoarea contractului de antrepriză - 43,19 mil. lei, aprobat de CA FEN - 11,0 mil. lei, transferat de FEN - 7,74 mil.lei finanțată în 5 etape, ultima finanțare a avut loc în anul 2021. Excluz din FEN în anul 2022 ca urmare neachitării integrale a contribuției.

prezent nefiind finalizate²³². În consecință, implementarea PI finanțate din FEN durează în ani²³³, acestea neavând o finalitate și previzibilitate;

- nicio structură din țară nu deține informații complete și ample cu privire la obiectele de infrastructură tehnico-edilitară aferente domeniului de alimentare cu apă și sanitație, ceea ce face imposibilă sau dificilă evaluarea situației în domeniu;

- nu toate stațiile de epurare dispun de documentația de proiect și de avizele IPM și corespund Normativului Deversării Limitat Accesibile/ Concentrației maxim admisibile;

- Nu toate proiectele investiționale sunt supuse verificării calității de execuție a lucrărilor de construcții, fiind implementate fără a fi asigurată supravegherea tehnică, din 19 PI supuse verificării doar la un PI a încheiat contractul de prestări servicii cu o persoană fizică, astfel, realizarea volumelor de lucrări fiind una suspectă. Ca urmare a verificărilor efectuate de AST, din volumul de lucrări în sumă de 30,6 mil.lei realizate în cadrul a 4 PI, deficiențele au constituit 16,25 mil.lei sau 53,1%, materialele fiind remise CNA și SIS.

- Implementarea proiectelor investiționale în domeniul alimentării cu apă și sanitației în cadrul FNDR s-a realizat în lipsa resurselor financiare suficiente, în DUP 2013-2015 și în DUP 2017-2020 fiind incluse 32 de proiecte investiționale în valoare totală de 1.074,2 mil.lei, din care: din contul FNDR – 850,0 mil.lei, din sursele GIZ – 40,9 mil.lei, și din alte surse – 183,3 mil.lei., în perioada 2013-2020 fiind valorificate în total 493,6 mil.lei, inclusiv din contul mijloacelor FNDR – 373,9 mil.lei, din mijloacele GIZ – 54,1 mil.lei, și din alte surse – 65,6 mil.lei. Din totalul de 32 PI, 18 PI au fost implementate integral, 4 PI sub nivelul de 80% , 1 PI sub nivel de 20%, și neinițiate – 9 PI. Respectiv, Implementarea din contul mijloacelor FNDR a unor proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare durează ani, neavând o finalitate și previzibilitate.

- în același timp, implementarea unor PI realizate în cadrul FNDR s-a efectuat cu deficiențe care afectează eficacitatea lor: (i) rețelele construite în cadrul a 3 proiecte²³⁴, în valoare totală de 87,4 mil.lei, rămân neexploatate; (ii) pregătirea necalitativă a documentației tehnice a unui proiect²³⁵, în valoare totală de 20,8 mil.lei, a determinat tergiversarea realizării în termen a acestuia; (ii) extinderea termenelor de realizare și, ca urmare, includerea în mai multe DUP a 4 proiecte²³⁶ în valoare de 122,05 mil.lei.

²³² Proiectul „Rețele de canalizare și stație de epurare din satul Jânțăreni, r-nul Anenii Noi” (14,5 mil.lei): inițiat în 2014, aprobat de CA al FEN - 11,37 mil.lei, finanțat – 6,83 mil.lei (8 etape/tranșe de finanțare), sistarea finanțării în anii 2017-2019, ultima tranșă - în 2021. Gradul de finalizare - 50,3%. Proiectul „Construcția apeductului pentru aprovizionarea cu apa potabilă și a sistemului de canalizare în sat. Baimaclia, r-nul Cantemir” (9,46 mil.lei): inițiat în 2014, aprobat de CA FEN - 8,09 mil. lei, finanțat 4,89 mil.lei (4 tranșe), finanțarea sistată pentru 2016-2019, ultima tranșă - în 2021, nivelul de realizare - 48,73%. Proiectul „Construcția rețelelor de apeduct și canalizare în partea de nord-vest a orașului Călărași” (18,18 mil.lei): inițiat în 2014. Aprobat de CA FEN - 16,6 mil.lei, finanțat - 9,94 mil.lei (5 tranșe), finanțarea sistată pentru 2015 și 2017. Ultima tranșă - în 2019, nivelul de realizare - 54,69%, etc.

²³³ „Complexul de asigurare cu apă potabilă a satelor din r-nul Hâncești. Etapa I – localitățile din lunca r-lui Prut” - inițiat în 2013, valoarea inițială- 50,65 mil.lei, valoarea revizuită – 70,7 mil.lei, a fost implementat în 5 etape, pe parcursul a 10 ani, nivelul de implementare 80%.

²³⁴ Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală (Fălești) – 11,95 mil.lei; Asigurarea or. Fălești cu apă din râul Prut II – 35,14 mil.lei; Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizarea localităților din lunca Prutului (Balatina, Cuhnești, r-nul Glodeni) – 37,6 mil.lei.

²³⁵ Proiectul „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lapușnița, raionul Hâncești”, inițiat în 2014, în valoare de 20,8 mil.lei.

²³⁶ Construcția stației raionale de epurare și dezvoltarea sistemului public de canalizare și epurare a apelor uzate la nivel intercomunitar, 26,03 mil. lei; Construcția apeductului magistral Leova – Iargara, 63,99 mil.lei; Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală, 11,95 mil.lei; Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lapușnița, raionul Hâncești, 20,8 mil.lei.

- Până în prezent în țară nu este stabilit un organ responsabil de elaborarea și aprobarea indicatorilor aferenți domeniului de alimentare cu apă și sanitației, care să fie monitorizați și agregați, pentru a prezenta situația reală în domeniu și a putea fi utilizată de părțile interesate. O parte din indicatori sunt agregați/generalizați de BNS, o parte – de IPM, și o parte – de ANRE, dar nicio sursă de date nu relevă situația reală, ceea ce nu permite înțelegerea întregului tablou al situației pe țară, precum și monitorizarea corespunzătoare și adecvată a implementării SAAS. Totodată, conform datelor BNS, în anii 2014-2021, o mare parte a indicatorilor aferenți domeniului au înregistrat creșteri. Astfel numărul sistemelor publice de alimentare (SAA) cu apă a crescut de la 836 până la 1.362, iar lungimea lor s-a extins cu 5.962,3 km, alcătuind 16.446 km, numărului sistemelor de canalizare a crescut de la 129 la 133, lungimea lor fiind extinsă la 2,8 mii km la 3,0 mii km. Se atestă creștere și a numărului populației și gospodăriilor conectate la SAA cu 340,2 mii de persoane și respective cu 120,3 mii de gospodării, iar numărului localităților conectate la sistemele de alimentare cu apă a crescut de la 480 de localități în anul 2014 (31,3%) la 918 localități în anul 2021 (+59,9%), fiind înregistrată creșterea și a numărului localităților conectate la sisteme de canalizare de la 105 la 134 de localități, etc.

- Un alt factor care contribuie la neasigurarea plenitudinii datelor pentru sector este și tergiversarea procesului de elaborare a SIA „Registrul electronic al obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară”, deși conceptul SIA ROITE a fost aprobat în anul 2014, SIA nu a fost creat până în prezent.

- Ca urmare a reformei efectuate în anul 2018, în prezent nici IPM, nici AM nu dispun de informații privind numărul autorizațiilor de mediu pentru folosință specială a apei sunt valabile/active.

- Calitatea apei potabile, ca factor determinant al sănătății nu corespunde normativelor sanitare, un procent mic al populației având acces la servicii îmbunătățite de sanitație și la apă potabilă corespunzătoare parametrilor. Marea parte a volumelor de apă din sistemele de alimentare cu apă nu corespund cerințelor tehnice pentru apa potabilă, ceea ce, în consecință, dăunează sănătății cetățenilor. Aceeași situație este și cu sistemele de epurare a apelor uzate, doar stațiile nou construite corespund parametrilor tehnici.

- Cadrul normativ național privind asigurarea calității apei potabile este în elaborare, fiind întârșite întârșieri în elaborarea complexă a cadrului normativ național privind asigurarea calității apei potabile, fapt ce limitează capacitatea autorităților de a controla exhaustiv toate etapele de implementare a rețelei de aprovizionare cu apă, precum și de furnizare a apei potabile tuturor cetățenilor. Până la momentul actual autoritățile încă nu au aprobat Regulamentul sanitar privind supravegherea și monitorizarea calității apei potabile, care are rolul de a determina indicatorii de monitorizare a calității apei destinate consumului uman.

- necesită consolidare și mecanismul de monitorizare a calității apei potabile, în special în privința garantării calității investigațiilor de laborator care certifică corespunderea cu limitele maxime admisibile ale indicatorilor probelor investigate, rezultatele controalelor efectuate de Centrele de sănătate publică fiind unele alarmante. În anii 2014-2022 au fost întocmite 102 procese-verbale de contravenții, fiind aplicate amenzi în cazul a 90 de procese-verbale și fiind emise 2.688 de prescripții. Totodată, au fost emise 374 de hotărări de sistare a exploatației obiectivelor și sistată exploatația a 96 de obiective.

- Tarifele pentru prestarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație la majoritatea operatorilor nu au fost modificate pe parcursul mai multor ani, ceea ce a dus la cumularea pierderilor de către întreprinderile gestionare a infrastructurii de apeduct și canalizare.
- Analiza situațiilor financiare a 36 de operatori a atestat că, încă în anul 2014, 27 de întreprinderi au înregistrat pierderi de 225,7 mil.lei., iar în anul 2021, numărul întreprinderilor care înregistrează pierderi a crescut până la 32, valoarea pierderilor acumulate fiind în creștere cu peste 5 ori, la finele anului 2021 constituind 1.330,2 mil.lei. Creșterea atât a numărului de întreprinderi care înregistrează de la an la an pierderi, cât și a valorii acestora denotă o situație alarmantă în domeniu și un management neperformant și neeficient, care nu contribuie la ameliorarea situațiilor financiare și patrimoniale, în creștere fiind și gradul de îndatorare al operatorilor apă-canal.
- numărul întreprinderilor care înregistrează profituri s-a diminuat de la 8 în anul 2014 la 4 în anul 2021, valoarea profiturilor la finele anului 2021 constituind 79,9 mil.lei, sau cu 34,0 mil.lei mai mult decât în anul 2014.
- 8 din 36 de întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizare înregistrează pe parcursul mai multor ani valori negative la capitalul propriu²³⁷. În comparație cu anul 2014, în anul 2021 numărul întreprinderilor care au înregistrat capital propriu negativ a crescut de la o întreprindere la 8 întreprinderi, iar valoarea capitalului propriu negativ a crescut de la 3,8 mii lei la 400,4 mil.lei. Capitalul propriu negativ denotă un grad de îndatorare semnificativ al întreprinderilor vizate, precum și imposibilitatea sau dificultăți în achitarea datoriilor din fonduri proprii.
- datoriilor înregistrate de către 36 de întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizate denotă că acestea sunt în creștere continuă, la finele anului 2021 constituind 2.262,2 mil.lei, inclusiv datoriile pe termen lung – 1.499,5 mil.lei, și datoriile curente – 762,7 mil.lei, sau 66,3% și, respectiv, 33,7% din totalul acestora. Cu dificultăți mari de onorare a plăților se confruntă majoritatea întreprinderilor, la unele din ele ponderea datoriilor pe termen lung pentru credite bancare și împrumuturi contractate depășind 50% din totalul datoriilor. În comparație cu anul 2014 (1.119,8 mil.lei), datoriile au înregistrat o creștere de 1.142,4 mil.lei, sau cu 102%. Unele întreprinderi au înregistrat creșterea datoriilor față de anul 2014 cu peste 10 ori²³⁸.
- 11 întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizate sunt în procedura de insolabilitate²³⁹.
- Operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație înaintează ANRE spre aprobare Planurile anuale de investiții neacoperite de resurse financiare reale, valoarea investițiilor realizate constituind doar 351,6 mil.lei, iar celor nerealizate - 3.155,9 mil.lei, sau 90% din volumele de investiții aprobate pentru anii 2016-2021 (3507,5 mil.lei). Chiar și în condițiile în care o parte din investițiile care au fost realizate de întreprinderi în limita Planului de investiții aprobat de ANRE au

²³⁷ Din cele 8 întreprinderi, 5 - înregistrează capital propriu negativ pe parcursul ultimilor 3 ani, 2 - pe parcursul ultimilor 2 ani, și o întreprindere din anul 2021.

²³⁸ Cea mai mare creștere a datoriilor este atestată la Î.M. „Apă-Canal Cantemir” – de peste 12 ori, Î.M. Direcția de producție „Apă-Canal Telenești” – de 8 ori, Î.M. „Gospodăria Comunală Râșcani” – peste 26 de ori, Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Briceni” – de peste 7 ori, Î.M. „AQUA Basarabasca” – de peste 19 ori, Î.M. „Comunserviciu Criuleni” – de peste 10 ori.

²³⁹ Dintre care din anul 2016 Î.S. „ACVA-NORD”; din anul 2017 - Î.M. „Servicom-Mateuți”, Î.M. „Apă Șoldănești” și Î.M. „Apă-Canal din Basarabasca”; din anul 2019 - Î.M. „Servicii comunale Ivancea”; din anul 2020 - Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți”, Î.M. „AQUA Basarabasca” și Î.M. „Adar-Suyu”; din anul 2021 - Î.M. „Buțeni-Salubritate”; din anul 2022 - S.A. Regia „Apă-Canal Soroca” și Î.M. „Bulboaca-Prim”.

fost aprobate pentru a fi recuperate prin tarif, întreprinderile cărora le-au fost aprobate investițiile realizate, nu au înaintat propuneri de rigoare pentru revizuirea tarifelor la serviciile prestate. Una din cauzele nivelului jos de acceptare a valorii investițiilor pentru includere în tarif este capacitatea redusă a posibilităților financiare ale întreprinderilor pentru efectuarea investițiilor majore din mijloacele proprii și împrumutate, sau efectuarea investițiilor în afara Planurilor de investiții aprobate de ANRE, care nu sunt acceptate pentru a fi recuperate prin includere în tarif.

- Fondurile de dezvoltare prevăzute de cadrul regulator²⁴⁰ nu au fost create de toți operatorii de servicii de alimentare cu apă și de canalizare.

- APL, pe parcursul mai multor ani, nu au întreprins măsuri pentru aprobarea indicatorilor de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

- Contractele de gestiune delegată încheiate între operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație și fondatorul acestora nu corespund prevederilor legale. Verificarea a 4 contracte de gestiune delegată a serviciilor regionale de alimentare cu apă și de canalizare denotă că 2 contracte²⁴¹ corespund cerințelor Legii, iar altele 2²⁴² nu au corespuns cerințelor Legii nr.303/2013.

- contractele de gestiune delegată nu includ mărimea redevenței sau a altor plăți, iar cadrul regulator nu prevede încasarea redevenței la buget, acesta rămânând la dispoziția operatorilor.

- Mecanismele de evidență, monitorizare și raportare a amenzilor și a prejudiciilor cauzate mediului, instituite în cadrul IPM, nu permit evaluarea valorii obligațiunilor față de BS. Astfel, deși IPM a aprobat Lista cu 69 de indicatori de performanță, aceasta nu permite evaluarea valorii obligațiunilor reale pentru plata amenzilor per total la finele unei perioade determinate, inclusiv pe domeniul resurselor de apă. În lista respectivă nu sunt incluși indicatorii care participă la calcularea obligațiunilor reale față de buget: sumele de amenzi anulate ca urmare a survenirii termenului de prescripție de un an, sumele de amenzi substituite cu munca neremunerată, sumele anulate prin deciziile instanțelor de judecată etc. În lipsa acestor indicatori, nu este posibilă calcularea valorii obligațiunilor reale față de BS la o dată determinată.

- IPM nu are pârgii de colectare integrală a obligațiunilor față de buget privind plățile pentru amendă și prejudicii, activitățile sale fiind axate pe monitorizarea încasărilor la buget. În aceste condiții, în anii 2014-2021 au fost calculate 60,7 mil.lei, încasate 0,4 mil.lei, obligațiunile față de buget constituind 60,3 mil.lei, iar nivelul de încasare a acestora doar 0,7%. Amenzile calculate și achitate în domeniul resurselor de apă, în anii 2014-2021 au constituit 9,7 mil.lei și respectiv 4,5 mil.lei, din care achitate în primele 72 de ore – 4,3 mil.lei și după 72 de ore – 0,3 mil.lei. Astfel obligațiunile față de buget constituind 0,9 mil.lei²⁴³, din care 0,7 mil.lei sau 74% reprezintă obligațiuni cu termen de prescripție expirat (3 ani) și risc sporit de recuperare.

Cauzele și impactul	Insuficiența sau lipsa de resurse financiare necesare pentru dezvoltarea domeniului de AAC, pentru asigurarea sustenabilității și durabilității
----------------------------	---

²⁴⁰ Art. 36¹ din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare.

²⁴¹ „Apa-Canal Nisporeni” S.A. și „Regia Apă-Canal Soroca” S.A.

²⁴² S.C. „Amen-Ver”, r-nul Hânțești (încheiat în anul 2011 pe 25 de ani), cu „Regia Apa-Canal Orhei” S.A. (încheiat în 2012 pe 25 de ani) până în anul 2022).

²⁴³ Calculul: 9,7 mil.lei -4,5 mil.lei-4,3 mil.lei =0,9 mil.lei.

deficiențelor constatate	<p>sistemelor existente și menținerea acestora în stare funcțională.</p> <p>Un alt factor este reticența factorilor de decizie de a modifica tarifele în timp util, deși condițiile de revizuire a acestora sunt întrunite, dar nu se revizuiesc, pentru a nu cauza scăderea nivelului de trai al populației. În același timp, APL nu au capacități financiare suficiente pentru subsidierea/subvenționarea diferenței de tarif, în cazul în care valoarea lui reală este mult mai înaltă decât cea aprobată, nefiind stabilită în contractele de gestiune legate de nici măcar mărimea redevenței.</p> <p>Cumulul mai multor factori a dus la înrăutățirea situației economico-financiare a operatorilor serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, prin acumularea pierderilor, creșterea gradului de îndatorare și intrarea unora dintre aceștia în procesul de insolvență.</p>
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Nu au fost efectuate misiuni de audit în acest domeniu.
Măsurile luate de către entități pe parcursul misiunii de audit	-
Măsurile dispuse pentru remediere	Ca urmare a celor constatate în cadrul misiunii de audit, conducerea i-au fost înaintate recomandări specifice de remediere a neconformităților și deficiențelor identificate.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Entitățile auditate nu au avut obiecții la constatările expuse în Raportul de audit.
Recomandări Legislativului	Nu sunt

Auditul performanței privind funcționalitatea și eficiența Sistemului Informațional Automatizat „Registrul rezervelor de stat și de mobilizare”, inclusiv a resurselor investite (cu parafa secret) (Hotărârea Curții de Conturi nr.29 din 16 iunie 2023)²⁴⁴

Informații generale	Reieșind din situațiile de urgență (pandemie, stare de război, criza energetică), riscurile și amenințările cu care se confruntă Republica Moldova în ultimii ani, se impune utilizarea pe larg a metodelor moderne de gestiune a rezervelor statului, și anume, a tehnologiilor informaționale și comunicațiilor avansate. Astfel, implementarea și utilizarea eficientă și adecvată a SIA RRSM este iminent necesară pentru realizarea cu succes a sarcinii de importanță primordială a sistemului rezervelor materiale ale statului, și anume, de intervenire operativă pentru asigurarea funcționării stabile a economiei naționale, protecția populației în situații excepționale, condiționate de calamități naturale, epidemii, epizootii, accidente industriale, fenomene sociale sau economice, conjuncturi externe, în caz de asediu și război, precum și în scopul acordării de ajutor umanitar. Conceptul SI a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.268/2009 și stabilește cadrul de funcționare și utilizare a Sistemului, scopul, obiectivele și alte aspecte relevante.
Scop	Evaluarea modului în care instituțiile și autoritățile publice responsabile au creat și au realizat condițiile necesare pentru implementarea, gestionarea și utilizarea Sistemului în vederea atingerii obiectivelor acestuia, cu identificarea riscurilor și vulnerabilităților în acest sens și determinarea oportunităților de îmbunătățire.
Obiectiv	-
Concluzie	atribuit la parafa secret
Constatările și concluziile principale	atribuit la parafa secret
Cauzele și impactul deficiențelor constatate	atribuit la parafa secret
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	-
Măsurile luate de entități pe parcursul misiunii	atribuit la parafa secret
Măsurile dispuse pentru remediere	În contextul curențelor și neajunsurilor constatate, precum și îmbunătățirii activității în domeniile auditate, auditul a formulat un șir de recomandări, care sunt direcționate prioritar spre:

²⁴⁴ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1221/hotararea-nr-29-din-16-iunie-2023-cu-privire-la

	<ul style="list-style-type: none"> • eliminarea curenților și neconcordanțelor din cadrul normativ și de reglementare aferent domeniului rezervelor de stat și de mobilizare, celui specific Sistemului auditat, precum și celui privind achizițiile atribuite la secretul de stat; • reingineria/dezvoltarea și asigurarea menținerii SIA RRSM, precum și conformarea acestuia la cerințele de securitate specifice categoriilor de informații atribuite la secretul de stat, astfel încât acesta să atingă scopurile stabilite; • responsabilizarea autorităților pentru valorificarea și utilizarea SI; • asigurarea sustenabilității SIA, inclusiv prin schimbări pozitive în comunicarea interinstituțională/intersectorială, ceea ce va genera posibilități mai rapide și mai calitative de modernizare a serviciilor publice etc.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Autoritățile și instituțiile auditate nu au avut obiecții asupra constatărilor, susținând recomandările înaintate de audit.
Recomandări Legislativului	<p>Să solicite Guvernului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asigurarea unei monitorizări eficiente asupra asigurării implementării recomandărilor de audit de către entitățile responsabile; - determinarea autorității responsabile care va asigura administrarea și securitatea sistemelor informaționale de importanță strategică și securitate națională, îndeosebi a celor ce prelucrează și gestionează informații atribuite la secretul de stat, inclusiv a SIA RRSM; - revizuirea și consolidarea cadrului normativ și a celui regulator aferent domeniului managementului rezervelor de stat și de mobilizare, celui aferent SIA RRSM, precum și a celui de circulație și arhivare a documentelor, îndeosebi a celor electronice atribuite la parafa secret.

Misiunea de follow-up privind implementarea recomandărilor aprobate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 16.07.2021 cu privire la Raportul auditului conformității asupra implementării Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II (Hotărârea Curții de Conturi nr.7 din 27 februarie 2023)²⁴⁵

Informații generale	Misiunea de follow-up a cuprins acțiunile realizate în perioada anilor 2021-2022 de către entitățile vizate în Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 16.07.2021 cu privire la Raportul auditului conformității asupra implementării Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II, în vederea asigurării implementării recomandărilor de audit aprobate prin hotărârea menționată. Astfel, probele de audit au fost colectate la 17 entități, inclusiv la Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Unitatea de Implementare a Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II, Agenția pentru Supraveghere Tehnică, precum și la Consiliile raionale Briceni, Călărași, Fălești, Nisporeni, Sîngerei, Soroca, Cahul, Cantemir, Cimișlia, Glodeni, Hîncești, Ialoveni, Leova și Rezina.
Scop	Evaluarea modului în care au fost abordate și implementate recomandările înaintate, precum și a impactului obținut în urma implementării Hotărârii Curții de Conturi nr.36 din 16 iulie 2021.
Obiectiv	Obiectivul general al auditului a constat în determinarea faptului dacă factorii de decizie responsabili au implementat recomandările înaintate în auditul precedent, cu evaluarea impactului acestora asupra implementării Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II.
Concluzie	Misiunea de follow-up a constatat că, deși au fost inițiate anumite acțiuni pentru eliminarea deficiențelor și curențelor elucidate de auditul precedent, totuși, la momentul actual, rămân nesoluționate unele probleme din perioada anterioară, cu impact asupra eficienței modului de gestionare și evidență a locuințelor sociale. Astfel, se relevă că măsurile întreprinse pe parcursul anilor 2021 – 2022 nu au asigurat în deplină măsură implementarea recomandărilor înaintate. Prin urmare, în funcție de nivelul de executare, se remarcă neimplementarea a 79,3% din recomandări.
Constatările și concluziile principale	<p>Deși au fost inițiate unele măsuri pentru implementarea recomandărilor, acestea au fost insuficiente și au condiționat persistența unor deficiențe elucidate de misiunea anterioară a Curții de Conturi. Astfel,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ambiguitatea cadrului normativ, necorelarea acestuia cu cadrul legal, precum și lipsa unor mecanisme aferente procesului de implementare a Proiectului, în special, ce țin de verificarea informațiilor prezentate de către potențialii beneficiari, în continuare condiționează repartizarea locuințelor sociale unor beneficiari care nu corespund criteriilor stabilite prin cadrul legal. - Rămân în continuare nerecuperate cheltuielile în sumă totală de 142,3 mii lei, achitate pentru executarea unor lucrări care nu au fost constatate efectiv de către echipa de audit la 3 obiective, inclusiv: în raionul Briceni – 40,3 mii lei, în raionul Călărași – 78,9 mii lei, și în raionul Sîngerei – 23,1 mii lei. Mai mult decât atât, se relevă că, după finalizarea misiunii de audit precedente, în rezultatul controlului efectuat de către AST asupra volumelor și costurilor lucrărilor efectuate la obiectivele din raioanele Rezina și Cimișlia, au fost

²⁴⁵ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1210/hotararea-nr7-din-27-februarie-2023-cu-privire-la-raportul

constatate exagerări ale volumelor de lucrări în sumă totală de **5,61 mil.lei** - la obiectivul din or. Rezina, și de **1,39 mil.lei** - la obiectivul din or. Cimișlia. Acest fapt denotă că deficiențele constatate de auditul precedent continuă să persiste la capitolul conformitatea executării lucrărilor de construcție a locuințelor sociale.

- Repartizarea defectuoasă a locuințelor sociale, în final beneficiind de locuințe sociale persoane neeligibile, care au venituri salariale peste limita stabilită de cadrul legal, precum și dețin bunuri imobiliare. De exemplu, **CR Călărași** nu a reușit să reexamineze statutul a 8 apartamente repartizate profesorilor Școlii Profesionale din or. Călărași, care au fost raportate ca locuințe sociale, ele fiind ocupate în continuare de către persoane care nu sunt eligibile conform criteriilor Regulamentului. De asemenea, în 18 cazuri din cele 112 verificate, Comisiile din cadrul Consiliilor raionale: Cantemir, Cahul, Hîncești, Ialoveni și Leova au repartizat locuințe sociale unor beneficiari care nu erau eligibili conform criteriului privind venitul obținut față de venitul-limită eligibil aprobat.

- Neasigurarea înregistrării conforme în evidența contabilă a locuințelor sociale primite în proprietate, fapt ce afectează integritatea patrimoniului public. De exemplu, **Cnsiliile raionale: Sîngerei, Briceni, Leova, Cahul și Ialoveni** nu au întreprins măsurile de rigoare și nu au înregistrat patrimoniu în valoare de 87,8 mil.lei.

- Contrar scopului declarat al Proiectului pentru care a beneficiat de credite din partea finanțatorilor externi, CR Glodeni a modificat statutul pentru **8 apartamente sociale**, transformându-le în apartamente de serviciu.

- Realizarea și monitorizarea implementării Proiectului în raionul Hîncești s-au efectuat cu abateri, ceea ce a afectat obiectivele acestuia, precum și interesele publice ale APL. Persoanele responsabile de realizarea Proiectului nu au asigurat verificarea exhaustivă a informațiilor parvenite din partea APL de nivelul I și corectitudinea includerii obiectelor în „Lista localităților participante la proiect ale CR Hîncești”, ca urmare, constatându-se o neconcordanță între suprafața transmisă pentru reconstrucție (213,8 m²) și suprafața primită după reconstrucție (188,3 m²) de 25,5 m², care nu a fost explicată prin documente justificative.

Mai mult decât atât, din suprafața primită de la reconstrucție, un apartament cu suprafața de 31,7 m² se consideră privatizat, deși, conform RBI, este proprietate a CR Hîncești, ceea ce denotă o utilizare abuzivă a proprietății publice.

- S-au constatat deficiențe la implementarea Proiectului la obiectivele din raioanele Rezina și Cimișlia, cauzate de tergiversarea finalizării lucrărilor de construcție de către antreprenori, cu toate că Consiliile raionale vizate deja suportă cheltuieli pentru achitarea creditelor și dobânzilor aferente²⁴⁶.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate

Printre principalele cauze care au generat un grad modest de implementare a recomandărilor de audit sunt: procesul îndelungat de legiferare, comunicarea insuficientă, după caz, ineficientă între autoritățile publice responsabile implicate, precum și aplicarea superficială, respectiv, monitorizarea insuficientă a aplicării prevederilor cadrului normativ privind administrarea și gestionarea locuințelor sociale, generate, în principal, de voința scăzută sau de

²⁴⁶ Raionul Rezina – lucrări de construcție de 27,9 mil.lei, și raionul Cimișlia – 14,9 mil.lei

	lipsa de preocupare a autorităților publice centrale și locale, dar și a managerilor operaționali de a pune în practică aceste recomandări.
Impactul implementării recomandărilor înaintate prin HCC anterioare	Rezultatele misiunii de follow-up relevă un nivel redus de implementare a recomandărilor înaintate de auditul precedent, fapt ce denotă persistența problemelor identificate. Astfel, se relevă că, din totalul de 29 de recomandări de audit înaintate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 16.07.2021 ²⁴⁷ la 9 entități, au fost implementate integral 6 recomandări (20,7%) , parțial implementate – 10 recomandări (34,5%) , și neimplementate – 13 recomandări (44,8%) . Situația dată a condiționat persistența problemelor identificate în prezenta misiune de audit.
Măsurile luate de către entități pe parcursul misiunii de audit	Pe parcursul misiunii de follow-up, Serviciile contabile ale Consiliilor raionale Hîncești și Briceni au ajustat valoarea locuințelor sociale executate în cadrul Proiectului cu suma de 7,45 mil. lei și, respectiv, cu 364,3 mii lei.
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale să coreleze prevederile Regulamentului aprobat prin Ordinul MADRM nr.75 din 14.05.2014 cu prevederile Capitolului II al Legii cu privire la locuințe nr.75 din 30.04.2015, cu asigurarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eliminării caracterului recomandabil pentru APL de nivelul II, participante în cadrul Proiectului, al aplicării prevederilor Regulamentului aprobat prin Ordinul MADRM nr.75 din 14.05.2014; - excluderii posibilității de prelungire a contractelor de locațiune a locuințelor sociale în cazul îmbunătățirii condițiilor economice sau sociale ale gospodăriei beneficiarului; - monitorizării periodice (cel puțin o dată la 2,5 ani), pe parcursul derulării contractului de locațiune, a situației economico-sociale a beneficiarilor de locuințe sociale; - prezentării de către solicitanți a informațiilor din baza de date a Serviciului Fiscal de Stat cu privire la venitul lor și al membrilor familiei lor, inclusiv de la întreprinderile fondate de către aceștia; <p>Unității de Implementare a Proiectului de construcție a locuințelor pentru paturile socialmente vulnerabile II:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. revizuirea activităților desfășurate de responsabilii tehnici, cu tragerea acestora la răspundere (contractual-civilă etc.) pentru executarea neconformă a obligațiilor contractuale; 2. în comun cu Consiliul raional Ialoveni, asigurarea transiterii și, respectiv, a recepției a 31 de apartamente sociale edificate în cadrul Proiectului conform prevederilor Acordului de cooperare încheiat; <p>Președinții raioanelor și Consiliile raionale Ialoveni, Leova și Sîngerei să revizuiască Regulamentele locale cu privire la modul și condițiile de desfășurare a Proiectului de construcție a locuințelor pentru paturile</p>

²⁴⁷ Hotărârea Curții de Conturi nr.36 din 16.07.2021 cu privire la Raportul auditului conformității asupra implementării Proiectului de construcție a locuințelor pentru paturile socialmente vulnerabile II.

	<p>social/economic vulnerabile II, în vederea ajustării la prevederile Legii cu privire la locuințe nr.75 din 30.04.2015 și ale cadrului normativ aferent;</p> <p>Președintele raionului și Consiliul raional Călărași să reexamineze statutul a 8 apartamente repartizate profesorilor Școlii Profesionale din or. Călărași;</p> <p>Președintele raionului și Consiliul raional Glodeni să reexamineze statutul a 8 locuințe sociale cărora li s-a modificat statutul în apartamente de serviciu;</p> <p>Președinții raioanelor și Consiliile raionale Cahul, Hîncești, Leova, Sîngerei să asigure înregistrarea conformă în evidența contabilă a locuințelor sociale primite în proprietate;</p> <p>Președinții raioanelor și Consiliile raionale Leova și Soroca, în comun cu APL ale or. Leova și or. Soroca, să asigure păstrarea statutului de locuință socială al blocurilor de locuit primite în gestiune, pe toată perioada rambursării creditului;</p> <p>Președinții raioanelor și Consiliile raionale Cantemir, Cahul, Călărași, Fălești, Hîncești, Ialoveni, Leova, Sîngerei, Nisporeni, Soroca să revizuiască lista beneficiarilor de locuințe sociale în strictă conformitate cu prevederile art.10 din Legea cu privire la locuințe nr. 75 din 30.04.2015.</p> <p>Agenția pentru Supraveghere Tehnică să efectueze controlul asupra volumelor de lucrări executate la 9 obiective din cadrul Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II, care nu au fost supuse anterior verificărilor.</p>
<p>Punctul de vedere al conducerii entității auditate</p>	<p>Constatările și recomandările înaintate de audit au fost acceptate, urmând a fi întreprinse acțiunile necesare în vederea remedierii problemelor identificate.</p>
<p>Recomandări Legislativului</p>	<p>Nu sunt</p>

Misiunea de follow-up privind evaluarea nivelului de implementare a recomandărilor înaintate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.84 din 30 noiembrie 2018 cu privire la Raportul auditului performanței cu tema: „În ce mod resursele investite în dezvoltarea și implementarea Sistemului Informațional de Management în Educație (SIME) asigură realizarea scopului stabilit și cum poate fi acesta îmbunătățit pentru atingerea impactului scontat?” (Hotărârea Curții de Conturi 45 din 21 august 2023)²⁴⁸

Informații generale

Curtea de Conturi, fiind motivată de interesul sporit din partea societății, al organismelor internaționale și al donatorilor străini privind reformarea sistemului educațional prin implementarea și utilizarea eficientă a Tehnologiilor Informațiilor, a efectuat, în anul 2018, auditul performanței cu tema: „În ce mod resursele investite în dezvoltarea și implementarea Sistemului Informațional de Management în Educație (SIME) asigură realizarea scopului stabilit și cum poate fi acesta îmbunătățit pentru atingerea impactului scontat?”, finalizat cu adoptarea Hotărârii Curții de Conturi nr.84 din 2018. Scopul SIME, conform Conceptului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.601/2020, este de a asigura MEC, alte autorități ale administrației publice centrale, autoritățile administrației publice locale și instituțiile de învățământ cu date actualizate privind sistemul educațional pentru elaborarea și implementarea politicilor educaționale, monitorizarea și evaluarea impactului acestora. Astfel, Sistemul urmează să devină unica sursă de date cu referire la sistemul educațional. Cadrul instituțional aferent SIME include:

1. MEC, în calitate de posesor al Sistemului.
2. CTICE, în calitate de deținător al Sistemului;
3. STISC, care urmează să asigure administrarea tehnică și menținerea Sistemului.
4. Registratorii SIME, responsabili de introducerea și actualizarea datelor: instituțiile de învățământ; organele locale de specialitate în domeniul învățământului; Camera de Comerț și Industrie, instituțiile de învățământ profesional tehnic.

Potrivit rezultatelor auditului precedent, deși au fost înregistrate progrese în implementarea și utilizarea SIME, s-au atestat un șir de probleme, deficiențe și disfuncționalități, precum și alți factori care au afectat funcționalitatea adecvată și sustenabilitatea Sistemului.

În vederea remedierii situațiilor atestate, au fost formulate și înaintate, prin Hotărârea Curții de Conturi nr.84/2018, 18 recomandări pentru MEC, în comun cu CTICE, Biroul Național de Statistică (BNS), Agenția de Governare Electronică (AGE), direcțiile raionale/municipale de învățământ, precum și o recomandare pentru Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) și Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare (ANCE).

Scop

Evaluarea modului în care au fost abordate și implementate recomandările înaintate, precum și a rezultatelor obținute în urma implementării Hotărârii Curții de Conturi nr.84/2018.

Obiectiv

Auditul a avut ca obiectiv să răspundă la următoarele întrebări:

1. Factorii de decizie responsabili au întreprins măsurile necesare în vederea realizării recomandărilor înaintate de auditul precedent?

²⁴⁸ https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1233/hotararea-nr45-din-21-august-2023-cu-privire-la-rap

	2. Măsurile întreprinse pentru implementarea recomandărilor de audit au avut un efect pozitiv, eliminând neajunsurile constatate în auditul precedent?
Concluzie	<p>Analizând măsurile întreprinse de către entitățile vizate, misiunea de follow-up constată că au fost depuse anumite eforturi pentru eliminarea deficiențelor și curențelor elucidate de auditul precedent, în special, acțiuni în materie de consolidare a cadrului normativ relevant domeniului, dezvoltarea și îmbunătățirea SIME, a controalelor TI etc. Totodată, analizând măsurile întreprinse de către entități prin prisma efectului scontat, misiunea de follow-up relevă că acestea nu au asigurat în deplină măsură implementarea recomandărilor înaintate, rămânând nesoluționate unele probleme din perioada anterioară, cu impact asupra rezultatelor scontate ale SIME.</p> <p>Se relevă că măsurile întreprinse pe parcursul anilor 2020 – 2023 (I semestru) nu au asigurat în deplină măsură implementarea recomandărilor înaintate. Prin urmare, în funcție de nivelul de executare, se remarcă că, din numărul total de 16 recomandări înaintate către 4 autorități și instituții publice și 2 recomandări înaintate direcțiilor raionale/municipale de învățământ (în număr de 35), au fost implementate integral 2 recomandări, sau 11% din cele formulate, iar 89 % din recomandări rămân parțial implementate, fiind reiterate, prin formulare, în prezentul Raport de audit.</p> <p>De menționat că, printre factorii care au influențat nivelul redus de implementare a recomandărilor, se pot evidenția: capacitățile instituționale insuficiente în materie de reglementare și aplicare a cadrului normativ în domeniul TIC, modificări în cadrul normativ și cel instituțional aferent, situația pandemică generată de Covid-19, insuficiența monitorizării și implicării factorilor de decizie responsabili etc.</p>
Constatările și concluziile principale	<ul style="list-style-type: none"> ✓ MEC, în comun cu CTICE, au întreprins mai multe măsuri pentru implementarea recomandărilor auditului precedent, printre care: <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea și asigurarea aprobării în modul stabilit a Conceptului aferent SIME, precum și elaborarea și asigurarea coordonării cu AGE a proiectului Regulamentului privind utilizarea, administrarea și dezvoltarea acestuia; - dezvoltarea noilor funcționalități și module ale SIME; - emiterea cu regularitate de către Minister a Ordinelor cu privire la actualizarea datelor și asigurarea calității acestora în SIME; - asigurarea integrării SIME cu unele servicii guvernamentale ((MPass, MConnect și MNotify - pe mediul de test); - excluderea dublării introducerii anumitor categorii de date prin integrarea SIME cu 2 SI deținute de CTICE și ANCE; - organizarea instruirilor cu privire la actualizarea și gestionarea SIME pentru administratorii raionali/instituționali ai Sistemului; - asigurarea anumitor acțiuni pentru fortificarea controalelor TI (generale și cele ale aplicației), inclusiv elaborarea și aplicarea unor proceduri privind securitatea cibernetică a Sistemului, crearea copiilor de rezervă necesare pentru asigurarea calității/integrității și securității datelor. ✓ ANACEC și ANCE au fost conectate la SIME pentru asigurarea valorificării datelor conform necesităților. ✓ Direcțiile raionale/municipale de învățământ au asigurat: <ul style="list-style-type: none"> - organizarea și efectuarea instruirilor pentru administratorii și utilizatorii la nivelul instituțiilor de învățământ; - asigurarea asistenței tehnice necesare continue;

- desemnarea prin ordinul instituției/direcției raionale, municipale a utilizatorilor conform rolurilor;

- includerea în fișa de post a responsabilității de utilizare/gestionare a SIME, etc.

Totodată, s-au constatat carențe și disfuncționalități ale controalelor generale și cele ale aplicației aferente SIME, îndeosebi, managementul insuficient și neadecvat al accesului și utilizatorilor; al schimbărilor (dezvoltărilor), problemelor și incidentelor raportate de utilizatorii Sistemului etc. În context, s-a constatat că, deși Sistemul a fost integrat cu serviciul electronic de autentificare MPass și cel de jurnalizare și audit MLog, acestea practic nu au fost utilizate/valorificate.

La fel, misiunea de follow-up a constatat:

➤ neasigurarea interconexiunii SIME cu registrele și resursele informaționale de stat menționate în Conceptul Sistemului, după caz, alte SI, precum și cu unele servicii electronice guvernamentale a condus la completarea manuală a informației existente la moment în alte resurse informaționale de stat, la dublarea eforturilor, cu impact și asupra calității datelor;

➤ lipsa unor proceduri formalizate privind modul de gestionare și prelucrare a datelor statistice în educație, care ar asigura unificarea definițiilor/noțiunilor utilizate de MEC și BNS, pentru fiecare dintre indicatorii prezentați în domeniu, și modul de cuantificare a acestora;

➤ lipsa/insuficiența instrucțiunilor și instruirilor exhaustive și explicite privind modul de completare, extragere și valorificare a datelor în SIME;

➤ neasigurarea completitudinii și calității datelor în SIME, precum și divergențe semnificative între datele/informațiile din acesta și cele deținute de BNS;

➤ nevalorificarea în deplină măsură a datelor/informațiilor, funcționalităților Sistemului, inclusiv a rapoartelor create în cadrul acestuia;

➤ implementarea unor Sisteme și platforme informaționale similare unor funcționalități/module SIME de către unele instituții și direcții din domeniul învățământului (e-admitere, e-școala, e-Agenda), care diminuează eficiența resurselor utilizate în implementarea și dezvoltarea Sistemului;

➤ neasigurarea exercitării de către STISC a atribuțiilor de administrator tehnic și menținere a SIME, inclusiv de asigurare a securității cibernetice a acestuia, etc.

Cauzele și impactul deficiențelor constatate

Carențele și neajunsurile atestate în cadrul misiunii de follow-up au condiționat neasigurarea implementării în deplină măsură a recomandărilor auditului precedent, precum și persistența problemelor și disfuncționalităților și în perioada de referință, cu impact nefast asupra efectului scontat al SIME. Printre cauzele identificate se relevă: complexitatea domeniului, inclusiv a proceselor automatizate prin SIME, numărul mare de utilizatori; procesul îndelungat de legiferare (activități specifice de elaborare, coordonare/avizare și adoptare a actelor normative, inclusiv a modificărilor la acestea); multitudinea de entități implicate și insuficiența măsurilor de monitorizare și control din partea autorităților responsabile; capacitățile instituționale și motivaționale insuficiente la toate nivelurile (instituțiilor și direcțiilor raionale/municipale de învățământ, CTICE, MEC); insuficiența instrucțiunilor și instruirilor privind modul de completare și utilizare a datelor din SIME etc.

Impactul implementării recomandărilor

Deși entitățile vizate au realizat anumite acțiuni, acestea nu au asigurat în deplină măsură implementarea recomandărilor înaintate de auditul precedent. Totodată, unele măsuri întreprinse în perioada de referință creează

r înaintate prin HCC anterioare	premisele necesare în vederea îmbunătățirii situației constatate. Prin urmare, în funcție de nivelul de implementare, se remarcă că, din numărul total de 18 recomandări formulate și înaintate către 6 autorități publice, inclusiv 2 recomandări înaintate direcțiilor raionale/municipale de învățământ (în număr de 35), au fost implementate integral 3 recomandări, sau 17% din cele formulate, iar 83 % din recomandările formulate s-au implementat parțial.
Măsurile luate de către entități pe parcursul misiunii de audit	CTICE și direcțiile raionale/municipale de învățământ, în comun cu unele instituții de învățământ, au întreprins măsuri pentru completarea anumitor date și informații lipsă în Sistem, corectarea unor probleme privind administrarea utilizatorilor, identificate de audit, precum și planificarea acțiunilor necesare în vederea eliminării neajunsurilor constatate de audit.
Măsurile dispuse pentru remediere	<p>În contextul curențelor și neajunsurilor constatate, un șir de recomandări care sunt direcționate prioritar spre:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ eliminarea curențelor și consolidarea cadrului normativ și de reglementare aferent SIME; ✓ dezvoltarea și asigurarea menținerii SIME, precum și conformarea acestuia la cerințele de securitate, astfel încât acesta să atingă scopurile stabilite; ✓ fortificarea controalelor TI (generale și cele ale aplicației), în vederea asigurării plenitudinii/integrității și securității datelor gestionate prin SIME; ✓ asigurarea integrării SIME cu alte resurse și SI de stat, servicii electronice guvernamentale, inclusiv cu platforma de interoperabilitate MConnect, în scopul formării corecte a resursei informaționale în domeniul educației, eficientizarea eforturilor și activităților în utilizarea acestuia etc.; ✓ responsabilizarea autorităților pentru valorificarea și utilizarea SI; ✓ asigurarea sustenabilității SIA, inclusiv prin schimbări pozitive în comunicarea interinstituțională/intersectorială etc.
Punctul de vedere al conducerii entității auditate	Autoritățile și instituțiile auditate au comunicat despre lipsa de obiecții asupra constatărilor, susținând recomandările înaintate de audit.
Recomandări Legislativului	<p>Să asigure condițiile juridice necesare (la nivelul legislației) prin adoptarea/îmbunătățirea cadrului normativ aferent domeniului educației;</p> <p>Să solicite Guvernului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitorizarea eficientă asupra asigurării implementării recomandărilor de audit de către entitățile responsabile; - intensificarea monitorizării modului de implementare și utilizare/valorificare a SIME, precum și a resurselor utilizate pentru menținerea și dezvoltarea acestuia; - consolidarea activităților de control asupra modului de implementare și asigurare a securității SI în sectorul public, în scopul utilizării eficiente a resurselor, excluderii dublării eforturilor și funcționalităților Sistemelor; - revizuirea și consolidarea cadrului normativ și celui regulator aferent domeniului TIC, precum și a celui aferent SIME.